

วิพากษ์

รายงานคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ
“เอาชนะความรุนแรงด้วยพลังสมานฉันท์”

พร้อมชุด
รายงาน กอส.

โดย คณะทำงานสื่อสารกับสังคม กอส.

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY



3961168763

HM 13

๕ 53469

วันที่ 15 / ต.ค. / 2551

เลขทะเบียน 2120086

เลขหมู่ HM

1126

0649

2549

วิพากษ์

รายงานคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ

"เอาชนะความรุนแรงด้วยพลังสมานฉันท์"

สมบัติห้องสมุดรัฐสภา

วิพากษ์

รายงานคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ
“เอาชนะความรุนแรงด้วยพลังสมานฉันท์”

เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ 974-94819-6-8

ที่ปรึกษา	โคทม อารียา พิภพ ธงไชย
กองบรรณาธิการ	ปจรรย์ ณะสมบุญกิจ อิลยาม ยี่ดิน ใจศิริ วรรณมเนียม เบญจมาศ บุญฤทธิ์
ภาพประกอบและภาพปก	ศูนย์ข่าวอิศรา สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์ แห่งประเทศไทย นัสริน สมชาติ เบญจมาศ บุญฤทธิ์
ออกแบบปกและรูปเล่ม	นุสรา ประกายพิสุทธิ์
พิสูจน์อักษร	สินีนาด เศรษฐพิศาล
พิมพ์ที่	โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ถนนสามเสน กรุงเทพมหานคร
พิมพ์ครั้งที่ 1	กันยายน 2549
จัดทำโดย	คณะทำงานสื่อสารกับสังคม คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.)
สถานที่ติดต่อ	คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.) สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ทำเนียบรัฐบาล ดุสิต กรุงเทพมหานคร
สนับสนุนโดย	คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.)

สารบัญ

1. คุณหญิงอัมพร มีสุข ปัญหาภาคใต้เป็นปัญหาจิตวิญญาณของสังคมไทย
2. ผศ.เอี่ยม ทองดี สิ่งที กอธ. ไม่ได้อธิบายคือความหมายของคำว่า ‘อิสระ’ และ ‘สมานฉันท์’
3. ผศ.ชิตชนก ราอิมมุลลา ‘ทุกชีวิต’ มีสิทธิ์ที่จะ ‘มีชีวิต’
4. อรชา รักดี ที่สุดของความพยายามคือความมั่นคงของมนุษย์
5. พระมหาชรัช อุฑาจารโธ บนความเสมอภาค
6. ศ.ดร.สุวิไล เปรมศรีรัตน์ จะเรียนรู้ได้จริงแท้ ต้องเริ่มที่ภาษาแม่
7. นัยนา สุภาพิจ์ ‘Gender’ หลักคิดเพื่อเยียวยาทุกชีวิตที่เหลืออยู่
8. ผศ.จรัล ดิษฐาอภิชัย แก้ปัญหาชายแดนใต้...ไม่เหมือนการปราบคอมมิวนิสต์
9. สหายโชติ เทียบแนวทาง ‘พคท.-ขบวนการ จชต.’ มันมีอะไรมากกว่า ‘ใครรู้ทำ’
10. พ.อ.จำลอง คุณสง มองด้วยยุทธศาสตร์ ไม่ใช่ด้วยยุทธวิธี
11. ศ.ดร.อิมรอน มะลูลีม อย่าตกหลุมพรางความรุนแรง!
12. ผศ.ดร.อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว ‘สันติวิธี’ ชนะโดยไม่ต้องรบ
13. อังคณา นีละไพจิตร ความจริง คนรับผิดชอบ และหลากระื่องราวที่ ‘หายไป’
14. อนุกุล อาแวมุเตะ ปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม
15. จอม เพชรประดับ “สำนึกเป็นสิ่งที่พูดยาก ต้องสร้างขึ้นมา”
16. ไชยงค์ มณีพิลิก เข้าไม่ถึงผู้นำจิตวิญญาณ...เข้าไม่ถึงประชาชน
17. มุฮัมมัดอายุบ ปาทาน , ‘วิพากษ์ กอธ.’ คือเวทีสาธารณะโดยแท้
สมเกียรติ จันทรสีมา
18. กลุ่มติดตามปัญหาไฟใต้ ขอพันธธง สถานการณ์ จชต. จะรุนแรงยิ่งขึ้น!
19. เวทีปัตตานี หมดสิ้นความไว้วางใจในมนุษย์...คำถามจากพื้นที่
“รัฐจริงใจแค่ไหน?”
20. เวทีภาคใต้ ‘ความเข้าใจ’ ก้าวแรกของการจัดการสมานฉันท์
21. เวทีภาคเหนือตอนล่าง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ แปรวิกฤติภาคใต้ ให้เป็นวาระปฏิรูป
การเมืองไทย
22. เวทีภาคอีสาน อยู่ร่วมกันด้วยความไว้วางใจและความเป็นไทยนิยามใหม่
23. เวทีกองทัพภาคที่ 2 เริ่มต้นด้วย ‘เอกภาพ’ - เดินไปด้วย ‘มวลชน’
24. เวทีภาคเหนือตอนบน แตกต่างแต่ไม่แตกแยก ปลดแอกแนวคิดชาตินิยม

หน้า 16



หน้า 28



หน้า 38



หน้า 50



หน้า 58



หน้า 70



หน้า 78



หน้า 86



หน้า 94



หน้า 108



หน้า 118



หน้า 128



หน้า 142



หน้า 156



หน้า 166



หน้า 174



หน้า 186



หน้า 200



หน้า 230



หน้า 246



หน้า 258



หน้า 268



หน้า 276



หน้า 292



คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.) ได้หมดวาระการทำงานเมื่อเดือนมิถุนายน 2549 แต่พลวัตทางสังคมยังไม่หยุดนิ่ง หลายคนตระหนักดีว่า เหตุการณ์ไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็น “วาระแห่งชาติ” ที่เราไม่เพียงต้องช่วยกันแก้ไข หากยังต้องช่วยกันถอดบทเรียน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การปฏิรูปสังคมไทยในระดับกว้างและลึกต่อไป

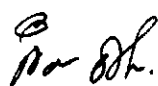
รายงานคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ “เอาชนะความรุนแรงด้วยพลังสมานฉันท์” ที่ กอส. ได้นำเสนอต่อรัฐบาลและต่อสาธารณะ อาจจะไม่ใช่ว่าเครื่องมือที่ดีที่สุด แต่เราเชื่อมั่นว่า นี่คือนวัตกรรมที่ดีในการเชื่อมร้อยความรู้ผ่านกระบวนการรับฟังความคิดเห็น ทั้งประชาชนทั่วไป นักวิชาการและนักกิจกรรมสังคม โดยคณะทำงานสื่อสารกับสังคมของ กอส. ได้สัมภาษณ์บุคคลจากแทบทุกฝ่าย ทั้งในและนอกพื้นที่ ตลอดจนจัดเวทีสาธารณะในหลายภูมิภาค สิ่งที่ได้รับคือ หลากข้อวิพากษ์ หลายทัศนะ ที่ได้ร่วมกันแต่งเติมให้รายงานฉบับนี้มีชีวิตชีวา มีความเคลื่อนไหว กล่าวได้ว่า กระบวนการการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่างๆ ทำให้รายงานคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ “เอาชนะความรุนแรงด้วยพลังสมานฉันท์” มีประชาชนในสังคมไทยเป็นเจ้าของร่วมกัน

ถึงกระนั้นก็ตาม เป็นสิทธิและเสรีภาพของทุกคนที่จะเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับรายงาน กอส. หนังสือวิพากษ์รายงานคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์ “เอาชนะความรุนแรงด้วยพลังสมานฉันท์” คือความ

พยายามร่วมกันในห้วงยามแห่งการเริ่มต้นเรียนรู้เพื่อสร้างสันติสุขไปพร้อมกับพี่น้องในจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งเติมพลังความคิด พลังปัญญา และขับเคลื่อนกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในสังคมไทย

เมื่อท่านพลิกอ่านไปจนถึงหน้าสุดท้าย สิ่งที่เราคาดหวังคือ ความคิดเห็นและมุมมองที่จะมาร่วมกันเติมเต็มให้ รายงานของคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ กลายเป็น “รายงานภาคประชาชน” และคงมีความเชื่อมั่นเช่นเดียวกับผู้ศึกษาปัญหา 3 จังหวัดภาคใต้ว่าปัญหาดังกล่าวยังคงมีความหวังว่า “จะแก้ไขให้ความไม่สงบ” ไปสู่ “ความสงบและสันติ” ได้ ถ้ารัฐบาลและประชาชนในภาคอื่นๆ ของประเทศไทย เข้าใจถึงสาเหตุที่แท้จริง การแก้ไขก็ไม่เกินสติปัญญาและคุณธรรมของสังคมไทย

เพราะทุกคนคือพลังของการสร้างสรรค์ให้สังคมสมานฉันท์เกิดขึ้น
จริงได้



(พิภพ ชงไชย)

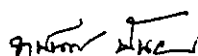
ประธานคณะทำงานสื่อสารกับสังคม
ในคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ

กันยายน 2549

เป็นที่น่ายินดีอย่างยิ่งที่ได้มีการจัดเวทีสาธารณะตามภาคต่างๆ ของประเทศ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้วิพากษ์วิจารณ์และแสดงความคิดเห็นต่อ รายงานและข้อเสนอของคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.) “เอาชนะความรุนแรงด้วยพลังสมานฉันท์” ที่เสนอไปยังรัฐบาล รวมทั้งได้มีการรวบรวมการวิพากษ์วิจารณ์และความคิดเห็นเหล่านั้นเพื่อใช้ ประโยชน์ต่อไป

มิติมุมมองที่หลากหลายอันเกิดจากการวิพากษ์วิจารณ์และแสดง ความคิดเห็นของประชาชน ที่รวบรวมและปรากฏในหนังสือเล่มนี้ ถือเป็น ส่วนสำคัญยิ่งของการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบอบการปกครองแบบ ประชาธิปไตย อันจะเป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาของชาติ โดยเฉพาะ ปัญหาความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งถือเป็นวาระสำคัญยิ่ง อันหนึ่งของประเทศและต้องการความสมานฉันท์ของคนในสังคมไทยเป็น อย่างมาก

ขอชื่นชมการทำงานของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดเวทีสาธารณะ และคำวิพากษ์ของประชาชนต่อรายงาน กอส. ดังกล่าวข้างต้น และหวังว่า สิ่งเหล่านี้จะดำเนินต่อไปในสังคมประชาธิปไตยของไทย ซึ่งต้องการการมี ส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง



(นายอานันท์ ปันยารชุน)

ประธานคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ

กันยายน 2549

วิพากษ์ รายงานคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ “เอาชนะความรุนแรงด้วยพลังมานฉันท์” คือความตั้งใจและความมุ่งมั่นที่จะเปิดพื้นที่ทางความคิด และเปิดกว้างทางใจ ในการแลกเปลี่ยนความคิด ทศนะและประสบการณ์ โดยไม่จำกัดแต่เพียงขอบเขตของเวทีวิชาการหรือผู้รู้เท่านั้น

นี่คือจุดเริ่มต้นในการทำงานของคณะทำงานสื่อสารกับสังคม ทุกเวทีของการทำความเข้าใจและรับฟังความคิดเห็น และทุกครั้งของการสัมภาษณ์บุคคล สิ่งเหล่านี้ไม่ได้สูญเปล่าไป พลังความคิด พลังปัญญา และมิตรภาพที่ได้รับจากการวิพากษ์ จากหลากหลายความคิดเห็น และจากหลายอารมณ์ความรู้สึกที่มีต่อเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือสิ่งที่เราต้องการสื่อสารกับสังคม ด้วยความหวังที่จะบอกเรื่องราวอันมีคุณค่านี้ไปให้ไกลและกว้างที่สุด

หนังสือ วิพากษ์ รายงานคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ “เอาชนะความรุนแรงด้วยพลังสมานฉันท์” เล่มนี้ แบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ส่วน

ส่วนที่หนึ่ง บทวิพากษ์โดยบุคคลจากหลากหลายสาขาอาชีพ ตั้งแต่ นักสิทธิมนุษยชนที่มองคืบเข้าไปถึงจิตวิญญาณของสังคมไทย หลักคิดเรื่อง Gender ที่สะท้อนภาพได้ชัดและลึกที่สุดจากเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มุมมองจากนักวิชาการทั้งในและนอกพื้นที่ต่อความหมายของคำว่า “อิสระ” และ “สมานฉันท์” ไปจนถึง “ความมั่นคง” ที่ต้องเขียนเคียงคู่กับคำว่า “มนุษย์”

ศาสนาคือวิถีชีวิต วิถีชีวิตคือศาสนา ในหนังสือเล่มนี้ผู้อ่านจะได้พบกับ การสนทนาธรรมบนหลักคิดของศาสนาอิสลามและศาสนาพุทธ และการสื่อสารด้วย “ภาษาแม่” ภาษาที่เราใช้เริ่มต้นเรียนรู้ชีวิตบนโลกใบนี้ มีความ

สำคัญต่อความเสมอกันในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างไร

แม้กระทั่งหลายคนที่เคยเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย นายทหารที่เคยผ่านสมรภูมิรบในอดีต ต่างยอมรับเป็นเสียงเดียวกันว่า โรคที่ถูกวินิจฉัยในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นมากกว่า “โรครัฐทำ” และ “สงคราม” คือคำนิยามของสถานการณ์ในขณะนี้ที่พวกเขาอยากจะยอมรับมากกว่าคำว่า “เหตุการณ์ความไม่สงบ” ซึ่งจะนำไปสู่วิธีการเยียวยารักษาที่เหมาะสมกับโรคมากขึ้น

สันติวิธี คือยานานาใหม่ที่ กอส. เสนอให้ใช้ และมีได้ถูกมองข้ามไปเสียทีเดียวนัก เพียงแต่สังคมไทยต้องการเวลาในการเรียนรู้สันติวิธีร่วมกัน ขณะที่นักวิชาการและนักการเมืองอิสลามก็ได้เตือนสติคนไทยว่า อย่าตกหลุมพรางของความรุนแรง! ที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อให้เราหวาดกลัวและหวาดหวั่น

อีกมุมหนึ่งที่คณะทำงานสื่อสารกับสังคมได้เก็บมาฝากจากนักกฎหมายและผู้สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก คือคำถามว่า กระบวนการยุติธรรมเป็นที่พึ่งของประชาชนได้แค่ไหน? ทำไมผู้สูญเสียไม่ยื่นหยัดสู้เพื่อปกป้องและดำรงความยุติธรรมให้กับตนเอง? “ความจริง” และ “คนรับผิดชอบ” คือการรอคอยอันยาวนานที่รัฐต้องหาคำตอบและกล่าหาญที่จะบอกกับสังคม

สุดท้ายคือสื่อมวลชน เรื่องราวมากมายถูกเล่าผ่านทัศนะและมุมมองของสื่อมวลชน พวกเขามีส่วนในการทำให้โรคร้ายในจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นลุกลามไปทั้งสังคมไทยหรือไม่ ถึงวันนี้พวกเขาคิดเห็นอย่างไรต่อการร่วมกันสร้างสันติสุข ขณะเดียวกัน สื่อมวลชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ก็ได้ตั้งคำถามถึงการ “เข้าถึง” มวลชน อันเป็นสิ่งที่หลายคนเชื่อว่าเป็นหัวใจในการนำสันติสุขกลับคืนสู่สังคมไทย

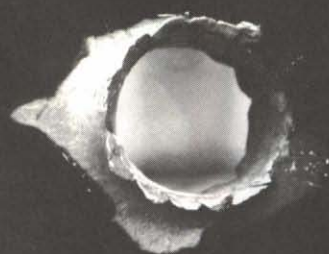
ส่วนที่สอง คือการรวบรวมเวทีสาธารณะที่จัดขึ้นเพื่อทำความเข้าใจ และรับฟังความคิดเห็นจากภาคประชาสังคมในหลายภูมิภาคและในพื้นที่ ทั้ง บทวิเคราะห์สถานการณ์โดยกลุ่มติดตามปัญหาไฟใต้ ที่ได้สะท้อนวิถีคิดและ ทัศนะของ กอส. ซึ่งใช้โลกทัศน์ตะวันตกวิเคราะห์ปัญหาชายแดนได้แบบที่ยัง ไปไม่ถึงแก่นและความจริง รวมทั้งบทวิพากษ์ข้อเสนอ กอส. จากประชาชน ในพื้นที่ภาคใต้ ภาคเหนือ ภาคอีสาน และเวทีจากเหล่าทหารที่มีประสบการณ์ การทำงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

เรื่องราวในหนังสือเล่มนี้คือเวทีสาธารณะที่คณะทำงานสื่อสารกับ สังคม กอส. ขอฝากไว้เป็นบทเรียนกับสังคมเพื่อการวิพากษ์ แลกเปลี่ยน และ แสวงหาความรู้ร่วมกัน รายงาน กอส. และหนังสือวิพากษ์รายงาน กอส. คือ แผนที่ทางความคิดที่คนไทยทั้งแผ่นดินต้องช่วยกันแต่งเติมให้แต่ละจุดบน แผนที่นั้นเชื่อมโยงกันจนเป็นภาพที่สมบูรณ์ และเพื่อความไม่ประมาทในการ เดินทางครั้งนี้ ขอให้ทุกคนพินิจพิจารณาเพิ่มเติมแห่งปัญญา อันจะพาเราเดินทางไป พร้อมกับพี่น้องในจังหวัดชายแดนใต้โดยไม่หลงทางและไม่ย่อท้อที่จะไป ให้ถึงปลายทางแห่งสันติสุข

คณะทำงานสื่อสารกับสังคม กอส.

กันยายน 2549

1

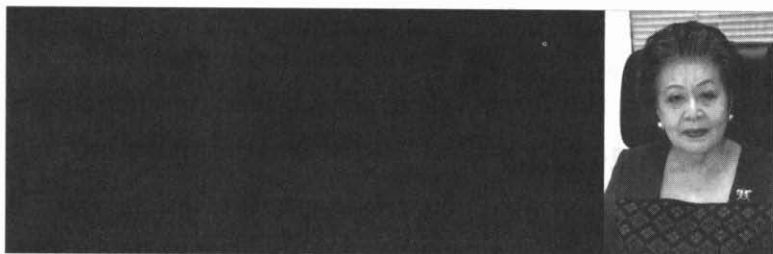




1

ปัญหาภาคใต้เป็นปัญหาจิตวิญญาณของสังคมไทย

คุณหญิงอัมพร มีสุข



คุณหญิงอัมพร มีสุข กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ประธาน
อนุกรรมการสิทธิมนุษยชนด้านชาติพันธุ์ มีประสบการณ์การทำงาน
เรื่องสิทธิมนุษยชนและชนกลุ่มน้อยมาช้านาน

รายงานของ กอส. เป็นรายงานที่น่าพอใจมาก จุดที่น่าติดใจมากที่สุดคือ ความพยายามในการนำเรื่องจริยธรรม คุณธรรม และศาสนาเข้ามาสอดแทรกไว้ตลอดรายงาน หากอ่านระหว่างบรรทัดจะพบเรื่องจิตวิญญาณ เรื่องเมตตากรุณา เรื่องความเอื้ออาทรซึ่งกันและกันอยู่ แม้แต่ในร่างกฎหมายที่เสนอก็มีไว้ ซึ่งจุดนี้เป็นเรื่องที่ดีมาก

ก้าวที่ต้องข้ามให้พ้นอคติ

ปัญหาของภาคใต้เป็นปัญหาจิตวิญญาณของสังคมไทย ขณะนี้จิตวิญญาณของสังคมไทยถูกกระทบอย่างรุนแรง มันมีปัจจัยหลายอย่าง กอส. พยายามจะชี้ในเรื่องนี้ว่ามันขึ้นต้นอยู่ที่อคติของประชาชนส่วนหนึ่งในสังคมไทยที่มีต่อชนกลุ่มน้อย ซึ่งที่จริงไม่ใช่แต่พี่น้องชาวไทยมุสลิมเท่านั้น หากยังรวมไปถึงพี่น้องชาติพันธุ์ชนกลุ่มน้อยอีกหลายกลุ่ม แต่ปัญหาจริงๆ คือเรื่องความยากจน พี่น้องชาวไทยภูเขา ชาวกะเหรี่ยงหรือเมี่ยง อาข่า หรือใครสักคน

หากลูกขึ้นเป็นมหาเศรษฐี อาจจะไม่ต้องมีเงินแสนล้าน มีสักพันล้าน สังคมก็คงจะนับถือเขากระมัง มันสะท้อนปัญหาอันแท้จริงของสังคมเรา รายงานฉบับนี้ถ้าอ่านระหว่างบรรทัด กอส. ไม่ได้เจาะลงเฉพาะแค่ 3 จังหวัดภาคใต้ แต่มันคือ 4 จังหวัด รวมจังหวัดสงขลาด้วย อยากจะให้ใช้คำว่า 4 จังหวัดมากกว่า

ปัญหาที่มีอยู่ในตอนนี้ ไม่ใช่เพิ่งมี ไม่ใช่เริ่มเมื่อวันที่ 4 มกราคม 2547 อย่างที่พูดกัน มันเริ่มมานานแล้ว มันเหมือนภูเขาไฟซึ่งยังไม่ได้ระเบิด แล้ววันที่ 4 มกราคม มันระเบิดขึ้นมา ต้องขอบคุณ กอส. ที่พยายามสอดแทรกและพูดเรื่องสมานฉันท์ ทุกวันนี้คำว่าสมานฉันท์ในสังคมไทยเพี้ยนไปคนละอย่างสองอย่าง กอส. พยายามอย่างยิ่งที่จะใส่ไว้ในรายงานนี้ ซึ่งจัดทำขึ้นโดยใช้เวลาทำงานกันนานพอสมควร แล้วก็ใช้ผู้คนมากมาย

เราต้องดึงเอาเรื่องคุณธรรม จริยธรรมเข้ามาใช้ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้มีอำนาจ ซึ่งตลอดเวลาที่ผ่านมาพยายามใช้วิธีตาต่อตาฟันต่อฟัน ที่จริงแล้ววิธีการแบบนี้ไม่ใช่วัฒนธรรมของคนไทย แต่เพิ่งโผล่ขึ้นมา ถ้าผู้มีอำนาจในการบริหารบ้านเมืองใช้วิธีแก้แค้น เรื่องมันก็ใหญ่ พูดแบบนี้ รัฐบาลก็อาจจะน้อยใจว่าเขาไม่ได้ตั้งใจอย่างนั้น แต่ว่าพฤติกรรมมันออกมาเป็นแบบนี้จริงๆ ถ้าจะยกตัวอย่าง กรณีตากใบ ทำไมทำกับเขาแบบนั้น พอกรรมการสิทธิพูดขึ้นก็บอกว่าเข้าข้างผู้ก่อการร้ายซึ่งเขาไม่ได้เป็นผู้ก่อการร้ายเราได้ตรวจสอบแล้วและทางราชการเองก็ยอมรับว่าไม่ใช่ ทางราชการได้ยอมรับแล้วว่าเป็นความผิดพลาด พวกเขาเป็นแค่ไทยมุง รัฐบาลเขาใส่รถไป แล้วเขาก็ตายไป 79 คน ไม่นับอีก 6 คน ซึ่งตายที่หน้าสถานีตำรวจ รวมทั้งหมด 85 คน มันเป็นจุดดำงในประวัติศาสตร์ชาติไทย แน่แน่นอนว่าเพื่อความยุติธรรม ทางรัฐบาลก็พยายามจะเยียวยา แต่ก็ช้าเหลือเกินแล้วยังมีปัญหาเรื่องเยียวยาอีก ในขณะที่ กอส. พยายามจะเยียวยา ไม่เพียงแต่เรื่องวัตถุ หากรวมถึงเรื่องจิตใจ ซึ่งสำคัญมาก

ต้องนำรายงาน กอส. ไปสู่ภาคประชาชน

อยากให้รายงานนี้เป็นพื้นที่เป็นจริงได้ ไม่ใช่พื้นที่เลื่อนลอย เพราะคนจำนวนหนึ่งอ่านแล้วก็ถามว่ามันจะทำได้ไหม จริงๆ แล้ว กอส. ก็ดี กรรมการสิทธิก็ดี เราไม่ใช่หน่วยปฏิบัติ เราคือหน่วยประสานงาน เราเป็นหน่วยหาข้อมูล

เอาข้อมูลมาวิเคราะห์และเสนอแนะ เราไม่ได้แค่บอกรัฐบาลอย่างเดียวว่า ท่านมีข้อบกพร่องอย่างไรบ้าง แต่เรามีข้อเสนอแนะให้ท่านทำ หนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า หก แต่ท่านจะทำหรือไม่ก็เป็นเอกสิทธิ์ของท่าน

รายงานฉบับนี้จะมีประโยชน์ถ้าเราทำกับภาคประชาชน เพราะขณะนี้ประชาชนจำนวนหนึ่งพร้อมที่จะมีส่วนร่วมพร้อมที่จะมีชีวิตอยู่กับพี่น้องบนพื้นฐานของสันติธรรม แต่เขายังไม่รู้ว่าจะทำอย่างไร เขาสับสน เรื่องที่จะทำกับประชาชน ต้องใช้เวลา ต้องใช้กำลังภายนอก กำลังภายใน และจะต้องมีกลุ่มทำงานซึ่งทำงานอย่างเป็นระบบ มิฉะนั้นมันจะแตกกระจาย แล้วก็ควรทำกับสถาบัน โดยเฉพาะสถาบันการศึกษา สถาบันการเรียนรู้ ไม่ใช่เฉพาะกระทรวงศึกษาเท่านั้น อันที่จริงแล้วสิ่งที่เราทุกคนทำอยู่เกี่ยวกับการเรียนรู้ทั้งสิ้น อยากจะให้องค์กรประชาสังคม นักวิชาการจากสถาบันการเรียนรู้ต่างๆ หรือใครก็ได้ซึ่งรักชาติบ้านเมือง ช่วยกันในเรื่องนี้ แต่การทำงานร่วมกับรัฐบาลก็มีข้อจำกัด จำเป็นต้องรับความจริง แต่ในขณะเดียวกันเราก็ทิ้งเขาไม่ได้ ข้อนี้เป็นปัญหาใหญ่ที่น่าเป็นห่วง ดูเรื่องข้อเสนอสันติเสนา ทราบว่านายทหารผู้ใหญ่ก็มารับ แต่เป็นเรื่องยากมากที่จะให้ หนึ่ง บุคลากรทหารทั้งหมดเห็นด้วย สอง ปัญหาใหญ่ ไม่แน่ใจว่าประชาชนจะเห็นด้วย

ข้อเสนอดี..แต่ควรจะทำ

ข้อเสนอหนึ่งของ กอส. ซึ่งดีมากคือ ข้อเสนอในการตั้งหน่วยสันติเสนา ในแง่ปฏิบัติ จะมีคนต่อต้านเยอะ เขาจะตั้งคำถามว่า ทหารไม่มีอาวุธแล้วจะอยู่กันได้อย่างไร ที่จริงหลายประเทศในโลกนี้เขาไม่มีอาวุธก็อยู่ได้ ในยุโรปหรือหลายมลรัฐในอเมริกาหรือแคนาดา ตำรวจเขาไม่มีอาวุธ อย่างมากก็มีแต่ไม้พลอง ของเรอาจจะใช้หนังสติ๊ก เราจะต้องช่วยกันสร้างความเข้าใจในเรื่องการตั้งหน่วยสันติเสนา อาจจะทดลองดูก่อน อย่าเพิ่งกระโจนเข้าไป เพราะถ้าเกิดสะดุดอะไรขึ้นมา ก็จะมีคนบอกว่า ทำแล้วใช้ไม่ได้ ก็จะเลิก นี่เป็นบุคลิกของสังคมไทยในปัจจุบันถ้าทำอะไรไปแล้วไม่เวิร์กก็เปลี่ยนใหม่ เห็นด้วยว่าควรให้ทดลองดู แต่การจะปรับทัศนคติของผู้ซึ่งเคยคิดอะไรมาเป็นเวลานานร้อยปี คงจะต้องลุ้นกันมาก

สำหรับข้อเสนอให้มี พรบ. สันติสมานฉันท์ เป็นประเด็นเรื่องกฎหมาย



3961168763

สมบัติห้องสมุดรัฐสภา

ขั้นต้นจะมีคนประท้วงเยอะ อาจจะมีคนเห็นด้วยบ้าง ไม่เห็นด้วยบ้าง เรื่องกฎหมายเป็นเรื่องยาก เพราะเราจะทดลองก็ลำบาก ถ้ากฎหมายมันจะออก มันก็ออก ถ้ามันไม่ออกมันก็ไม่ออก แต่ถ้ากฎหมายไม่ออกก็ต้องมีอย่างอื่นมาทดแทนกฎหมาย นั่นคือกติกาของการดำรงชีวิตและการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของคุณธรรม เมตตาธรรม และความเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ไม่ดูถูกดูแคลนชนกลุ่มน้อย คนที่ยากจน และคนที่ด้อยโอกาส ซึ่งต้องยอมรับว่าสังคมเราเป็นแบบนี้ ถ้าเป็นเช่นนี้ไม่ว่าจะออกกฎหมายอะไรก็ไม่เวิร์ก ประวัติศาสตร์ชาติไทยเวลานี้มีกฎหมายสวยงามเยอะ แต่ไม่มีการบังคับใช้กฎหมาย แม้แต่รัฐธรรมนูญบางมาตราก็ยังไม่มีการใช้ ยังไม่มีกฎหมายลูก

ในสถานการณ์แบบนี้ยังไม่น่าจะออกกฎหมาย เพราะถ้าออกแล้วไม่บังคับใช้ จะมีปัญหาจิตวิทยาสูงมาก จะมีคนอ้างกฎหมาย จะมีคนทะเลาะกัน และคนที่มึนหัวที่บังคับกฎหมายก็จะบอกว่ากฎหมายเซย์เพราะออกมาแล้วปฏิบัติไม่ได้ เพราะฉะนั้นถ้าไม่พร้อมก็ควรรอเวลาก่อน ให้ออกมาแล้วปฏิบัติได้ ข้อเสนอของ กอส. มีอุดมการณ์สูงมาก แต่ถ้าจะใช้ก็ควรมีกระบวนการ ทั้งกระบวนการที่จะออกกฎหมาย กระบวนการที่จะติดตามว่ากฎหมายใช้ปฏิบัติได้ และมีคนบังคับใช้ ซึ่ง กอส. ไม่สามารถไปมีหน้าที่บังคับใช้ได้ อันที่จริงแล้วถึงไม่ออกกฎหมายก็มีข้อเสนอแนะหลายข้อที่ดีอยู่ กฎหมายอาจจะเป็นมาตรการสุดท้าย น่าจะรอให้สังคมพร้อมก่อน

เรื่องกระบวนการยุติธรรมขณะนี้ก็มีปัญหาอย่างยิ่ง แต่ก็ไม่แน่ใจว่าถ้ามีกฎหมายออกมาแล้วจะช่วยส่งเสริมการปฏิบัติในเชิงกระบวนการยุติธรรมได้แค่ไหน บางทีมันก็ขึ้นอยู่กับบุคลากรที่มีอำนาจบังคับใช้กฎหมาย ทั้งตำรวจ อัยการ ผู้พิพากษา รัฐบาล และฝ่ายต่างๆ ที่จริงบุคลากรของเราไม่ได้เลว น่าเห็นใจ เจ้าหน้าที่ในระดับพื้นที่ซึ่งเหนื่อยและมีปัญหาในระดับสุขภาพจิตเยอะ บางคนก็พูดว่าไม่ได้อยากทำแต่ต้องทำตามคำสั่งผู้บังคับบัญชา

ตัวอย่าง เหตุการณ์ที่ตากใบ เหตุการณ์นี้เป็นแผลลึกนะ คิดกันบ้างหรือเปล่า ขณะนั้นมันก็ยังเป็นแผลลึกอยู่ ที่จริงเรา (กรรมการสิทธิมนุษยชน) ก็ไปสถานีตำรวจก่อน ไปพบผู้กำกับ แล้วเราก็ไปพบผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วก็ไปหาแม่ทัพภาคที่ 4 เราไปคุย เราพยายามมองจากหลายมุม แต่มีสิ่งที่ยธิบายไม่ได้ เราถามทหารที่เกี่ยวข้องว่า “ถามจริงๆ เอะอะ วิดีโอเห็บมันฟ้อง”

ไม่มันเราก็พูดว่ามันเข้าใจกันผิด สับสน แต่วิดีโอเทปนี้ไปทั่วโลกแล้ว ที่สำนักงานกรรมการสิทธิมนุษยชนก็มี 5 เวอร์ชันเลย เราก็ถามว่า “ที่เอาเขาขึ้นรถนะ เขาก็เดินได้ไม่ใช่หรอ แค่ออดเสื้อเขา เราก็ไม่พอใจแล้วนะ แต่ตอนที่เขาจะขึ้นรถ ทำไมไม่ให้เขาตีไป เขาเอามือโพล่หลัง ให้ตีไป ทำไมไม่ให้เขาเดินไป” เจ้าหน้าที่คนนั้นบอกว่า ต้องทำตามระเบียบ เพราะมีระเบียบว่าการที่จะจัดการกับเชลยจะต้องทำดังนี้ เราก็ถามว่า “ขอโทษเถอะ ทำไมถึงคิดว่าพี่น้องเหล่านั้นเป็นเชลย เขาเป็นแค่ไทยมุงไซไหม” พวกเรานี้ก็ไทยมุง ไซไหม แล้วมันก็มีข้อมูลว่าเขาไม่ได้ไปก่อการร้าย เขาไปอยู่ที่นั่นเพราะปกติเขาจะไปซื้อของซึ่งมาจากฝั่งโน้น ของมันถูก เราเองก็ไปซื้อ บางทีก็ข้ามฟากไปเติมน้ำมัน ไม่ใช่ไม่รักชาตินะ (หัวเราะ) แต่ของมันถูกกว่า ด้วยเหตุบังเอิญมันเกิดขึ้น ทำไมต้องทำอย่างนี้

ถ้าจะแก้ต้องแก้หลายจุด ขึ้นต้นต้องแก้ที่โรงเรียนนายร้อยตำรวจ โรงเรียนนายร้อยทหารหรือเปล่า นี่พูดจริงๆ นะ และเวลาคุยกันไม่เอ่ยชื่อกัน ทำอะไรนี่ลำบาก เขาก็บอกไม่ให้ออกข่าว แล้วมันออกข่าวไปได้ยังไง เดียวพี่น้องประชาชนก็โดน เราโดนไม่เป็นไร แต่ไม่อยากให้ประชาชนที่เราไปช่วยโดนด้วยเหตุอะไรก็ตาม บางคนก็พูด “ผมไม่ได้อยากทำนะครับอาจารย์ อาจารย์ช่วยพูดกับเจ้านายผมหน่อยผมต้องทำตามคำสั่งเจ้านาย” อันนี้ไม่ได้ว่าเจ้านาย คำว่าเจ้านายหมายถึงผู้บังคับบัญชา

ปฏิบัติได้หรือไม่ขึ้นกับภาคการเมือง

ปัญหาใหญ่คือ ที่ กอส. เสนอไปเขาจะรับไปปฏิบัติไหม คือมันไปถึงผู้ที่บังคับ ผู้ที่จัดนโยบาย โดยเฉพาะนโยบาย 4 จังหวัดภาคใต้ แต่ไม่ค่อยแน่ใจว่าเขาจะรับไปปฏิบัติมั้ย สวตมนต์หวังว่าจะรับไปปฏิบัติ พูดจริงๆ ว่าไม่แน่ใจ เพราะว่าทำงานมาหลายสิบปีแล้ว เข้าใจจิตวิทยาของผู้มีอำนาจปกครองบ้านเมืองดี มันมีความซับซ้อน มีปมต่างๆ ถ้าจะแก้ต้องแก้ที่สาเหตุจริงๆ คือเรื่องอคติ ซึ่งต้องขมว่า กอส. พูดแจ่มแจ้งมาก และคนจะต้องรับฟังในเรื่องนี้ แต่ปัญหาใหญ่ก็คือการแก้ปรับทัศนคติซึ่งอคติมันก็มาจากเจตคติหรือทัศนคติ มันต้องใช้เวลา เพราะเจตคติมันเริ่มขึ้นมานานแล้ว

ตัวอย่าง ป้า (คุณหญิงอัมพร) เป็นข้าราชการประจำมา 32 ปี ทำงานจนเกษียณอายุราชการ เมื่อ 50 กว่าปีมาแล้วก็เคยไปทำงานใน 4 จังหวัดภาคใต้ ขึ้นต้น นายสั่งให้เราซึ่งจบมาจากเมืองนอกใหม่ๆ ไปเกลี้ยกล่อมให้ประชาชนส่งลูกผู้หญิงเข้าโรงเรียน เราก็คุยกับโต๊ะครู อีหม่าม และใครๆ ปรากฏว่า เขาบอก “ไม่ได้หรอก” เราก็กลับมารายงานกับนายที่กรุงเทพฯ พี่น้องที่โน่น ไม่เพียงแต่ท่านจะไม่ส่งลูกผู้หญิงเข้าโรงเรียน ลูกผู้ชายท่านก็ไม่ส่ง การแก้ปัญหาเรื่องมีปอเนาะไม่มีปอเนาะ มันเกี่ยวกับนโยบายรัฐบาล ซึ่งในช่วง 50 ปี 60 ปี มาแล้ว นโยบายรัฐบาลไม่คงเส้นคงวา เปลี่ยนรัฐบาลก็เปลี่ยนนโยบายที่รัฐบาลเดียวกันเปลี่ยนรัฐมนตรีก็เปลี่ยนนโยบายที่ พวกเราข้าราชการประจำนี่หึกกะ เพราะเราโดยประเพณี โดยวัฒนธรรมการทำงาน เราก็ต้องทำสนองนโยบายของผู้บังคับบัญชา เราไม่ได้กลัวหรอก แต่มันอยู่ในฝัก ทั้งๆ ที่เราก็ไม่ได้เห็นด้วย ที่เราพูดกันว่า ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ข้าราชการเองโดยเฉพาะในสมัยนี้ ก็ไม่มีส่วนร่วมเลยนะ “แล้วแต่นายสั่งหรือเปล่า” อันนี้ตั้งเป็นคำถาม

สิ่งที่ กอส. เสนอมาทั้งหมด จะไม่มีข้อเสนอไหนปฏิบัติได้ ถ้าไม่มีเจตจำนงค์ที่แน่วแน่ของภาคการเมือง ที่ไม่เพียงแต่จะแก้ปัญหาเท่านั้น หากรวมไปถึงการป้องกันปัญหา ต้องมีการส่งเสริมอย่างจริงจัง โดยให้คนทุกคนมีส่วนร่วม เพื่อจะได้มีสิทธิ์ในการที่จะกำหนดชะตาชีวิตของตนเอง พี่น้องชาวไทยมุสลิมภาคใต้มีสิทธิ์ในฐานะที่เป็นคนไทย มีสิทธิ์ในฐานะที่เป็นมนุษย์ที่มีศักดิ์ศรีที่จะใช้ภาษาที่ต้องการหรือภาษาที่บรรพบุรุษใช้มาแน่นอนว่าเราก็ต้องส่งเสริมให้เขาใช้ภาษากลางด้วย มันมีประโยชน์ ต้องมีคนช่วยส่งเสริมให้มีความเข้าใจในเรื่องนี้ เรื่องศาสนาก็เช่นกัน จะต้องเข้าใจจริงๆ อย่างที่พระเจ้าอยู่หัวท่านรับสั่งต้องเข้าใจ เข้าถึง ว่าศาสนาทุกศาสนาสอนให้คนเป็นคนดี จะไปเลือกทำไม่ว่า ถ้าเขาไม่นับถือศาสนาเดียวกับเราแล้วเขาจะต่ำต้อยกว่า สมมติเราเป็นชาวพุทธ ถ้าใครบอกว่าเราต่ำต้อยเราก็อย่าต่ำต้อยก็แล้วกัน

ความยุติธรรมต้องอยู่คู่กับความชอบธรรม

โลกปัจจุบันนั้นเอาปริมาณเป็นตัวตั้ง ไม่เอาคุณภาพเป็นตัวตั้ง พี่น้องชาวไทยภูเขา พี่น้องชาวเล มอญแกน ที่ประสบภัยสึนามิ เธอก็อยู่ของเธอดีๆ ที่เกาะ บัดนี้พอโดนสึนามิเข้า ก็มีคนมายึดที่ดิน เขาอยู่มา 50 ปี 99 ปี ก็เกิดมีคนโผล่มาบอกว่าที่ดินเป็นของเขา เรื่องความยุติธรรมเป็นเรื่องละเอียดอ่อน ความยุติธรรมต้องประกอบกับความชอบธรรมและความเป็นธรรมด้วย ยกตัวอย่างว่า ครอบครัวหนึ่งอยู่ในที่ดินหนึ่งมา 4 ชั่วคนแล้ว และไม่คิดที่จะไปขอโฉนด วันหนึ่งมีคนอ้างว่าเป็นที่ของเขา กรณีนี้ต้องให้แก่เจ้าของที่ใช่ใหม่ ถึงจะอยู่มานานมันก็เป็นที่ของเจ้าของ แต่ว่ามันมีความชอบธรรมหรือเปล่าที่จะไล่เขาออกไปโดยที่ไม่สนใจว่าเขาจะไปไหน มันจะต้องมีกระบวนการ และกระบวนการอันนี้รัฐบาลจะต้องเป็นคนจัด ต้องให้เขามีส่วนร่วม แต่ว่าพี่น้องที่เป็นชนกลุ่มน้อยไม่สามารถจะมีส่วนร่วมได้ เพราะเขาขาดการส่งเสริม เขาไม่มีข้อมูล อย่าไปพูดถึงการวิเคราะห์ข้อมูลเลย แต่ข้อมูลดิบยังไม่มี แล้วก็ไม่ได้รับการส่งเสริมให้ช่วยตัวเอง อยู่อย่างงี้ก็อยู่กันไปอย่างนั้น ไม่มีใครช่วย อันที่จริงแล้วไม่ใช่แค่ชนกลุ่มน้อย คนกลุ่มมากก็เป็น ปัญหาอย่าง 4 จังหวัดชายแดนใต้มีทั่วประเทศ เพียงแต่ว่าระดับความเข้มข้นอาจจะน้อย

ป้า (คุณหญิงอัมพร) ก็พยายามพูดว่า “เธอน้อยใจเพราะว่าเธอเป็นกะเหรี่ยง เป็นม้ง หรือว่าเป็นมุสลิม หรือว่าเป็นใครก็ตามแต่ แล้วก็ถูกเขาไล่” ก็บอกไปว่า “คนขนาดป้า เขายังไล่เลย” ที่จริงเรื่องคอร์รัปชันซึ่งเป็นเรื่องใหญ่ เขาไม่เลือกปฏิบัติ แต่ที่เขาไม่สามารถไปไถ่คนบางคนได้ เพราะคนคนนั้นมียอำนาจเท่านั้นเอง

สังคมไทยต้องไม่สับสน

ที่จริงปัญหา 4 จังหวัดชายแดนใต้มันเป็นปัญหาสังคมไทยทั้งหมด สิ่งที่น่าเป็นห่วงคือภาคใต้ใหญ่ แต่ประชาชนคนไทยส่วนหนึ่งไม่สนใจ ไม่เอาไหน คิดว่าไม่ใช่ธุระของเรา อย่างป้านี้อายุ 86 แล้ว คนเขาก็รักเรา เขาก็บอก “แก่แล้วไปเที่ยวทำอะไรทำไม อยู่บ้านเลี้ยงหลานดีกว่า” เราก็บอก “หลานมันก็ไม่ให้เลี้ยงแล้ว” (หัวเราะ) “มันโตเป็นควายไปกันหมดแล้ว” เราแก่แล้วนี่ แต่จริงๆ แล้วพ่อแม่บรรพบุรุษสอนมาว่าเราจะอยู่สบายตัวคนเดียวไม่ได้ ในเมื่อ

คนในครอบครัวเรามีความทุกข์ คนในชุมชนมีความทุกข์

ตอนนั้นงานที่เราทำมา มันไปถึงระดับชาติ ไปถึงระดับโลกแล้ว เรื่องสิทธิมนุษยชนเป็นเรื่องระดับโลก เรื่องคำมนุษย์ก็เป็นระดับโลก แรงงานต่างด้าวที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทยและแรงงานของเราที่ไปอยู่ต่างด้าว เขาถูกละเมิดสิทธิอยู่ตลอดเวลา สิ่งที่เกิดในภาคใต้ มันก็เกิดในภาคอื่น แต่ปัญหามันน้อยกว่า เพราะว่าชนกลุ่มน้อยพอไปถึงชนกลุ่มน้อยมันมีปัญหาจิตวิทยาทันที เขารังแกเราเพราะเราเป็นกลุ่มน้อย เพราะเราเป็นชาวเมียงกะเหรี่ยง ม้ง เพราะเราเป็นคนต่างศาสนา ปัญหามันเลยทวีคูณ การที่สังคมจะช่วยแก้ไขและป้องกันปัญหา จะต้องคำนึงถึงเรื่องจิตวิทยาให้มาก แล้วจะต้องดำรงตนบนพื้นฐานของศาสนาที่ตนมีอยู่ คนเราต้องมีศาสนา ถ้าบอกไม่มีศาสนาก็ต้องมีอะไรสักอย่างหนึ่ง อย่างคนไทยภูเขานับถือผีก็ไม่ใช่ไร ถ้าผีบอกให้เราทำดีก็นับถือไปเถอะ ผีของเขาคือบรรพบุรุษ ไม่ใช่เหลวไหล ดีกว่าพวกเราเป็นพุทธเป็นมุสลิมแต่ไม่เคยทำตามคำสอนของพระศาสดา เราอย่าไปสับสน เวลานี้คนสับสนกันมาก

เยียวยาจิตใจ-ต้องไปให้ถึง

เรื่องการเยียวยา รัฐบาลบอกจะให้แต่ไปฆ่าเหลือเกิน หนึ่งปีแล้วก็ยังไม่ถึง เรา (กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ) ก็ช่วยประสานให้ มีเรื่องเล่าตลกๆ แต่มันไม่ตลกเลย มันเศร้า กรณีที่นาวิกโยธินถูกฆ่าที่ต้นหยงลิมือเราก็ไป คอยสักอาทิตย์ สัก 10 วันค่อยตามไป เราก็ไปคุยกับชาวบ้านและไปเยี่ยมคุณพ่อคุณแม่ของนาวิกโยธิน รัฐบาลก็ให้เงินและให้อะไรเยอะ แต่เมื่อเราไปถึง เขาก็พูดว่า “อาจารย์มาดีแล้ว พวกผมมีปัญหา ลูกสะใภ้ผม รัฐบาลให้เงินมามันเอาเงินไปหมดเลย ไม่แบ่งให้ผมเลย” เขาเล่าให้ฟังว่า “ได้เงินเป็นแสนๆ ลูกสะใภ้ก็ไปเลย ไม่มาหา ไม่มาอะไรเลย ไม่เพียงแต่เท่านั้น หลานก็ไม่พามาหาปูหาย่า ที่จริงพ่อแม่อีกไม่ได้โลกอยากได้เงินได้ทอง แต่แหมมันใจดำซะเหลือเกิน แล้วเขาก็ยังสาวอยู่ เดี่ยวเขาไปมีผัวใหม่แล้วจะเกิดอะไรขึ้นกับหลานผม”

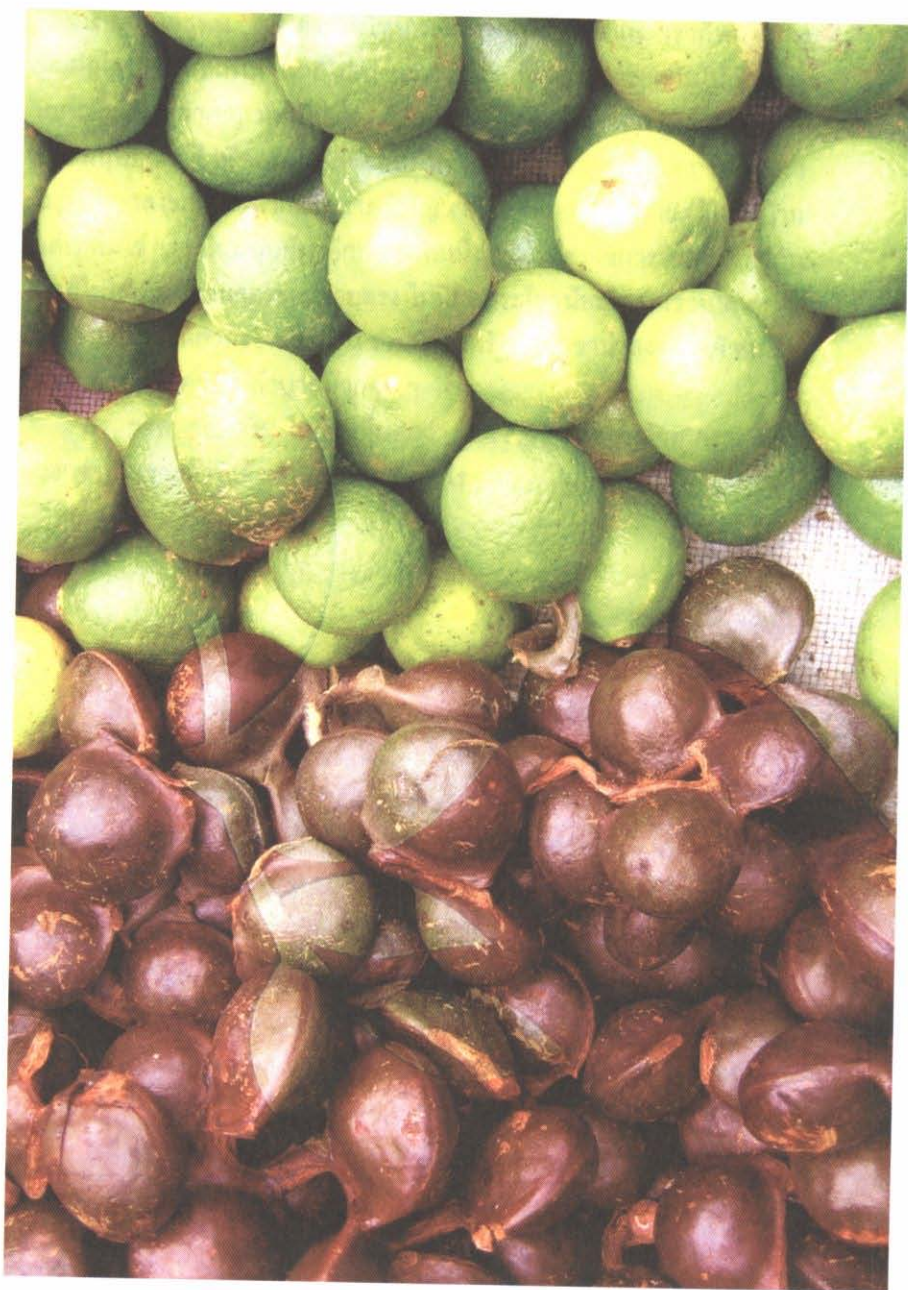
มันเป็นเรื่องของมนุษย์ เราอย่าไปเอาตำรามาวางแล้วบอกว่า กรรมการสิทธิมนุษยชนไม่มีหน้าที่ นี่เป็นปัญหาใหญ่ แล้วทำอย่างไร เราก็

ช่วยใกล้เคียง ช่วยติดต่อก็ได้ แต่เข้าใจใหม่ว่าทางราชการก็ต้องให้กับ
เมียที่มีลูก เงินเยียวยาไม่ใช่เงินพินัยกรรมที่จะเอากฎหมายมาตัดสินได้ มัน
เป็นเงินค่าทดแทน ไม่มีตำราที่ไหนบอกต้องแบ่งให้พ่อแม่ เราก็พยายาม
ติดต่อโดยใช้คนในพื้นที่ เราก็ไม่เบ่งนะ ช่วยได้แค่นั้นก็ต้องช่วยกันไปเป็นการ
เฉพาะหน้า ที่สำคัญ มันเป็นเรื่องเยียวยาทางจิตใจ คือ กอธ. กิติ กรรมการ
สิทธิมนุษยชนกิติ หรือคนอื่นกิติที่ลงไปในพื้นที่ มีปัจจัยที่ช่วยได้มาก เพราะเรา
ไม่ใช่รัฐบาล เรามีปัญหากับรัฐบาล มีปัญหากับตำรวจ ทหาร แม้แต่ผู้ใหญ่บ้าน
แต่เราไม่ใช่ เราเป็นมนุษย์มาอีกประเภทหนึ่ง เราไม่ใช่ราชการ ขณะเดียวกัน
เราก็ไม่ได้เป็นผู้ถูกผลกระทบโดยตรง ไม่มีผลประโยชน์อะไร มันช่วยได้ อย่าง
น้อยเราก็ช่วยให้กำลังใจชาวบ้าน รวมทั้งภาครัฐด้วย เขานำส่งสาร เจ้าหน้าที่
ระดับล่าง หรือครู เขาลำบากมากจริงๆ

กอธ. ก็อิมคริม ในเรื่องที่บอกว่า รู้แล้วว่าใครก่อการร้าย กรุณาอย่า
บอกว่ารู้ เพราะถ้ารู้แล้วทำไมคุณไม่ทำอะไร



หน้าว่าง



2

สิ่งที่ กอส. ไม่ได้อธิบาย คือความหมายของคำว่า
'อิสระ' และ 'สมานฉันท์'

ผ.ศ.เอี่ยม ทองดี



ผ.ศ.เอี่ยม ทองดี รองผู้อำนวยการสถาบันภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นคนท้องถิ่นชายแดนใต้ จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มีความเชี่ยวชาญด้านมานุษยวิทยาและทำงานวิจัยด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นมาโดยตลอด

โดยภาพรวม ผมคิดว่ามอง กอส. ได้สองระดับ ระดับหนึ่ง กอส. คือกลไกหนึ่งของสังคมไทยที่ลงไปแก้ปัญหที่เกิดขึ้น ในอีกระดับหนึ่ง กอส. เป็นกลไกที่ยังมีกรอบอื่นๆ บังคับ ยังไม่ได้มีความเป็นอิสระอย่างแท้จริง เราอาจจะมองว่า กอส. เป็นกลไกอิสระ แต่จากรายงานที่เสนอมานี้ มีหลายส่วนที่บ่งบอกว่า กอส. ทำอะไรมามาก แต่ไม่กล้าพูด สิ่งที่อยู่ในรายงานยังติดอยู่ในกรอบอำนาจของรัฐ

บทนำ

บทนำของ กอส. เหมือนกับนำเสนอเพื่อสร้างความชอบธรรมในการเข้าไปทำงานของคนทำงาน ความจริงสิ่งใหญ่ๆ ที่รายงานไม่ได้อธิบายถึงคือคำ 2 คำ ที่ว่า “องค์กรอิสระ” และ “สมานฉันท์” กอส. น่าจะตั้งคำถามว่าเราจะอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ได้อย่างไร หรือว่าลักษณะการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์เป็นอย่างไร อาจจะมีเงื่อนไข ปัจจัยอะไรบ้างที่ทำให้เป็น

อย่างนั้น และแนวทางที่จะทำให้เป็นอย่างนั้นทำได้อย่างไร อาจจะมีปัญหาอุปสรรค เราจะแก้อย่างไร การนำเสนอแบบที่เป็นอยู่ในรายงานนี้เป็นการนำเสนออดีตที่แก้ไขได้ยากแล้ว เป็นการนำเสนอที่มากด้วยอารมณ์ แต่ไม่มากด้วยเหตุผล มันกระชากอารมณ์ความรู้สึกคนให้มาอยู่กับเหตุการณ์ได้ การนำเสนอแบบนี้ให้รายละเอียด แต่มันไม่เห็นโครงสร้าง

กอส. มีสมมติฐานมาแล้วว่าอะไรคือเหตุผล คำว่า ปมเหตุในระดับโครงสร้าง ถูกเขียนไว้ตั้งแต่บทนำเลย กอส. ด่วนสรุปมากเกินไป ทำให้มันเข้าไปตีกรอบอื่นๆ ให้อึด การนำเสนอในบทอื่นๆ เป็นไปเพื่ออธิบายความถูกต้องของบทสรุปที่มีตั้งแต่ตอนแรก นอกจากนี้ยังเป็นการเริ่มต้นด้วยการมองมุมเดียว อาจจะเป็นมุมต่างจากรัฐบาล แต่มันเป็นมุมมองที่เป็นมุมเดียว

บทที่ 2 กรอบคิดเพื่ออธิบายปัญหาความรุนแรงในจังหวัดชายแดนใต้

กรอบคิดเพื่ออธิบายปัญหาความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ถ้าเป็นผม ผมต้องตีตัวให้แตก ก็คือกรอบคิดของผมจะต้องมาจากคำว่า “อิสระ” กับ “สมานฉันท์” โดยภาพรวมของบทนี้พลาดตรงที่ว่า น่าจะอธิบายเรื่องราว นิยาม กรอบการทำงาน หรือว่าแนวทางของคำว่าสมานฉันท์ แต่บทนี้ไม่พูดถึง กลับไปพูดถึงการรักษาโรค แล้วพูดขึ้นลอยๆ เมื่อไปถึงบทหลังทำให้เขาไปวิเคราะห์ไม่ได้ และแนวคิดเรื่องการรักษาโรคกับแนวทางเรื่องสมานฉันท์มันคนละอย่าง มันไม่ลงรอยกัน เพราะว่าการวินิจฉัยโรคอาจจะไม่แบ่งเป็น 3 ชั้น เหมือนในรายงานฉบับนี้ก็ได้อะไร สังคม ชุมชน ใหญ่กว่าโรค หากมองตามทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ โครงสร้างโรคเป็นส่วนหนึ่งของสังคม โรคเป็นส่วนหนึ่ง ไม่ใช่ทั้งหมด กอส. มีกรอบคิดอยู่แล้วซึ่งก็คือกรอบคิดสมานฉันท์ แต่ไม่ใช่กรอบคิดนั้น กลับไปใช้กรอบคิดอื่น กอส. ไม่ได้ตีกรอบคิดให้ชัดเจนมากนัก การกลับไปพูดถึงคำว่าสมานฉันท์ในส่วนหลังจึงพูดได้ไม่ชัดเจน ไม่ลึกเท่าที่ควร

บทที่ 3 วินิจฉัยสาเหตุ : ทำความเข้าใจความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้

เรายอมรับว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ธรรมชาติ สิ่ง

แวดล้อม มีส่วนที่ทำให้เกิดความรุนแรง แต่ กอส. กลับไม่ได้พูดถึงในรายงานฉบับนี้ กอส. ควรจะทำความเข้าใจทั้งหมด เช่น ในส่วนเศรษฐกิจมีหลายด้าน ทั้งการผลิต การแจกจ่าย การบริโภค การแลกเปลี่ยน ส่วนสังคมก็มี การศึกษา ศาสนา การเมือง การปกครอง สาธารณสุข เป็นต้น จริงๆ แล้ว กอส. อาจจะทำได้ไม่รู้สึกว่าเป็นต้องพูดถึงเพราะรู้อยู่แล้ว ทำให้รายงานนี้มีอยู่ด้านเดียว คือรายงานเหตุการณ์ความรุนแรง ไม่ได้พูดถึงการวินิจฉัยเหตุ เพราะฉะนั้น กอส. ยังวินิจฉัยเหตุแบบผิดๆ และแพงก็อยู่ ไม่ได้ตัดสินลงไปว่าใช่หรือไม่ใช่ จริงหรือไม่จริง คำพูดที่ใช้เป็นคำพูดกลางๆ เหตุของความรุนแรงที่ กอส. เขียนในรายงานนี้มีนิดเดียว มันไม่กว้างและไม่มากเพียงพอ

ข้อเสนอแนะของผมในบทนี้คือ กอส. น่าจะมองสาเหตุของความรุนแรงจากรอบด้านก่อน และหาข้อมูลที่ดีทั้งภายในและภายนอก มุมมองน่าจะมาจากการศึกษาทางวิชาการ ไม่ใช่ข้อคิดเห็น และข้อที่ กอส. ยกมา เช่น รายงานคณะทำงานพิเศษของรัฐบาล ข้อเสนอคณะกรรมการวิสามัญของวุฒิสภา หรือผลการศึกษาของนักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ก็ไม่มีน้ำหนัก กอส. วินิจฉัยเหตุโดยแบ่งปัจจัยออกเป็นชั้นบุคคล ชั้นโครงสร้าง ชั้นวัฒนธรรม โดยเหมือนกับมีคำตอบอยู่แล้ว และพยายามจัดอะไรเพื่อไปสนับสนุนคำตอบที่ตนมีอยู่

การกำหนดปัจจัยชั้นบุคคล อะไรคือนิยามของคำว่าปัจจัยชั้นบุคคล เพราะข้อเสนอ ข้อวิเคราะห์และข้อสรุป ไม่ชัดเจนว่ามันคือบุคคลหรือกลุ่ม หรือองค์กร หรือผู้กระทำ หรืออะไรก็ได้ที่ก่อให้เกิดความรุนแรง ซึ่งคำว่าปัจจัยด้านบุคคลมันกว้างมาก กอส. พูดไม่ชัดเจน จึงนำไปสู่การปฏิบัติได้ยาก เพราะเป็นกำปั้นทุบดินอยู่ในกระแสดเดิม ไม่แตกต่างจากพื้นที่อื่น ประเด็นคือในงานนี้ไม่บังคับให้ชัดเจนที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาหรือปฏิบัติการตรงไปตรงมาได้ เว้นแต่ว่าจะมีวาระซ่อนเร้น (hidden agenda) เพิ่มเติม มีข้อมูลเพิ่มเติมต่างหาก ในส่วนของปัจจัยชั้นโครงสร้าง : การบังคับใช้กฎหมาย เศรษฐกิจท้องถิ่น การศึกษา ประชากร และภูมิศาสตร์ชายแดน โครงสร้างสำคัญที่ถูกกละเลยไม่ได้รับการพูดถึงคือโครงสร้างทางการเมืองการปกครอง กอส. น่าจะพูดถึงโครงสร้างทางการเมืองการปกครองด้วย แต่ กอส. ไม่แตะเลย ทั้งๆ ที่เมื่อเราพูดถึงลักษณะปัจจัยแล้ว ควรจะนำโครงสร้างนี้มาวิเคราะห์ให้เห็นด้วย ส่วน

จะเป็นเหตุหรือไม่ก็อีกเรื่องหนึ่ง การวิเคราะห์ในเชิงโครงสร้างการเมืองการปกครอง มันจะมีสองระดับ คือระดับของทางราชการและระดับของชาวบ้าน ระบบการเมืองการปกครองของชาวบ้านที่เป็นเรื่องของชุมชน ท้องถิ่น สำคัญมาก ทั้งโครงสร้างทางการเมืองการปกครองหรือโครงสร้างทางศาสนา แต่ กอส. ไม่พูดถึงเลย ทั้งๆ ที่ในชุมชนลักษณะอย่างนี้ ผู้นำชุมชนคือผู้นำอำนาจ เหตุการณ์หลายเหตุการณ์จึงเกิดจากการตัดสินใจของผู้นำชุมชน ประเด็นที่น่าจะตั้งออกมาคือ ปัจจัยชั้นโครงสร้างของการเมืองการปกครองในท้องถิ่น ระดับชุมชนที่ไม่ใช่ อบต.(องค์การบริหารส่วนตำบล) นี่ก็ออกมาว่า หมู่บ้านหนึ่งๆ จะมีคนคนหนึ่งที่ถูกแล้วมีคนฟัง คนคนนั้นไม่ได้มีตำแหน่งทางราชการแต่ใครๆ ก็ฟัง ตรงนี้มีเยอะมากใน 3 จังหวัดชายแดนใต้ เมื่อผสมกับผู้นำทางศาสนา มันควรเป็นประเด็นที่น่าศึกษาให้มาก

ในประเด็นของผลกระทบจากการนำพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 มาใช้ อันนี้น่าจะมองถึงอำนาจที่มาของสิ่งเหล่านี้ด้วยว่า นโยบายเป็นอย่างไร นั่นคือการเมืองการปกครอง เราจะมองอย่างตื้นตื้นไม่ได้ เพราะอำนาจทางการเมืองการปกครองคืออำนาจที่จะนำมาถึงสิ่งเหล่านี้ เหมือน กอส. เขาไม่ถูกที่ค้น วินิจฉัยสาเหตุไม่ถูก

ส่วนเรื่องเศรษฐกิจท้องถิ่น ผมคิดว่ามุมที่ กอส. มอง ไม่ใช่มุมที่เป็นสาเหตุแห่งปัญหา กอส. เสนอเรื่องความยากจน ผมเข้าใจว่ามุมที่สำคัญกว่านี้ของเศรษฐกิจมันมีอยู่ ถ้าดูตัวอย่างในมาเลเซีย ฝรั่งเศส หรืออินเดีย เราจะพบว่าชุมชนมุสลิมจริงๆ แล้วไม่มีปรัชญา ไม่มีทิศทาง ไม่ได้มุ่งหวังที่จะพัฒนาเศรษฐกิจของตัวเองไปแข่งกับเศรษฐกิจโลกอย่างไม่รู้จักจบ ชุมชนมุสลิมที่มาเลเซีย ฝรั่งเศส อินเดีย หรือที่ไหนๆ ก็ตามในโลกนี้ไม่ใช่ชุมชนนายทุน ชุมชนมุสลิมไม่ได้มุ่งหวังที่จะมีเศรษฐกิจแบบนายทุน ยกเว้นชุมชนมุสลิมแถบชาวดิอาระเบียที่ถูกกรอบของทุนนิยมเข้ามารอบไว้ อันนั้นเป็นอีกเรื่องหนึ่งในประเทศไทยไม่ใช่ออย่างนั้น ชุมชนมุสลิมไม่ได้ประสงค์ที่จะพัฒนาเศรษฐกิจไปสู่ทุนนิยม รายงานฉบับนี้ไม่ได้เสนอ ทำให้วินิจฉัยสาเหตุผิดพลาด

ในส่วนของการศึกษา นอกจากการศึกษาระดับบังคับแล้ว สิ่งที่น่าจะมองและน่าจะเป็นปัญหามากคือการศึกษาในระดับที่สูงกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนที่จบการศึกษามาแล้ว กรอบการมองและกรอบการแก้ปัญหาจึง

ไม่ไปด้วยกัน คือ กอส. มองการศึกษาแค่ส่วนที่จะให้เขาเรียนโดยเฉพาะในความต้องการของเรา ไม่ได้มองที่ความต้องการของเขา เราน่าจะนำเสนอว่า ความต้องการในการศึกษาของเขาคืออะไร แล้วนำมาผสมกับสิ่งที่เราจัดให้ ได้ว่าเป็นอย่างไร และสิ่งที่เหลือจากนั้นคืออะไร ความต้องการของเขา กับสิ่งที่รัฐจัดให้มันไม่สมดุลกันอย่างไร เราจะช่วยเหลืออย่างไร ผู้ที่จบการศึกษา แล้วต้องการอะไร เราไม่ได้พูดถึง

ปัจจัยชั้นวัฒนธรรม : ภาษา ศาสนา และประวัติศาสตร์ ที่จริงแล้ว กอส. ตีกรอบไปพร้อมแล้วจากข้างนอก จากเหตุการณ์ จากปรากฏการณ์ที่ กอส. นั่งอ่าน นั่งมองอยู่ กอส. ไม่ได้มองอะไรจากภายในเลย การมองปัจจัยชั้นวัฒนธรรมแล้วก็มาแบ่งเป็นภาษา ศาสนา ประวัติศาสตร์ เป็นความผิดพลาด เพราะสำหรับมุสลิมแล้ว ศาสนาคือทุกสิ่งทุกอย่าง ไม่ใช่วัฒนธรรม แต่คือชีวิต การมองว่าศาสนาเป็นวัฒนธรรมมันเหมือนโพลัดชั้นในความรู้สึกรู้สึกของเขา ถ้าศาสนาจะเป็นวัฒนธรรมมันก็คือชีวิตวัฒนธรรม และคำอธิบายของชีวิต วัฒนธรรมมันลึกกว่าที่ กอส. อธิบายไว้ในรายงาน ผมว่าการนำสิ่งใหญ่ไป ซ่อนไว้ในสิ่งเล็กจะทำเรื่องใหญ่ให้เป็นเรื่องเล็ก ทำให้ไม่เห็นตัวตนที่แท้จริง ปัจจัยที่น่าจะแยกน่าจะเป็นปัจจัยทางศาสนา ข้อเสนอนะ ปัจจัยทาง ประวัติศาสตร์ และปัจจัยทางวัฒนธรรมที่เป็นของเขา กอส. น่าจะดึงประเด็น ศาสนาออกมาให้ชัดเจนกว่านี้ มันเป็นเรื่องที่ต้องพูดและยอมรับกัน และพูด จากข้อมูล ไม่ใช่ความคิดเห็น

ในสรุปข้อวินิจฉัยเหตุของปัญหา ผมมองว่า กอส. ตั้งใจให้ใครเป็น โจทย์เป็นจำเลยอยู่ ข้อความที่ว่า “บางคนเห็นว่าศาสนาอิสลามก่อให้เกิด ความรุนแรงขณะที่ กอส. วินิจฉัยชัดว่าศาสนาไม่ใช่ต้นเหตุของความรุนแรงที่เกิดขึ้น แต่ก็เกี่ยวกับความรุนแรงในฐานะข้ออ้างที่คนบางกลุ่มนำมาใช้ให้ ความชอบธรรมกับวิธีการรุนแรงของตน ที่สำคัญศาสนาไม่ใช่ปัจจัยเดียวที่ถูก นำมาใช้เป็นข้ออ้างเพื่อให้เกิดความชอบธรรม ประวัติศาสตร์ปัตตานีและ อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์มลายูก็ถูกนำมาใช้เป็นข้ออ้างให้ความชอบธรรมกับ การใช้ความรุนแรงด้วยเช่นเดียวกัน” ผมอ่านแล้วสับสน กอส. เขียนว่า “วินิจฉัย ว่าศาสนาไม่ใช่ต้นเหตุของความรุนแรง” แต่กลับบอกว่า “ที่สำคัญศาสนา ไม่ใช่ปัจจัยเดียวที่ถูกนำมาเป็นข้ออ้าง” แล้วก็ไปยกตัวอย่างการตอบโต้สหรัฐ

การรุกรานโจมตีอัฟกานิสถานและอิรักมา ผมไม่รู้ว่าจะเขียนไปทำไม มันรวดเร็วเกินไป

สรุปคือในบทนี้ไม่มีอะไรใหม่ ไม่ได้มีข้อค้นพบใหม่เลย เป็นสิ่งที่รู้กันมาแต่เก่าก่อน การวินิจฉัยเหตุปัญหาและเหตุแห่งปัญหา ยังธรรมดาๆ ยังผิด-ถูก โง่-ฉลาด แค่นั้น ไม่ได้ขยับออกไปจากอื่น ข้อเสนอแนะ สิ่งที่ควรมองกลับไม่มอง คือปัญหาการเมืองการปกครองซึ่งตรงประเด็นกับโจทย์ของพื้นที่ด้วย ผมคิดว่า กอส. พยายามเลี่ยงปัญหาศาสนาและการเมืองการปกครองมาตลอด

บทที่ 4 แนวโน้มปรากฏการณ์ความรุนแรงในอนาคต

ผมว่าการเลือกใช้คำสะท้อนกรอบการทำงานก่อให้เกิดคำถามว่า เฉพาะเหตุการณ์ ปรากฏการณ์ความรุนแรงเท่านั้นหรือ แล้วอย่างอื่นๆ ละ อ่านไปแล้วเหมือนรายงานเน้นอยู่เรื่องเดียว เรื่องอื่นๆ ไม่ได้กล่าวถึงเลย หากเป็นการวินิจฉัยโรคก็อาจจะพอทำได้ มันกลับมาที่ประเด็นนี้อีกแล้วว่า เราใช้การวินิจฉัยแบบนี้กับโรคได้ แต่กับสังคมมันไม่ได้เป็นอย่างนั้น ถ้าเป็นสังคมต้องไม่ลืมนับบริบทแวดล้อมที่ทำให้สังคมนั้นๆ ตั้งอยู่ด้วย “กอส. พิจารณาแนวโน้มความรุนแรงจากการคาดการณ์ของฝ่ายต่างๆ และตัวเลขสถิติ และพิจารณาแนวโน้มความรุนแรงจากความสัมพันธ์สองชุด” ซึ่งผมเรียกว่าความสัมพันธ์แบบงูกินหาง ผมว่าควรจะมองแนวโน้มในเชิงเหตุผลมากกว่าแบบนี้ คือความมั่นคงของประเทศ ผู้คนในรัฐ รัฐกับประชาชน ที่ กอส. พยายามจะเล่าเหตุการณ์ต่างๆ เหมือนมันวนอยู่ในอ่าง ไม่ยอมออกไปไหน ส่วนที่เขียนว่า “หยุดแนวโน้มความรุนแรงด้วยชัยชนะของสังคมไทย” น่าเสียดายที่ไม่รู้การสมานฉันท์คือเครื่องมือหยุดแนวโน้มความรุนแรงที่เกิดขึ้น กอส. ไม่ได้ตั้งกรอบความคิดสมานฉันท์ออกมาตั้งแต่ต้น เรื่องความสมานฉันท์ หลักการสมานฉันท์ วิธีการสมานฉันท์ ไม่ได้ถูกนำมาใช้ในการคลี่คลายประเด็นปัญหา

ในหน้าที่ 56 ของรายงานพูดว่า “สังคมไทยมีศักยภาพที่เอื้อต่อแนวทางสมานฉันท์อย่างน่าอัศจรรย์ เป็นคุณสมบัติที่มีอยู่ในทุกระดับ ไม่เลือกที่จะเป็นนักรบผู้ปฏิบัติหน้าที่ในสมรภูมิ หรือสามัญชนที่มีภูมิหลังทางศาสนาวัฒนธรรมแตกต่างกัน” นี่คือใจความสำคัญมากๆ ที่ต้องขยายมากๆ

ตั้งแต่ต้น ให้ทำงานอยู่บนแนวคิดนี้ ไม่ต้องไปทำงานอยู่บนกรอบการวินิจฉัยโรคแบบการแพทย์ นี่คือการผิดพลาด เสียหายมาก เพราะนี่คือหลักที่แท้จริง

ที่เราต้องแตกออกมาคือ ณ วันนี้ สมานฉันท์คืออะไร มีการคิดอย่างไร มีวิธีการอย่างไร และรูปธรรมของการสมานฉันท์ในชุมชนต่างๆ ที่เกิดขึ้นมีลักษณะอย่างไร แนวทางที่จะสร้างความสมานฉันท์มีอะไรบ้าง ต้องตีออกมาให้แตก แต่รายงานในบทที่สี่พูดออกนอกกรอบไปเยอะ และไม่ได้พูดถึง “อิสระ” และ “สมานฉันท์” เลย ข้อคิดเห็นอีกอย่างของผมคือ กอส. มีสมมติฐาน มีบทสรุปไว้ในใจก่อนลงมือทำงานแล้ว จึงไม่มีอะไรใหม่ในบทนี้

บทที่ 5 วิธีแก้ไขปัญหาความรุนแรงด้วยข้อเสนอสมานฉันท์สำหรับสังคมไทย

ก่อนที่ กอส. จะสร้างข้อเสนอ น่าจะบอกว่า อะไรคือสมานฉันท์ ต้องหานิยาม หลักการ แนวคิด วิธีการ หาชุมชนตัวอย่างมาเสนอให้เห็นว่ามันเป็นไปได้ ไม่ใช่واهرกรรมที่ไม่มีคำตอบ

ในส่วนของมาตรการสมานฉันท์เฉพาะหน้า เพื่อแก้ปัญหาความรุนแรงขั้นบุคคล ผมให้ 5 ดาวสำหรับประเด็นเรื่องการสานเสวนากับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ

อยากจะขอยกตัวอย่างประวัติศาสตร์เมืองมะดะฮ์ท่านนบีมุฮัมมัด (ซ.ล.) อพยพออกจากเมืองเมกกะแล้วเข้าไปอาศัยอยู่ที่เมืองมะดีนะฮ์ ความเป็นมุสลิมยังคงอยู่ในใจ ในเมืองนี้ยังไม่มีกฏเปิดพื้นที่ให้กับชาวมุสลิม ท่านนบีมุฮัมมัด (ซ.ล.) อาสาเป็นทหารไปรบให้เจ้าเมือง เมื่อรบชนะบำเหน็จที่ต้องการคือ ขอพื้นที่ให้ปฏิบัติศาสนกิจของชาวมุสลิม รบไปเรื่อยๆ ขอพื้นที่ขึ้นเรื่อยๆ สุดท้ายเกิดคำถามว่าจะรบเพื่อใคร ทำไม่ต้องให้คนอื่นมาปกครอง จึงตัดสินใจยึดเมืองมะดีนะฮ์ ถ้าศึกษาความเป็นมาในอดีตของ 3 จังหวัดชายแดนใต้ จะเห็นความเปลี่ยนแปลง ตัวอย่างเช่น การคลุมผ้าฮิญาบ การขายอาหารฮาลาลในโรงเรียน หรือเรื่องการใช้ภาษามลายู

ในรายงานนี้ กอส. ตามไม่ทัน ไม่ได้แก้ปัญหา เลี่ยงไปเลี่ยงมา ไม่ตรงเป้า ไม่ตรงประเด็น การทำงานน่าจะยึดหลัก “อิสระ” และ “สมานฉันท์” ไม่ควรละเลยข้อมูลเชิงพื้นที่ด้านการกำหนดเป้าหมายของพื้นที่ กอส. ควร

กำหนดโจทย์และนำไปสู่การศึกษาเอง มาตรการที่นำเสนอเป็นข้อปฏิบัติเก่าๆ ในกรอบใหม่ ทั้งหมดเป็นของเก่าที่มีอยู่ ไม่มีอะไรแตกต่างจาก ศอ.บต. (ศูนย์ อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้) เดิม ถ้าจะฟื้นฟูสิ่งเหล่านั้นขึ้นมาก็ได้ หรือหากว่ากลไกดังกล่าวเชื่อมโยงกับการเมืองชาติก็ควรเสนออย่างตรงไป ตรงมา ถ้าเพราะการเมืองชาติคือเหตุปัจจัยด้วย น่าจะพูดได้ชัดเจนกว่านี้ ไม่ต้องพูดอ้อมๆ เพื่อรักษาหน้าใจกัน กล่าวโดยสรุปสำหรับบทนี้ คือ 1.สิ่งใดที่ เห็นว่าดีอยู่แล้วก็ให้ทำต่อ 2.สิ่งไม่ดีก็ยกเลิก 3.สิ่งที่ดีที่ถูกยุบเลิกไปแล้วก็ ฟื้นฟูขึ้นมาใหม่ได้

รายงานนี้มีแต่ของเดิม ไม่มีอะไรใหม่ ไม่มีข้อเสนอใหม่ ทั้งๆ ที่ควร เสนอได้ เช่น ข้อเสนอเรื่องการจัดระบบการเมืองการปกครองในลักษณะใหม่ ที่เหมาะสม และการจัดการทางสังคมแบบสมานฉันท์ ผมอยากให้มีหนึ่ง “การ จัดการเมืองการปกครองแบบสมานฉันท์” มันเป็นอย่างไรไม่รู้ แต่ผมว่าคำนี้ น่าจะเป็นทั้งเครื่องมือและเป็นทั้งทางออก และสอง “การจัดการทางสังคม ใหม่แบบสมานฉันท์” นี่คือสิ่งที่น่าจะเสนอใหม่ให้นำไปแก้ปัญหา

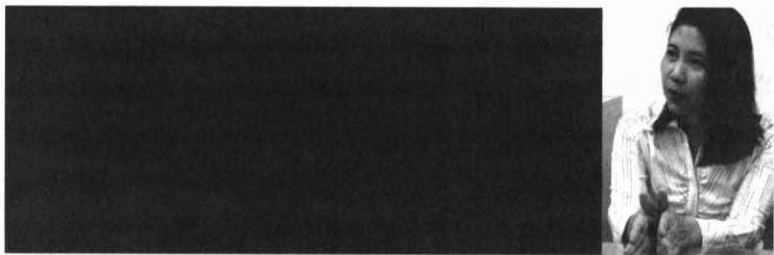




3

‘ทุกชีวิต’ มีสิทธิ์ที่จะ ‘มีชีวิต’

ผศ.ชิตชนก ราฮิมมูลา



ผศ.ชิตชนก ราฮิมมูลา นักวิชาการคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มีความเชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ สายความมั่นคง เป็นเจ้าของงานวิจัยเรื่อง “ความเข้าใจของตำรวจ ทหาร และฝ่ายปกครอง ต่อแนวทางสันติวิธี”

รายงาน กอส. นำภาพผู้สูญเสียทั้งสองฝ่ายมาเป็นจุดเริ่มต้น เรื่องของยศรร กับอัมมานา เป็นความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับทั้งประชาชนและลูกหลานเจ้าหน้าที่ หังไทยพุทธและผู้ก่อความไม่สงบ เพื่อแสดงให้เห็นว่าความทุกข์ของผู้ที่สูญเสียไม่แตกต่างกัน การเสนอภาพความสูญเสียในเนื้อหารายงานเน้นให้เกิด ความเข้าใจว่าความรุนแรงไม่ใช่วิถีทางออก ถ้าทุกคนตระหนักถึงความสูญเสีย ที่เกิดทั้งสองด้าน ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายใดก็แล้วแต่ ก็จะทำให้เกิดความรู้สึกว่าไม่อยาก ทำให้ประวัติศาสตร์เหล่านั้นเกิดขึ้นอีก

เนื้อหาหลัก การนำเสนอ การปูพื้นฐาน หรือข้อเท็จจริงในการวินิจฉัย โยงใยการแก้ไขปัญหาคอส. เน้นการให้อภัย อีกประเด็นหนึ่งที่ถูกย้ำคือ การ ให้พื้นที่แห่งความทรงจำ ความทรงจำในที่นี้ไม่ได้หมายความว่าถึงสิ่งที่จะนำมา เป็นความเคียดแค้น หากแต่เป็นการให้ออมรับความจริงและบาดแผลที่เกิดขึ้น เราต้องยอมรับว่าทุกชาติทุกชนชนย่อมมีบาดแผล มีข้อผิดพลาดด้วยกันทั้งสิ้น แต่ข้อผิดพลาดนั้นต้องเป็นบทเรียนที่ไม่ซ้ำรอยอีก นอกจากนี้เราต้องมอง

สาเหตุของแรงปัจจัยผลักดันที่ทำให้ผู้คนออกมาก่อเหตุด้วย

ในระยะเริ่มแรกของการทำงาน กอส. เชื่อถือในเรื่องข้อมูลความรุนแรงแตกต่างจากภาครัฐ กล่าวคือ กอส. ไม่เชื่อว่าผู้ก่อเหตุคือผู้ก่อความไม่สงบ และมีความโน้มเอียงว่าอำนาจรัฐและผลประโยชน์อื่นมีส่วนในความรุนแรงที่เกิดขึ้น แต่หลังจากที่ กอส. ได้ลงพื้นที่สำรวจระยะหนึ่ง จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง พยานหลักฐาน และตัวตนของผู้ก่อเหตุที่มีจริง ทำให้ความเชื่อในปัจจัยแห่งเหตุของ กอส. เริ่มใกล้เคียงกับภาครัฐ ถึงแม้ว่าฝ่ายก่อความไม่สงบในพื้นที่มีหลายกลุ่ม ทั้งกลุ่มผลประโยชน์ ความแค้นส่วนตัว และภาครัฐ แต่ กอส. ต้องยอมรับว่ากลุ่มที่ทำให้เกิดความรุนแรงมากที่สุดคือกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ เมื่อทุกฝ่ายมองปัญหาตรงกัน จึงมีฐานของความเชื่อในการแก้ไขปัญหาที่ใกล้เคียงกัน ฝ่ายรัฐก็มีความเข้าใจมากขึ้นถึงเหตุและปัจจัยหลายอย่างที่มีผลักดันคนเหล่านั้นให้ออกมาก่อความรุนแรง ส่วนเจ้าหน้าที่รัฐเองก็เข้าใจยุทธศาสตร์และสันติวิธีพอสมควร แม้ว่าในระดับผู้ปฏิบัติอาจจะยังไม่ได้ปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายยุทธศาสตร์นั้นก็ตาม

ต้องไม่พูดถึงแค่ ‘การให้อภัย’ ต้องบอกด้วยว่า ‘การฆ่าคนบริสุทธิ์เป็นบาป’

แนวทางการวินิจฉัย กรอบคิดในการอธิบายความรุนแรง กอส. เน้นเรื่องโครงสร้างและวัฒนธรรมมากที่สุดว่าเป็นสาเหตุเรื้อรัง สาเหตุแห่งอดีตเป็นสิ่งที่ผลักดันให้คนเหล่านี้ออกมา โดยเฉพาะเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ ความไม่ยุติธรรม ความไม่เข้าใจ วัฒนธรรม ภาษา หรืออัตลักษณ์ที่แตกต่าง กอส. เน้นย้ำประเด็นนี้มาก

ขณะเดียวกันก็มีปัจจัยตัวบุคคลที่มีวัตถุประสงค์จะกระทำความรุนแรงอย่างชัดเจน แต่อาจจะดึงเงื่อนไขอื่นมาเป็นองค์ประกอบในการปลุกกระดม หรือเอาเงื่อนไขทางศาสนามาเป็นส่วนประกอบในการปลุกกระดมคน ซึ่งในส่วนนี้ กอส. ไม่ได้อธิบายให้ชัดเจนและให้น้ำหนักน้อยมาก จริงอยู่ที่ว่าเงื่อนไขความไม่เป็นธรรมเป็นเครื่องมือที่ชักจูงให้คนก่อเหตุ แต่ว่าจะต้องมีแกนนำกลุ่มข้างในที่เป็นแกนในจริงๆ ถึงแม้ว่าเราจะใช้สันติวิธี เขาก็ดำรงจุดมุ่งหมายเดิมว่าเขาจะก่อเหตุ เขาจะสร้างความรุนแรง โดยที่เขาไม่มีวันจะ

ได้ยินคำว่าสันติวิธีเลย สันติวิธีอาจจะช่วยไม่ให้กลุ่มของเขาเติบโตมากขึ้น คือป้องกันแนวร่วมไม่ให้เข้าไปสู่ตรงนั้น ตัวอย่างโครงการเหยียวย่าที่มีขึ้นมากมายคือการป้องกันไม่ให้แนวร่วมขยายเติบโตและหยุดยั้งความรุนแรงให้อยู่ในบริบทที่เล็กลงไป แต่คนที่อยู่ศูนย์กลางขึ้นาก่อเหตุความรุนแรงยังอยู่ ซึ่งเราไม่รู้ว่าเป็นใคร คนเหล่านี้จะคงดำรงความมุ่งหมาย แม้ว่าความยุติธรรมจะถูกสร้างขึ้น มีการยอมรับประวัติศาสตร์ มีการยอมรับในเรื่องภาษาก็ตาม

ในรายงานของ กอส. ไม่มีมาตรการที่จะทำให้คนเหล่านี้รู้สึกถึงสิ่งที่ทำเป็นความผิด แต่จะเน้นเรื่องการให้อภัยของความรุนแรง เช่น เหตุการณ์เมื่อวันที่ 28 เมษายน 2547 เขาเข้าไปแล้วถูกเจ้าหน้าที่ล้อมยิงในมัสยิดกรือเซะ กอส. มองในบริบทที่รัฐสร้างความรุนแรง หรือในอีกหลายๆ กรณี เช่น กรณีตากใบที่เขาต้องตายในรถบรรทุก แต่ว่าไม่มีสิ่งใดที่จะบ่งบอกว่าน่าจะมีการปฏิรูป หรือทำความเข้าใจในแนวทางศาสนาอิสลามว่าการฆ่าคนที่บริสุทธิ์นั้นเป็นบาป และเงื่อนไขในอดีตถึงจะเป็นสิ่งผลักดันอย่างไรก็แล้วแต่ อย่างน้อยสำนักความเป็นมนุษย์และศาสนาควรเป็นพื้นฐาน เราไม่ควรมองเห็นว่าการฆ่าคนมีเหตุผลอื่นมารองรับ มันเป็นการรู้สึกทางอารยะที่ต้องยอมรับว่าเขาก็โหดเหี้ยมเกินมนุษย์ด้วยเช่นกัน ในประเด็นนี้ไม่ค่อยมีคนกล้าพูดเพราะสังคมตอนนี้เปราะบางมาก เราต้องมีการส่งสัญญาณ มีเสียงร้องจากผู้บริสุทธิ์ให้เขารับรู้ว่าการต่อสู้ของเขา หรือทางออกของเขา มันได้ละเมิดความเป็นมนุษย์ของคนอื่น ถ้าเขามองว่าเขาได้รับความไม่เป็นธรรมในอดีต ขณะนี้เขากำลังสร้างความไม่เป็นธรรมจากผู้อื่น โดยเหมือนไม่ได้ยินคำว่าสันติวิธีที่หลายคนพยายามจะใช้เพื่อช่วยพวกเขา

กระบวนการทั้งหมดในขณะนี้พยายามจะทำในรูปของความเห็นอกเห็นใจ เหยียวย่า และให้อภัย และหวังว่าอีกฝ่ายคงจะได้ยินเสียงความพยายามของคนส่วนใหญ่ที่ต้องการเห็นความสงบสุข ส่วนผู้นำศาสนาและนักวิชาการมุสลิมนั้น ในการประชุมกรรมการสมานฉันท์หรือในหลายเวที ต้องมีภาพเด่นชัดว่าจะมีความกล้าหาญใหม่ที่จะช่วยกันบอกว่า การต่อสู้ที่ฆ่าผู้บริสุทธิ์เป็นความผิดและเป็นโทษ พวกเขากล้าหาญที่จะพูดความจริงทุกมิติหรือไม่

แก้ปัญหบนพื้นฐานและมาตรฐานเดียวกัน

กรอบการแก้ปัญหา การแก้ปัญหานั้นเน้นแนวทางสมานฉันท์ 9 ประการ สิ่งนี้เป็นไปตามที่คาดหมายได้ว่าจะเห็นในรายงาน กอส. เพราะ กอส. บักรงมาในแนวนี้อยู่แล้ว ประการที่ 1 การเปิดเผยความจริง คือการเปิดเผยทุกมิติ เปิดเผยทุกส่วนของจิตใจของทุกคนในสังคม มิใช่เว้นวรรคกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเพื่อให้เห็นว่าเขาเป็นผู้นำสงสาร เพราะฉะนั้นทุกอย่างต้องอยู่บนพื้นฐานและมาตรฐานเดียวกันจึงจะแก้ไขปัญหาได้ ไม่ได้หมายความว่าเพื่อที่จะปราบปราม แต่เพื่อให้อีกฝ่ายได้รู้สึก ว่าต้องให้อภัยกันทั้งสองทาง ให้รู้สึกว่าเมื่อไรจะถึงวันที่จะให้ภัยอดีตกันบ้าง ประเด็นนี้ไม่ค่อยมีคนพูด อาจจะเป็นว่าเขาหวาดกลัวว่าพูดไปแล้วจะได้รับการคุกคาม ในทางวิชาการ อาจารย์อิสมาอีล ลุดดี จะปะเกีย อธิการบดีวิทยาลัยอิสลามยะลา จังหวัดปัตตานี ก็พยายามอธิบายว่าศาสนาอิสลามเป็นศาสนาแห่งสันติ การฆ่าผู้บริสุทธิ์ก็เป็นบาป วิทยาลัยอิสลามยะลาพยายามทำเรื่องนี้มาตลอด แต่ไม่ได้รับการสนับสนุนมากเท่าไรเราต้องอาศัยผู้นำศาสนาด้วยที่จะแพร่ขยายเรื่องนี้ไม่ใช่แต่เฉพาะในวงวิชาการอิสลามเท่านั้น

ในประเด็นขั้นบุคคล ไม่ว่าฝ่ายไหนจะเป็นฝ่ายที่เจ็บปวดมาก่อน ทุกชีวิตมีสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่ เจ้าหน้าที่รัฐได้ใช้สันติวิธีแล้ว การตายของเจ้าหน้าที่เหล่านั้นที่ไม่ตอบโต้เป็นที่มาของสันติวิธี ถ้าเรามองว่า หาก กอส. ต้องมาอยู่ในพื้นที่ แล้วต้องมาเผชิญหน้ากับสิ่งเหล่านี้ จะมีใครสักกี่คนที่กล้าเสียสละชีวิตตัวเองเพื่อสร้างสันติ เพราะโดยธรรมชาติ มนุษย์ทุกคนอยากมีชีวิตอยู่เนื่องจากมีผู้ที่อยู่เบื้องหลังที่ต้องเลี้ยงดู เจ้าหน้าที่เหล่านั้นมีสิทธิที่จะป้องกันชีวิตตัวเอง มีสิทธิที่จะร้องขออำนาจจากรัฐป้องกันชีวิต เราองข้ามไปหรือไม่ว่าเขาก็เป็นมนุษย์ เขาอาจจะร้องขอกำลังจากเจ้าหน้าที่ให้ช่วยเหลือเขา แต่เนื่องจากยุทธศาสตร์แล้ว การที่ฝ่ายรัฐต้องเป็นฝ่ายรับทุกข์หรือต้องไม่สร้างความรุนแรง อาจจะทำมาซึ่งความเชื่อเข้าในการช่วยเหลือ หรือคาดไม่ถึงว่าประชาชนจะเป็นฝ่ายให้ความรุนแรง ถ้าใครไม่เจอกับตนเอง ไม่มีญาติพี่น้องที่ต้องเสียชีวิต คงจะอธิบายความรู้สึกเหล่านี้ไม่ได้

มาตรการ 9 ประการนี้เป็นเหมือนการสร้างสังคมให้มีความสมานฉันท์ เหมือนกับการป้องกันไม่ให้ความรุนแรงเกิดขึ้นอีก เป็นการวางกรอบความ

คิดของนักสันติวิธีซึ่งมีประสบการณ์ด้านสันติวิธี แต่บางทีผู้ที่ประสบเหตุอาจ
จะเข้าใจยาก มันสร้างความสันติสุขก็จริงแต่ใช้ระยะเวลายาวนาน แนวนี้เป็น
แนวของนักสันติวิธีที่อยู่ใน กอส. และเขียนอยู่ในตำราหลายเล่มอยู่แล้ว ไม่ได้
ผิดความคาดหมายที่จะออกมาในแนวนี้

สานเสวนากับผู้ก่อการเพื่อสร้างความเข้าใจ

การสานเสวนากับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ ควรทำมานานแล้ว เพียง
แต่มีปัญหาว่าแต่ละหน่วยไม่ได้ประสานกัน คือแต่ละหน่วยก็มีภารกิจด้านนี้
แต่เป็นการไปพบปะคนเหล่านั้นเพื่อเป้าหมายทางการเมืองแล้วก็เก็บไว้ใน
ลักษณะงานการข่าวเท่านั้น ไม่ได้ถูกนำเสนอมาเป็นระดับนโยบายหรือเห็น
ว่ามีความสำคัญ เราจำเป็นต้องพบปะพูดคุยกัน ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มที่ก่อ
ความสงบในอดีตหรือในปัจจุบัน เพราะบางครั้งความเข้าใจซึ่งกันและกันอาจ
จะเป็นส่วนหนึ่งของการคลายความคิดที่รุนแรงก็ได้ ช่วงที่เขามีความรู้สึก
แค้นเคืองหรือลี้ภัยไปนอกประเทศเป็นช่วงระยะเวลาของความเจ็บปวด แต่
เขาขาดช่วงจากสังคมไปนานหลายสิบปี อาจจะมองไม่เห็นภาพของการพัฒนา
ต่างๆ ในพื้นที่ที่พยายามเปิดโอกาสให้เขาขึ้นเรื่อยๆ การขาดช่วงอาจจะทำให้เขา
ไม่ได้รับข้อมูลที่สมบูรณ์ แต่ถ้าเขาได้รับข้อมูลที่สมบูรณ์ว่าปัจจุบันนี้ทุกภาคส่วน
พยายามอย่างยิ่งที่จะสถาปนาความเป็นธรรมในพื้นที่ ถึงแม้มันอาจจะยังไม่
สมบูรณ์ก็ตาม เขาอาจจะได้มองเห็นว่า การดำรงความมุ่งหมายโดยการใช้
ความรุนแรงสร้างความเป็นธรรมได้ส่งผลกระทบต่อพื้นที่ในภาคใต้อย่างรุนแรง
การพูดคุยกันทำให้คนเราได้เห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน บางสิ่งที่คิดว่ามันเลว
ร้ายเกินไป อาจหาทางออกได้ดีขึ้น เราเชื่อว่าคนเหล่านั้นก็ต้องรักบ้านเกิด
เมืองนอนของตัวเอง หากเห็นความเสียหายที่เกิดจากความรุนแรง เขาอาจจะ
เปลี่ยนหนทางหรือมองภาพของการต่อสู้ในอีกแบบหนึ่งก็ได้

แก้ความรุนแรงเชิงโครงสร้างและวัฒนธรรม

จากการพูดคุยและเก็บข้อมูลจากนักศึกษารัฐศาสตร์ มอ.ปัตตานี
พบว่า เขาอยากปรับปรุงคุณภาพชีวิต เพราะมีความลำบากยากแค้นมาตลอด
การเรียนทางด้านสามัญจะทำให้มีโอกาสในอนาคต เด็กส่วนใหญ่มีความ

ยากจน ครอบครัวทำนา ทำสวน บางคนมีพี่น้องหลายคน ความยากจนเป็นปัจจัยผลักดันให้เขาเข้าสู่ระบบอุดมศึกษา

เมื่อก่อนเรามองว่า การที่เขาจบโรงเรียนอิสลามมา คุณภาพในการศึกษาเขาอาจจะไม่ได้มาตรฐาน น่าจะมีการอะลุ่มอล่วย ตั้งแต่ปี 2545 เด็กในพื้นที่เริ่มเข้ามาเรียนในคณะรัฐศาสตร์ มอ.ปัตตานี ในสัดส่วนครึ่งต่อครึ่ง ปี 2547 - ปัจจุบัน มีเด็กในพื้นที่ 95 % และเกรดเฉลี่ยเขาไม่ถึงสอง เด็กส่วนใหญ่มาจากโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม การที่เด็กมาเรียนมากเพราะคิดถึงโอกาสจ้างงาน ประเด็นนี้เปลี่ยนไปแล้ว สำหรับเด็กที่จะมุ่งมาทางอิสลามศึกษา น่าจะมีการปรับเทียบวุฒิ เคยถามนักศึกษาแล้วเขาบอกว่ามันปรับไม่ได้ เพราะเป็นหลักสูตรของเขาโดยเฉพาะ เพราะถ้าเราไปปรับของเขาเทียบเท่ากับ ม.8 เราก็ต้องปรับหลักสูตรของเขา สิ่งที่รัฐควรทำได้คือ สนับสนุนทุนให้เขาไปศึกษาต่างประเทศและยอมรับตามที่เขาจบมา หรือเปิดสาขานี้ในประเทศ หรือมหาวิทยาลัยในตะวันออกกลางน่าจะมาทำหลักสูตรในประเทศไทย ปัจจุบันเด็กจากโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามมาเรียนสายอื่นเยอะมากเพื่อโอกาสในการจ้างงาน สังคมของการแข่งขันได้ปรับตัวเด็กที่เข้ามหาวิทยาลัยพอสมควร

ทุกคนต้องการสันติวิธี แต่ทุกคนก็ต้องการมีชีวิตอยู่

ข้อเสนอสันติเสนา อาจจะเป็นภาพที่ดี ไม่ใช่ความรุนแรง กรณีที่กรือเซะ ตากใบ หากมีสันติเสนาอาจจะไม่มีความรุนแรงถึงขนาดนั้น แต่มองข้ามไปหรือเปล่าว่า เจตนาของอีกฝ่ายคือมุ่งหมายที่จะก่อเหตุให้ได้ ถึงแม้จะมีหน่วยสันติเสนา ถ้าอีกฝ่ายมีความมุ่งร้าย เช่นการฆ่าสองนักวิทยุอิน หรือครูจุหลัง ถึงจะเจรจาเท่าไร เขาก็ฆ่า ในทางปฏิบัติ ทุกคนมีสิทธิที่จะมีชีวิต ใครจะรับประกันได้ว่าจะลอบบีให้อีกฝ่ายไม่ฆ่าตัวประกันได้ ข้อเสนอเป็นสิ่งที่ดีต่อการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชาวบ้านที่ไม่เข้าใจกันเช่นกรณี ท่อก๊าซ หรือการไปตรวจค้นจับกุมและมีการลูกฮ้อมมาล้อม แต่ในกรณีเหตุการณ์ดับขันที่อีกฝ่ายใช้อาวุธ กรณีที่จะไปปะทะเจ้าหน้าที่โดยตรง สัญชาตญาณของมนุษย์ทุกคนที่สิทธิที่จะป้องกันชีวิตตนเองหรือไม่ เป็นคำถามที่เจ็บปวดมาก ทุกคนต้องการสันติวิธี แต่ทุกคนก็ต้องการมีชีวิตอยู่ คนในพื้นที่ต้องการสันติวิธี แต่คนในพื้นที่ก็รู้สึกว่ามันเป็นอะไรที่แตกต่าง กอธ. พุดโนที่

ที่ปลอดภัย แต่เราพูดในที่อันตราย แต่ละวันคิดว่าวันนี้จะมีคนเอาระเบิดมาใส่ในรถเราหรือเปล่านักศึกษาหรืออาจารย์เองจะเป็นเหยื่อของความรุนแรงไหม บางครั้งเราหลอกตัวเองไม่ได้หรือที่เราต้องการการดูแลจากภาครัฐในเรื่องความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน แต่ว่าการดูแลจะต้องอยู่ในภาวะของการได้ดูโดยไม่ใช้อยู่ในภาวะของการเตรียมกำลังเพื่อที่จะรุกรานหรือปราบปราม ภาครัฐมีภารกิจพื้นฐานในการรักษาชีวิตประชาชน ไม่ได้มีไว้เพื่อสร้างความรุนแรง สันติเสนาใช้ได้ในยุคที่ไม่มีความรุนแรง แต่ในภาวะที่ความเป็นความตายเผชิญอยู่ตรงหน้า อะไรจะเป็นการชดเชยให้ชีวิตที่สูญเสียไปเพื่อสันติวิธี

การรักษาอัตลักษณ์เดิมไม่สามารถนำไปสู่การแบ่งแยกดินแดนได้

ข้อเสนอให้ภาษามลายูเป็นภาษาทำงาน ควรจะเป็นการรณรงค์มากกว่าการประกาศ คำว่า “ประกาศ” เป็นการสร้างความเข้าใจผิดได้ว่าเป็นการบังคับ ภาษาเป็นสิ่งที่เป็ธรรมชาติ เป็นการปรับตัว คนไทยในพื้นที่ก็น่าจะหาโอกาสเรียนภาษามลายู เราควรรณรงค์ให้คนมุสลิมที่พูดภาษามลายูเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อสะดวกต่อการติดต่อและโอกาสออกไปสู่ความเจริญก้าวหน้าแทนการบังคับใช้เป็นกฎหมาย เด็กที่เข้าสู่สถาบันอุดมศึกษาจะมองเห็นโอกาสจ้างงานในอนาคต เราควรรณรงค์ระหว่างกันเพื่อทำความเข้าใจ การพยายามเข้าใจเขาโดยการเปลี่ยนตัวเองเป็นความเข้าใจที่ผิด คนมุสลิมต้องการความเข้าใจด้วยความเคารพ การยอมรับ ศึกษาเรียนรู้ซึ่งกันและกัน มันควรเป็นไปตามธรรมชาติ ไม่เรียกร้องให้คนอื่นมาเปลี่ยนตนเองเพื่อเขา เด็กไทยพุทธและมุสลิมไม่ได้มีปัญหาในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในมหาวิทยาลัย สิ่งนี้เป็นตัวแทนความสมานฉันท์ได้

การให้ภาษามลายูปัตตานีเป็นภาษาทำงาน (working language) ต้องมีการอธิบายให้ชัดเจนว่าภาษาทำงานกับภาษาราชการ (official language) ต่างกันอย่างไร ซึ่งจริงๆ แล้วความหมายต่างกันโดยสิ้นเชิง คนส่วนใหญ่มองว่าเป็นภาษาราชการ แต่ กอส. พูดถึงภาษาทำงาน ภาษาถิ่นเป็นภาษาพูด ภาษาเขียนก็เป็นภาษายาวี ภาษาทำงานเช่น บ้ายซ็อลนง ชื่อสถานที่จะเป็นสองภาษา ซึ่งแต่เดิมเคยเป็นอักษรยาวีมาก่อนแล้วก็ถูกยกเลิกไป เอกสารราชการจะมาเป็นสองภาษา หรือใช้ระบบล่าม ในชุมชนจีนเยาวราชจะมี

ภาษาจีนเป็นการดึงดูดคนในกลุ่มภาษาเดียวกันถ้าเรามองว่าเป็นเรื่องธรรมดาเมื่อเปรียบเทียบกับชุมชนจีน จะไม่กระทบกระเทือนกับความมั่นคง

ในเมืองกับชนบทต่างกัน คนที่จบจากปอเนาะดั้งเดิมจะเรียนอักษรยาวี เด็กที่จบจากโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามก็ไม่สามารถอ่านได้ถนัดนัก ต้องดูถึงความสูญเสียเปล่าของเอกสารราชการนั้นด้วย เพราะคนที่สัมผัสกับระบบราชการส่วนใหญ่พูดภาษาไทยได้ แต่อ่านยาวีไม่ได้ ควรจะเน้นเป็นภาษาพูดมลายูปัตตานีมากกว่า ในมหาวิทยาลัยมีการเรียนการสอนมลายูกกลางที่เป็นอักษรโรมัน (เป็นตัวอักษรภาษาอังกฤษ) ซึ่งใช้ในประเทศบรูไน มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย เพื่อเปิดโอกาสให้คนเหล่านั้นสามารถทำงานได้ในประเทศเพื่อนบ้าน แต่ กอส. เน้นมลายูปัตตานี ซึ่งหมายถึงคนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ คนมาเลเซียก็อ่านอักษรยาวีไม่ได้ นอกจากคนในพื้นที่ 3 จังหวัด ทุกวันนี้เด็กมาเรียนภาษามลายูกกลางเพราะเห็นว่าอาจจะจะเป็นโอกาสทำงานในประเทศเพื่อนบ้าน

การให้กระทรวงศึกษาธิการส่งเสริมการเรียนภาษาไทย ควรจะมีการรณรงค์และทำความเข้าใจกับคนในพื้นที่ถึงความจำเป็นในการใช้ภาษาไทยด้วยว่า เนื่องจากเป็นภาษาราชการของประเทศ และเพื่อเป็นโอกาสของการเข้าสู่สังคมใหญ่ โอกาสในการประกอบอาชีพหรือการติดต่อสัมพันธ์ในฐานะที่เป็นพลเมืองไทย เราต้องทำความเข้าใจว่า เมื่อก่อนมีปัญหาเพราะนโยบายนิยามไทยไปบังคับให้เขาเรียนภาษาไทยแต่ไม่ให้เรียนภาษามลายูหรือไม่ให้มีพิมพ์ติดภาษามลายู การไปบังคับไม่ให้เขาเรียนภาษาแม่เป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งทำให้เกิดความกระด้างกระเดื่องขึ้นมา แต่ปัจจุบันเหตุการณ์เปลี่ยนไป ได้มีการอนุญาตให้ใช้ภาษามลายูถิ่นทั่วไปหมดแล้ว แม้แต่นโยบายความมั่นคงแห่งชาติก็ยิ่งแปลเป็น 3 ภาษา สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าภาษาถิ่น เหลือแต่ปัญหาคือผู้ปฏิบัติที่พูดภาษาถิ่นไม่ได้

ฐานคิดที่ว่าการใช้ภาษาถิ่นเกี่ยวข้องกับเรื่องความมั่นคง เป็นเพราะภาครัฐเข้าใจว่าการที่เขาพูดภาษาของเขาแสดงว่าเขาไม่ใช่คนไทย มีอะไรที่แตกต่าง ต้องการเป็นเอกเทศ แสดงว่าเขาไม่ยอมรับว่าเขาเป็นคนไทย ประเด็นนี้ไม่มาจะเกี่ยวข้องกัน จริงๆ แล้วมันเป็นเรื่องการใช้ภาษาท้องถิ่น ของสังคมเล็กที่ซ่อนอยู่ในสังคมใหญ่

การรักษาอัตลักษณ์เดิมไม่สามารถนำไปสู่การแบ่งแยกดินแดนได้ แต่การกีดกันหรือการบีบบังคับต่างหากจะเป็นหนทางของการนำไปสู่การแบ่งแยก ถ้าชาติพันธุ์ต่างสามารถถ่ายทอดหรือแสดงออกถึงความเป็นตัวของตัวเองได้ เขาจะรู้สึกเป็นอิสระนี่เป็นช่องในการลดความกดดันภายใต้สังคมใหญ่ ปัญหาการเมืองที่คาดว่าจะเกิดก็จะไม่เกิดขึ้น การใช้ภาษาถิ่นในการสื่อสารเป็นธรรมชาติ ยกตัวอย่างเช่น นักเรียนไทยที่ไปเรียนต่างประเทศในลอสแอนเจลิส ก็ใช้ภาษาไทย เพราะมีความพอใจและสะดวกที่จะพูดภาษาแม่ของตัวเอง

ความจำเป็นต้องเรียนภาษาไทยเป็นเพราะสังคมมีการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม การเรียนรู้จะเป็นการเพิ่มโอกาสในการทำงานและโอกาสในการเข้าสู่สังคมใหญ่ เทียบไม่ได้กับเมื่อก่อนที่รัฐบังคับให้เขาเรียนภาษาไทยแต่ไม่ให้เรียนภาษาแม่ เรากำลังพูดถึงการรณรงค์ให้เรียนภาษาไทยโดยให้ใช้ภาษาแม่เป็นภาษาทำงานอย่างเสรี ต้องอธิบายให้คนในพื้นที่เข้าใจประโยชน์ของการเรียนภาษาไทย ในกรณีหมู่บ้านมุสลิม แต่บรรจุครูไทยพุทธ แล้วเกิดประเด็นปัญหาว่ารัฐไม่เป็นธรรม แต่ถ้ามองอีกแง่มุมหนึ่งคนในพื้นที่ไม่สามารถสอนภาษาไทยหรือสายสามัญได้ตามมาตรฐานของกระทรวงศึกษาธิการเพราะเขาสอบไม่ผ่าน เหมือนในอดีตเด็กมุสลิมสอบเข้ามหาวิทยาลัยของรัฐไม่ได้เพราะภาษาไทยไม่แข็งแรง ไม่ใช่เพราะอคติของการไม่รับเด็กเหล่านั้น เมื่อเวลาผ่านไปเด็กก็ตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนภาษาไทยเพื่อเข้าสู่ระบบมาตรฐานการศึกษา ต้องมองอย่างเป็นธรรมด้วยว่า เขาอาจจะสอบไม่ได้ ไม่ใช่เพราะสังคมไทยต่อต้าน นี่อาจจะเป็นส่วนประกอบหนึ่งที่ควรนำมาพิจารณาด้วย ปัจจุบันเมื่อบรรจุคนในพื้นที่เด็กที่เรียนรัฐศาสตร์ในมอ.ปัตตานี เป็นคนในพื้นที่ทั้งสิ้น เพราะทุกคนมองเห็นว่าเมื่อเรียนรัฐศาสตร์สามารถมาเป็นปลัดได้ เขาเริ่มเข้าสู่สายสามัญ สายอาชีพ เป็นการปรับตัวที่เป็นธรรมชาติของสังคมที่เปลี่ยนไป

บางครั้งการระดมความคิดเห็นในพื้นที่ อาจเป็นการย้ำเน้นข้อมูลที่เป็นปมปัญหาในอดีตมากเกินไปจนทำให้เราไม่มองไปข้างหน้าและไม่มองการปรับตัวของคนในพื้นที่เอง การจะรักษาอัตลักษณ์ วัฒนธรรมไม่ได้คงอยู่ได้ด้วยการบังคับว่าจะต้องมีหน่วยงานนั้นมาเป็นภาคบังคับ วัฒนธรรมจะดำรงอยู่ด้วยสถาบันครอบครัว หรือชุมชนพยายามจะดำรงอยู่ด้วยวัฒนธรรมของ

ตนเอง ภายใต้การยอมรับการพัฒนาของโลกส่วนใหญ่เพื่อให้ชุมชนของเรา
นั้นล้าหลังและขาดการพัฒนา การพัฒนาหรือการเรียนรู้โลกอื่นภาษาอื่น มิได้
หมายถึงการทำลายอัตลักษณ์เดิม ถ้าอันนั้นก็ได้รับอันนั้นก็ได้รับ ขอบเขตพื้นที่
จะถูกปิด อาณาบริเวณของตนเองจะคับแคบ เหมือนกับหยุดโลกของตัวเอง





4

ที่สุดของความพยายามคือความมั่นคงของมนุษย์

อรชา รักดี



อรชา รักดี อาจารย์คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตปัตตานี

คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.) ได้รับมอบหมายให้ มีบทบาทภารกิจในการศึกษา วิจัยความรุนแรงใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ พร้อมเสนอแนะนโยบาย มาตรการ กลไกและวิธีการเพื่อสร้างความ สมานฉันท์และสันติสุขในสังคมไทย

การทำงานโดยมีเข็มมุ่งที่เป้าหมาย 3 ประการคือ การหาทางให้ ผู้คนทั้งพุทธและมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ตามควร และมุ่งหาทางให้ผู้คนส่วนใหญ่ในประเทศเข้าใจเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ ของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งการสร้างอนาคตของสังคมที่ มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขได้นั้น ต่าง ก็แสดงให้เห็นถึงเป้าหมายสำคัญของการทำงานที่มีได้มุ่งแต่เพียงการแก้เหตุ ร้ายรายวัน แต่คำนึงถึงประโยชน์ที่ยั่งยืน ถาวรต่อไปในอนาคต ดังนั้นเมื่อเรา เข้าใจข้อเท็จจริงการทำงานของกอส.แล้ว การประเมินการทำงานของ กอส. ก็ ดี หรือการรายงานผลการทำงานของ กอส. ก็ดี จึงอยู่ในขอบเขตและขอบข่าย

ที่ตอบคำถามจากวัตถุประสงค์การทำงานข้างต้น

ความมั่นคงของมนุษย์ ความมั่นคงในรูปแบบใหม่

จากแนวทางและการวิเคราะห์ปัญหาการก่อความไม่สงบที่เกิดขึ้น รวมถึงข้อเสนอมาตรการบางประการแสดงถึงความเข้าใจลักษณะเฉพาะของท้องที่ ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ ความเข้าใจดังกล่าวถือได้ว่าเป็นข้อดีที่สำคัญที่สุด และทำให้ความพยายามหาทางแก้ปัญหาขึ้นอยู่กับพื้นฐานที่สำคัญของความมั่นคง ที่มีใช้ความมั่นคงในรูปแบบดั้งเดิม หากแต่เป็นความมั่นคงในรูปแบบใหม่คือ ความมั่นคงของมนุษย์ (human security) การตอบปัญหาว່ว่าจะทำอย่างไรให้ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความมั่นคงที่เรียกว่า ความมั่นคงของมนุษย์จึงสะท้อนออกมาในรูปของมาตรการต่างๆ เช่น การจัดการแก้ปัญหาการแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติ โดยมีมาตรการให้สิทธิในการดูแลจัดการโดยชุมชน หรือ มาตรการแก้ปัญหาปากท้องของชาวบ้าน ปัญหาว่างงาน สิ่งเหล่านี้ตอบโจทย์ของความพยายามให้ประชาชนมีความมั่นคงของมนุษย์ให้มากที่สุด

ด้วยเหตุผลที่มีมาตรการที่ให้ความสำคัญกับชุมชน การจัดการกับปัญหาเศรษฐกิจ โดยให้ชุมชนเป็นผู้มีสิทธิจัดการทรัพยากรธรรมชาติของตนเองนั้นเป็นมาตรการที่คำนึงถึงความสามารถในการดูแลทรัพยากร ทรัพยากรธรรมชาติในจังหวัดชายแดนภาคใต้เปรียบเสมือนเส้นเลือด เปรียบเสมือนลมหายใจ เป็นเหมือนชีวิตของชาวบ้าน วิถีชีวิตและการประกอบอาชีพขึ้นอยู่กับทรัพยากรธรรมชาติรอบตัว กุ้ง หอย ปู ปลาในทะเล พืชพันธุ์ธัญญาหาร สิ่งเหล่านี้คือชีวิต ดังนั้นหากชีวิตที่เคยมีและดำรงอยู่ได้ ถูกนำมือของรัฐหรือกลุ่มทุนเข้าไปกอบโกย วิถีชีวิตของชุมชนจะดำรงอยู่ได้หรือ หากชุมชนประสบปัญหาเศรษฐกิจ ปากท้องไม่อิ่ม เกิดความคับข้องใจ ไม่ได้ได้รับความเป็นธรรม และขาดโอกาส ชุมชนและชาวบ้านเหล่านี้ย่อมมีโอกาที่จะถูกชักชวนได้โดยง่าย แต่ในทางกลับกันหากสร้างให้ชุมชนเข้มแข็ง ท้องถิ่นเข้มแข็ง ชาวบ้านอยู่ดีมีความสุข ความรุนแรงรวมถึงสิ่งที่รัฐเรียกว่าการก่อการร้ายย่อมปรากฏให้เห็นน้อย หรืออาจไม่ปรากฏให้เห็นเลย ตัวอย่างหนึ่งของภาพสะท้อนที่ดีให้เห็นถึงปรากฏการณ์ดังกล่าว ปรากฏให้เห็นได้ในหมู่บ้านประมงเล็กๆ ใน

จังหวัดชายแดนภาคใต้จังหวัดหนึ่ง ในขณะที่มีความรุนแรง และการออกมาประกาศโดยผู้นำรัฐว่า ประชาชนไม่ให้ความร่วมมือแก่รัฐเลย ทั้งพื้นที่บริเวณนั้นก็ถูกรัฐป้ายสีให้เป็นสีแดง เป็นภัยความมั่นคง แต่พื้นที่เล็กๆ ริมชายแดนภาคใต้นี้ เรากลับเห็นภาพเล็กๆ ที่แสดงถึงความร่วมมือระหว่างชาวบ้านและหน่วยงานรัฐบางหน่วยในเรื่องการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง ซึ่งน่าจะเป็นต้นแบบในการจัดการทรัพยากรของชุมชนให้แกพื้นที่อื่นๆ ของประเทศได้เป็นอย่างดี หรือแม้กระทั่งมาตรการที่ กอส. เสนอในการแก้ปัญหาว่างงานในพื้นที่ นอกจากช่วยลดปัญหาด้านเศรษฐกิจแล้ว ยังช่วยแก้ปัญหาสังคมอีกด้วย ปัญหาเด็กและเยาวชนถูกทอดทิ้ง เมื่อพ่อแม่ผู้ปกครองต้องไปขายแรงงานในมาเลเซีย ทั้งลูกไว้กับคนแก่คนเฒ่า ความจริงใจ และใส่ใจกับการแก้ไขปัญหาปากท้องของชาวบ้าน ย่อมนำมาซึ่งความร่วมมือของชาวบ้าน และความพยายามแก้ปัญหาความรุนแรงร่วมกัน เมื่อคำถามที่ตั้งขึ้นถูกตอบด้วยคำตอบของการสร้างความมั่นคงให้มนุษย์ ความมั่นคงของรัฐในทัศนะแบบดั้งเดิมย่อมปรากฏให้เห็นได้โดยไม่ยากนัก

สันติเสนาจะทำงานได้อย่างไร

แต่อย่างไรก็ตามรายงาน กอส. ก็ยังคงมีประเด็นบางอย่างที่มีได้เป็นที่ยกขำ หรือตอบปัญหาบางประเด็นได้อย่างแจ่มชัด ประเด็นดังกล่าวได้แก่ ประการแรก ข้อเสนอในมาตรการสมานฉันท์เฉพาะหน้า ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการจัดตั้งสันติเสนานั้น ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งหน่วยสันติเสนา การทำหน้าที่ของหน่วยดังกล่าวจะได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่ทำงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เพียงใด รวมถึงนโยบายและขอบเขตอำนาจหน้าที่ที่ให้กับหน่วยสันติเสนาสั้นๆ เพียงใด เช่น ในกรณีที่กลไกการทำงานที่ การตัดสินใจใช้นโยบาย เป็นหน่วยงานหนึ่ง ในทางปฏิบัติอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติการต่างๆ จะได้รับการยอมรับจากผู้กำหนดนโยบายหรือไม่ คำถามที่เกิดขึ้นสันติเสนาถูกจัดตั้งเพื่ออะไร แต่ควรเป็นไปในทางปฏิบัติว่า หากเกิดแล้วจะทำงานได้อย่างไร อยู่กับหน่วยงานใด รับฟังนโยบายจากหน่วยงานใด คำถามเหล่านี้ไม่ได้รับการชี้แจงจากรายงาน

สานเสวนากับใคร

ประการที่สอง ข้อเสนอในมาตรการสมานฉันท์เฉพาะหน้าในการ “สานเสวนากับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ” นั้น โดยหลักการการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเสรีกับคนที่มีอุดมการณ์แตกต่างจากรัฐนั้นเป็นแนวคิดที่จะช่วยลดความรุนแรงของสถานการณ์ และเปิดพื้นที่ทางการเมืองให้ทุกๆ ฝ่ายได้อย่างแท้จริง ดังปรากฏจากเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์การเปิดการเจรจากับกลุ่มแกนนำพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยสาขาภาคใต้ ซึ่งรัฐได้ใช้ช่องทางดังกล่าวเปิดพื้นที่ทางการเมืองให้อดีตสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ฯ ได้กลับเข้ามาเป็นผู้พัฒนาชาติไทย แต่ในขณะเดียวกัน การจะจัดสานเสวนากับผู้ก่อความไม่สงบได้นั้น รัฐต้องทราบ ว่า กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบนั้น เป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใด ในขณะที่ยังไม่ทราบว่าเป็นใครอยู่ที่ไหน จะสานเสวนากับใคร และในฝ่ายของรัฐเอง ใครหรือองค์กรใดจะเป็นผู้ทำหน้าที่สานเสวนา และการสานเสวนาควรเป็นนโยบายที่มีความชัดเจนจากรัฐ เพื่อเป็นเครื่องแสดงถึงความพร้อมและสัญญาณการแก้ปัญหาอย่างแท้จริง

รับรองคุณวุฒิการศึกษาเป็นสิ่งจำเป็น

ประการที่สาม ในมาตรการสมานฉันท์ที่ยั่งยืน ข้อเสนอแนะในการศึกษาของเยาวชน ที่เสนอให้คงสภาพความหลากหลายในระบบการศึกษา เพิ่มประสิทธิภาพการศึกษาสามัญ และให้ความสำคัญกับนักเรียนไทยในต่างประเทศ เป็นข้อเสนอที่เห็นคุณประโยชน์ของทุนทางสังคมในระบบการศึกษาที่หลากหลาย ความสามารถและความมั่งคั่งในพื้นที่ ในรายงานเสนอแนะให้นักเรียนไทยมุสลิมที่ไปศึกษาต่อในต่างประเทศโดยเฉพาะโลกมุสลิม ได้รับการส่งเสริมให้มีทางเลือกทางการศึกษามากขึ้น ศึกษาในศาสตร์ และวิชาการที่หลากหลาย นอกเหนือจากวิชาการศาสนา แต่ในรายงานของ กอส. มิได้ให้ความสำคัญและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกระบวนการการรับรองคุณวุฒิการศึกษาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นข้อเท็จจริงที่พบว่านักเรียนไทยในประเทศโลกมุสลิมเป็นจำนวนมากที่ศึกษาทางด้านศาสนา แต่ก็พบว่า มีนักเรียนจำนวนหนึ่งในประเทศเหล่านั้นเลือกศึกษาสายวิชาชีพ เช่น แพทย์ วิศวกร เป็นต้น แต่เมื่อจบการศึกษาจากประเทศเหล่านั้น นักเรียนจำนวนนี้

ประสบปัญหาการรับรองวุฒิการศึกษาจากหน่วยงานรัฐ ทำให้นักเรียนบางคนต้องไปประกอบอาชีพในประเทศเพื่อนบ้าน หรือบางคนเมื่อไม่สามารถทำงานในสาขาวิชาชีพที่จบมาได้จำต้องทำงานอื่นและใช้วุฒิการศึกษาที่ต่ำกว่าทำให้เกิดการสูญเสียทรัพยากรโดยเปล่าประโยชน์ ทั้งยังแสดงให้เห็นถึงการไม่พัฒนาระบบรับรองรับการศึกษาของไทย ดังนั้นข้อเสนอของ กอส. ควรจะเสนอแนะทางออกของผู้ที่เลือกเรียนในวิชาที่มีได้เป็นสาขาวิชาเฉพาะศาสนาให้หน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบการรับรองวุฒิการศึกษา ควรทบทวนปรับปรุงและตรวจสอบการรับรองคุณวุฒิของสถานการศึกษาในโลกมุสลิมในสาขาการศึกษาต่างๆ เพิ่มขึ้น เพื่อรองรับการสำเร็จการศึกษาของนักเรียน ซึ่งจะเป็นการแก้ปัญหาที่ครบถ้วนทุกกระบวนการ มากกว่าการผลักดันให้นักเรียนไทยเลือกเรียนวิชาเฉพาะด้านแล้วไม่สามารถใช้วุฒิศึกษานั้นได้ เพราะรัฐบาลไม่รับรอง

สังคมต้องมีขันติธรรม

ประการที่สี่ วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายประการหนึ่งในการดำเนินงานของ กอส. นั้น มุ่งให้คนส่วนใหญ่ในประเทศเข้าใจเหตุอันซับซ้อนที่ทำให้เกิดทุกข์ของคนในพื้นที่ (รายงาน กอส., หน้า 3.) แนวคิดและทิศทางการทำงานของ กอส. ดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับสังคมไทยทั้งประเทศ การเอาชนะความรุนแรงในจังหวัดชายแดนใต้มิใช่การสมานฉันท์เฉพาะประชาชนในพื้นที่เท่านั้น แต่หมายรวมถึงความสมานฉันท์ของประชาชนคนไทยทั้งประเทศ ซึ่งถึงพร้อมทั้งความเข้าใจในปัญหาและการมีขันติธรรม (tolerance) สังคมไทยต้องการขันติธรรม ความอดทน อดกลั้น ต่อความแตกต่างของบุคคลกลุ่มอื่น รวมถึงการมองปัญหาอย่างเข้าใจมากขึ้น โดยไม่ผ่านการแสดงออกด้วยวิธีการที่ทำให้เกิดความแตกแยก ดังเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่ผู้คนในจังหวัดชายแดนใต้ประสบเมื่อต้องเดินทางไปยังส่วนอื่นๆ ของประเทศ เช่น รถยนต์โดนกรีดเนื่องจากป้ายทะเบียนรถยนต์แสดงเอกลักษณ์ แหล่งที่มาว่ามาจากจังหวัดชายแดนใต้ เช่น ปัตตานี ยะลา หรือนราธิวาส หรือ เหตุการณ์ที่พ่อค้าหรือแม่ค้าไม่ยอมขายสินค้าให้ เนื่องจากเป็นมุสลิมที่มาจากจังหวัดที่ยากแบ่งแยกดินแดน เป็นต้น ปรากฎการณ์เหล่านี้เกิดขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

ต่อการสร้างความสมานฉันท์ของผู้คน กำลังใจ ความเอื้ออาทร และการเคารพในศักดิ์ศรี และความแตกต่าง ย่อมทำให้ผู้คนอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข แต่หากปราศจากซึ่งสิ่งเหล่านี้สังคมไทยก็ไม่อาจเรียกได้ว่ามีขนบธรรมเนียม และมีความสมานฉันท์

อย่างไรก็ตามแม้ กอส.จะให้ความสำคัญและเล็งเห็นความจำเป็นในการสร้างความสมานฉันท์กับผู้คนในส่วนต่างๆ ของประเทศในประเด็นปัญหาเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนใต้ แต่ในรายงาน กอส. กลับไม่ปรากฏข้อเสนอแนะที่จะตอบวัตถุประสงค์การทำงานในระดับของการสร้างความเข้าใจแก่คนส่วนใหญ่ของประเทศในเหตุซับซ้อนที่ทำให้เกิดทุกข์ของคนในพื้นที่ได้เลย ความพยายามลดทอนผ่อนเบาปัญหาและการสรรค์สร้างสังคมการเมืองไทยอาจไม่สามารถเกิดขึ้นได้อย่างสมบูรณ์ หากยังปราศจากซึ่งแนวทางการดำเนินงานกับสังคมไทยส่วนใหญ่ แม้อาจจะต้องใช้ระยะเวลาที่ยาวนาน แต่ก็จำเป็นหรือไม่ใช่หรือ หากผลสำเร็จที่เกิดขึ้นจะเป็นคุณูปการที่สำคัญในการสร้างความสมานฉันท์ให้กับคนในชาติ

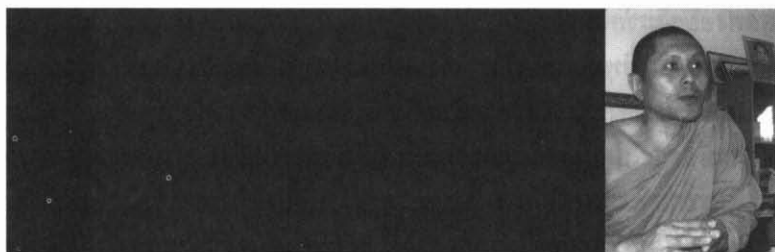




5

บนความเสมอภาค

พระมหาชรัช อุชฺฐจาโร



พระมหาชรัช อุชฺฐจาโร ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดช้างให้ และรองเจ้าคณะ
จังหวัดปัตตานี เกิดที่จังหวัดยะลา มีบทบาทในฐานะพระนักพัฒนาใน
พื้นที่จังหวัดชายแดนใต้มาเป็นระยะเวลานาน

บางสิ่งที่ไม่ควรมีในรายงาน

จากรายงานฉบับนี้ การวินิจฉัยเหตุ เรื่องของประชากรซึ่ง กอส. เขียนไว้ว่า “ลักษณะพิเศษของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้คือวัฒนธรรมของประชากรในพื้นที่แตกต่างไปจากสัดส่วนอื่นของประเทศไทย ประชากรส่วนใหญ่คือร้อยละ 79.3 หรือจำนวน 1.4 ล้านคนนับถือศาสนาอิสลาม และนิยมพูดภาษามลายู โดยมีประชากรชาวพุทธร้อยละ 20.1 กระจายอยู่ทั่วไปทั้งในเขตเมืองและชนบท ที่น่าสนใจคืออัตราการขยายตัวของประชากรชาวพุทธลดลงอย่างมากในช่วง 15 ปีก่อนเกิดเหตุการณ์รุนแรงตั้งแต่ปี 2547 ในสายตาของชาวพุทธในพื้นที่บางส่วนเห็นว่า การเปลี่ยนแปลงของสัดส่วนของการเปลี่ยนแปลงประชากรดังกล่าวเป็นปัญหา ก่อการะให้แก่วัฒนธรรม ด้วยการต้องนำภาษีอากรไปดูแลอุดหนุนคนมุสลิมที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ เพราะครอบครัวมุสลิม ยากจน ขาดโอกาส ไม่สามารถบำรุงเลี้ยงให้ประชากรในพื้นที่ที่เพิ่มขึ้นเหล่านี้ให้มีคุณภาพได้ ขณะเดียวกันจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นนี้ก็สร้างความกังวลให้แก่ชาวพุทธบางคนในเรื่องความมั่นคงของประเทศ แต่จำนวนประชากรในภาครัฐกลับมีโครงสร้างที่ไม่สอดคล้องกับสัดส่วนประชากรในพื้นที่คือมีข้าราชการที่เป็นไทยเชื้อสายมุสลิมไม่มากนัก” ตรงนี้ไม่น่าจะเขียนลงไปไม่ควรจะออกความเห็น เพราะทำให้รู้สึกว่าเป็นความคิดแตกแยก เป็นความ

คิดที่มองคนอื่นมุมนึง จริงๆ แล้วสัดส่วนของประชากรไทยพุทธที่ลดลงก็
เพราะการคุมกำเนิด ชาวพุทธส่วนใหญ่ทำตามนโยบายสาธารณสุขในสมัย
นั้นซึ่งให้คุมกำเนิดแต่คนมุสลิมบอกว่าไม่ได้เพราะว่ามันผิดกับหลักศาสนาเขา
ก็เลยไม่คุม เลยมีปัญหาแบบนี้ ส่วนที่ว่า “ชาวพุทธบางส่วนเห็นว่าเป็นภาระ
เพราะรัฐต้องนำภาษีส่วนหนึ่งไปช่วยเหลือชาวมุสลิม” ตรงนี้ก็ไม่น่าเขียนลงไป
มันทำให้คนมุสลิมมองว่า คนอื่นรังเกียจเขาอีกแล้ว เป็นการเขียนในมุมมอง
ของกรรมการในฝ่ายมุสลิมมากกว่า การเขียนแบบนี้เป็นการเขียนแบบตั้ง
ฐานของตัวเองเอาไว้ ส่วนความคิดที่ว่าสิ่งเหล่านี้ทำให้ชาวพุทธเป็นกังวลใน
เรื่องความมั่นคงของประเทศ ก็ไม่ควรเขียน บางอย่างการใช้คำแสดงให้เห็น
ถึงความน้อยเนื้อต่ำใจและปมด้อย มันจะเกิดความไม่ลงรอยมากขึ้น

พิจารณาแนวโน้มความรุนแรง ความจริงที่ต้องพูด

เช่นเดียวกันกับบางส่วนในเรื่องพิจารณาแนวโน้มความรุนแรงจาก
ความสัมพันธ์สองชุด หน้าที่ 40 กอส. รวบรวมประเด็น รวบรวมเหตุการณ์
ทั้งหมดตั้งแต่เริ่ม 4 มกราคม 2547 มาเรื่อยๆ จนถึงเหตุการณ์วันที่ 16 ตุลาคม
2548 ที่วัดพรหมประสิทธิ์ มีข้อความหนึ่งเขียนว่า “เมื่อเทียบเหตุการณ์สังหาร
พระภิกษุขณะออกบิณฑบาตที่จังหวัดนราธิวาสและยะลา ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อต้นปี
2547 กับเหตุการณ์ที่วัดพรหมประสิทธิ์ในปี 2548 แล้ว สองเหตุการณ์นี้ต่าง
กันทั้งจำนวนพระภิกษุที่ต้องภัยความรุนแรงจนมรณภาพและเวลาที่เกิดเหตุ
แต่ที่สำคัญเห็นจะเป็นนัยทางวัฒนธรรมของกรณีวัดพรหมประสิทธิ์ เพราะ
แม้ทางการจะจับคนร้ายที่เป็นมุสลิมได้ แต่ชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูไม่
น้อยก็ไม่เชื่อว่าคนก่อเหตุรุนแรงร้ายกาจทำร้ายเอาชีวิตนักบวชในศาสนาเช่น
นี้จะมุสลิมไปได้ เพราะขัดกับหลักคำสอนและความเชื่อทางศาสนา
อิสลามอย่างชัดเจน” ประโยคนี้ไม่รู้จะเขียนขึ้นมาทำไม มันเป็นการตอกย้ำ
คือถ้าเป็นมุสลิมก็เป็นมุสลิมไปเลย เราต้องก็แยกให้ถูก คนร้ายก็คือคนร้าย
ทำไมพวกมุสลิมทำแล้วต้องไปว่าไม่ใช่มุสลิม คนมุสลิมก็คือมุสลิม เราก็ต้องว่า
กันไป คนอ่านชาวพุทธอ่านแล้วจะละเหือนใจว่าทำไมต้องไปปกป้องคนไม่ดีด้วย
คนไม่ดีก็แยกออกไปเลยจากคนดี บางอย่างมันต้อง พูดตามความจริง เป็น
มุสลิมก็คือมุสลิม ถ้าทำผิดก็เอามาลงโทษ ไม่มีเอกสิทธิ์

เปิดพื้นที่ประวัติศาสตร์ทั้งหมด ลดความเกลียดชัง

เรื่องของ “วิธีแก้ไขความรุนแรงด้วยข้อเสนอสमानฉันท์สำหรับสังคมไทย” กรอบที่ 3 การแก้ปัญหาจะเน้นแนวทางสมานฉันท์ 9 ประการ เพื่อยุติปัญหาความรุนแรงในระยะยาว และสร้างสันติสุขและความยุติธรรมให้เกิดขึ้นในประเทศ ประการที่ 7 ความทรงจำเปิดพื้นที่ให้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพิ่มเติม จากพื้นที่ประวัติศาสตร์ส่วนกลาง เสริมสร้างการเรียนรู้วัฒนธรรม ท้องถิ่นเพื่อเกิดความเข้าใจในความแตกต่างของกันและกันมากขึ้น” นำเป็นหัวข้อในเรื่องของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่ว่า ถ้าเปิดจะเปิดแค่ไหน ต้องชี้แจงตรงนี้ เท่าที่เห็น เขาจะเปิดประวัติศาสตร์ย้อนหลังไปไม่เกิน 700 ปี ซึ่งเป็นยุคมุสลิมพоди ยุคอิสลามเข้ามาประมาณ พ.ศ. 1900 และรุ่งเรืองขึ้นมาประมาณสองพันเศษๆ เขาจะเปิดประวัติศาสตร์เพียงแค่นี้ เท่าที่ทราบและจากการอ่านเอกสารในท้องถิ่น เขาจะปิดประวัติศาสตร์หลังจากนั้นไป เพราะก่อนหน้านี้มุสลิมจะเข้ามา มันเป็นที่ของพุทธศาสนาและฮินดู เพราะฉะนั้นการที่จะเปิดให้ความทรงจำประวัติศาสตร์ ต้องเปิดทั้งหมด อย่างน้อยต้องเป็นยุคเริ่มแรกของพื้นที่ ตั้งแต่ฮินดูเข้ามา พุทธเข้ามา อาณาจักรลังกาสุกะเกิดก่อนอาณาจักรไชยาและศรีวิชัย แล้วเมื่อศรีวิชัยมีอำนาจก็ลงไปมีอิทธิพลต่อลังกาสุกะ เท่าที่เห็นคนมุสลิมในพื้นที่จะรู้แค่ยุคของมุสลิม เขาไม่รู้ว่าเมื่อก่อนมีอะไรบ้าง เราต้องเปิดประวัติศาสตร์เรื่องนี้ให้ทุกคนรู้ด้วย และการเปลี่ยนศาสนาในสมัยนั้น เขาไม่มีสงคราม เมื่อภษัตริย์เปลี่ยนศาสนา บริวารก็เปลี่ยนตามด้วย ไม่มีสงครามอะไรกัน เพราะฉะนั้นเชื้อชาติเดิมของคนอิสลามในพื้นที่ที่เคยเป็นพุทธมาก่อน การเปิดประวัติศาสตร์ก็ควรจะถอยยาวลงไป มีคนเขียนเรื่องนี้ไว้ แต่ไม่ได้รับการเอาไปเผยแพร่ ถ้าคนรู้ จะได้ลดความเกลียดชังรัฐสยาม เดียวนี้เราเอาเรื่องรัฐสยามไปรังแกชาวบ้านขึ้นมาพูด ชาวบ้านก็เลยพยายามเคียดแค้นจองเวรกันมาตลอด ติดอยู่กับเรื่องอดีต ไม่ได้มองว่าเราควรจะอยู่กันอย่างไรในปัจจุบัน

มีศักดิ์ศรีเสมอกัน

ต่อมา ประการที่ 9 การยอมรับความเสี่ยงใดๆ ที่อาจจะเกิดร่วมกัน ในหัวข้อย่อยที่ว่า “โดยอาศัยกรอบการแก้ปัญหาทั้ง 3 ประการข้างต้น มาตราการ

การแก้ไขปัญหาความรุนแรงในภาคใต้จึงมีลักษณะดังนี้ ใส่ใจกับความทุกข์ของคนกลุ่มน้อยทั้งในระดับพื้นที่และในระดับประเทศ” ตรงนี้เห็นด้วย ส่วนที่ว่า “คำนึงถึงว่าผู้คนในสังคมไทยทั้งหมดล้วนเป็นพลเมืองไทยที่มีความสำคัญ มีศักดิ์ศรีเสมอกัน ไม่มุ่งเข้าข้างชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มใหญ่ใดๆ อีกทั้งรู้สึกรักใคร่ห่วงใยเหมือนคนในครอบครัวเดียวกัน” นี่คือสิ่งที่อยากให้ได้

สันติเสนา พร้อมด้วยกองกำลังติดอาวุธ

ส่วนมาตรการสมานฉันท์เฉพาะหน้าที่ กอส. เสนอให้มีการจัดตั้งหน่วยสันติเสนา อันนี้เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่ง และคิดว่าเป็นไปได้ แต่ก็ต้องมีกองกำลังติดอาวุธอยู่ด้วยในพื้นที่ ไม่ใช่ว่ามีหน่วยสันติเสนาแล้วจะอ้างว่าไม่จำเป็นต้องมีกองกำลังติดอาวุธ เรายังไม่แน่ใจว่าเป็นหลุมพรางหรือเปล่า เรากลัว ชาวบ้านซึ่งเป็นชาวพุทธส่วนน้อยจะกลัวว่าถ้าไม่มีทหารอยู่ในพื้นที่ มีแต่หน่วยสันติเสนา จะเป็นการฉกฉวยโอกาส เป็นหลุมพรางให้ฝ่ายก่อการร้ายเข้าโจมตี ชาวพุทธจะกลัวตรงนี้ ต้องยืนยันว่ามีทั้งหน่วยสันติเสนาและกองกำลังติดอาวุธที่ดูแลความมั่นคง ที่บอกว่าเป็นไปได้ เพราะเห็นว่าจะมีคนหลายฝ่ายเข้าไปเป็นหน่วยสันติเสนา ต้องมีคนทุกฝ่ายเข้ามา คนที่เข้าไปเจรจา ต้องมีเป็นคนี่ชาวบ้านรู้จัก ต้องเป็นคนในพื้นที่ มีบารมีสูง ปัญหาก็คือจะมีคนให้ความร่วมมือหรือเปล่า เพราะร่วมมือแล้วตาย มีคนอิสลามที่เห็นถึงความเดือดร้อนได้เกิดขึ้นแล้ว และก็พยายามจะเข้ามาให้ความร่วมมือกับรัฐ แต่ก็ต้องจบชีวิตลง เพราะฉะนั้น รัฐบาลต้องมีมาตรการปกป้องคนเหล่านี้ให้ได้ ต้องรักษาคนพวกนี้ให้มากที่สุด

การศึกษาที่รู้ทันโลก

ประเด็นที่ว่า “คงสภาพความหลากหลายในระบบการศึกษา เพิ่มประสิทธิภาพการศึกษาสามัญ และให้ความสำคัญกับนักเรียนไทยในต่างประเทศ” คำว่านักเรียนไทยในต่างประเทศ ไม่ทราบว่าจะหมายถึงนักเรียนไทยกลุ่มไหน กอส. น่าจะหมายถึงนักเรียนที่ออกไปเรียนวิชานานาชาตินอกประเทศจริงๆ แล้วการไปเรียนต่างประเทศฝ่ายสถานทูตก็ดูแลอยู่แล้ว แต่ต้องไปให้ถูกต้องตามระบบเข้าออก เมื่อเราออกไปอย่างถูกต้องจะให้เขามาดูแลก็ไม่

ได้ ต้องผ่านระบบและการดูแลต้องเหมือนกับนักเรียนไทยทั่วไป ตรงนี้ คลุมเครือว่าให้ความสำคัญขนาดไหน ต้องดูแลเรื่องอะไร ค่าใช้จ่าย ที่พัก สวัสดิการ หรือดูแลไม่ให้เด็กๆ ถูกปลุกฝังทางความคิดแปลกๆ มา ต้องให้ความสำคัญในการขึ้นทะเบียนว่าไปเรียนวิชาอะไร ที่ไหน ต้องรายงานทุกระยะ ทุกเรื่อง ทางฝ่ายรัฐบาลต้องรู้ว่าเขาไปเรียนที่ไหน สาขาอะไร ไม่ใช่ให้รัฐดูแล ด้วยการกลับมาแล้วหางานให้ทำ ถ้าเขาอยากมีงานทำก็ต้องเลือกให้ถูกสาย ถ้าไปเรียนแล้วไม่มีตลาดจะเรียนทำไม มันมีตลาดใหม่ ต้องสอนให้พวกเขา รู้ทันโลก

เรื่องของ “นักเรียนที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะที่จบจากโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา อิสลามในแต่ละปีนั้นมีจำนวนมาก คาดว่าไม่ต่ำกว่า 5,000 คนต่อปี แต่ โอกาสศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาในพื้นที่ของนักเรียนเหล่านี้ค่อนข้างจำกัด จึงต้องออกไปศึกษาต่อนอกพื้นที่ ทั้งในส่วนกลางและจังหวัดอื่นๆ ยิ่งกว่านั้น นักเรียนใน 3 จังหวัดชายแดนใต้ไม่สามารถเข้าไปศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนที่มีคุณภาพได้ ด้วยคุณภาพในวิชาสามัญศึกษา อยู่ในระดับต่ำกว่าพื้นที่อื่นๆ ของประเทศ ดังนั้น รัฐจึงจำเป็นต้องพิจารณา ดำเนินการดังนี้ คือ พัฒนาสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาในพื้นที่ เปิด โอกาสและสร้างความยืดหยุ่นให้กับนักเรียนที่จบการศึกษาจาก 3 จังหวัด ชายแดนภาคใต้ ให้สามารถพัฒนาทักษะเพิ่มเติม และให้มีความสามารถ เพียงพอที่จะเข้าไปศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาที่มีคุณภาพได้” ความหมาย ของคำว่ายืดหยุ่นที่เป็นอยู่คือการให้โควต้า แต่ถ้าพื้นฐานการศึกษาในระดับ สามัญเขาไม่ดี ถ้าให้โควต้าไปเรียนแพทย์ ก็เรียนไม่ได้ แล้วจะให้ยืดหยุ่นได้ อย่างไร คนที่เรียนในระดับอุดมศึกษาต้องมีพื้นฐาน เราควรกลับมาพัฒนา ระบบการศึกษาในระดับมัธยมปลายของเขาให้ได้มาตรฐาน ไม่ใช่อ้างอย่าง เดียวว่า โรงเรียนของเขาไม่ได้มาตรฐาน เข้าเรียนในระดับอุดมศึกษาไม่ได้ แล้ว จะให้สถาบันอุดมศึกษายืดหยุ่นให้ มันไม่ถูก คุณต้องปรับตัวตนเอง จะตาม คนอื่นต้องวิ่งให้ทัน ไม่ใช่ให้คนอื่นวิ่งรอคุณ

สำหรับนักเรียนไทยมุสลิมที่ไปศึกษาต่อในต่างประเทศโดยเฉพาะ ในโลกมุสลิม ก็ควรส่งเสริมให้เขามีทางเลือกมากขึ้น ไม่จำเป็นจะต้องเรียน

วิชาด้านศาสนาเท่านั้น อันนี้เห็นด้วยอย่างยิ่ง เท่าที่ทราบมานักเรียนไปเรียนด้านศาสนาอย่างเดียวพอกลับมาแล้วตลาดแรงงานไม่มี เพราะใน 3 จังหวัดมีโรงเรียนสอนศาสนาไม่กี่แห่ง คนไปเรียนมาเยอะ จบมาตำแหน่งก็มีน้อย ควรส่งเสริมให้เขามีโอกาสมากขึ้นด้วยการให้เขาเลือกเรียนด้านอื่นด้วย ส่วนมากนักเรียนที่ออกไปเรียนไปด้วยทุนของโรงเรียนซึ่งมีเงื่อนไขให้ไปเรียนเฉพาะด้านศาสนา แต่เชื่อว่ามหาวิทยาลัยเหล่านั้นมีวิชาอื่นๆ ด้วย ก็ต้องสร้างทางเลือกให้ตัวเองด้วยการเลือกเรียนวิชาอื่นเสริมกันไป บอกให้เขารู้ว่าทางเลือกต้องมีมากกว่านั้น

ภาษาคือข้อต่อรอง

ประเด็นที่ กอส. เสนอ 5 มาตรการแก้ความรุนแรงในระดับวัฒนธรรม ข้อ 3 ที่ว่า “ประกาศให้ภาษามลายูเป็นภาษาทำงาน *working language* เพิ่มเดิมอีกภาษาหนึ่งในจังหวัดชายแดนภาคใต้” คำว่า *working language* เมื่อให้เป็นภาษาทำงานแล้ว พอคนเข้าไปทำงานจะมีปัญหาทันที จะมีการต่อรองว่ารัฐบาลระบุให้เป็นภาษาทำงานแล้ว ต้องทำได้ทั้งหมด มีประโยคหนึ่งเขียนว่า “ให้เอกสารราชการในพื้นที่มี 2 ภาษา ทั้งภาษาไทยและมลายู เขียนป้ายในสถานที่ราชการ ชื่อถนน ชื่อหมู่บ้านด้วยอักษรยาวี ซึ่งปัจจุบันนี้เขียนอยู่แล้ว พร้อมทั้งปรับสัดส่วนของข้าราชการที่รู้ภาษามลายูให้สูงขึ้น” นี่คือปัญหาเรื่องภาษา ถ้าจะบอกว่าทุกวันนี้ปัญหาเกิดจากคนไม่รู้ภาษาไทยเลยสื่อสารกันไม่ได้ พูดกันไม่รู้เรื่อง แล้วเราจะมาถอยหลังด้วยการส่งเสริมมลายู คนก็จะมีทางเลือกก็จะคิดว่าไม่ต้องเรียนภาษาไทยก็ได้ ก็จะลืมภาษาไทยหมด จะเป็นจุดบกพร่องในอนาคตข้างหน้า จะมีปัญหาด้านปกครอง ด้านความเท่าเทียมของคนไทยแล้วชนกลุ่มน้อยต่างๆ ซึ่งมีอยู่มากมายในประเทศไทยก็จะขอให้ภาษาของตนเป็นภาษาทำงานบ้าง จะเกิดความไม่เท่าเทียมกัน เดี่ยวชนกลุ่มน้อยต่างๆ ซึ่งมีอยู่มากมายในประเทศไทย เช่น มอญในสมุทรปราการก็จะขอให้ภาษามอญเป็นภาษาทำงาน อาข่า กะเหรี่ยง ม้ง ก็จะลุกขึ้นมาขอบ้าง จะยุ่งกันไปใหญ่ จะอ้างว่าเขาที่ชนกลุ่มน้อยเหมือนกัน จะขอสิทธิบ้าง ในประเทศอินเดียมีภาษาไม่รู้กี่ร้อยภาษา แต่รัฐกำหนดให้อินดีกับภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางทุกคนก็ต้องเรียนรู้ภาษาเดียวกัน อันนี้คือการป้องกันความแตกแยก

รัฐธรรมนูญไทยระบุไว้ว่าทุกคนต้องมีสิทธิเท่าเทียมกัน มีเสรีภาพเท่าเทียมกัน ไม่มีความเหลื่อมล้ำ ต้องคงเอาไว้ ไม่ให้กลุ่มไหนมีสิทธิพิเศษ

และที่ว่่าให้เพิ่มสัดส่วนของข้าราชการที่รู้ภาษามลายูขึ้น ข้อนี้เหมือนเป็นการหมกเม็ด ข้าราชการส่วนใหญ่เป็นคนทั่วประเทศสอบบรรจุ แล้วถูกส่งไปแต่ละท้องที่ ถ้ากำหนดให้ข้าราชการที่มาประจำท้องที่นี้ต้องรู้ภาษามลายู แบบนี้เป็นการเปิดโอกาสให้คนในพื้นที่เท่านั้น เป็นการปิดกั้นคนอื่น ๆ ซึ่งขัดกับหลักความเสมอภาค ไม่ควรให้สิทธิพิเศษกับคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเพื่อความเป็นเอกภาพของประเทศ ตรงนี้ไม่ควรเสนอขึ้นไป อย่าไปออกเป็นตัวหนังสือขึ้นมา จะสร้างความแตกแยกเพิ่มขึ้น อีกอย่างหนึ่งคือเรื่องงบประมาณแผ่นดินที่มาจากคนทั้งประเทศ ทำไมคนที่เสียภาษีจะไปอยู่ที่นั่นที่นี้ไม่ได้ เพราะต้องถูกกีดกันด้วยเงื่อนไขทางภาษา เป็นความไม่เท่าเทียมกัน ความแตกแยกจะเกิดขึ้น ผู้เสนอขึ้นมาคงกลัวความรุนแรง เพราะคนเรียกร้องแล้วไม่ได้ก็ใช้กำลังในการทำลาย และเรายังไปส่งเสริมตรงนี้ เขาจะยิ่งอีกเหิมขึ้นมา เราต้องหาวิธีการกำจัดความคิดรุนแรงแบบนี้ ที่ว่าถ้าไม่ได้ตามฉันแล้วฉันจะทำลาย เราต้องอย่าให้ความคิดแบบนี้โต เขาเรียกร้องแล้วไม่ได้ก็เลยก่อความรุนแรง ทางรัฐบาลก็กลัว กลัวแล้วก็ให้ ก็จะไม่มีวันจบสิ้น เราต้องมีมาตรการที่จะเบรคคนที่คิดแบบนี้ ในประเทศไทยมีคนเยอะแยะที่เรียกร้องแล้วไม่ได้ แล้วก็จบ ไม่ได้ไปเกี่ยวข้องกับเรื่องของความรุนแรง ก็ไปตามระบบ เราต้องส่งเสริมคนเหล่านี้ คนที่รักสันติจริงๆ เราต้องมีกำลังที่จะรักษาคันดี

การแก้ไขปัญหาคือการพหุกฎหมาย ตลอดจนสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประชาชน ยึดหลักความเสมอภาค และต้องไม่เลือกปฏิบัติ หากเป็นการแบ่งสัดส่วนอย่างที่ กอธ. เสนอ ให้สัดส่วนคนรู้ภาษามลายูมีโอกาสมากขึ้น การให้ภาษามลายูเป็นภาษาทำงานอีกภาษาหนึ่งมันจะกลายเป็นการเลือกปฏิบัติไม่ยึดความเสมอภาค ต้องทำให้ชาวบ้านเห็นว่าเราต้องมีภาษากลางเป็นภาษาหลัก เพื่อทุกคนจะได้สื่อสารกันได้เท่าเทียม ไปไหนก็เป็นคนไทยเหมือนกัน มันมีปัญหาเพราะว่าคนในพื้นที่บางกลุ่มกลัวว่าภาษาตนเองจะสูญหาย มีการกีดกันไม่ให้ดูทีวีไทย ไม่ให้เรียนภาษาไทย อ้างว่าเป็นบาป จะเห็นว่ามีโรงเรียนแล้วหนังสือไทยถูกเผาหมด เพราะเขาไม่ให้เด็กพาหนังสือไทยกลับบ้าน ปัญหาตรงนี้จะแก้อย่างไร จริงๆ แล้ว

ภาษามันเป็นเรื่องที่จะทำให้คนเข้าใจกันมากขึ้น เราจะเรียนแค่ภาษาของเราโลกก็ไม่กว้าง คนอื่นก็ไม่ยอมรับ เราต้องคิดถึงปัจจุบัน เราต้องเน้นตรงนี้

กอส. เขียนอยู่เสมอว่า “รัฐต้องมีนโยบายการดำเนินการที่มีเอกภาพ สร้างความเข้าใจของสังคมให้ตรงกัน ทั้งในระดับพื้นที่และระดับประเทศ สื่อมวลชน ประชาคมมุสลิมโลก การสร้างสันติภาพอย่างยั่งยืนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องคำนึงถึงระบบการอยู่ร่วมกันอย่างถูกต้อง เป็นธรรม และเสมอภาคของคนในพื้นที่” ในรายงานจะมีคำว่าความเสมอภาคตลอด แต่ข้อเสนอของ กอส. ในเรื่องสัดส่วนการของภาษาในการทำงาน มันเหมือนขัดกับคำว่าความเสมอภาค

‘ศยส.’ ต้องยุติธรรมและเข้มแข็ง

อีกข้อหนึ่งซึ่งเห็นด้วยอย่างมากคือเรื่องขององค์กรที่รับผิดชอบตามพระราชบัญญัติ คือศูนย์อำนวยการยุทธศาสตร์สันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศยส.) ต้องทำอะไรบ้าง หน้าที่ก็คือ ส่งเสริมการพัฒนาระบบและกระบวนการยุติธรรมเพื่อสันติสุขและสมานฉันท์ในพื้นที่ อันนี้ต้องทำให้เข้มแข็งยุติธรรมอย่างไร ต้องยึดหลักความเสมอภาค ไม่ใช่ใช้คำว่ายุติธรรมในแง่ของกลุ่มผู้เรียกร้องหรือกลุ่มต่อต้าน ต้องให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเห็นความเสมอภาคด้วย

ข้อต่อมาที่ว่า “ให้มีการคัดเลือกและแต่งตั้งสมาชิกสภาพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จากผู้นำทางศาสนา ผู้นำชุมชน นักวิชาการในท้องถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิ และให้มีกรรมการที่มาจากตัวแทนอาชีพในสัดส่วนที่เหมาะสม.” อันนี้อยากให้เพิ่มเติมว่า ให้มีการคัดเลือกและแต่งตั้งสมาชิกสภาพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จากผู้นำทางศาสนา “หรือตัวแทนศาสนา” ให้เพิ่มคำว่าตัวแทนทางศาสนา เพราะว่าบางเรื่องบางอย่าง ผู้นำทางศาสนา เช่น พระภิกษุ เข้าเป็นกรรมการไม่ได้ เพราะมันมีเรื่องของผลประโยชน์ ผลได้ผลเสีย เช่นการจัดงบประมาณบางทีพระผู้ใหญ่มองว่ามันเป็นการเข้าไปมีผลประโยชน์แบ่งให้คนนั้นคนนี้ ผู้นำทางศาสนาก็เลยไม่กล้าลงไป พระท่านกลัวเรื่องความขัดแย้ง กลัวว่ามันจะไม่เป็นกลาง

ความเสมอภาคที่มองในมุมของ 3 จังหวัด

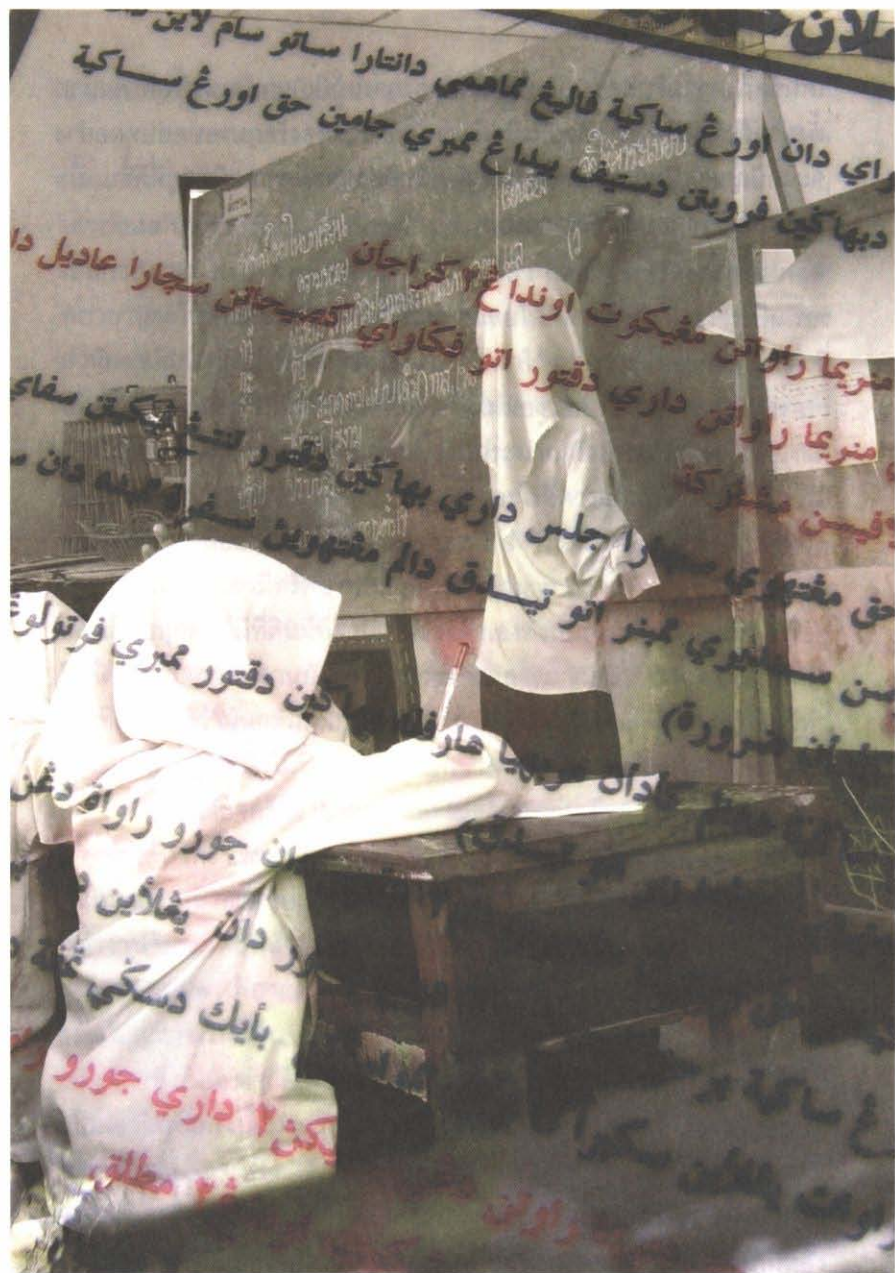
ในภาพรวมของรายงานนั้น กอส. พูดถึงเกือบทุกประเด็น ทุกเรื่อง กอส. อาจจะลืมว่า กอส. เขียนถึงเรื่องความเสมอภาค สิทธิเสรีภาพ ความเท่าเทียมกันไว้เยอะมาก แต่ กอส. มองในมุมของ 3 จังหวัดแค่นั้นเอง มันเป็นการเอาคนใน 3 จังหวัดเป็นตัวตั้งหรือเปล่า กอส. บอกพร้อมตรงนั้น กอส. พยายามจะให้สิทธิพิเศษแก่คนตรงนั้นเกินเลยไปหลายเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสำนักงานสภาพัฒนาพื้นที่ ซึ่งที่อื่นไม่มี ถ้าเราใช้งบประมาณจากส่วนกลางที่เป็นเงินอุดหนุนทั่วไปก็โอเค คนที่อื่นจะได้ไม่มองว่าเป็นเงินอุดหนุนพิเศษ เราต้องใช้เงินอุดหนุนทั่วไป เป็นการเกลี่ยงบประมาณทั้งประเทศลงมา เพียงแต่ให้มีหน่วยงานที่รับผิดชอบเด่นชัดขึ้นมาว่า อะไรที่ควรแก้เป็นจุดๆ ไป อย่าให้คนทั้งประเทศน้อยเนื้อต่ำใจว่าเขาใจแคบคน 3 จังหวัด จริงๆ แล้ว 3 จังหวัดภาคใต้ไม่ได้จน เรามีทรัพยากรธรรมชาติมากมาย ทั้ง แร่ ไม้ ผลไม้ ยางพารา แล้วเกือบทุกคนก็มีที่ดินมีที่สวนเป็นของตัวเองทั้งหมด ถ้าไม่เกียจคร้าน ก็อยู่กินได้สบาย ภาคอีสานยังน่าเป็นห่วงน่าสงสารมากกว่าคนภาคใต้ อาตมาเกิดที่ยะลา รู้ว่ามันอุดมสมบูรณ์อย่างไร คนอีสานมีที่ดิน แต่บางทีที่ดินก็ทำอะไรไม่ได้ ปลูกอะไรไม่ขึ้น ต้องอพยพเข้ามาในเมือง เขาน่าสงสารกว่า เขายากจน แต่ไม่เกียจคร้าน เขาต่อสู้ และไม่สร้างความเดือดร้อนให้คนอื่น กอส. อาจจะกลัว เพราะชาวบ้านเสียงดัง เลยไม่กล้าวิพากษ์ในส่วนนี้ พูดง่ายๆ ว่าคนไทยส่วนหนึ่งที่เข้าไปแก้ปัญหา กลัวคนเสียงดัง ถ้าใครเสียงดัง ขึ้นเสียง คนที่ทำงานก็กลัวเสียหน้า เลยต้องยอมเขาไปก่อน ทั้งๆ ที่ทุกคนก็มีปัญหาเหมือนกันหมด เพียงแต่ว่าใครมีความอดทนมากน้อยแค่ไหน ใครมีวิธีคิดที่จะแก้ปัญหาขนาดไหน

สิ่งที่เน้นย้ำก็คือ ต้องเคารพในความเท่าเทียม อย่าไปเสนอะไรไปแบบเอาใจคนตรงนั้นมากเกินไป เขาจะยิ่งได้ใจและขอมากขึ้น ได้คืบเอาศอก ได้ศอกเอวาว

จุดอ่อนที่สุดของ กอส. คือรับฟังความเห็นมา แล้วไม่มองภูมิหลังที่ไปที่มา กอส. เข้าใจว่ามันเป็นอย่างที่เขาเรียกร้องทั้งหมด จริงๆ แล้วภูมิหลังของเขาเหมือนกับปัญหาของคนทั้งประเทศ ส่วนจุดแข็งของ กอส. ก็คือการตั้งสภาพัฒนาพื้นที่ ตรงนี้จะช่วยให้เป็นเนื้อเป็นน้ำขึ้นมาเลย มันจะได้เห็น

เด่นชัดถึงความรับผิดชอบ เป้าหมายของการแก้ปัญหาพัฒนาพื้นที่ ซึ่งหาก
ตั้งมาแล้วต้องมีอำนาจด้วย ไม่ใช่มีแต่หน้าที่ และต้องรัดกุมรอบคอบทุกอย่าง
จะแก้ปัญหาได้เยอะ ถ้าตั้งตรงนั้นได้ คนทุกส่วนจะมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เมื่อ
คนมีกินแล้วทุกคนก็เป็นสากลหมด

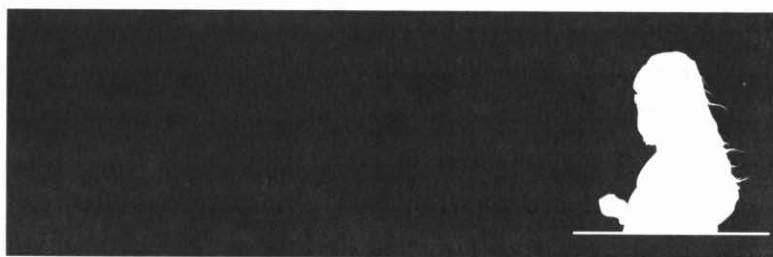




6

จะเรียนรู้ได้จริงแท้ ต้องเริ่มที่ภาษาแม่

ศ.ดร.สุวิไล เปรมศรีรัตน์



ศ.ดร.สุวิไล เปรมศรีรัตน์ ศูนย์ศึกษาและฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมใน
ภาวะวิกฤติ มหาวิทยาลัยมหิดล ในฐานะผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาและ
วัฒนธรรม ได้นำเสนอข้อมูลและทัศนะในเรื่องภาษากับการเรียนรู้
สืบเนื่องจากข้อเสนอ “ภาษามลายูเป็นภาษาทำงาน (working language)”
ของ กอส.

ภาษาเป็นสื่อที่มีความสำคัญ ต้องมีการพูดให้เข้าใจกันมากที่สุด เราต้องการทำความเข้าใจกับใครเราต้องใช้ภาษาที่เขาเข้าใจ เวลานี้เรานึกถึงแต่ตัวเอง เราจะให้แต่คนอื่นเข้าใจเราแต่ไม่พยายามที่จะเข้าใจเขา เพราะฉะนั้นถ้าเราอยากจะทำงานในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ อยากจะเข้าถึงผู้คน เข้าถึงจิตใจเขา เราก็ต้องรู้ภาษาเขา

โดยทั่วไป ข้าราชการในพื้นที่ก็มีความพยายามที่จะศึกษาเรียนรู้ภาษาท้องถิ่นอยู่บ้าง แต่ในเรื่องต่างๆ ไป หลักใหญ่ เราก็ยังคิดถึงภาษาไทยเป็นหลักและต้องการให้ผู้คนเบนเข้ามาสู่ภาษาไทยหมด จริงอยู่ที่จุดมุ่งหมายสุดท้ายมันเป็นเช่นนั้น คนท้องถิ่นเองก็ไม่ได้คิดว่าไม่อยากรู้ภาษาไทย คนที่อยู่ในเมืองไทยทุกคนอยากรู้ภาษาไทยและอยากใช้ภาษาไทยเก่งๆ นั่นคือจุดมุ่งหมายสูงสุด แต่วิธีการที่จะไปสู่จุดมุ่งหมายนั้นไม่ได้มีแค่หนทางเดียว ไม่ได้มีเพียงแค่การบังคับให้เขาเรียน อ่าน เขียน ซึ่งเป็นไปได้ยาก เหมือนที่เราเรียนภาษาอังกฤษมาหลายปีก็ยังเรียนได้ไม่ดี

งานวิจัยชี้ชัด ภาษาแม่คือบันไดที่แข็งแกร่งในการเรียนรู้

มีผลงานวิจัยมากมายที่เสนอว่า ถ้าอยากให้คนรู้ภาษาประจำชาติ เป็นอย่างดี เราต้องเริ่มจากให้เขาแม่นยำในภาษาของตัวเองก่อน ซึ่งไม่ใช่แค่ การแม่นยำในการใช้ภาษาพูดที่บ้าน การใช้ภาษามีหลายระดับ เมื่อเขาออกไปสู่โลกกว้าง ออกไปสู่สังคม ไปโรงเรียนไปทำกิจกรรม ไปทำงาน ถ้าเขาใช้ ภาษาของเขาในกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มันก็จะ ถ่ายทอดความรู้ความสามารถนี้มาสู่ภาษาอื่นๆ ด้วย หลักในการเรียนภาษา จะเป็นเช่นนี้ โดยทั่วไปเราเชื่อว่าต้องให้เด็กเรียนภาษาในขณะที่เขายังเล็กจะ ดีที่สุด แต่เราไม่รู้ว่ามันต้องมีขั้นตอน เราต้องให้เขาเริ่มจากภาษาที่เขารู้ดีที่สุด ซึ่งมันอยู่ที่ว่าสิ่งแวดล้อมของเด็กเป็นอะไร เขาจะเรียนรู้วิธีการที่จะเข้าใจและ วิธีการที่จะใช้ภาษาจากภาษาที่เขาคุ้นเคยก่อน เมื่อเขาทำเป็น ทำได้ มันก็จะ ถ่ายทอดไปยังภาษาอื่นๆ ต่อไป แต่ถ้าเขายังไม่แม่นยำแม้แต่ในภาษาของตนเอง ก็ยากในการเรียนรู้ภาษาอื่นๆ ด้วย โดยหลักของการศึกษา เราต้องเริ่มจาก สิ่งที่เรา รู้ สิ่งที่เป็นทุนเดิม แล้วขยายไปสู่สิ่งที่เราไม่รู้ ซึ่งหลักการนี้ใช้กับการ ทำงานทุกอย่าง มันเป็นวิธีสร้างความมั่นใจ

การส่งเสริมให้ใช้ภาษามลยาฬในการทำงานในพื้นที่น่าจะเป็นสิ่งที่ดี การพูดภาษาเขาจะทำให้เราสื่อสารกับเขาได้ เราจะคิดแต่ให้คนอื่นมาเข้าใจ ภาษาเราและเห็นว่าภาษาเราใหญ่กว่าไม่ได้ มันเหมือนกับการบังคับ ซึ่งคน มักจะไม่ค่อยชอบถูกบังคับ หนทางในการนำเขาไปสู่ความรู้ในภาษาไทยนั้น ไม่ได้มีเพียงเส้นเดียว ไม่ใช่มีเพียงการบังคับให้เขาเรียนในห้อง เราต้องหา บันไดให้เขา และเครื่องช่วยที่ตี-บันไดที่แข็งแกร่งคือการศึกษา การจัดการ ศึกษาทั้งในและนอกระบบที่ถูกต้องเหมาะสมจะเปรียบเสมือนบันไดให้คน ก้าวเดินไปอย่างมั่นใจ เขาเรียนรู้ที่จะคุยกับคนที่บ้าน เรียนรู้ที่จะคุยกับครู ก้าว ไปสู่การเขียนอ่าน กระทั่งไปสู่การเรียนรู้ภาษาอื่น มันเป็นก้าวสั้นๆ ที่เราต้อง ทำให้เป็นขั้นๆ พุดง่ายๆ คือเราต้องให้เขาค่อยๆ เรียนรู้ ไม่ใช่ให้จับให้เขา เรียนภาษาไทยเลย เราใช้วิธีการนี้มานานหลายสิบปี แต่คนก็ยังอ่านเขียน และพูดภาษาไทยได้ไม่ดี เราต้องเปลี่ยนวิธีคิดใหม่

การให้เด็กนักเรียนพูดภาษาของตัวเองในโรงเรียน เขาจะมีความสุข ในการเรียน มีความมั่นใจ มีความประทับใจ มีความผูกพันกับโรงเรียน และ

นักเรียนที่มีความสุขในโรงเรียนจะไม่ย้อนกลับมาทำร้ายโรงเรียนตัวเอง จากการสอบถามนักเรียนนักศึกษาที่มาจากภาคใต้ เขาบอกว่า การมาเรียนในกรุงเทพฯ ต้องอาศัยการปรับตัวมาก ลำบากมาก เพราะเขาไม่เข้าใจ ไม่แน่ใจ มันเป็นเรื่องที่เข้าใจ เพราะภาษาต่างภาษาก็คือต่างระบบความคิด วิถีคิด คนละแบบทำให้ต้องเหนื่อยมาก ขนาดนักเรียนก็ยังมีความทุกข์ แล้วเด็กนักเรียนเล็กๆ จะไม่ทุกข์หรือ คนทั่วไปไม่คิดว่าภาษาเป็นเรื่องใหญ่ทั้งที่มันเป็นสื่อของการทำความเข้าใจ เป็นสื่อของระบบความคิด และเป็นอัตลักษณ์ที่บอกความเป็นตัวตนของเราเอง

สูญเสียภาษา-สูญเสียมรดกทางปัญญา

ข้อเสนองานของ กอส. เป็นข้อเสนอที่ใจกว้าง จริงอยู่ที่ว่าเราต้องมีภาษาไทยใช้เป็นการ ทุกคนรู้และยอมรับ แต่ขอให้มันมีช่องเล็กๆ อีกช่องหนึ่งสำหรับความเป็นตัวเขาได้ไหม ถ้าเราใจกว้าง ความรู้สึกของคนจะดีขึ้น ข้อเสนอของ กอส. เป็นสิ่งที่ดี และเป็นสิทธิมนุษยชน ทุกคนมีสิทธิที่จะพูดภาษาของตนในที่สาธารณะ แต่คนไทยไม่ชิน คนไทยรู้จักแต่ภาษาไทยอย่างเดียว บางคนอาจจะคิดไปว่าเมืองไทยมีอยู่ภาษาเดียวซึ่งที่จริงไม่ใช่ เรามีภาษากว่า 60 กลุ่มภาษา ปัญหาต่างกัน บางกลุ่มก็ยอมที่จะใช้ภาษาอื่นด้วยความสมัครใจจนกระทั่งภาษาของตัวเองตายไป ในแง่ของวิชาการมันคือความสูญเสียมาก เวลาเราสูญเสียพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์เรายังเสียตายและหาหนทางทุกอย่างเพื่อรักษา สำหรับภาษาซึ่งเป็นที่เก็บของภูมิปัญญา เป็นที่เก็บของระบบวิถีคิด ในแง่ของการสูญเสียจึงเป็นการสูญเสียมาก

ภาษาคือช่องทางสู่โลกกว้าง

คนทั่วไปมองคนกลุ่มเล็กจากข้างนอกว่า คนเหล่านี้ไม่ฉลาด ขาดพัฒนาไม่ขึ้น เพราะพวกนี้เป็นกลุ่มคนที่อ่อนแอ ไม่มีอัตลักษณ์ของตัวเอง จะเป็นไทยก็ไม่ใช่ 100 เปอร์เซนต์ จะกลับไปเป็นแบบเก่าก็ไม่ได้ นี่คือนักกลุ่มเล็ก ส่วนกลุ่มใหญ่ เมื่อเจอปัญหาคล้ายๆ กันจะอาละวาด แสดงความไม่พอใจ แต่เขาก็จะบอกไม่ถูกว่าไม่พอใจอะไร เขาอึดอัดและพูดออกมาไม่ได้ และเราจะไปนึกถึงเรื่องการเมือง ศาสนาเป็นหลัก ทั้งที่บางทีมันเป็นเรื่องภาษา

ตามหลักการศึกษาแล้ว เราต้องใช้ภาษาที่เหมาะสมกับการศึกษา ซึ่งก็คือภาษาแม่ เราต้องเริ่มต้นด้วยภาษาแม่ พอเด็กเริ่มอ่านออกเขียนได้แล้ว จึงแทรกภาษาไทยลงไป แล้วสอนคู่กันไปเรื่อยๆ โดยไม่มีการกีดกันภาษาแม่

มันไม่ใช่ว่าถ้าเขาใช้แต่ภาษาเขามันจะปิดตาย เป็นโลกที่คนข้างนอกเข้าไม่ได้ เราต้องคิดว่ามันเป็นช่องให้เขาเปิดไปสู่โลกภายนอกอย่าง มันคงมากกว่า ภาษามันไม่ปิด อย่างเช่น เรารู้ภาษาไทยอย่างดีก็ไม่ได้หมายความว่าเราจะไม่รู้ภาษาอังกฤษ เรารู้ภาษาไทยไว้ด้วยกัน ในขณะที่เดียวกันเราก็สื่อสารกับคนข้างนอกได้ด้วยภาษาอังกฤษ ถ้าเรารู้แต่ภาษาอังกฤษ ไม่รู้ภาษาไทย เราจะไม่สามารถทำอะไรได้เลย เพราะเราจะกลายเป็นคนข้างนอกที่กลวง ฉะนั้นการใช้ภาษาแม่จะทำให้เขาแน่นยำ ถ้าออกไปก็มันคง ไปไม่ได้ก็กลับมาที่เดิม ปัญหาในเด็กรุ่นใหม่คือกลับบ้านไม่ได้ หาทางไม่เจอ ไม่รู้จะกลับมาทำอะไร เขาไม่สามารถจะกลับมาสู่สังคมเดิมได้ ต้องไปสู่สังคมใหม่ แต่สังคมใหม่ไม่ได้รับเขาอย่างเต็มที่ ไม่ได้มีช่องทางให้เขา

การจัดระบบการศึกษาโดยให้ใช้ภาษาแม่เป็นหลักมีมาตั้งแต่สมัยโบราณ และเราต้องหาวิธีการที่ดีที่จะส่งถ่ายให้เขาเรียนรู้ภาษาอื่นต่อไปด้วย หมายความว่าเขาก็อยู่ในโลกของเขาด้วย ในขณะที่เดียวกันก็มีประตูเปิดออกไปข้างนอก เขาก็จะมีสองอัตลักษณ์ อัตลักษณ์ของเขายังอยู่ ในขณะที่เดียวกันก็จะมีอัตลักษณ์ของความเป็นชาติด้วย คนไม่จำเป็นต้องมีหนึ่ง เราเคยเชื่อกันว่าถ้าจะเรียนอะไรให้เก่งจะต้องเก่งอย่างเดียว ปัจจุบันความคิดนี้ล้าสมัยไปแล้ว เพราะเราสามารถเก่งได้หลายอย่าง ในโลกของการเรียนรู้มันมีรูปแบบบางอย่างมันเป็นสากล ภาษาในโลกก็จะมีสิ่งที่เป็นรูปแบบตรงกลาง คนที่เก่งในหนึ่งภาษาก็จะรู้ในภาษาที่สอง สาม สี่ ได้ไม่ยาก ซึ่งก็ไม่ใช่แค่ภาษา การทำงานทุกอย่างในโลกนี้มีระบบบางอย่างที่เป็นสากล เราเก่งอย่างนี้ เราก็สามารถที่จะทำอะไรอีกอย่างได้ด้วย ความดั่งนั้น

การผลักดันให้มีการใช้ภาษามลยาเป็นภาษาทำงานเป็นสิ่งที่ทำได้ ภาษามลยาไม่ใช่ภาษายาก ภาษาอังกฤษยากกว่า คนยังใช้กันมากมาย มันอยู่ที่แรงสนับสนุน อยู่ที่ว่าเราคิดว่ามันสำคัญหรือเปล่า ถ้าเราคิดว่าสำคัญ เราก็ทำได้ทุกอย่าง เราต้องทำให้คนทั่วไปเห็นว่ามันสำคัญ และคนต้องเปิดใจให้กว้าง ทุกวันนี้โลกเราเปลี่ยนแปลงไปมาก หากเราทำอะไรอย่างเดียวเรา

จะตามไม่ทันโลก เราต้องทำหลายอย่าง และคนสามารถทำได้ ปัจจุบันเรามี
วิวัฒนาการ มีวิทยาการหลายอย่างที่จะช่วยในการเรียนรู้

ได้ ‘ใจ’ ได้ ‘ความมั่นคง’

เรื่องของความมั่นคงมันอยู่ที่ใจมันอยู่ที่เราได้จิตใจกันมาหรือเปล่า
ถ้าเราได้จิตใจกันมา ความมั่นคงก็จะมี ไม่ต้องกลัวว่าเขาคิดจะแยกตัวออกไป
ในสังคมจังหวัดชายแดนใต้ เขาเป็นมลายูแบบไทย เขาอยู่ในสิ่งแวดล้อมเป็น
ไทย พัฒนาการทางภาษาก็เป็นอีกแบบหนึ่งซึ่งต่างจากมลายูในประเทศอื่นๆ
คนในประเทศมุสลิมทางตอนใต้ของไทยก็มองเขาว่าเป็นคนไทย ไม่ได้มองว่า
เขาเป็นคนมาเลเซีย อินโดนีเซีย หรือสิงคโปร์ เราไปคิดแทนเขามากเกินไป เรา
ต้องระวังว่าเราพยายามใส่เขาไปหรือเปล่า เราต้องทำมันได้ให้เสร็จ เรา
จะได้ให้เขาใช้เปิดไปสู่โลกมลายูซึ่งมีประชากรมากมายถึง 200-300 ล้าน คน
กลุ่มนี้คือผู้ที่เปิดโลกของเราไปสู่สากล เราต้องทำดีกับเขา และทำให้เขารู้สึก
ว่าเขาเป็นคนไทยที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม ถ้าเราคิดว่าภาษาเป็น
ทรัพยากรเราก็จะทำนุบำรุงดูแลมันและใช้ประโยชน์ แต่ถ้าเราคิดว่าเป็นปัญหา
เราก็จะขจัดมัน เราไม่มีทางห้ามไม่ให้เขาพูดภาษาแม่ของตัวเอง หากจะเกิด
ขึ้นในอนาคตก็จะเป็นลักษณะของการสูญเสียที่เราไปทำลายอัตลักษณ์เขา

เรื่องการเสนอให้ใช้ภาษามลายูเป็นภาษาทำงาน เราต้องหันหน้า
เข้าหากัน คนที่ไปทำงานในพื้นที่ต้องทำความรู้จักเขาให้มากขึ้น มองเขาใน
แง่ที่ดีขึ้น ต้องเรียนรู้ภาษาเขา ไม่ต้องถึงกับให้เชี่ยวชาญ เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่ก็พูดได้ 2 ภาษาอยู่แล้ว เพียงแต่เราต้องพยายามและใส่ใจ เหมือน
เวลาเราเจอฝรั่งมาทำงานที่เมืองไทย ถ้าเขาพูดภาษาไทยได้นิดหน่อยเราก็
ชื่นชมยินดี รัฐบาลควรแสดงความจริงใจให้คนพื้นที่เห็นว่าเราอยากให้เรา
ประสบความสำเร็จ เราอยากให้เขาเป็นคนไทยที่มีคุณภาพ โดยที่เรา
พัฒนาการศึกษาของเขา เรายังว่าปัญหาการศึกษาของเขาเป็นเรื่องใหญ่ เขา
เข้าสู่ระบบของเราไม่ได้ เราควรจะช่วยเขาปรับ เราต้องอนุญาตให้มีการทำแล้ว
ก็ควรทำในลักษณะโครงการนำร่องก่อน แสดงเจตนารมณ์ก่อน ค่อยๆ ทดลอง
ทำ เราต้องเตรียมตัวให้ดี เตรียมภาษาให้พร้อม เตรียมคนในพื้นที่ให้เข้าใจ

เตรียมครุ เราต้องมั่นนโยบายที่มีผลทางการปฏิบัติ ต้องให้ความสำคัญไม่
เพียงแต่งบประมาณ ต้องมีการเตรียมความพร้อมในทุกๆ ด้านด้วย และทุกคน
ทุกฝ่ายต้องเปิดใจกว้างยอมรับ





7

‘Gender’ หลักคิดเพื่อเยียวยาทุกชีวิตที่เหลืออยู่

นัยนา สุภาพิ๊ง



นัยนา สุภาพิ๊ง กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ผู้มีประสบการณ์ทำงานด้านสิทธิมนุษยชน สิทธิสตรี ได้ให้นิยามว่า Gender ในการทำงานด้านสิทธิมนุษยชนในบริบทของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ “การเยียวยาทุกชีวิตที่เหลืออยู่ โดยคำนึงถึงความต้องการที่แตกต่างกันของหญิงชาย เพื่อให้สามารถเข้าถึงผู้หญิงและเด็กผู้สูญเสียในชุมชนได้อย่างแท้จริง”

รายงานของ กอส. เป็นรายงานวิชาการ ไม่ใช่รายงานการดำเนินงาน ทั้งๆ ที่ กอส. มีกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมมากมาย กอส. ไม่ใช่หน่วยงานปฏิบัติที่ลงไปดำเนินงานแก้ไขปัญหาภาคใต้โดยตรงก็จริง แต่ กอส.ได้ไปดำเนินกิจกรรมเพื่อเรียนรู้ สร้างความเข้าใจกับกลุ่มบุคคลต่างๆ ที่มีบทบาทหน้าที่ในพื้นที่ภาคใต้จำนวนมาก เพื่อที่จะไปศึกษาแนวทางมาเสนอรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาภาคใต้ และในการจัดกิจกรรมนั้นก็สามารถเรียนรู้ เข้าใจ รวมทั้งได้รู้ถึงสิ่งที่ไม่รู้ ไม่เข้าใจด้วย เพราะฉะนั้นสิ่งที่ดิฉันอยากจะเห็นคือรายงานการดำเนินงานว่าไปทำกิจกรรมอะไรที่ให้ข้อค้นพบ อะไรที่ไม่เคยได้รู้แล้วได้รู้ อะไรที่ไม่เคยเห็น แล้วได้เห็น

เรื่องความไม่รู้ ก่อนที่จะมาเป็นอนุกรรมการภาคใต้ ดิฉันไม่รู้และไม่เข้าใจในหลายๆ เรื่อง เช่น ในรายละเอียดของบ้านที่สูญเสียสามีและมีภรรยามากกว่า 1 คน เขากินอยู่กันอย่างไร เขาสมานฉันท์กันอย่างไร ลูกแต่ละบ้านเป็นอย่างไร ก็ได้ไปเห็น ได้เข้าใจและเคารพเขามากขึ้น ได้มีข้อค้น

พบว่า การเสียวยาต้องคำนึงถึงผู้หญิงและเด็กที่มีความแตกต่างเรื่อง ภาวชา วัฒนธรรม ศาสนา กระบวนการยุติธรรมของรัฐที่จะให้ความเป็นธรรมกับเขา ได้อย่างแท้จริงนั้น ทั้งยังต้องการความละเอียดอ่อนในการรับฟังเพื่อให้ได้ยิน เสียงของพวกเขาจริงๆ กอส. ควรจะมีข้อค้นพบที่เป็นรูปธรรมเกี่ยวกับความ ไม่รู้ของ กอส. อยู่ในรายงานบ้าง อาจจะบอกว่า กอส. ไม่รู้อะไรบ้างตอนที่เริ่มตั้ง เมื่อทำกิจกรรมแล้วได้รู้อะไรขึ้นมา ข้อค้นพบเหล่านี้จะช่วยให้คนไทยในพื้นที่ อื่นที่ไม่เข้าใจปัญหาภาคใต้ได้รับรู้และเข้าใจได้มาก

สร้างความเข้าใจด้วยการเล่าเรื่อง “ชีวิต”

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่ารายงานชิ้นนี้จะดูเป็นรายงานวิชาการ แต่ก็มี จุดที่น่าประทับใจ คือ บทแรกที่เริ่มต้นด้วยศรและอัมมานา มันมีพลังมาก น่าจะนำชีวิตเหล่านี้มาใส่ไว้ในบทต่างๆ ด้วย ไม่จำเป็นต้องเป็นยศศและ อัมมานา แต่เป็นชีวิตอื่นๆ เวลาที่พูดถึงหน่วยงานต่างๆ แล้วมีชีวิตของคน ออกมาดำเนินเรื่อง จะทำให้เข้าใจเนื้อหาที่ลึกซึ้งแจ่มชัดมากขึ้น เพราะมัน ไม่ใช่งานวิชาการที่อ่านแล้วจบไปหน้าหนึ่งแล้วต้องมานั่งตั้งคำถามว่าบทนี้ ตั้งใจจะบอกอะไร เรื่องของศรและอัมมานาเหมือนชีวิตคน อ่านแล้วไม่ ต้องไปอธิบายอะไรเลย หนังสือเล่มนี้ไม่มีคำนำ แต่ศรและอัมมานาเป็น คำนำที่ดีมาก ดิฉันอ่านบทแรกแล้วก็คาดหวังว่าหน้าต่อไปจะมี แต่ไม่มี

ทำอย่างไรให้คนเรียนรู้และเข้าใจ

ในส่วนของข้อเสนอของ กอส. ดิฉันเห็นด้วยหมดทุกข้อ โดยภารกิจ ในฐานะกรรมการสิทธิ ดิฉันก็เกี่ยวข้องกับ กอส. ได้รับรู้งาน วัตถุประสงค์ของ กอส. เรียนรู้เรื่องสันติวิธี เรียนรู้เรื่องความรุนแรงในเชิงโครงสร้าง ทำให้เชื่อมโยงได้ว่า วัฒนธรรม ประเพณี ตวับทกฎหมายซึ่งเป็นโครงสร้างใหญ่ เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับความรุนแรงที่เกิดขึ้นตรงหน้าเราอย่างไร กอส. น่าจะมี ตัวอย่างชีวิตของบุคคลกลุ่มต่างๆ ในชุมชนและเด็กๆ ว่าเขามีความพยายาม เรียนรู้และเข้าใจสันติวิธีอย่างไร เช่น สันติเสนา สานเสนา กิจกรรมมีรูปแบบอย่างไร มีชีวิตชีวาอย่างไร หรือปัญหาการจัดการทรัพยากร ปัญหา กระบวนการยุติธรรม ปัญหาโอกาสทางการศึกษา ปัญหาโอกาสในการ

ประกอบอาชีพ มีปัญหาในเชิงความคิดและการปฏิบัติของบุคคลที่มีอำนาจตัดสินใจอย่างไร จึงทำให้เกิดความไม่เป็นธรรม แล้วเราจะเรียนรู้เข้าใจแก้ไขไปด้วยกันอย่างไร?

“Gender” เรื่องที่ขาดหายไปในงาน

จริงๆ แล้วความรุนแรงในเชิงโครงสร้างเป็นเรื่องของวัฒนธรรมประเพณี มันมีประเด็นเรื่อง Gender ด้วย คือ “การเหยียดหยามทุกชีวิตที่เหลืออยู่ โดยคำนึงถึงความต้องการที่แตกต่างกันของหญิงชาย เพื่อให้สามารถเข้าถึงผู้หญิงและเด็กผู้สูญเสียในชุมชนได้อย่างแท้จริง”

แต่ กอธ. ไม่พูดเรื่อง Gender เลย กอธ. ควรจะหยิบยกเรื่องพวกนี้มารายงาน เรื่อง Gender ในภาคใต้เป็นเรื่องละเอียดอ่อน แต่มันพูดได้ เพราะว่าพูดจากสิ่งที่จะช่วยลดความขัดแย้งและความรุนแรง เช่น กฎหมายของอิสลามบอกว่า เมื่อผู้ชายเสียชีวิต ผู้หญิงก็ต้องอยู่กับครอบครัวของผู้ชาย เพราะฉะนั้นการชดเชยเยียวบางส่วนใหญ่ก็จะตกอยู่กับครอบครัวของผู้ชาย ภรรยาได้รับส่วนเดียว หลักการตามศาสนาและวัฒนธรรมของสังคมมุสลิมเป็นสิ่งที่ต้องเคารพ เพราะในสังคมมุสลิม เมื่อผู้หญิงแต่งงานแล้วก็จะอยู่กับครอบครัวของสามีและไม่กลับไปหาครอบครัวเดิม ครอบครัวสามีก็จะรับผิดชอบ แต่ปัจจุบันสังคมเปลี่ยนไป เวลานี้ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ บ้านไหนที่ผู้ชายเสียชีวิต ผู้หญิงไม่ได้อยู่กับครอบครัวสามี ผู้หญิงส่วนใหญ่เลือกพากลับไปอยู่กับครอบครัวเดิมของตนเอง แต่กฎหมายยังใช้ฉบับเดิมอยู่ ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงของชีวิต สิ่งเหล่านี้น่าจะเขียนออกมา เราไม่ต้องไปปรับแก้ศาสนา แต่ต้องพูดถึงนโยบายของรัฐ เพราะเงินส่วนนี้มาจากนโยบายของรัฐ ไม่ใช่เงินมาจากศาสนา เพื่อให้สามารถเยียวเข้าถึงผู้สูญเสียที่เป็นผู้หญิงและเด็กได้จริง

ข้อเสนอที่ว่านโยบายของรัฐหรือการปฏิบัติในส่วนที่เป็นทางราชการเราจะคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงหรือสิ่งที่เกิดขึ้นกับหญิงและชายต่างกันอย่างไร เพื่อไม่ให้เขาแร้นแค้น ไม่ลำบาก ขณะนี้เราต้องเยียวทุกชีวิตที่เหลืออยู่ ถ้าไม่คำนึงถึงประเด็นละเอียดอ่อนเรื่อง Gender ก็จะเยียวได้ไม่ทั่วถึง เพราะปัจจุบันผู้ชายตายไปมาก เหลือผู้หญิง คนแก่ และเด็กที่อยู่ในความดูแลของ

ผู้หญิง เพราะฉะนั้นการที่จะมีนโยบายอะไรลงไป ต้องมีความเข้าใจเรื่องความต้องการที่แตกต่างกันของหญิง ชาย ต้องรู้ปัญหาและความต้องการเฉพาะของผู้หญิง จึงจะสามารถลดความขมขื่น สร้างความรู้สึกที่จะให้อภัย และลดความขัดแย้งได้

ตัวอย่างเช่น นักฟุตบอลที่สะบ้าฉีก หรือเด็กวัยรุ่นที่เสียชีวิต อาจมองว่าเขาไม่มีลูกไม่มีภรรยา ก็เลยไม่มีใครที่จะต้องมาเป็นผู้สูญเสียด้วย แต่ในข้อเท็จจริงปรากฏว่า บ้านหนึ่งมีลูกชายคนเดียว มีลูกสาวแปดคน และลูกชายตาย ดูเหมือนว่าบ้านนี้ไม่มีลูกไม่มีภรรยา เมื่อเปรียบเทียบกับคนที่มีลูกมีเมีย ความช่วยเหลือที่ได้ก็แตกต่างกัน แต่ว่าต้องคำนึงถึงผลกระทบในด้านจิตใจ ในความรู้สึกของเขาที่สูญเสียลูกชายซึ่งเป็นลูกชายคนเดียว เป็นความหวังของครอบครัวตามความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณีของเขา แต่เรื่องนี้ไม่ได้ถูกพูดถึง ไม่ได้มองให้เห็นไปในรายละเอียดว่าในแต่ละครอบครัวเขารู้สึกถึงความสูญเสียแตกต่างกันอย่างไร ระดับการที่จะเอาใจใส่เยียวยา ดูแลกันในรายละเอียดจะแตกต่างกัน

รายงานดี แต่ควรมีรูปธรรม

เรื่องลูกภรรยาของคนที่ต้องสงสัยว่าเป็นผู้ก่อการร้าย กับลูกภรรยาของชาวบ้านปกติ ลูกและภรรยาของเจ้าหน้าที่ของรัฐจะได้รับการเยียวยาไม่เหมือนกัน ทั้งที่เหตุการณ์การสูญเสียเหมือนกัน ประเด็นนี้น่าจะมีการให้รายละเอียด แนวทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ใน 3 จังหวัดภาคใต้บอกว่า คนที่ถูกยิงตายโดยไม่มีความผิดจะถูกบันทึกในใบมรณบัตรว่า บุคคลนี้เสียชีวิตจากเหตุการณ์ความไม่สงบในภาคใต้ ไม่สามารถสืบหาสาเหตุว่าถูกยิงตายเพราะอะไร โจรปล้น หรือการลี้ภัย จะได้รับการเยียวยาจากหน่วยงานรัฐ ถ้าผู้ตายถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้ต้องหา จะไม่ได้รับการช่วยเหลือ ทั้งที่ผู้ตายถูกยิงตายหน้าบ้านเหมือนกัน ในขณะที่ประชาชนชาวบ้านทั่วไป หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐถ้าถูกยิงตายหน้าบ้านหรือสถานที่อื่นๆ ในแบบเดียวกัน จะได้รับความช่วยเหลือทันที

หาก กอส. รวบรวมข้อมูลเหล่านี้ แล้วชี้ให้เห็นว่าควรมีการเยียวยาทุกชีวิตที่เสียชีวิตเพื่อลดความขมขื่น เจ็บปวด จะยังประโยชน์แก่หน่วยงาน

ทั้งหลายให้คำนึงถึงการเยียวยาที่จะสร้างความสมานฉันท์ และลดความรุนแรง ลดความขัดแย้งที่เป็นรูปธรรม ดิฉันเข้าใจว่ารายงานนี้ต้องการเสนออะไร แต่มันต้องมีรูปธรรม เช่น เรื่องเด็กกำพร้า ตัวเลขเด็กกำพร้า ตัวเลขของแม่หม้าย ไม่มีในรายงานนี้ ทำให้ไม่เห็นภาพ ควรจะมีตัวเลขพวกนี้ เพราะมันต้องมี ภาพรวมสถานการณ์ รวมทั้งรายงานการตาย รายงานการบาดเจ็บ พิการ การ รักษาพยาบาล ควรจะมีให้เห็น ไม่ใช่เพื่อสะท้อนภาพความรุนแรง แต่ให้เห็น ว่านี่คือภารกิจที่หน่วยงานรัฐทั้งหลายควรจะไปข้างหน้า สถานการณ์ที่ผู้ หญิงและเด็กซึ่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบมากที่สุดนี้ เราจะต้องจัดสรรทรัพยากร และต้องคำนึงถึงบุคคลากรอย่างไร ในการลงไปรองรับสถานการณ์ที่ต้องการ ความละเอียดอ่อนเพื่อให้สามารถเข้าถึงพวกเขา และเยียวยาพวกเขาได้ อย่างแท้จริง

รายงาน กอส. เป็นรายงานที่มาจากคณะกรรมการซึ่งเป็นกลุ่ม บุคคลที่มีประสบการณ์ ความรู้ ความเข้าใจ มองเห็นปัญหาภาคใต้ได้ลึกซึ้ง คมชัด เช่น ท่านอานันท์ ปันยารชุน อาจารย์ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ อาจารย์ โคทม อารียา หลวงพิพิธคาล ฯลฯ ทุกท่านมีสิ่งที่เป็นข้อค้นพบมากมายที่ สามารถตอบคำถาม ให้ข้อเสนอแนะในเชิงรูปธรรมต่อหน่วยงาน บุคคลต่างๆ ที่มีภารกิจในการแก้ไขปัญหาภาคใต้ ไม่ว่าจะเป็นรัฐบาล หน่วยงานราชการ ครู ทหาร ตำรวจ ชาวบ้าน เอ็นจีโอ หรือแม้แต่คณะกรรมการสิทธิฯ ว่าจะต้องทำ อะไรที่ยังไม่ได้ทำบ้าง แต่ในรายงานไม่ถูกนำมาเขียนไว้ให้มีชีวิตชีวา ใน รายงานมีเพียงข้อเสนอในเชิงหลักการใหญ่ๆ ซึ่ง กอส. เคยพูด เคยสอนไว้ ก่อนหน้านี้แล้ว



หน้าว่าง



8

แก้ปัญหาได้...ไม่เหมือนการปราบคอมมิวนิสต์

ผศ.จรัล ดิษฐาอภิชัย



ผศ.จรัล ดิษฐาอภิชัย กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มีประสบการณ์การทำงานด้านสิทธิมนุษยชนทั้งในระดับชาติและในระดับสากล อดีตสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยที่มีบทบาททางสังคมในการส่งเสริมประชาธิปไตยภาคประชาชน และการพัฒนาบนพื้นฐานของสิทธิมนุษยชนมากกว่า 10 ปี

รายงานคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.) ที่ชื่อว่า “เอาชนะความรุนแรงด้วยพลังสมานฉันท์” ฉบับนี้ ทั้งแนวความคิด กรอบการดำเนินงาน รวมทั้งวิธีการที่ กอส. พยายามจะทำนั้นครบถ้วนแล้ว แต่ยังไม่ลึกเท่าไร ซึ่งอาจจะเป็นข้อจำกัดที่ไม่สามารถนำมาเขียนได้ หรือ กอส. อาจยังไม่พบเรื่องลึกๆ

แนวทางการทำงานของ กอส. น่าจะมี 3 ระดับ คือระดับที่ 1 ระดับกว้าง ทั้งประเทศ ซึ่ง กอส. ก็ทำอยู่บ้าง แต่ไม่มาก เราต้องทำให้คนทั้งประเทศได้รู้ เข้าใจ มีความคิด มีความรู้สึกที่ถูกต้องต่อสถานการณ์ เพราะคนส่วนใหญ่มีความคิดที่ไม่ถูกต้อง ยังมีอคติทางศาสนาและชนชาติ ตราบใดที่คนส่วนใหญ่มีความคิดที่ไม่ถูกต้อง ก็จะมีอุปสรรคต่อการแก้ปัญหาในการสมานฉันท์ ระดับที่ 2 ระดับพื้นที่ ซึ่ง กอส. ทำมาเยอะ ตั้งแต่ไปสืบหาข้อเท็จจริง ไปรับรู้ปัญหา ไปช่วยในการทำ ความเข้าใจ หรือแก้ไขเยียวยาผู้เสียหายทั้งสองฝ่าย รวมทั้งช่วยในกระบวนการยุติธรรมด้วย ระดับที่ 3 คือ ระดับ

ลึก ซึ่งไม่มีในรายงาน หาก กอส. ทำก็คงมีในรายงานไม่ได้ เพราะเป็นระดับที่พยายามจะหาช่องทางในการพบปะกับกลุ่มผู้ก่อการ นอกจากนั้นยังมีอีกระดับหนึ่งซึ่ง กอส. ไม่ได้รายงาน คือ ระดับสากล เพราะปัญหาของ 3 จังหวัดภาคใต้เกี่ยวข้องกับสากล อย่างน้อยก็มาเลเซีย อินโดนีเซีย สิงคโปร์ แล้วต่อไปก็อาจจะไปถึงประเทศมุสลิมต่างๆ เพราะ OIC (The Organization of Islamic Conference องค์การการประชุมอิสลาม) ก็เข้ามาแล้ว ซึ่งการที่ กอส. ไม่ได้พูดเรื่องนี้ในรายงานอาจจะเป็นเพราะทำแล้วแต่รายงานไม่ได้ หรือไม่ได้ทำ

เห็นด้วยกับข้อเสนอ แต่จะให้ใครปฏิบัติ

ความเห็นต่อข้อเสนอของ กอส. ผมเห็นด้วยหมดทุกข้อ แต่มีคำถามว่าจะให้ใครปฏิบัติ ถ้าจะให้รัฐบาลปฏิบัติก็คงยาก ข้อเสนอในทางการเมืองการปกครองมีหลายอย่าง ผมคิดว่า กอส. น่าจะมีข้อเสนอในทางหลักการว่า การคลี่คลายวิกฤตการณ์หรือทางออกต้องให้ประชาชนที่นั่นมีสิทธิการปกครองในระดับที่สูง มันอาจจะเขียนให้ชัดเจนมากไม่ได้ คนไม่ยอมรับ เช่น ให้ปกครองตนเองในระดับสูง หรือให้จัดการปกครองในรูปแบบมหานครผมเห็นว่าเราต้องให้เขาปกครองตนเองในระดับใดระดับหนึ่งที่มากกว่า อบจ. (องค์การบริหารส่วนจังหวัด)

สื่อมวลชนวิจารณ์ว่ารายงานนี้ไม่มีอะไรใหม่ ความจริงรายงานนี้มีอะไรใหม่เยอะ และอย่างน้อยมันเป็นเอกสารหลักฐานที่เป็นทางการ เป็นเอกสารราชการระดับชาติที่ยอมรับเรื่องราวต่างๆ ซึ่งเมื่อก่อนไม่ได้รับการยอมรับหรือไม่ถูกพูดถึง หรืออยู่แค่ในตำราของอาจารย์มุสลิมที่รัฐไม่รับรอง

ไม่มีกฎหมาย-ไม่มีหลัก

เรื่องกฎหมาย ผมเห็นว่าควรจะมีเป็นหลักเอาไว้ แม้ตัวกฎหมายจะไม่สามารถแก้ปัญหาทุกอย่างได้ แต่ถ้าไม่มีกฎหมายเราก็ไม่มีหลัก เช่น สมมติเราจะแก้ปัญหาการติดตามผู้สูญหาย ถ้ามีกฎหมายเหมือนในประเทศต่างๆ ที่บัญญัติว่า ถ้ามีใครมารายงานว่าเขาเป็นคนอุ้มหรือเป็นคนเอาไปฆ่าทั้ง เขาผิดกฎหมาย แต่จะได้รับการอภัยโทษ ซึ่งถ้าไม่มีกฎหมาย คนก็ไม่กล้าออกมาให้ข้อมูล เราควรจะมีหลักให้ยึด ทำหรือไม่ทำ ทำมากหรือน้อยเป็นอีก

เรื่องหนึ่ง แต่ต้องมีหลัก

สำหรับภาคใต้ของเรา การออกกฎหมายจะต้องมีหมวดต่างๆ หมวดสำคัญที่ผมเห็นด้วยว่าควรมี คือ

หนึ่ง เรื่องการเรียนการสอน ต้องใช้ภาษามลายูเป็นหลัก เช่น สอนคณิตศาสตร์ต้องสอนเป็นภาษามลายู ในแง่ของการศึกษา การได้เรียนวิชาต่างๆ ในภาษาที่เราเข้าใจดีที่สุดจะทำให้เราเข้าใจวิชานั้นๆ ได้มากที่สุด ลองนึกดูว่า ถ้าเราต้องเรียนคณิตศาสตร์เป็นภาษาอังกฤษ เราก็จะไม่เข้าใจลึกซึ้งใช่ไหม เราไม่พูดในเรื่องการเมือง สังคม วัฒนธรรม พูดแค่เรื่องการศึกษา เราต้องยอมรับเสรีภาพในเรื่องภาษา มันเป็นเรื่องสำคัญมาก แต่คนไทยเรายังไม่ยอมรับในเรื่องนี้

สอง การจัดรูปการปกครอง ต้องสอดคล้องกัน ในแง่บุคลากร ผู้ว่าราชการจังหวัดควรเป็นมุสลิม ทั้งบุคลากรและระบบต้องสอดคล้องกัน ไม่ใช่ให้เขาเป็นอีกรัฐหนึ่ง อีกประเทศหนึ่ง อีกระบบหนึ่งที่แตกต่างกันมาก ความจริงแล้วแตกต่างกันได้แต่ต้องไม่เป็นปฏิปักษ์กัน เช่น ที่ฮ่องกงกับจีน เป็นแบบหนึ่งประเทศสองระบบ แผ่นดินใหญ่เป็นสังคมนิยม ฮ่องกงเป็นทุนนิยม เราต้องคิดอย่างจริงจัง ที่ผ่านมารัฐบาลมาไม่คิดอย่างจริงจัง เพราะคิดอย่างจริงจังแล้วกลัว

สาม การจัดการทางเศรษฐกิจที่เป็นเศรษฐกิจอิสลาม เราต้องมีธนาคารมุสลิม หรือวิธีการผลิตแบบมุสลิม

ข้อเสนอเด่น “सानเสวนา” และ “สันติเสนา”

ข้อเสนอเด่นในรายงานนี้ที่ผมคิดว่าจำเป็นต้องผลักดันให้มีการนำไปปฏิบัติให้ได้ คือ สานเสวนา ซึ่งสิ่งนี้ไม่ทำไม่ได้ เกือบสองปีครึ่งมาแล้วที่ยังไม่มีใครหรือกลุ่มใดมีความพยายามอย่างจริงจังที่จะพบปะพูดคุยกับกลุ่มผู้ปฏิบัติการ เพราะว่าไม่มีนโยบายที่จะเจรจา 1. เพราะเราคิดว่าการเจรจาท่ากับการยอมรับ 2. มันเท่ากับว่าเราเพี้ยงปล้ำแล้ว 3. เป็นความคิดแบบสามัญสำนึกว่าแล้วจะเจรจากับใคร

การสานเสวนาแบบนี้ต้องค่อยๆ ทำอย่างมีนโยบายแบบแผน เพราะในการเจรจากับใครไม่ใช่เรื่องง่ายๆ เราต้องมีคน มีเงื่อนไข มีปัจจัย เรากำลัง

พูดถึงกลุ่มคนที่มีการต่อสู้อย่างรุนแรง มันไม่ง่ายในการดำเนินการ ในสงครามเวียดนามเขาใช้เวลาหลายปีกว่าจะสืบหาคนเจรจาด้วยได้ แล้วยังต้องใช้เวลาในการเจรจาอีก เราต้องมีนโยบายที่ชัดเจนออกมา ต้องหาคนพิเศษ ต้องตั้งคณะทำงานอย่างจริงจัง

ข้อเสนอสันติสนา น่าจะมีการทดลองไปจัดตั้งใน 2-3 หมู่บ้านก่อน แล้วมาสรุปว่าข้อดีข้อด้อยเป็นอย่างไร จะปรับจะเสริมอย่างไร แล้วบอกให้นายอำเภอ ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือ อบต. (องค์การบริหารส่วนตำบล) รับไปจัดทำต่อไป

อันที่จริงความคิดเรื่องชุดคุ้มครองหมู่บ้านมีมาตั้งแต่สมัยคอมมิวนิสต์ เป็นความคิดของกระทรวงมหาดไทยกับทหาร เป็นความคิดชุดเดียวกัน ซึ่งไม่ค่อยได้ผล ยิ่งทำที่ภาคใต้ยิ่งไม่ได้ผล และตกเป็นเป้า ที่นี้ก็ต้องเปลี่ยนมาเป็นสันติสนา คือไม่ติดอาวุธให้ เหตุการณ์ที่เป็นบทเรียนคือ กรณีที่ต้นหยงลิ้มกับกรณีครูหญิง ทั้งที่เหตุการณ์ไม่ได้เกิดปัจจุบันทันด่วน มันเกิดขึ้นหลายชั่วโมง สิ่งที่เกิดขึ้นสะท้อนให้เห็นว่า 1. ทางทหารไม่มีเครื่องมือเครื่องมือ ไม่มีคนที่มีความรู้ ซึ่งต้องเป็นผู้นำมุสลิม 2. รัฐไม่มีวิธีการรับมือกับเหตุการณ์ 3. ไม่มีข้อมูลข่าวสาร หน่วยสันติสนาจึงต้องประกอบด้วยสิ่งที่รัฐไม่มี 3 ข้อดังที่กล่าวมา

จุดอ่อนคือเหมือนวิทยานิพนธ์มากกว่ารายงาน

จุดอ่อนของรายงานคือ มีลักษณะไม่เป็นรายงาน แต่เป็นเหมือนวิทยานิพนธ์มากกว่า และผมไม่แน่ใจว่าข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการมันจริงหรือไม่จริงมากแค่ไหน และถ้าไม่จริง ก็จะมีผล คือ 1. ข้อมูลที่ไม่จริงทำให้เราไม่สามารถนำไปคิดแก้ปัญหาได้ 2. ในทางการเมือง เท่ากับเป็นการไปโยนความผิดให้เขา

ผมไม่คิดว่ารายงานนี้จะทำให้เกิดสันติสุข แต่มันก็เป็นอุปสรรคอย่างหนึ่ง

ความไม่สงบในภาคใต้เป็นปัญหาใหญ่ที่สุด

เรื่องการข่าว ผมว่าบางทีทหารกับตำรวจก็รู้ แต่มันมันป้องกันยาก เราต้องมีอุปกรณ์ มีเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าด้วย แต่อย่างประเทศอเมริกา เขาก็ยัง

ป้องกันไม่ได้ การป้องกันขบวนการแบบนี้ยากมาก มันไม่เหมือนการปราบปรามคอมมิวนิสต์ ผมมองลักษณะพิเศษของกระบวนการนี้คือ

หนึ่ง เขาปฏิบัติการเกือบทุกวัน เขาทำเกือบทุกวันมาเป็นเวลาสองปีกว่าแล้ว ซึ่งกระบวนการอื่นทำไม่ได้ ผมเคยอยู่พรรคคอมมิวนิสต์ มันทำทุกวันไม่ได้ เพราะการปฏิบัติการแต่ละครั้งจะต้องมีการวางแผน มีการเตรียมตัว สืบสภาพ หาข้อมูล แล้วมาวางแผน จากประสบการณ์ของขบวนการต่อสู้ต่างๆ ในอดีต เมื่อมีคนถูกจับ จะต้องมีการปรับกระบวนการอยู่นานจึงจะลงมือปฏิบัติการอีกครั้งได้ แต่ทุกวันนี้เกิดเหตุการณ์รุนแรงแบบรายวัน แล้วคนก่อการก็ถูกจับน้อยมาก และเมื่อมีคนถูกจับกลับไม่มีผลอะไร ยังคงมีปฏิบัติการเกิดขึ้นรายวัน

สอง เป้าหมายกว้าง ในอดีตการต่อสู้ทางอุดมการณ์จะมีเป้าหมายแคบ แต่ขบวนการนี้มีเป้าหมายกว้าง เป้าหมายเขามีทั้งเจ้าหน้าที่รัฐ ชาวบ้านทั่วไป และชาวมุสลิมด้วยตนเอง

สาม มีลักษณะเหี้ยมโหดมาก

สี่ ทำได้ทุกที่ ทั้งในเมืองและชนบท ทุกหนทุกแห่งเป็นสนามรบ

ห้า ลักษณะปิดลับสูงมาก จนกระทั่งเวลานี้เรายังไม่รู้ว่ขบวนการนี้ชื่ออะไร ผมว่าขบวนการที่ปฏิบัติได้อย่างนี้จริงๆ จะต้องเป็นหนึ่งเดียวกันจริงๆ ที่บอกว่าเหตุการณ์ภาคใต้เป็นเรื่องของกลุ่มต่างๆ มาลงแขกกัน ผมว่าไม่จริง เป็นไปไม่ได้ ขบวนการที่ทำแบบนี้ได้ต้องมีความเป็นหนึ่งเดียว เพราะเขาสั่งการอย่างเป็นเอกภาพ แน่ขนว่าเขาอาจจะมีแนวร่วม แต่ไม่ใช่เป็นแบบทฤษฎีสหบาทา นอกจากนี้โดยทั่วไปขบวนการต่างๆ จะมีการประกาศชื่อ แต่ขบวนการนี้ไม่ประกาศชื่อ นอกจากชื่อขบวนการแล้ว เรายังไม่เคยรับรู้อุดมการณ์ แนวทาง คำขวัญ หลักนโยบาย เพราะเขาไม่ประกาศออกมาให้ชัดเจน

เรายังมีความคิดที่ผิดกันมาก ทุกวันนี้ยังมีความคิดว่ามันเป็นเรื่องของการสร้างสถานการณ์ คนคิดว่าเป็นการสร้างสถานการณ์ของคนมีสีบ้าง คนมีอิทธิพลบ้าง คนมุสลิมบ้าง คนคอมมิวนิสต์บ้าง ต่อมาก็มีความคิดว่าเป็นผลงานที่จะล้มทักษิณของพวกพรรคการเมืองฝ่ายตรงข้าม คิดแม้กระทั่งว่าเป็นฝีมือของ CIA กระทั่งมาถึงทฤษฎีล่าสุดที่ว่า ทักษิณทำเองเพื่อหันเหความสนใจจากประชาชน เหล่านี้คือความคิดผิดๆ ที่คนจำนวนไม่น้อยยังมีอยู่ ซึ่งถ้าเป็น

คนทั่วไปก็ไม่เท่าไรหรอก แต่ถ้าเป็นคนที่มีหน้าที่ในการคลี่คลายปัญหา เราก็จะแก้ไขอะไรไม่ได้

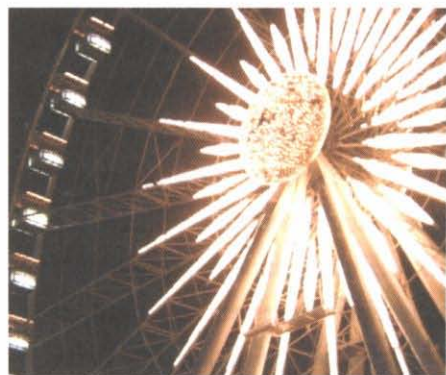
ความคิดผิดอีกอย่างคือ คนคิดว่าปัญหาภาคใต้ขึ้นอยู่กับคุณทักษิณ ถ้าคุณทักษิณออกไปแล้วจะจบ ผมว่าไม่ใช่ ต่อให้คุณชวน หลีกภัยกลับมาเป็นนายกฯ มันก็จะเหมือนเดิม ให้ใครมาก็เหมือนเดิม เพราะมันไม่ใช่ปัญหาที่ตัวบุคคลหรือนโยบายรัฐบาล จริงอยู่ที่สถานการณ์มันรุนแรงขึ้นอย่างรวดเร็วเพราะรัฐบาลทำความผิดพลาด แต่รัฐบาลไม่ใช่เหตุสำคัญที่ทำให้เหตุการณ์ยังคงดำรงอยู่

จริงๆ แล้วรัฐบาลลงไปช่วยพัฒนา เยียวยา คนในพื้นที่เยอะมาก ทุ่มทั้งกำลังคนกำลังทรัพย์ เปลี่ยนคนรับผิดชอบไปมากมาย ไม่เพียงแต่รัฐบาลเท่านั้น บุคคล กลุ่ม องค์กรต่างๆ ลงไปมากที่สุดเท่าที่เคยเป็นมา แต่เหตุการณ์ก็ยังไม่หยุด มันต้องมีอะไรที่เราไม่รู้ที่เข้มแข็งมาก จึงอยู่ได้ขนาดนี้

ตรรกะผมมีง่าย ๆ คือ 1. เหตุการณ์วันที่ 4 มกราคม 2547 กลุ่มที่ทำเช่นนี้ได้ ไม่ธรรมดา การจัดตั้งวางแผนถูกเตรียมมาดี ทั้งเผื่อโรงเรียน ทั้งยึดกองพัน คนที่ทำเช่นนี้ได้เขาจะไม่หยุด 2. พี่น้องประชาชนมุสลิมสนับสนุนเขา เห็นอกเห็นใจพวกเขา เพราะฉะนั้นเขามีเงื่อนไขที่จะทำไปเรื่อยๆ สาม ทางกรกระทำการผิดพลาด ไปลุ่ม ไปฆ่าเขา ที่สำคัญคือมันเป็นสถานการณ์ที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับสถานการณ์โลกสากลในระดับใดระดับหนึ่ง เช่น ในระดับความคิด อุดมการณ์ อาจจะมีความสัมพันธ์ในระดับองค์กรบ้าง แต่ขบวนการแบบนี้ไม่มีรับจ้าง มันเป็นขบวนการอุดมการณ์

ผมเห็นว่าปัญหาความไม่สงบในภาคใต้เป็นปัญหาที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย แต่ในช่วงหลังๆ คนกรุงเทพฯ ไม่สนใจเพราะไปคิดว่าปัญหาที่ใหญ่ที่สุดคือระบอบทักษิณ นักธุรกิจก็ว่าคือปัญหาเศรษฐกิจ ถ้าเราปล่อยให้ไปเรื่อยๆ ให้มันดำรงอยู่ ไม่คลี่คลาย มันจะขยายตัวไปเรื่อยๆ ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคม เศรษฐกิจ และเป็นปัญหาการเมืองส่วนหนึ่ง ทำอย่างไรให้คนทั่วประเทศเห็นว่ามันเป็นเรื่องที่ต้องสนใจ ติดตาม ทำความเข้าใจและหาทางเข้าไปมีส่วนร่วม นี่คือฐานทางการเมือง ถ้าคนทั้งประเทศเกลียดรัฐก็ปราบปราม ถ้าคนทั้งประเทศเข้าใจ เห็นใจ ก็จะเป็นอีกอย่างหนึ่ง

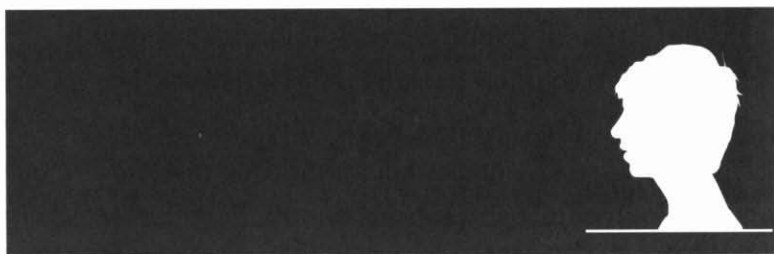




9

เทียบแนวทาง ‘พคท.-ขบวนการ จชต.’ มันมีอะไร มากกว่า ‘โรครัฐทำ’

สหทัยโชติ



“โชติ” หนุ่มใหญ่ วัยกลางคน ลูกน้ำเค็มจากลุ่มน้ำแม่กลอง เขามีธุรกิจ
ขึ้นล่องติดต่อกับคู่ค้าในพื้นที่ชายแดนภาคใต้มานานนับสิบปี เคยเป็นมิตร
ร่วมแนวกับบรรดาอดีตนักต่อสู้ชาวไทยมุสลิมมาตั้งแต่เหตุการณ์ประท้วง
ใหญ่ที่ปัตตานีในปี 2518 ในฐานะอดีตผู้ปฏิบัติงานทางการเมืองของพรรค
คอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) ในเขตจรรยาทางด้านชายแดนตะวันตก
ที่เชื่อมต่อกันเป็นแนวมาถึงทางใต้ ทำให้เขามีภูมิหลังประสบการณ์ต่อสู้
กับ “รัฐ” อย่างถึงเล็ดถึงเนื้อ มุมมองบางอย่างของเขาต่างจากคนที่
เคยต่อสู้กับ “อำนาจรัฐ” ที่มักจะถือเอา “รัฐ” เป็นจำเลยในทุกๆ เรื่อง
แต่กับสถานการณ์ชายแดนภาคใต้ใน พ.ศ. นี้ เขามีกรอบคิดพื้นฐานใน
การวิเคราะห์สถานการณ์ว่า “ชิงก็รา ช่างก็แรง”

ผมยอมรับว่า การที่ไม่ได้เป็นมุสลิมและโดยเฉพาะเป็นมุสลิมเชื้อสายมลายู แม้จะพยายามศึกษาเรียนรู้ด้านศาสนาอิสลามและประวัติศาสตร์ปัตตานีอยู่บ้าง แต่ก็ยังยากที่จะเข้าถึงวิญญาณของปัญหาอย่างถ่องแท้ องค์ความรู้ด้านศาสนาอิสลามน่าจะเป็นแกนหลักในการพิจารณาปัญหาต่างๆ ที่ประกอบขึ้นเป็นสถานการณ์ในวันนี้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องประวัติศาสตร์ ก็จะต้องมองด้วยมุมมองของโลกทัศน์อิสลามเลยไปจนถึงการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และทุกๆ อย่าง เพราะอิสลามคือวิถีชีวิต ฉะนั้นผมจะแสดงความเห็นต่อรายงานของ กอศ. ในเชิงเปรียบเทียบจุดเหมือนจุดต่างระหว่างการต่อสู้ของ พ.ค.ท. กับการต่อสู้ของขบวนการมุสลิมในวันนี้

ความปรารถนาเพื่อให้สถานการณ์สงบ เกิดความสันติสุข มีอยู่อย่างท่วมท้นล้นเหลือ มีความเร่งร้อนต่อการสร้างความสำคัญต่อการตระหนักถึงเรื่องสันติวิธีอย่างยิ่งวด อาจพูดตามภาษาที่ผู้คนในขบวนการปฏิวัติที่นำโดย พ.ค.ท. ครั้งกระนั้นให้พูดกันว่า ทั้งรายงานฉบับนี้ ล้วนมีแนวคิดสันติ

วิธีชี้ม่านอยู่ตั้งแต่ต้นจนจบ ซึ่งก็ถือว่าเป็นเรื่องที่ดีและงดงาม แต่จะนำไปปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาได้หรือไม่เป็นอีกเรื่องหนึ่ง

การที่ กอส. ตั้งโจทย์ของปัญหาที่จะต้องนำเสนอแนวทางมาตรการในการแก้ไขไว้แค่ “ความรุนแรง” ซึ่งเปรียบไปเสมือนความคิดที่นำรายงานนี้ทั้งฉบับ น่าจะเป็นเหตุสำคัญที่ไปจำกัดความคิด ทศนะ มุ่มมอ ของปัญหาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในวันนี้ จึงทำให้กรอบการพิจารณาไม่กว้างและลงลึกซึ้งเท่าไรซึ่งน่าเสียดายมาก

ในความเห็นของผม สถานการณ์วันนี้มันคือสงครามกลางเมือง และเมื่อมองว่าเป็นสงคราม กรอบคิดก็ต้องขยายออกไปกว้างขึ้น ลึกขึ้น ต้องมองหลายเหตุของสงคราม ต้องย้อนกลับไประหว่างมีข้อขัดแย้งทางการเมืองเรื่องใดบ้างที่ตกลงกันไม่ได้ ถึงจะต้องทำสงครามกัน

ที่จริงในรายงานนี้ก็มีการกล่าวถึงไว้เยอะเหมือนกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องประวัติศาสตร์ ศาสนา เศรษฐกิจ วัฒนธรรม แต่ก็ไม่กว้างและลึก หากให้สถานะของสถานการณ์ว่าเป็นสงคราม สิ่งหนึ่งที่ขาดไม่ได้คือประวัติการสงคราม นี่ไม่ใช่สงครามครั้งแรกในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ คงไม่ต้องย้อนไปถึงสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์หรอก เอาแค่ตั้งแต่ ตนกู้อับดุลการ์เดย์ รวบรวมเหล่าผู้คนมลายูมาก่อตั้งขบวนการกู้เอกราชมาลายูปัตตานีก็อพ แล้วยึดมาตุภูมิพัฒนาการที่กลายมาเป็น BNPP, PULO, BRN และ BIPP ก็จะเห็นพัฒนาการและลักษณะพิเศษของสถานการณ์

แค่ตั้งคำถามว่า ทำไมขบวนการฯ ต้องเปลี่ยนชื่อจาก BNPP มาเป็น BIPP แค่นี้ก็น่าสนใจแล้วว่ามันมีเบื้องหลังทางการเมืองทางความคิดอย่างไร จนกระทั่งถึงช่วงเวลาที่ถูกขบวนการฯ มานั่งโต๊ะเจรจาสงบศึกกับ “รัฐไทย” ในช่วงป่าเปรมเป็นนายฯ มีบักจิวเป็น ผบ.ทบ. ตรงนี้น่าศึกษาอย่างมาก ผมคิดว่าเป็นเหตุการณ์ที่เป็น “สันปันน้ำ” ที่ให้เห็นความแตกต่างระหว่างขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชมาลายูปัตตานีที่เรียกกันว่าเป็นขบวนการเก่ากับขบวนการรุ่นใหม่ที่กำลังก่อการอยู่ในวันนี้

ในทัศนะของผม เมื่อ กอส. ตั้งโจทย์ปัญหาไว้แค่ระดับความรุนแรงให้เป็นความคิดชี้แนะในการศึกษาเหตุของปัญหา และให้ความสำคัญปัจจัย

ชั้นบุคคลน้อยกว่าความเป็นจริงมาก ทำให้ประเด็นที่ผมนำเสนอข้างต้น เป็นความเห็นที่แตกต่างกับ กอส. เพราะเท่าที่ผมได้รับการบอกเล่าจากมิตร สหายเก่าๆ ซึ่งเป็นอดีตปัญญาชนของขบวนการเก่าหลายๆ ขบวนการที่ออกมา ใช้ชีวิตปกติเหมือนพวกผมในฐานะผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย เขาบอกว่า สถานการณ์ของการยุติศึกครั้งใหญ่ในช่วงที่ปาเปรมเป็นนายกรัฐมนตรีนโยบาย 66/23 มีส่วนสำคัญต่อสถานการณ์ในวันนั้น

อย่างไรก็ดี พวกเขาคิดว่าฐานะนโยบาย 66/23 น่าจะเป็นปัจจัย ภายนอก ที่สำคัญที่สุดคือ เหตุการณ์การต่อสู้ทางความคิดในขบวนการอย่าง ดูเด็ดในห้วงเวลานั้น โดยเฉพาะที่เกิดกับขบวนการ BRN ซึ่งถือเป็น ขบวนการที่ใหญ่ที่สุด มีการจัดตั้งที่เข้มแข็งที่สุด

ข้อสรุปของการต่อสู้ด้วยทางความคิดครั้งนั้น คือการที่ขบวนการกู้ ชาติมลายูปาตานีใช้แนวทางชาตินิยมเป็นธงทางการเมืองนั้นไม่สอดคล้อง กับหลักศาสนาอิสลาม พวกเขาให้การศึกษากับผมว่าชาตินิยมขัดแย้งและไป ไม่ได้กับอิสลาม เพราะพระเจ้าได้บัญญัติผ่านอัลกุรอานไว้ว่า “โอ้ มนุษยชาติ เอ๋ยแท้จริงเราได้สร้างพวกสุเจ้าจาก ชายหนึ่ง หญิงหนึ่ง แล้วก็สร้างให้สุเจ้า เป็นก๊กเป็นเหล่า ทั้งนี้เพื่อให้พวกสุเจ้าได้รู้จักกัน และเคารพซึ่งกันและกัน แท้จริงผู้มีเกียรติยิ่งในหมู่สุเจ้า คือผู้สัจรวมและยำเกรงต่ออัลเลาะห์ เพราะ อัลเลาะห์ทรงรอบรู้และตระหนักเสมอ” เนื้อหาก็คงเป็นทำนองนี้ ลองไปตรวจ สอบกับหนังสือคำแปลอัลกุรอานดู

อีกทั้งมีวจนะของศาสดาแห่งอิสลาม คือ นบีมุฮัมมัด ที่ถูกรวบรวม และเป็นสิ่งเขาเรียกว่า “ฮะดีษ” ซึ่งขยายความอัลกุรอานข้างต้นว่า “มนุษย์ทั้งหลายเอ๋ย พระเจ้าของเจ้านั้นมีเพียงองค์เดียวและบรรพบุรุษของพวกเจ้า ก็มาจากคนคนเดียวกัน คือ อדם ฉะนั้นคนอาหรับก็ไม่ได้สูงส่งกว่าคนที่ไม่ใช่ อาหรับ คนผิวขาวก็ไม่ใช่สูงส่งไปกว่าคนผิวดำ คนผิวดำก็ไม่ได้ดีกว่าคนผิวขาว”

ข้อสรุปภายในขบวนการ ผมถือว่าเป็นปัจจัยภายในสำหรับ สถานการณ์ขณะนั้น เป็นมูลฐานที่ทำให้ปัจจัยภายนอกคือนโยบาย 66/23 เกิด บทบาทสำคัญในการยุติสถานการณ์ รูปแบบการคลี่คลายก็คงไม่แตกต่างกัน มากนักระหว่างการต่อสู้ของ พคท. กับรัฐไทย ก็คือว่าปัจจัยภายในของ สถานการณ์ในขณะนั้นคือการดำรงอยู่ของ พคท. ที่หมายรวมทั้งแนวทาง

นโยบายยุทธศาสตร์ยุทธวิธีทั้งการเมืองและการทหาร รวมทั้งองค์กรจัดตั้งทั้งที่เป็นของ พคท. และแนวร่วม

พคท. ได้กำหนดแนวทางนโยบายต่างๆ จากการวิเคราะห์ลักษณะของสังคมไทยว่าเป็นสังคมกึ่งเมืองขึ้นกึ่งศักดินา และเมื่อมีการต่อสู้กันทางความคิดภายในขบวนการของ พคท. จนเป็นที่รับรู้และยอมรับกันว่าลักษณะของเมืองไทยไม่ใช่กึ่งเมืองขึ้นกึ่งศักดินาอย่างที่ พคท. ยึดถือมาโดยตลอด ก็ทำให้นโยบาย 66/23 ของรัฐบาลป่าเปรมซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกเกิดบทบาทไปยุติสงครามกลางเมืองที่ยึดเยื้อมาเกือบ 30 ปี ลงโดยพื้นฐาน

ทีนี้เมื่อมาพิจารณากรอบคิดของ กอส. ซึ่งใช้หลักคิดทางการแพทย์ที่ว่าด้วยการวินิจฉัยและแนวทางการรักษาโรค ก็คงสมมติให้สังคมโดยรวมทุกด้านของจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นคนๆ หนึ่งซึ่งกำลังป่วย ครึ่งหนึ่งของรายงาน ทั้งงานวิจัยของ กอส. เองและการอ้างอิงมาจากข้อมูลแหล่งอื่นก็คือกระบวนการค้นหาเพื่อวินิจฉัยหาสาเหตุของอาการป่วย

แม้ไม่ได้ระบุให้ชัดๆ ตรงไปตรงมาว่าคนไข้ของ กอส. ป่วยเพราะอะไร แต่ผมตีความว่า คนไข้ของ กอส. ป่วยเพราะ “โรครัฐทำ” ในทัศนะของผม การที่คนคนหนึ่งจะป่วย (ไม่ใช่เจ็บ) ด้วยโรคทางอายุรกรรม น่าจะมีสาเหตุที่สอดคล้องกับตรรกะอยู่ 2 ลักษณะเท่านั้น ลักษณะแรกคือ เชื้อโรคแข็งแรงกว่าร่างกาย ลักษณะที่สองคือ ร่างกายอ่อนแอกว่าเชื้อโรค

เชื้อโรคเปรียบเป็นปัจจัยภายนอก ร่างกายเป็นปัจจัยภายใน เมื่อนำทั้งสองลักษณะนี้ไปพิจารณาประกอบกับสภาพความเป็นจริงที่ดำรงอยู่ ทั้งก่อนเกิดเหตุการณ์ 4 มกรา 47 จนถึงปัจจุบัน ก็น่าจะเห็นได้ไม่ยากว่า คนไข้ของ กอส. เกิดอาการป่วยเข้าข่ายลักษณะใด

หากความแข็งแรงของเชื้อโรคซึ่งเป็นปัจจัยภายนอก เสมือนการกระทำด้านลบของรัฐในด้านต่างๆ ก็ต้องมาคู่ด้วยลักษณะพิเศษของการดำรงอยู่ของสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีภูมิหลังทางประวัติศาสตร์เชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม นั้น “รัฐ” ดำเนินการเรื่องสำคัญๆ ที่เป็นแก่นของสังคมผิดพลาดด้านใดบ้าง พลเมืองมีสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญหรือไม่ ด้านการเมือง เศรษฐกิจ การศึกษา โดยเฉพาะด้านการศาสนา “รัฐ” หรือคนของ

รัฐ ส่วนใหญ่ปฏิบัติต่อพื้นที่นี้อย่างไร? การฆ่าตัดตอนในสงครามปราบยาเสพติดและการยุบ ศอ.บต. (ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้) เป็นเหตุที่มีน้ำหนักเพียงพอให้คนกลุ่มหนึ่งก่อการลุกขึ้นสู้ด้วยกำลังอาวุธอย่างต่อเนื่องและเต็มพื้นที่โดยไม่ได้คำนึงถึงผู้บริสุทธิ์ที่ไม่ใช่คู่สงครามหรือไม่? ผมคิดว่ากอส.ไม่ได้ตั้งประเด็นมาศึกษากันเท่าที่ควร

ที่นี้หันมาดูความแข็งแรงของร่างกายซึ่งเป็นปัจจัยภายใน เป็นเสมือนด้านบวกของสังคมชายแดนภาคใต้ โอกาสการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองระดับต่างๆ เสรีภาพในกิจกรรมทางเศรษฐกิจเป็นอย่างไร ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบคร่าวๆ ระหว่างปัจจัยภายนอกกับปัจจัยภายในตามลักษณะแรกคือ แข็งแรงทั้งคู่ ลักษณะที่สองคือ อ่อนแอทั้งคู่ ก็คงต้องพิจารณากลับกันกับลักษณะแรก

หากเชื่อโรคที่ไม่ได้รุนแรงซึ่งจัดเป็นปัจจัยภายนอก เป็นเสมือนหนึ่งการกระทำด้านบวกของรัฐ แล้วมีอะไรบ้างที่รัฐกระทำตามรัฐธรรมนูญ เช่น การให้สิทธิเสรีภาพทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญ เสมอหน้ากับผู้คนทั้งประเทศหรือไม่? ความเสมอภาคทางการศึกษาเป็นอย่างไร? การส่งเสริมเสรีภาพในการนับถือและปฏิบัติศาสนกิจซึ่งหากเทียบเคียงกับประเทศมุสลิมอื่นๆ เป็นอย่างไร? การฆ่าตัดตอนในสงครามปราบยาบ้า การสูญเสียชีวิตผู้คน หากเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่นๆ เป็นอย่างไร? ก่อนที่จะมีการยุบ ศอ.บต. มีการฆ่าตัดคอหรือทำร้ายผู้บริสุทธิ์หรือไม่? หากร่างกายหมายถึงปัจจัยภายใน ความอ่อนแอคือการแสดงด้านลบ แล้วมีอะไรบ้างที่ต้องหยิบยกมาพิจารณา? เว้นจากสังคมมีความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจกับสังคมอื่นๆ หรือไม่เพียงใด อะไรเป็นอุปสรรค? ความเป็นเอกภาพขององค์กรทางศาสนาเป็นอย่างไร? หักคะแนนระหว่างความเป็นมุสลิมกับมลายูของผู้คนโดยทั่วไปเป็นอย่างไร อะไรเป็นอุปสรรค? เราต้องตั้งประเด็นเหล่านี้อย่างคร่าวๆ เหมือนกัน แต่การตั้งประเด็นลักษณะนี้ก็ไม่ปรากฏในรายงานของ กอส. ในส่วนใด ทั้งที่ กอส. มีศักยภาพด้านงบประมาณที่จะทำเรื่องเหล่านี้

อีกประเด็นหนึ่งที่อยู่ในความสัมพันธ์ปัจจัยภายนอก-ภายใน คือ สถานการณ์สากลของการปะทะขัดแย้งกันระหว่างขบวนการฟื้นฟูอิสลามกับกระบวนการโลกาภิวัตน์ ที่ใกล้เคียงคือความแตกต่างเรื่องชีวิตความเป็นอยู่

ระหว่างคนไทยมุสลิมกับมลายูมุสลิมในมาเลเซีย แต่สถานการณ์รอบใหม่นี้ น่าจะมีผลน้อยกว่าผลสะท้อนของการเคลื่อนไหวทางศาสนาที่นำโดยพรรค ปาส ซึ่งปกครองกลันตัน หากใครไม่เคยเข้าไปมาและไม่มีความรู้ทางศาสนา อิสลามอยู่บ้างก็ยากจะสัมผัสได้เหมือนกัน

หากจะให้ผมระบุว่าข้อสรุปของการวินิจฉัยเหตุแห่งปัญหาของ กอส. สอดคล้องกับลักษณะใด ผมคิดว่าน่าจะเป็นลักษณะแรกที่เชื้อโรคอันเป็น ปัจจัยภายนอกซึ่งหมายถึงการกระทำทางด้านที่เป็นลบในเรื่องต่างๆ ของรัฐมี ความผิดพลาดไปหมด ขณะเดียวกันก็ดูเหมือนว่า ถึงแม้ กอส. จะไม่ได้ระบุ ไว้ในรายงาน แต่โดยปริยายแล้ว กอส. ก็มองว่าปัจจัยภายในซึ่งหมายถึง สังคมมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่มีความอ่อนแอ หรือหากมีข้อบกพร่อง บ้างก็มีเพียงเล็กน้อย

ผมคิดว่าที่ กอส. ตั้งธงวินิจฉัยเหตุของปัญหาในฐานะของแพทย์ ว่าที่คนไข้ต้องเกิดอาการป่วยในวันนี้ก็เนื่องมาจาก “โรครัฐทำ” ส่วนๆ ที่ กอส. วินิจฉัยเช่นนี้ได้เพราะเป็นสิทธิ ส่วนจะสอดคล้องกับความเป็นจริงหรือไม่ก็ ลองมาดูข้อเท็จจริงคร่าวๆ จากเพียงบางส่วน

สำหรับสังคมมุสลิม สิ่งที่ย่อมนไหวที่สุดที่จะทำให้เกิดข้อขัดแย้งไม่ว่า จะภายในสังคมเดียวกันหรือระหว่างสังคมมุสลิมกับสังคมอื่นคือเรื่องศาสนา ผมเคยได้แลกเปลี่ยนพูดคุยกับผู้นำหลักผู้ใหญ่ที่เรียกว่านักการศาสนามาหลายๆ พื้นที่ หลายๆ ช่วงเวลา ไม่เฉพาะช่วงเกิดเหตุการณ์ในขณะนี้ ซึ่งผู้ใหญ่เหล่านั้นส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการใช้ชีวิตในสังคมมุสลิมในต่างประเทศมาพอสมควร พวกเขาต่างยืนยันเป็นเสียงเดียวกับผมว่า มุสลิมจังหวัดชายแดน ภาคใต้มีเสรีภาพทางศาสนาสูงที่สุดแห่งหนึ่งในโลก สูงกว่าหลายๆ ประเทศที่ ปกครองด้วยมุสลิมด้วยซ้ำไป

ไม่ต้องอื่นไกล เขาบอกว่าเสรีภาพทางศาสนาของประเทศมาเลเซีย ที่ปกครองด้วยคนมุสลิมยังน้อยกว่าจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตัวอย่างรูปธรรม ที่เขายกมาให้ผมพอเข้าใจและชี้ให้ผมพอสัมผัสได้คือ การเกิดขึ้นของมัสยิด ในชุมชนต่างๆ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างเสรี มาเลเซียทำอย่างนี้ไม่ได้ ผมคิดว่าแค่ประเด็นนี้ก็ทำให้รายงานของ กอส. ในทัศนะของผมมีปัญหาใน ระดับตรรกะของกระบวนการพิจารณาแล้ว

ผมคิดว่าสิทธิของประชาชนหนึ่งโดยเฉพาะประชาชาติมุสลิม หากได้รับการประกันในเรื่องของเสรีภาพทางศาสนาแล้ว เรื่องอื่นๆ ถึงแม้จะถูกกระทำด้วยความไม่เป็นธรรมจากทั้งรัฐและสังคมอยู่มากบ้างน้อยบ้างในช่วงบางเวลา แต่ก็ยังเป็นชะตากรรมร่วมกันของผู้คนทั้งประชาชาติมิใช่หรือ

เมื่อผมดูทีวีเห็นคุณอานันท์ ปันยารชุน ประธาน กอส. แสดงตัวตนคนเชื้อสายมอญของท่านกับสาธารณะ ผมคิดว่าท่านกำลังส่งสัญญาณสมานฉันท์เพื่อเปิดพื้นที่ในการดำรงอยู่ทางเชื้อชาติในสังคมไทยว่าไม่ได้มีปัญหาแต่อย่างใด โดยความเห็นส่วนตัวของผมเป็นเรื่องงตมมายิ่งหากมีการสื่อไปถึงชนชาติอื่นๆ เช่น ลาว พม่า เขมร ม้ง ที่อยู่ในประเทศไทย แต่หากจะสื่อถึงคนไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็จะเป็นการแสดงถึงความไม่เข้าใจปัญหาในเรื่องของจังหวัดชายแดนภาคใต้ของคุณอานันท์เอง

คุณอานันท์ไม่เข้าใจความสัมพันธ์หลักคิดและหลักปฏิบัติของอิสลามที่ว่าด้วยข้อบังคับของผู้รับอิสลามตามคำสั่งพระเจ้าในคัมภีร์อัลกุรอาน กับทัศนะอิสลามในเรื่องเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ที่ผมได้ยกมาข้างต้นอย่างชัดเจน และอีกรูปธรรมหนึ่ง การพูดติดปากเรียกขานคนไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูว่า มลายูมุสลิม ก็เป็นการสะท้อนถึงความไม่เข้าใจหลักศาสนาของประธาน กอส.

ลองดูเรื่องใหญ่ๆ อีกเรื่องหนึ่งที่อ่อนไหวต่อสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีตึกกรืออาจจะไม่เทียบเท่ากับศาสนาคือเรื่องการเมืองการปกครอง ผมคิดว่าสิทธิเสรีภาพทางการเมืองภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับ 2540 ก็ไม่ได้ด้อยกว่ากลุ่มชนอื่นใดในประเทศนี้ บางช่วงบางเวลาตัวแทนของพวกเขาก็ปกครองคนทั้งประเทศด้วยซ้ำไป เช่น ความเป็น มท.1 ของ คุณวันนอร์ หรือ มท.2 ของคุณเด่น ส.ส. ในจังหวัดชายแดนภาคใต้เกือบ 100 % เป็นมุสลิม นายกอบจ.ในระยะหลังๆ ก็เป็นมุสลิมทั้งนั้น สิทธิการปกครองตัวเองในระดับรากหญ้าคือ อบต. ก็ไม่เห็นว่ อบต. ในจังหวัดชายแดนภาคใต้จะมีสิทธิด้อยไปกว่า อบต. แถบแม่กลองบ้านผม สิ่งเหล่านี้ก็ไม่ปรากฏเป็นประเด็นกล่าวถึงในรายงานของ กอส. แต่ดูเหมือนว่าหลายๆ เรื่องที่ปรากฏในรายงานฉบับนี้ใน พ.ศ.นี้ กลับสะท้อนสภาวะในสถานการณ์คล้ายๆ กับ 7 หัวเมืองมลายูถูกยุบใหม่ๆ หรือยุคฮัจยีสุหลงพ่อของคุณเด่น ที่ใกล้เคียงอย่างมาก ดูๆ ไปก็คล้าย

กับบรรยากาศการประท้วงที่ จ.ปัตตานี ปี 2518 ยิ่งงังงัน ผมว่าสถานการณ์มันเปลี่ยนไปมากแล้วนะ

พูดอย่างนี้ไม่ใช่ผมมาโปรฝ่ายรัฐนะ ผมเองก็มีบาดแผลในใจไม่น้อย แต่ถ้าเราเอาอดีตมาเป็นโจทย์และเอารัฐในวันนี้มาเป็นจำเลย ผมคิดว่าวันนี้เราต้องฟื้นฟูบรรทัดฐานแบบ พคท. และแนวทางยึดอำนาจรัฐด้วยกำลังอาวุธขึ้นมาใหม่แล้วละ ถ้าเราคิดฝังใจให้เลยไปกว่ารับบทเรียนในอดีตเพื่อระมัดระวังในอนาคต ท่าที่ต่อปัญหาหรือเซะ และตากใบ คงไม่ต้องมาย้ำคิดย้ำทำกันมากมายหรอก ถ้าเช่นนั้นกรณีดังแดงที่ภาคใต้ กรณีนาทรายนาหิน กองที่อิสาน กระทั่ง 14 ตุลา 16 , 6 ตุลา 19 เรื่อยมาจนถึงพฤษภา 35 ก็ต้องถูกหยิบยกขึ้นมาชำระเสียให้เสร็จสิ้นใน พ.ศ. นี้

เราต้องร่วมกันสร้างพลังทางสังคมเพื่อป้องกันความเจ็บปวดเหล่านั้นขึ้นมาอีกมากมายมหาศาล จะทำอย่างนั้นได้ก็ต้องเรียกร้องความเป็นผู้ใหญ่ที่มีวุฒิภาวะพอสมควร ไม่ปล่อยให้อคติเข้าครอบงำปัญหาที่สูงส่งของแต่ละคน ผมแปลกใจมากที่ความไม่ได้เรื่องของรัฐที่กระทำต่อจังหวัดชายแดนภาคใต้บางเรื่องซึ่งเป็นปัญหาสำคัญมากและเป็นรากฐานของปัญหารากหนึ่งคือปัญหาความไม่เป็นธรรมทางเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อคนไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูค่อนข้างลึกซึ่งไม่น้อยกว่าปัญหาอื่นๆ แต่รายงาน กอส. กลับพูดถึงเพียงน้อยนิด และเป็นส่วนที่เป็นกระพี้เท่านั้น ไม่ใช่แก่น แต่เมื่อนึกไปถึงระบบคิดของตรรกะในการพิจารณาวินิจฉัยปัญหาของ กอส. ก็ทำให้ไม่แปลกใจแต่อย่างใดว่า ทำไมแนวทางแก้ปัญหาของ กอส. จึงมีลักษณะที่มุ่งแก้ปัญหาเพียงด้านเดียว โดยไม่มีแนวทางการแก้ปัญหาทางความคิดลักษณะต่างๆ ที่ไม่ค่อยถูกต้อง ที่ดำรงอยู่ในชุมชนมุสลิม

ลักษณะทางความคิดของ กอส. ถ้าจะใช้ภาษาช่วยเก่า ลักษณะนี้เรียกว่าอัตวิสัย ถ้าจะสวมหมวกให้ดูโบใหญ่เพื่อจะให้นุรณแรงกว่านั้น ก็เรียกว่าพวกลัทธิฉวยโอกาสเอียงซ้าย ซึ่งมันก็พอๆ กันกับฝ่ายรัฐที่มีแนวทางมาตรการต่างๆ ที่มุ่งแก้ปัญหาทางความคิดในสังคมมุสลิมชายแดนภาคใต้อยู่ด้านเดียวผ่านทางมาตรการอบรมมุสลิมในสารพัดเรื่อง โดยไม่สนใจในแก้ปัญหาในด้านของตัวเอง อย่างนี้ก็มีลักษณะอัตวิสัยเช่นกัน

หมวกที่เหมาะสมคือลัทธิฉวยโอกาสเอียงขวา มันน่าเศร้ามากที่ทั้ง

พวกลัทธิฉวยโอกาสเอียงซ้ายและขวาต่างขยันท่มุ่งมันจะทำแต่แนวทางของตนเองเสียเหลือเกิน เมื่อรู้ว่าหมอวินิจัยสาเหตุของอาการป่วยได้เพียงครั้งเดียวคือส่วนที่มาจากการทำงานของรัฐ ผมคิดว่าแนวทางในการรักษามันจะคิดแบบผกผันเป็นสัดส่วนทำนองว่ายิ่งไงก็ถูกอยู่ครั้งหนึ่ง ผมคิดว่ามันคิดแบบกลไกเกินไป มันไม่ใช่เรื่องทดลองเรื่องวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ แต่เรื่องนี้เป็นเรื่องวิทยาศาสตร์สังคม

โดยความเห็นส่วนตัวผม แนวทางการแก้ไขปัญหามันเบี่ยงเบนไปจากความน่าจะเป็นเกินครึ่งหนึ่งแน่นอน อย่างไรก็ตามแล้วแต่ ผมคิดว่ารายงานกอส. ฉบับนี้ก็มีคุณค่าต่อสังคมไทยไม่น้อย นอกจากมันจะเป็นวิทยานิพนธ์ที่มีคนร่วมกันทำจำนวนมาก คือประมาณ 50 คน ซึ่งอาจนำไปใช้ได้ในด้านที่เป็นปัญหาระยะยาว แต่ที่เห็นมีความสำคัญค่อนข้างมากคือ บทบาทการเป็นกันชนระหว่างโลกมุสลิมที่มี OIC (The Organization of Islamic Conference องค์การการประชุมอิสลาม) เป็นผู้นำกับรัฐบาลไทย

ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่าด้านหนึ่งรัฐบาลเสียเครดิตกับเรื่องจังหวัดชายแดนภาคใต้ค่อนข้างมาก อีกด้านหนึ่งอาจเป็นเพราะว่าประธานกอส. มีเครดิตทางสากลอยู่ไม่น้อย ส่วนคุณค่าอีกประการหนึ่ง การเกิดขึ้นของกอส. เป็นเหมือนพลุส่องสว่างให้เกิดการขับเคลื่อนทางสังคมเพื่อสร้างความตระหนักในคุณค่าของสังคมพหุวัฒนธรรม

จริงๆ แล้วเรื่องนี้ ถ้า กอส. ได้ให้ความใส่ใจมาตั้งแต่ต้น บางทีอาจทำให้ความกระเหี้ยนกระหือรือของสังคมไทยโดยรวมที่ผ่านการส่ง SMS ในรายการวิทยุ และรายการโทรทัศน์ต่างๆ ซึ่งส่วนใหญ่ 80 - 90 เปอร์เซ็นต์ ต้องการให้รัฐใช้ความเด็ดขาดรุนแรงเข้าแก้ไขปัญหាจังหวัดชายแดนภาคใต้อาจแปรเปลี่ยนไปได้

ถึงวันนี้เมื่อ กอส. ได้ยุติบทบาทไป ผมขอพูดคำใหญ่อีกสักหน่อยว่าภารกิจนี้เกิดก่อกำเนิดขึ้นจากผู้รักสันติทุกคน อันที่จริงการเกิดขึ้นของ กอส. ก็เป็นเหมือนกับการระดมพลปัญญาชนของสังคมไทยครั้งใหญ่ที่สุดครั้งหนึ่ง

หากยังพอจำกันได้ บรรยากาศแรกเริ่มในการก่อตั้ง กอส. สังคมต่างคาดหวังว่า ด้วยความเป็นผู้นำระดับบีกัน นักวิชาการอาวุโสด้านต่างๆ รวม

ถึงปัญญาชนมุสลิมถึงเกือบครึ่งหนึ่ง สังคมไทยคงจะมีโอกาสได้รับรู้ที่มาที่ไปว่าเหตุของปัญหาและทางออกของเรื่องราวจังหวัดชายแดนภาคใต้มาจากสิ่งใดกันแน่ แต่สุดท้ายก็เห็นๆ กันอยู่

ผมนึกย้อนไปเมื่อช่วงที่เราประสพวิกฤติทางเศรษฐกิจช่วงปี 40 - 41 ก็ดูเหมือนจะมีการระดมพลนักเศรษฐกิจ นักวิชาการ กันอย่างขนานใหญ่ เหมือนครั้งนี้เช่นกัน เพียงแต่ไม่ถูกจัดตั้งเป็นกรรมการระดับชาติเท่านั้น แต่ครั้งนั้นก็ไม่มีทางออกใดเป็นรูปธรรม แล้วคุณทักษิณก็เข้ามาบริหารประเทศ ช่วงดีที่ห่างเขาก็แก้ปัญหาทางเศรษฐกิจไปได้เยอะ ผมว่าต่อกรณีการแก้วิกฤติเศรษฐกิจเขาสอบได้ แต่ต่อปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้เขาสอบตก ซึ่งเป็นเรื่องที่น่ากังวลใจและน่าตกใจ เพราะรัฐบาลเป็นศูนย์รวมของการแก้ปัญหาที่น่าตกใจพอๆ กันก็คือ การที่ชนชั้นนำทางปัญญาของสังคมไทยภายใต้บทบาท กอส. ดูเหมือนจะสอบตกตามคุณทักษิณไปด้วย เขาเป็นว่าสอบไล่ครั้งใหญ่ 2 ครั้ง ครั้งแรกคือวิกฤติปี 40 - 41 ครั้งที่สองคือวิกฤติจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผมคิดว่าคุณทักษิณสอบได้หนึ่งครั้ง แต่กลายเป็นว่าชนชั้นนำทางปัญญาของสังคมไทยดันสอบตกทั้งสองครั้งเลย ผมคิดว่าสังคมไทยถึงเวลาต้องทบทวนอะไรกันใหญ่แล้ว

ผมคิดว่าทุกคนคงทราบว่าคุณณัฐพงษ์สังคมไทยกำลังเผชิญความขัดแย้งทางสังคมอยู่ 2 สถานการณ์ใหญ่ สถานการณ์แรกคือการต่อสู้กันระหว่างคุณทักษิณกับเหล่าพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยรวมทั้งพรรครวมฝ่ายค้าน และอีกสถานการณ์หนึ่งคือปัญหาของจังหวัดชายแดนภาคใต้ หากให้ผมประเมินว่าสถานการณ์ไหนส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อประเทศมากกว่ากัน ก่อนจะแสดงความเห็น ขอท้าวความก่อนเป็นเชิงเปรียบเทียบ

หลังจากการต่อสู้ระหว่าง พคท. กับรัฐไทยสิ้นสุดลง สังคมไทยยังไม่มี ความขัดแย้งใดที่ทั้งสังคมต้องเผชิญปัญหาด้วยความยากลำบากเสมอหน้ากันเท่ากับปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ในขณะนี้ กรณีพฤษภาทมิฬก็ไม่ใช่ใหญ่เท่า กรณีพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยกับคุณทักษิณก็สู้ไม่ได้ หากอุจใจคิดสักนิดก็จะเห็นว่า ความขัดแย้งซึ่งมีขนาดใหญ่ที่ต่อสู้กันอยู่นานหลายปีระหว่างรัฐไทยกับ พคท. พุดกันให้ถึงที่สุดก็เป็นความขัดแย้งด้านการจัดการทุนที่แตกต่างกันเท่านั้น

พคท. ต้องการจัดการทุนด้วยการกระจายศูนย์ คือ สังคมนิยม ส่วน
รัฐไทยยืนยันจะจัดการทุนแบบรวมศูนย์ คือ ทุนนิยม ระหว่าง พคท. กับรัฐไทย
ไม่ได้ขัดแย้งกันในเรื่องวัฒนธรรมกับศาสนา แต่เมื่อ พคท. ได้สร้างอุดมการณ์
คอมมิวนิสต์ให้สมาชิกพรรคของตนเองเพื่อเป็นกองหน้าในการต่อสู้เพียงความ
ศรัทธาในแนวทางการเมืองก็สามารถยกระดับทางความคิดได้ด้วยด้วยความ
เคียดแค้นและความรักทางชนชั้นทำให้บรรดาสมาชิกพรรคสมัครใจสละชีวิต
เพื่อการต่อสู้อยู่หลายๆ เหตุการณ์

อีกระดับความขัดแย้งหนึ่งระหว่างรัฐบาลทักษิณกับพันธมิตรฯ
คุณภาพของความขัดแย้งก็ไม่น่าจะสามารถยกระดับทางความคิดของ
พลพรรคแต่ละฝ่ายให้ไปถึงขั้นจะสละชีวิตได้ อย่างดีก็แค่ขู่ว่าจะอดข้าว
จนตาย

ที่นี้มาดูปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่เพียงเป็นความขัดแย้ง
ทางการเมือง และไม่ได้เป็นการเมืองระหว่างกลุ่มผลประโยชน์เหมือน
ระหว่างคู่พันธมิตรกับรัฐบาลทักษิณเท่านั้น แต่เป็นการเมืองระหว่างเชื้อชาติ
ที่แตกต่างกัน มีชุดทางความคิดในจิตสำนึกทางประวัติศาสตร์ที่แตกต่างกัน
และที่สำคัญคือมีวัฒนธรรมความเชื่อที่ต่างกันโดยมีศาสนาเป็นแกนกลาง

หากงานความคิดของฝ่ายก่อการได้ยกระดับขึ้นอีก และมีลักษณะ
หัวด้านมากกว่าที่ดำรงอยู่ในขณะนี้หมายความว่ามีการรณรงค์ให้คนในขบวนการ
มีจิตสำนึกว่าการต่อสู้กับรัฐไทยในวันนี้เป็นสงครามศาสนาเพื่อปกป้องและก่อ
ตั้งรัฐอิสลามปาตานีขึ้นมาใหม่ ซึ่งมันก็คือสงครามทางศาสนาหรือ “ญิฮาด” นั้น
เอง สภาวะการสละชีวิตหรือการตายแบบชะฮีดของกองหน้าของพวกเขาทั้ง
ชายและหญิงก็คงไม่ใช่เป็นเรื่องที่น่ากลัวสำหรับพวกเขาแต่อย่างไร ซึ่งทำให้
การต่อสู้ระหว่างรัฐบาลทักษิณกับพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยกลายเป็น
เรื่องเด็กๆ



หน้าว่าง



10

มองด้วยยุทธศาสตร์ ไม่ใช่ด้วยยุทธวิธี

พ.อ.จำลอง คุณสง



พ.อ.จำลอง คุณสง ที่ปรึกษากองอำนาจการเสริมสร้างสันติสุขจังหวัด
ชายแดนภาคใต้ (กบ.สสส.จชต.) หัวหน้าคณะทำงานโครงการตามข้อ
เสนอภาคประชาสังคม

สถานการณ์ในภาคใต้มันจะทรงๆ อยู่อย่างนี้ วันนี้ไม่เกิดเหตุแต่ไม่ได้หมายความว่าสถานการณ์ดีขึ้น ทั้งหมดที่ กอส. ทำคือ แก้ไขความยากแค้นทางจิตใจ ความยากไร้ทางวัตถุ และการขาดที่พึ่ง เพราะ 3 สิ่งนี้ หากเกิดขึ้นที่ไหนในโลก ที่นั้นมีแนวโน้มจะเกิดกลุ่มก่อการร้าย เพราะฉะนั้นตรงนี้คือแหล่งเพาะยุ้งลาย ทุกวันนี้ที่เราแก้กัน คือตบยุง ไม่ได้แก้ที่แหล่งเพาะพันธุ์ยุง ผมมองว่า ณ สถานการณ์วันนี้ สิ่งที่ กอส. หรือใครทำก็ตาม มันตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาคือพื้นฐาน 3 ประการนี้อย่างตรงจุดที่สุด

เรียนรู้และปรับตัวได้ สถานการณ์จะดีขึ้นใน 3 ปี

ผมมองว่าไม่เกิน 3 ปี สถานการณ์ภาคใต้จะดีขึ้น โดยธรรมชาติ คนไทยมักจะเรียนรู้การปรับตัว ผมไม่ได้หมายความว่า 3 ปี ปัญหาจะจบ แต่กราฟมันจะลงใน 3 ปีนี้ เราต้องให้เวลากับความเข้าใจ โดยเฉพาะผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ต้องให้เวลาเพื่อศึกษาและทำความเข้าใจ พระราช

คำรัสของพระเจ้าอยู่หัว “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ตอนนี้เราเข้าใจหรือยัง? คำตอบก็คือ น่าจะยัง แต่เราจะเข้าถึงได้ใน 3 ปี ถ้าให้เวลาทำการบ้านที่พระเจ้าอยู่หัวพระราชทานให้ ผมว่าเราต้องทำการบ้านนี้ให้ทะลุ แล้วเมื่อนั้น ผมเชื่อว่าคนไทยเป็นอย่างอื่นไปไม่ได้ ถึงที่สุดแล้วเราจะปรับตัว

การที่เราจะมองเทียบจากสถานการณ์คอมมิวนิสต์ ผมว่าเหตุการณ์ในวันนี้เบากว่าเหตุการณ์คอมมิวนิสต์ในอดีต คอมมิวนิสต์ในอดีตมีเขตปลดปล่อยอำนาจรัฐที่เราเข้าไปไม่ได้เลย เช่น ที่ เบงกาลี จปง. รุนแรง เข้าไปตายอย่างเดียว ซึ่งตรงนั้นเราจะรู้โครงสร้างของเขาชัดเจน หลายประเทศก็มี เช่น ศรีลังกาที่มีกบฏพยัคฆ์พิฬิ อีแลม ฟิลิปปินส์ก็มีบางโซน แต่ในประเทศของเราเราไปได้ทุกที่ แม้เขาจะมีแนวร่วมแฝงอยู่บางหมู่บ้านแทบทุกโซน ปัญหานี้ไม่ใช่เพิ่งเกิด มันมีมา 40 - 50 ปีแล้ว เราเรียนรู้มาระดับหนึ่ง ปัญหามันอยู่ที่ว่าเรายอมรับได้แค่ไหน

ผมจะเปรียบเทียบกับตอนปราบปรามคอมมิวนิสต์เพราะสถานการณ์เดินมาคล้ายๆ กัน ในสมัยหนึ่ง การถล่มเขาเผ่าถ้ำแดงเป็นวิธีการจัดการด้วยความรุนแรง มันเป็นเรื่องในขบวนการตลอดจนถึงวันนี้ ซึ่งปัจจุบันก็มีบ้างในบางช่วงที่ผ่านมา ผมไม่ได้หมายความว่ามันรุนแรงถึงขั้นถล่มเขาเผ่าถ้ำแดงอย่างเช่นแต่ก่อน แต่มีความเสียหายเกิดขึ้นบ้างจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ที่ไม่เข้าใจหรือไม่ตั้งใจจะแก้ปัญหาตอนคอมมิวนิสต์มันมากกว่า มันรุนแรงกว่า เมื่อเทียบกัน เราก็มองว่ามันไม่ถูก ปรับเป็น 66/23 ดีกว่า มันเป็นแนวทางสมานฉันท์ ตอนที่ 66/23 ออกมา สถานการณ์มันไม่จบ แต่เคิร์ฟมันลง ผมภาวนาว่า 2 - 3 ปี นี้ จะมีคนเข้าใจ ผมเห็นว่าที่ กอส. ทำก็เพื่อให้เกิดจุดนี้ เมื่อถึงจุดหนึ่ง สถานการณ์มันจะบีบให้เลืกต้องทำอย่างนี้ไม่ทำไม่ได้ ไม่มีทางอยู่ ผมไม่คิดว่าจะมีใครจะปล่อยให้ประเทศย่ำแย่ได้นานเกินไป

สมานฉันท์แบบรัฐศาสตร์หรือนิติศาสตร์?

ขณะนี้องค์ประกอบแวดล้อมของความคิดที่จะตกผลึกงวดเข้ามาทุกทีแล้ว แต่ยังไม่ตกผลึกถึงขั้นนั้น ยกตัวอย่างก็คือ พระราชดำรัสของพระเจ้าอยู่หัวเป็นเหมือนเสาที่ปักลงมาแล้ว แต่ว่าบ้านยังไม่สมบูรณ์ เพราะยังมีความคิดสับสนอยู่ว่า เราจะแก้ไขปัญหานี้ตามกฎหมายได้ไหม หรือว่า

เราจะใช้แนวทางสมานฉันท์ หมายความว่า ใช้กฎหมายแบบรัฐศาสตร์หรือใช้กฎหมายแบบนิติศาสตร์ เราจะเอาอย่างไร ตอนนี้นักการตลาดจิตใจของผู้บริโภคยังไม่กล้าซัดลงไป ถ้าหุบมาเลยว่าใช้กฎหมายอย่างรัฐศาสตร์ ใช้กฎหมายอย่างสันติวิธี หรือกฎหมายแบบปรองดอง ฟันธงลงไป ผมว่า คำว่าตกผลึกอย่างที่ว่าจะใกล้เคียงลักษณะนี้

สมมติว่า ผมมีคนหนึ่งอยู่ในกระบวนการที่จะมาคุย คือ ประเสริฐทรัพย์สุนทร แต่มาแล้วถูกตำรวจจับ แล้วจะทำอย่างไร ผมมองว่าตรงนี้ต้องออกกฎหมายเชิงรัฐศาสตร์ออกมาหนึ่งก่อนเพื่อรองรับตรงนี้ ตอนสมัยที่มีคอมมิวนิสต์ ประเสริฐ เป็นคอมมิวนิสต์ เอากฎหมายข้อไหนมาก็ผิด ตอนนั้น 66 ยังไม่ออกมา 66 ออกมาหลังจากที่ประเสริฐออกมา ซึ่งตอนนั้นเขาอยมรับกันแล้วว่า เราจะพัฒนาการใช้กฎหมายในทางสมานฉันท์ เมื่อไหร่ที่เราคิดอย่างนั้นก็ใกล้เคียงระดับหนึ่งแล้ว การที่จะให้แก่นนาระดับสูงพร้อมจะออกมาคุย เราต้องมีหลักประกันให้เขาออกมาช่วยงานอย่างปลอดภัย คือ ไมโดนอุ้ม ไมโดนจับ เมื่อไหร่มีตรงนี้ ก็คือมีความคิดตกผลึกอย่างที่ว่า มันจะแก้ปัญหาได้ แต่ขณะนี้ทุกอย่างบีบให้เขาต้องทำอย่างนี้ เพราะหนทางอื่นมันตีบขณะนี้ มันเหมือนกับว่า ฝ่ายรัฐไม่มีเอกภาพทางความคิด คือเขาสับสนว่าจะใช้กฎหมายแบบนิติศาสตร์ หรือจะใช้แบบสมานฉันท์ จะเอาแนวไหน

ต้องมีศูนย์รวมอำนาจ

ผมคุยกับแกนนำ เขาก็ถามกันทุกคนว่า มีใครสักคนที่จะอยู่เบื้องหลังพวกเราสัก 3 - 5 ปี ต่อเนื่องไหม ผมก็ตอบว่าไม่มี ถ้ามี สิ่งที่พูดมากก็เกิดขึ้นได้ แต่ทุกวันนี้เราไม่มี ผมว่าเรื่องนี้มันพูดยาก ถ้าเป็นพลเอกเปรม อายุท่านก็มาก แต่ถ้าเป็นในลักษณะที่มีองคมนตรีมาช่วยดูเรื่องนี้โดยเฉพาะ ก็มีแสงสว่าง ผมมองว่าปัจจัยความเป็นคนหนุ่ม จะมีคนเกรงใจ เพราะเขาคุณอนาคตไกล ได้รับความไว้วางใจ ไม่น่าลงจากตำแหน่งง่าย ๆ ถ้ามีคนคนนี้ ที่เราพูดกันวันนี้ก็ใกล้เคียง แต่ทุกวันนี้ยังไม่มี

วันนี้เราต้องการคนที่เป็นศูนย์รวมอำนาจ อีก 2 ปี ผบ.ทบ. ท่านจะเกษียณ เราอยากได้ผู้ที่ยู่นานกว่านั้น อย่างบิ๊กจิ๋ว ตอนท่านทำ มีเวลา 5 ปีกว่าจะเกษียณ เรามองว่าทุกคนตั้งใจดี แต่เราต้องการในการแก้ปัญหา มันต้องมี

2 ระดับ คือ ตรึงสถานการณ์และระดับสถานการณ์ที่มีแนวโน้มจะชนะ ซึ่งตอนนี้ ผบ.ทบ. คงจะเอาระดับตรึงสถานการณ์ก่อน แล้วค่อยหาวิธีการอย่างที่เราคุยกัน ถ้าเราโชคดีเราพบตรงนั้นเร็ว เราก็ไปได้เร็ว

ยึดหลักสมานฉันท์ ป้องกันสถานการณ์ลุกลาม

ถ้าเราเน้นหลักสมานฉันท์ในทุกๆ กรณี ตรงนี้เราจะไม่มีความ และ ไม่สับสน เราจะไม่พูดอะไรที่พูดไปแล้วต่างประเทศจะไม่สบายใจ เราต้องเน้นหลักมนุษยธรรม ซึ่งเมื่อต่างประเทศเขาศึกษาแล้วสบายใจ ถ้าในและนอกประเทศยึดหลักสมานฉันท์แล้ว มันได้เปรียบไปหมดเลย มองมุมไหนก็ดีหมด ถึงแม้ว่าความบกพร่องบางเรื่องจะมีบ้าง แต่ถ้าเราประกาศ เราพูดทุกวัน จะทำให้ได้เปรียบในสถานการณ์ ปัจจุบันหนึ่งที่ฝ่ายตรงข้ามมี คือยกระดับการต่อสู้ เขาไม่ได้มายึดด้วยปืน ด้วยอาวุธ ด้วยกำลัง แต่เขาจะบ่มเพาะสถานการณ์ให้สูงจนจนเกิดเหตุการณ์ เหมือนติมอร์ ที่ดึงสหประชาชาติเข้ามา ถึง OIC (The Organization of Islamic Conference องค์การการประชุมอิสลาม) เข้ามา ซึ่งทุกวันนี้สถานการณ์มันก็พัฒนามาเป็นอย่างนั้นเรื่อยๆ ยาที่แก้เรื่องนี้คือยาสมานฉันท์ ยาสันติวิธี ที่ใช้ได้เรื่อย อย่างน้อยก็กันไว้ก่อน ประกาศไปก่อน ทุกคนยอมรับแล้วก็ทำตามนั้น อาจจะมีความเข้าใจมากบ้างน้อยบ้าง มีทหารบางคนที่ยังไม่เข้าใจ ก็ไม่เป็นไร เราต้องคุยนโยบายใหญ่ๆ เอาไว้ วันนี้เราจะเห็นว่า ปัญหาที่มีทางแก้ได้ ไม่ถึงกับหมดหวัง และจริงๆ ก็ไม่นานด้วย เพียงแต่ตอนนี้เรากำลังรออะไรบางอย่าง

สื่อเสนอข่าวจริง แต่ยังวิเคราะห์ไม่ได้

ในประเด็นที่ว่า สื่อมวลชนไทยทุกวันนี้นำเสนอข่าวได้สอดคล้องกับความจริงหรือไม่ มันก็ตรงกับความจริงระดับหนึ่ง แต่ข้อมูลเชิงวิเคราะห์มันอาจจะไม่ตรง สมมติว่าในกรณีที่เราไปจับทหารพราน คือมันมีระเบิด 50 จุด บังเอิญทหารพรานมีระเบิดปิงปองที่เขาทำเล่นๆ ที่มันระเบิดแล้วเสียงดัง ก็ไม่ยากทั้งไว้ที่บ้าน ก็เลยเอาติดตัวมาด้วย พอขึ้นรถไฟ เจอตาร์วจตรวจ ก็มีข่าวออกมาว่า มีระเบิด 50 จุด จับนายทหารพราน มีระเบิดอยู่ในครอบครอง สื่อก็เอามาโยงกัน ซึ่งมันไม่ใช่ข้อเท็จจริง มันเป็นการวิเคราะห์ข่าว ข่าวโดยทั่วไปที่นำ

เลนอ 99 เปอร์เซนต์ ก็ตรงกับข้อเท็จจริง แต่ต้องให้ข้อมูลวิเคราะห์ด้วยว่า ระเบิด
แสวงเครื่อง 50 จุด กับระเบิดทหารพรานต่างกันไหม

ทหาร-ตำรวจทำงานร่วมกันได้ ไม่มีปัญหา

การทำงานของทหารกับตำรวจ วันนี้เราทำงานร่วมกันได้ ไม่มีปัญหา
ในความคิดของทหาร เราอยากทำงานแบบใช้รัฐศาสตร์นำ แต่ตำรวจใช้หลัก
นิติศาสตร์ บางเรื่องเราก็ขอกันได้ เช่น รายนี้ เราขอมาดูแลก่อนได้ไหม ตำรวจ
อย่าเพิ่งจับได้ไหม แต่ตำรวจบางที่เขารู้เขาก็อดอดที่จะไม่จับกุม มันเป็นเรื่อง
นโยบาย โดยทั่วไปตำรวจก็ได้ให้ความร่วมมือกับทหารมาตลอด

การศึกษาและการฝึกของทหารกับตำรวจต่างกัน มาต่างโรงเรียน เป้า
หมายต่างกัน ไม่มีใครผิดใครถูก ถ้าจะให้แก้ปัญหาก็ต้องมีนโยบายเรื่อง
ความมั่นคง ให้ทหารเป็นหลัก ส่วนเรื่องการบังคับใช้กฎหมาย ต้องให้ตำรวจ
ดูแล แต่ต้องอยู่ภายใต้ความมั่นคง การดูแลทุกข์สุข การพัฒนาเป็นเรื่องฝ่าย
การปกครองแต่ต้องอยู่ภายใต้ความมั่นคงถ้าเรากำหนดความรับผิดชอบอย่างนี้ได้
เอกภาพก็เกิดขึ้น

เราต้องยอมรับว่าสถานการณ์มันเป็นสงคราม แต่เราพูดอย่างนั้นไม่
ได้ เมื่อประกาศออกมา ก็ให้ทหารเป็นหลักและเป็นร่มคลุมไว้ ตำรวจก็ทำ
ตามกฎหมาย แต่ต้องอยู่ภายใต้ความมั่นคง เช่น ผมเอาคนมา 3-4 คน คุณ
ห้ามไปจับ เพราะถือเป็นงานความมั่นคง แต่ไม่ใช่ห้ามไปทั่ว คือตำรวจ
สามารถจับคนที่ทำผิดกฎหมายได้ตามปกติ แต่ทหารอาจจะขอความร่วมมือ
เช่น ผมขอไม่ให้จับกุมคนนี้ ทางผมมีหลักฐาน เรื่องนี้ต้องออกเป็นนโยบาย ใช้
นโยบายความมั่นคงมาคุม ส่วนผู้ว่าฯ ก็ดูแลทุกข์สุขของประชาชนให้ดีพยายาม
ทำตรงนี้ให้ดีและชัดเจน แล้วเรื่องความยากแค้นในจิตใจ ความยากไร้ทางวัตถุ
มีผู้ชี้แนะ ก็จะมีอารักขา คือ การเมืองนำการทหาร ซึ่งก็คือพระราชดำริของ
ในหลวง เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ซึ่งจริงๆ ก็คืองานการเมือง ซึ่งท่านไม่ได้ใช้คำนี้
ถ้าเราประกาศใช้นโยบายนี้ทั่วโลกก็ขานรับหมด แล้วโอกาสแพ้จะไม่มี เพราะ
ว่าฝ่ายตรงข้ามเขาใช้สถานการณ์ที่พัฒนาความรุนแรงขึ้นเพื่อเรียกร้องความ
สนใจจากต่างประเทศให้เข้ามาแทรกแซง เมื่อเราใช้นโยบายนี้ โอกาสอย่าง
นั้นแทบจะไม่มี ทางแก้ไขปัญหาไม่ใช่ว่าจะไม่มี ไม่ใช่ที่เราจะมองกันไม่ออก

แต่ไม่รู้ว่ามีกรรมอะไรมาบัง

การข่าว

ด้านการข่าวเราเรียนรู้มากขึ้น แต่ไม่ถึงขีดที่ว่ารู้สึกซึ่ง หรือขีดที่สามารถตอบได้ทุกคำถาม ข่าวเชิงลึกถึงขนาดที่รู้ว่าอะไรอยู่ชอกชอยไหน ยังไม่เห็นในหน่วยงานข่าวกรองเมืองไทย

ส่วนเรื่องที่ว่า มีการแชร์ข้อมูลข่าวกรองระหว่างทหารและตำรวจบ้างหรือไม่ ผมไม่ทราบเหมือนกัน แต่ว่าระดับการข่าว เราจะรู้ข้อมูลพอๆ กันเลยไม่ต้องแชร์กัน การที่เราไม่ออกมาบอกว่ารู้ข้อมูล เพราะบางทีบอกไปก็ไม่มีประโยชน์อะไร บอกไปแล้วบางทีก็ถูกด่า ก็เลยเงียบดีกว่า

‘สันติเสนา’ เริ่มที่จิตสำนึก

ข้อเสนอหนึ่งของ กอส. ที่คนมักจะถามฝ่ายทหารว่าเห็นด้วยไหม คือข้อเสนอให้มีการจัดตั้งหน่วยสันติเสนา ผมเห็นด้วยกับข้อเสนอสันติเสนา แต่แทนที่จะทำเป็นชุดๆ หนึ่ง เราน่าจะทำให้ทั้งหมดเป็นสันติเสนา แทนที่จะมองว่าชุดนี้ไม่ติดอาวุธเรียกสันติเสนา ชุดนี้มีอาวุธไม่ใช่ เรื่องความคิดสมานฉันท์ เราควรจะปลูกฝังในหัวสมอง ทุกคนควรคิดแบบนี้ เราอาจจะมีทหารชุดหนึ่งที่มีความ Clean เป็นพิเศษ เพื่อเชื่อมโยงกับผู้นำศาสนาหรือใคร ผมมองว่าการใช้สันติเสนาเพื่อไปคุยกับชาวบ้านได้ประโยชน์น้อย เราควรจะสร้างทหารที่ควบคุมพื้นที่อยู่แล้วให้มีจิตสำนึกในเรื่องนี้ แต่ถ้าไม่มีอาวุธ การเจรจาจะอย่างไร เพราะเดี๋ยวนี้ เขาไม่ยิงเพราะมีอาวุธแล้ว เขายังเพราะเครื่องแบบ

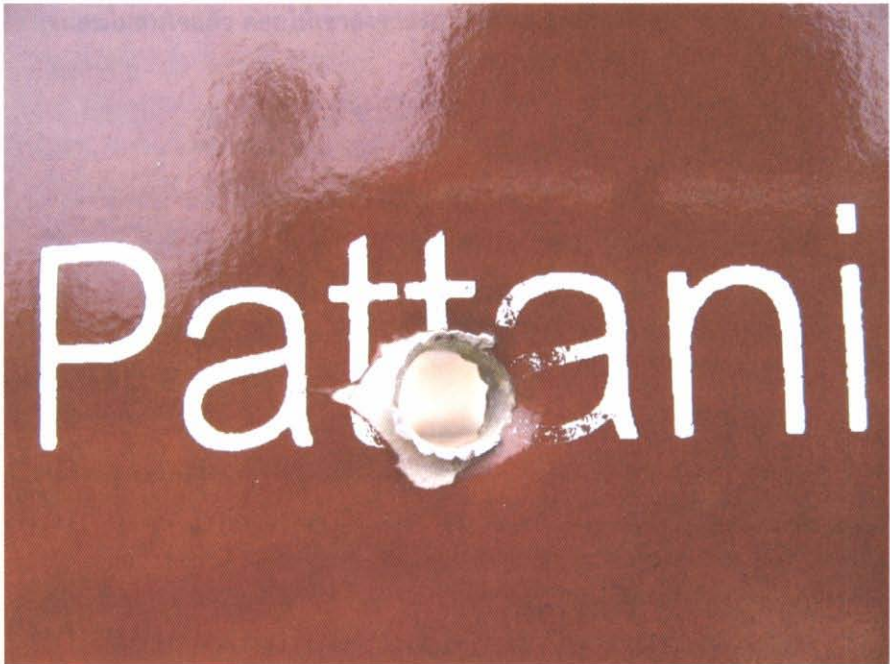
เราต้องมองปัญหาด้วยยุทธศาสตร์ คืออย่างไรให้เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ไม่ใช่มองที่ยุทธวิธี เรื่องหน่วยสันติเสนา เราทำได้หลายวิธี เช่น อาจจะมีหน่วยติดอาวุธอยู่ใกล้ๆ ยังไม่เข้าไป และพร้อมจะช่วยเหลือ เมื่อมีเหตุ ผมเข้าพื้นที่บ่อยๆ ก็จะไม่พกอาวุธ เพราะเสียภาพพจน์ผมไปพบอิหม่าม ไปตักทายไหว้ จับมือ กอดเขา แล้วถ้าเขาเจอปืนที่เอวเรา ก็จะเสียความรู้สึก ลูกน้องผมที่พกอาวุธจะไปนั่งที่อื่น แต่ทีมที่เข้าไปกับผมจะไม่พก เพื่อสร้างความรู้สึกที่ดี สันติเสนาใช้ในแง่มนั้น มันเป็นภาพที่ดี แต่ไม่ได้เกรตตรงถึงขนาดห้าม

พกป็นเลย มันต้องหาวิธีใช้อำนาจที่ไม่รู้มรำนนำเกลียด ผมไปบ้านผู้นำศาสนา
พอรถจอดผมก็สังคนที่มีอำนาจว่าอย่าเพิ่งลง ผมลงไปทักทายจนเข้าบ้านไปแล้ว
จนคนไม่สนใจแล้ว ค่อยให้เขาลงจากรถ เราต้องยอมเสี่ยงด้วย



หน้าว่าง

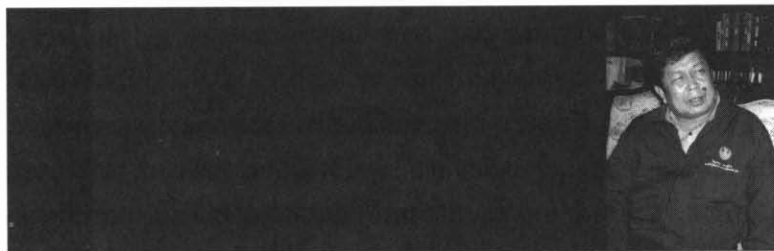
Pattani

A photograph of a dark red, textured book cover. The word "Pattani" is printed in a white, sans-serif font. A small, open, light-colored shell is placed over the letter 't'.

11

อย่าตกหลุมพรางความรุนแรง!

ศ.ดร.อิมรอน มะลูลีม



ศ.ดร.อิมรอน มะลูลีม รักษาการสมาชิกวุฒิสภา กรุงเทพมหานคร ประธานมูลนิธิเพื่อศูนย์กลางอิสลามแห่งประเทศไทย จบการศึกษาระดับปริญญาตรีด้านกฎหมายจากประเทศอียิปต์ ระดับปริญญาโทด้านอิสลามศึกษาและปริญญาเอกด้านเอเชียตะวันตกศึกษาจากประเทศอินเดีย เป็นนักวิชาการประจำคณะมนุษยศาสตร์ ก่อนที่จะได้รับเลือกให้เป็นสมาชิกวุฒิสภา ซึ่งมีบทบาทในการทำงานภาคใต้ในฐานะกรรมการวิสามัญประมวลจริยธรรมและกรรมการวิสามัญปัญหาจังหวัดภาคใต้

สโลแกนของ กอส. เรื่องความสมานฉันท์ ถือเป็นการแสวงจุดร่วม สงวนจุดต่าง
เวลานี้มีคนหลายกลุ่มเข้าใจผิดเกี่ยวกับมุสลิม เนื่องจากหลังวันที่ 11 กันยายน
นโยบายเรื่องของผู้ก่อการร้ายกลายเป็นยุทธศาสตร์หลักในการกล่าวหา
มุสลิมทั่วโลก การมองอะไรแบบนี้เป็นการมองที่ผิวเผิน เพราะหลักการของ
อิสลามจริงๆ เป็นเรื่องของสันติภาพ โดยส่วนตัว ผมว่าคนที่ชอบความรุนแรง
และใช้วิธีการที่ไม่ถูกต้องไม่น่าจะใช้คำเรียกว่ามุสลิม ศาสนาอิสลามไม่ได้สอน
ให้ใครทำลายชีวิตผู้บริสุทธิ์ ไม่ได้สอนให้ทำลายล้าง สิ่งเหล่านี้ไม่ได้มีในหลัก
การศาสนา

กับดักแห่งความเกลียดชัง

ผมอยากจะประณามคนที่ทำให้ชาวมุสลิมเสียใจมากๆ ทั้งเรื่องการทำร้ายครูจุฬาลง การทำร้ายพระ สิ่งเหล่านี้ไม่มีในหลักการศาสนา ผมเข้าใจว่าคนพวกนี้ต้องการให้เกิดความรุนแรงเพื่อให้รัฐบาลปราบเขาให้รุนแรงที่สุด

แล้วเรื่องนี้ก็จะไปอยู่ในสหประชาชาติ ไปอยู่ใน OIC (The Organization of Islamic Conference องค์การการประชุมอิสลาม) เขาต้องการให้เรารู้สึกโกรธ เพราะทำวิธีอื่นแล้วรัฐบาลก็ยังใจเย็น เขาต้องการเร่งให้เรารู้สึกเกลียด โกรธแค้นเขา อย่างกรณีที่ดินหนองลิ้มอ เขาบอกว่า ถ้าฆ่าเขาทั้งหมดบ้าน ปัตตานีก็จะแยกได้เร็วขึ้น นี่คือจุดประสงค์เขา ถ้าเราเดินไปก็จะหลงกล เขาต้องการให้เราปราบอย่างรุนแรง เขาจึงสร้างความรุนแรง

ผมมองเหตุการณ์นี้มานานพอสมควร เราต้องพยายามประชาสัมพันธ์พื้นฐานทางประวัติศาสตร์ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตเป็นประวัติศาสตร์ที่พวกเราซึ่งเป็นรุ่นลูกหลานไม่มีความเกี่ยวข้อง ถ้าเรายังให้คนเหล่านี้ฝึกฝนหมกมุ่นอยู่กับอดีตกาลที่ผ่านมา ปัญหานี้ก็จะไม่มีวันจบ ไทยกับพม่าก็จะยังรบกันไป เชมรก็จะมาอ้างว่าประเทศไทยเป็นของบรรพบุรุษเขา อิสราเอลก็อ้างว่าบ้านเก่าเขาอยู่ในปาเลสไตน์ ผลที่เกิดขึ้นคือ ทุกวันนี้เรายังมองไม่เห็นสันติภาพ

เราต้องสอนให้ชาวบ้านในพื้นที่รู้จักอดีต แต่ไม่ใช่เพื่อจดจำอดีตที่ขมขื่น ไม่ควรนำเหตุการณ์ในอดีตมาอ้าง ยุคสมัยมันผ่านไปแล้ว ขบวนการต่างๆมันหมดไปแล้ว ทุกวันนี้มันเป็นขบวนการที่เกิดขึ้นจากการปลุกกระดมไม่ใช่ขบวนการที่ตั้งขึ้นเพื่อต่อสู้ทางการเมือง

ลดช่องว่าง เพิ่มข้าราชการมุสลิม

บรรดาเจ้าหน้าที่ โดยเฉพาะทหารและตำรวจในจังหวัดชายแดนใต้ ถ้าเป็นลูกหลานของคนมุสลิม จะช่วยแก้ปัญหาได้เยอะกว่า เพราะว่าเขารู้ขนบธรรมเนียมประเพณี และมีความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของประเทศ เมื่อรับหน้าที่แล้วคงไม่ปล่อยให้อะไรที่ไม่ดีงามเกิดขึ้น รัฐบาลก็จะไม่ถูกครหาในการเข้าไปปราบปราม เราน่าจะเพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่เหล่านี้ให้มากขึ้น

ปัญหาจะไม่เกิดขึ้นหากครูเป็นคนท้องถิ่น แต่เนื่องจากเราปล่อยให้มีการสอบแข่งขัน โอกาสที่จะได้คนท้องถิ่นมาทำงานตรงนั้นจึงทำได้ยาก ผมเห็นว่าทุกอย่างต้องมีข้อยกเว้น เหมือนกับที่เปิดโอกาสให้คนที่ไม่เคยเรียนที่ตะวันออกกลางมาเป็นข้าราชการกระทรวงต่างประเทศโดยการสอบภาษาอาหรับโดยเฉพาะ กรณีแบบนี้เป็นข้อยกเว้นที่รัฐบาลต้องฉลาดในการทำให้

เขารู้สึกมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของประเทศ อย่าให้เขารู้สึกว่าเป็นพลเมืองชั้นสอง หากจะแก้ปัญหา ต้องเอาคนท้องถิ่นมาเป็นครู ปัญหาเรื่องโจร ไม่ต้องไปตามจับใคร เพราะลูกหลานกันทั้งนั้น เราต้องเพิ่มจำนวนทหารที่เป็นมุสลิมให้มากขึ้น แล้วค่อยถอนตัวออกมา จะแก้ปัญหาได้ ขบวนการต่างๆ ในสมัยก่อนเขาแก้ตายกันหมดแล้ว กอซ. บอกว่าจะแก้ปัญหาต้องใช้การเมืองนำ ผมว่านี่คือสิ่งที่ถูกต้อง อย่าง พลเอกสนธิ ท่านมีความมุ่งมั่น ท่านเข้าใจปัญหามุสลิม เข้าใจวัฒนธรรมประเพณีมุสลิม แค่นี้ตัวก็สำเร็จแล้ว เพราะประชาชนจะมีอคติถ้าคนไปแก้เป็นคนต่างศาสนา

ปรับโลกทัศน์ พัฒนาการศึกษาค้นพื้นที่

ผมต้องยอมรับว่า คนมุสลิมส่วนหนึ่งยังอ่อนแอในเรื่องการศึกษาและการศึกษาเพียงด้านหนึ่งด้านใดทำให้คนมองโลกแคบ ถ้าเราเริ่มต้นการศึกษาผิดมาตั้งแต่ต้นมันก็จะผิดไปเรื่อยๆ ยกตัวอย่าง พวกตอลิบาน เขายึดติดอยู่กับอดีตและเข้าใจศาสนาเพียงมุมเดียว คนพวกนี้ต้องได้รับการอบรมและเทรนหนักๆ เขามองศาสนาเป็นเรื่องของชีวิตจิตใจที่จะไม่ยอมให้คนอื่นเข้ามามีส่วนร่วม แล้วเขาก็เข้าใจอยู่มุมเดียว วิธีคิดแบบนี้ทำให้เขาทำลายพระพุทธรูปของคนพุทธ แต่มองมุมนกลับกันในอินโดนีเซีย เขารักษาโบราณสถานทางพุทธศาสนาเป็นอย่างดี หรือในอียิปต์ทางตอนใต้เขาก็รักษาเมืองเก่าไว้สวยงาม เราสามารถอธิบายให้คนทั้งหลายเข้าใจว่านี่คืออดีตที่รุ่งโรจน์ของปู่ย่าตายาย เมื่อเรามีการศึกษาด้านเดียว ความเป็นสากลนิยมไม่มี มันก็เป็นอันตราย

การที่คนมุสลิมเรียนในด้านเดียว ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนปอเนาะ หรืออะไรก็ตามแต่ มันทำให้ความคิดของเขาแคบ พอมีเหตุการณ์เกิดขึ้น นั่นคือชนวนของความรุนแรง เพราะเขามีสมมติฐานที่ตั้งไว้ตั้งแต่แรกแล้ว นี่คือนิยามหนึ่ง

ผมฟันธงว่าปัญหาภาคใต้แก้ไม่ได้ เราต้องระดมกันทุกสาขา พื้นฐานหนึ่งคือเรื่องการศึกษา ต้องให้มีความเป็นสากลมากขึ้น ต้องเปิดกว้างให้คนเข้าใจศาสนาในมุมมองว่าคนบางคนเข้าใจว่าการกักตื้อต่อพระเจ้าคือการนอกรีต การละหมาดวันละ 5 ครั้ง แต่ความจริงแล้วหลักการแพทย์หรือหลักการ

วิศวกรรมก็คือหลักการศาสนาเช่นกัน ท่านศาสดาบอกว่า ถ้าในตำบลงหนึ่งไม่มีแพทย์ถือว่าบาปกันทั้งตำบล เพราะสมมติว่าคุณสุขภาพไม่ดี อ่อนแอ เจ็บป่วย แล้วไม่มีหมอรักษา แล้วคุณจะทำการนมัสการพระเจ้า จะทำละหมาดได้อย่างไร การเพาะพืชหรือการทำเกษตรกรรมก็เป็นเรื่องของศาสนา เพราะคุณต้องกินเพื่อให้มีร่างกายที่แข็งแรง เพราะฉะนั้นวิชาเหล่านี้เป็นเรื่องที่ทุกคนต้องขวนขวายเรียน มันเป็นสากลและเป็นศาสนา อย่าไปเข้าใจว่านี่ไม่ใช่ศาสนา โน่นไม่ใช่ศาสนา คุณต้องมีชีวิตอยู่ จะคิดมูมเดียวไม่ได้ แน่แน่นอนว่าคนที่กราบไหว้พระเจ้าทุกวันเป็นคนดี แต่ท่านศาสดาไม่ได้ทำอย่างนั้น คนดีในสังคมคือคนที่ไม่ทำชั่ว ไม่ยุ่งกับอะไร ทำละหมาดทุกวันตามหลักการ เรียกว่าคนดีที่ไม่มีประโยชน์ สังคมเรามีปัญหาเยอะ เราต้องเข้าไปช่วยแก้ปัญหา

แนวทางแห่งศาสดา วิธีการสมานฉันท์

ท่านศาสดาเองเวลาท่านอยู่ที่บ้านท่านก็เย็บรองเท้า ตากรองเท้า อยู่ตรงไหนก็ตามแต่ ท่านเป็นทั้งนักการเมือง นักการอื่นๆ ด้วย ท่านศาสดาบอกว่า “จงแสวงหาความรู้แม้ว่าจะไกลถึงเมืองจีน” จะเห็นว่าความรู้ทุกชนิดเป็นเรื่องของพระเจ้าหมดเลย นักวิทยาศาสตร์สมัยนี้ค้นพบในสิ่งที่มีอยู่แล้ว ไม่ได้คิดขึ้นใหม่ เขาค้นพบในสิ่งที่มีอยู่แล้วซึ่งกลายเป็นความรู้และถูกตั้งเป็นทฤษฎีถามว่าทำไมท่านศาสดาถึงสนับสนุนให้คนไปเมืองจีนทั้งๆ ที่เป็นมุสลิม เพราะความรู้ทุกชนิดเป็นสิ่งที่ต้องการ

ในสงครามเวลารบกัน เวลาจับเชลยได้ แน่แน่นอนว่าต้องโกรธแค้นกันทุกฝ่าย พวกนี้ต่างมีญาติพี่น้องที่ตายในสงคราม ทุกคนก็กระเหี้ยนกระหือรืออยากฆ่าเชลยเพื่อแก้แค้น ท่านศาสดาก็มีวิธีสมานฉันท์ ท่านบอกว่าทำแบบนี้ไม่ได้ ทำแบบนี้จะได้แต่ความแค้นและความแค้นไม่มีวันจบสิ้น เอาอย่างนี้ตกลงกัน เชลยคนไหนที่มีความรู้เรื่องการแพทย์ ให้มาสอนมุสลิม 5 คน แล้วปล่อยให้เขาเป็นอิสระ เชลยคนไหนที่มีความรู้เรื่องเย็บปักถักร้อย เอามาสอนคนมุสลิม 5 คน แล้วปล่อยให้เขาเป็นอิสระ เชลยคนไหนอ่อนแอก็ชิงเขาไว้ระยะหนึ่งให้เขานึกถึงสิ่งที่ติงาม ถ้าคุณเอาอารมณ์มาเป็นเครื่องตัดสินคุณ จะแก้ปัญหาไม่ได้ การให้ความรู้ถึงสิ่งเหล่านี้จะยังประโยชน์ต่อไปในอนาคต แต่การแก้แค้น เขาตายไปคุณก็ไม่ได้อะไรเลย ได้แต่ความเจ็บแค้น สะใจ ท่าน

ศาลาจะแก้ปัญหาแบบนี้มาตลอด ให้คนไปทำประโยชน์ เหมือนที่ศาลาสมัยนี้ให้นักโทษไปทำประโยชน์ ไปบริจาคเลือด ไปดูแลสถานที่ต่างๆ นี่เป็นวิธีการสมานฉันท์ที่แท้จริง

รัฐต้องกล้าเผชิญปัญหา

เรามีการคุยกันโดยตลอดในวงการศึกษาอิสลาม แต่ว่าจะทำอะไรก็ต้องใช้เวลา ผมเคยลงไปทำงานเรื่องการวางแผนครอบครัว เมื่อแรกๆ องค์การศาสนาเข้าไปล้มเหลวหมดเลย อัตราการเกิดของประชากรภาคใต้สูงมาก เวลาพัฒนาประเทศเราต้องควบคุมอัตราการเกิดให้อยู่ในระดับพอดี โครงการนี้คนภาคใต้ส่วนใหญ่ไม่รับ เพราะเขามองว่าจะมาควบคุมไม่ให้พวกเขาเกิด เกิดความไม่ไว้วางใจบนพื้นฐานที่แตกต่าง เวลาเจ้าหน้าที่เข้าไป ชาวบ้านไม่มีความรู้ เขาศรัทธาโต๊ะครู ไม่ได้ศรัทธาหมอ ผมเข้าไป เชิญคณะกรรมการอิสลามไปประชุม คุยกันว่าในหลักการศาสนาตรงไหนที่มีข้อยกเว้นหรืออนุโลมได้บ้าง อธิบายให้เขาเข้าใจและไม่ใช่ว่าไปถึงแล้วบอกว่าอันนี้ดี มันไม่พอ คุณต้องสร้างความเป็นเพื่อน คุณต้องอธิบายหลักการด้วยปาก เชิญผู้มีความรู้มาถกมาคุยกัน ต้องชี้แจงให้รู้เรื่อง คุณต้องละเอียดอ่อนในเรื่องศาสนา ทำให้เขารู้เจตนาว่าเราต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตไม่ใช่มาควบคุมการเกิด

ผมอยากจะให้ทางฝ่ายรัฐกล้าหาญ คำถาม-คำตอบ ที่ท่านจุฬาราชมนตรีเคยตอบในสมัยก่อน เช่นเรื่องการทำความเคารพในสถานที่ รูปเคารพ ท่านจุฬาราชมนตรีเคยตอบให้ฟังว่าอย่างนี้ทำได้ไหม อย่างนั้นทำได้ไหม คำถามคำตอบเหล่านั้นรู้สึกว่าจะไม่ได้รับการตอบรับ ควรจะเผยแพร่เพื่อให้รู้ว่าสิ่งไหนที่คนมุสลิมทำได้หรือทำไม่ได้ เช่น ประเพณีไหว้ครู การร้องเพลง ฯลฯ เราต้องกล้าหาญ ผมรู้สึกว่าการราชการไม่กล้าหาญที่จะเผชิญกับปัญหา การจะแก้ปัญหาได้ต้องยอมรับในเรื่องเหล่านี้ก่อน มิฉะนั้นเราจะแก้ปัญหาไม่ได้เลย

รายงาน กอส. ข้อเสนอลดความรุนแรง

สำหรับรายงาน กอส. ผมว่าเขาเขียนได้ครอบคลุมทุกอย่าง ข้อเสนอต่างๆ ผมเห็นด้วยกับทุกข้อ ส่วนที่ว่าเป็นไปได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับแนวคิดของรัฐบาล แนวคิดของคุณทักษิณเป็นแนวคิดของตำรวจ เหมือนกับการฆ่า

ตัดตอนในการปราบยาเสพติดเขาเชื่อว่าความรุนแรงมันต้องได้ด้วยความรุนแรง ความผิดพลาดส่วนหนึ่งเกิดจากการคิดแบบตำราวจ และเขาก็ไม่เชื่อคนอื่น นอกจากพวกของตัวเอง

ข้อเสนอที่มีการใช้กฎหมายเฉพาะในพื้นที่เป็นเรื่องที่น่าสนับสนุน เพราะเขามีลักษณะเฉพาะของกลุ่ม กฎหมายที่มีอยู่ก็ดีอยู่แล้ว แต่ในบางกรณีน่าจะใกล้เคียงกันได้ ไม่จำเป็นต้องไปขึ้นศาลใหญ่ ในอิสลามจะมีกฎหมายเฉพาะตัวอยู่ ผมอยากให้ศาลชาอียะห์จริงๆ แล้วการตั้งใช้บังคับไม่มาก จังหวัดไหนมีกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ซึ่งตอนนี้มีประมาณ 38 จังหวัด ให้เขามีศาลชาอียะห์ให้หมด ให้ดูแลเรื่องมรดก เรื่องหย่าร้าง เรื่องปัญหาครอบครัว ฯลฯ ไม่ควรจะไปเลือกปฏิบัติให้มีแต่ใน 4 จังหวัดชายแดนใต้ ในขณะที่มีประธานกรรมการกลาง 38 จังหวัด มีคนมุสลิมอีกไม่น้อยในหลายๆ จังหวัด ทำไมให้มีแต่ใน 4 จังหวัดชายแดนใต้

ผมยอมรับว่าคนพุทธเป็นคนที่ให้อภัยสูง แต่คนมุสลิมเขาไม่ใช่ คุณไปทำอะไรกับเขา เขาคิดบัญชีหมด จะช้าหรือเร็ว สังเกตตรงไหน เวลาเขาฝังศพเขาฝังรวม ไม่แยก เขากลัวคนพวกนี้ตายในสงคราม เขาไม่อาบน้ำศพ แสดงว่าเขาแค้น แต่เขาไม่พูดให้รู้ ถ้าฝังศพเดียวนั้นคือการตายอย่างปกติ แต่ถ้าฝังรวมนี้คือสงครามศาสนาแล้ว สัญลักษณ์ตรงนี้อันตราย มันคือการประกาศสงครามศาสนา แต่เขาไม่พูดออกมาให้รู้

ปัญหาสังคมเกิดขึ้นในประเทศใหญ่ๆ เป็นเรื่องธรรมดา โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม ประเพณี อย่างประเทศไทย ประกอบกับรัฐบาลไม่ได้ให้ความสนใจมาตั้งแต่แรก ปลดปล่อยให้หมักหมม ถ้ารัฐบาลเข้าไปพัฒนาดังแต่ต้น ปัญหาเหล่านี้จะไม่เกิด คนเราถ้ามีการศึกษา มีอะไรมันพูดง่าย ที่พูดกันไม่รู้เรื่องทุกวันนี้เพราะทัศนคติ และการที่เรียนอยู่แต่เฉพาะเรื่องศาสนาอย่างเดียวจึงมองโลกด้วยโลกทัศน์แคบ เราละเลยเรื่องการศึกษา ไม่ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาในแขนงต่างๆ มานาน เราต้องส่งเสริม อย่าปล่อยให้เขาตันรนกันเอง คนที่โลกทัศน์แคบ ตามไม่ทันจะเป็นปัญหากับเรา เราต้องพยายามให้เขาเจริญ อยู่ดีกินดีเข้าใจ เขาจะได้ไม่มายุ่งกับเรา แต่เราไปกดให้เขาอยู่ในความล้าหลังมาโดยตลอด ยิ่งล้าหลังก็ยิ่งพูดไม่รู้เรื่อง

ท่านนบีมุฮัมมัดให้เรายกย่องให้เกียรติมนุษย์ มนุษย์ล้วนเกิดมาจากพระเจ้าทั้งนั้น เพราะฉะนั้นเราต้องให้เกียรติเพื่อนมนุษย์ ท่านบอกว่าอย่าดูถูกคนศาสนาอื่น แล้วเขาจะดูถูกพระเจ้า มีโองการชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องนี้จริงๆ แล้ว สังคมต้องยอมรับว่า คนมีการศึกษามีความคิดที่กว้างใหญ่



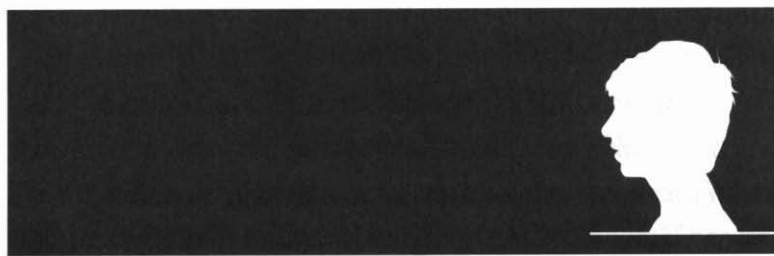
หน้าว่าง



12

‘สันติวิธี’ ชนะได้โดยไม่ต้องรบ

ผศ.ดร.อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว



ผศ.ดร.อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขานิเทศศาสตร์
และผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษาทางนิเทศศาสตร์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
เชี่ยวชาญด้านการสื่อสารระหว่างประเทศและโลกาภิวัตน์ทางวัฒนธรรม

คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.) ถือกำเนิดขึ้นมา
จากคำสั่งนายกรัฐมนตรี ลงวันที่ 28 มีนาคม พ.ศ.2548 โดยมีหน้าที่เสนอ
แนะนโยบาย มาตรการ กลไก วิธีการสร้างความสมานฉันท์และสันติสุขใน
สังคมไทย โดยเฉพาะใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือปัตตานี ยะลาและ
นราธิวาส

หลังจากปฏิบัติภารกิจตามที่ได้รับมอบหมายเสร็จสิ้นแล้ว โดยมีการ
ประชุมกันที่ห้องประชุมกระทรวงการต่างประเทศ กรุงเทพมหานครและ
สถานที่ประชุมต่างจังหวัดรวมทั้งสิ้น 28 ครั้ง ใช้เวลายาวนานประมาณ 1 ปี
เต็ม กอส.ได้เสนอรายงานต่อนายกรัฐมนตรีตั้งแต่วันที่ 16 พฤษภาคม 2549
ที่ผ่านมา ซึ่งเนื้อหาในหนังสือรายงานความยาว 132 หน้ากระดาดามีสาระ
สำคัญอันน่าสนใจ ดังต่อไปนี้

เป้าหมายสมานฉันท์

กอส. เริ่มต้นด้วยการเอ่ยถึง “เรื่องของยศธรและอัมมานา” ในเนื้อหาของบทที่ 1 ซึ่งเป็นเหตุการณ์จริงที่เกิดขึ้นกับครอบครัวไทยพุทธ ณ อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ขณะที่อีกกรณีหนึ่งเกิดขึ้นกับครอบครัวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายู ซึ่งอาศัยอยู่ในอำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส

ทั้งยศธรและอัมมานาคือตัวแทนของเยาวชนไทยใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งกำลังเผชิญอยู่กับภัยร้ายและความอันตรายจากสถานการณ์ความไม่สงบ นับตั้งแต่วันที่ 4 มกราคม พ.ศ.2547 เป็นต้นมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

งานสมานฉันท์ครั้งนี้ต้องการตอบปัญหาว่าเหตุร้ายต่างๆ เกิดขึ้นมาได้อย่างไร และในขณะเดียวกัน เจือเนาะแห่งความรุนแรงที่กำลังเกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สามารถลดทอนผ่อนเบาลงไปได้หรือไม่ รวมทั้งสังคมไทยจะสรรค์สร้างการเมืองไทยอย่างไร เพื่อให้เยาวชนสามารถใช้ชีวิตร่วมกันได้อย่างมีศักดิ์ศรี รวมทั้งมีความเอื้ออาทรต่อกัน

กอส. มุ่งทำงานโดยมีเป้าหมายสำคัญ 3 ประการ กล่าวคือ

ประการที่ 1 มุ่งหาหนทางให้ผู้คนทั้งสองใหญ่ที่เป็นมุสลิมและส่วนน้อยที่เป็นพุทธในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย อยู่ในสังคมการเมืองไทยอย่างพลเมืองไทยที่มีความสุขตามสมควร

ประการที่ 2 มุ่งหาหนทางให้ผู้คนส่วนใหญ่ในประเทศเข้าใจเหตุอันซับซ้อน ซึ่งทำให้เกิดความทุกข์ร้อนของผู้คนในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ประการที่ 3 มุ่งคิดถึงการสร้างอนาคตที่ผู้คนซึ่งมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทั้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และระหว่างผู้คนในที่นั้นกับสังคมไทยส่วนรวม เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นสุข

ข้อสำคัญคือการที่ กอส. ยอมรับว่า “คนผิดคนร้ายมีในบ้านเมืองนี้แน่ และควรต้องดำเนินการจับกุมเอาผิดตามกฎหมาย แต่จากข้อมูลของทุกฝ่ายล้วนตรงกันว่า คนเหล่านี้มีจำนวนไม่มากนัก”

เงื่อนไขเชิงโครงสร้าง

กอส. วางกรอบคิดเพื่ออธิบายปัญหาความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับชั้น ได้แก่ (1) ชั้นตัวบุคคลหรือกลุ่ม (2) ชั้นโครงสร้าง หมายถึงลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจ และ (3) ชั้นทางวัฒนธรรม คือ การสร้างความชอบธรรมจากการกระทำที่คิดว่าถูกต้อง โดยอ้างอุดมการณ์และพลัศร์ทรา

นอกจากนี้ การวินิจฉัยเหตุเพื่อทำความเข้าใจความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ กอส.ยังได้แบ่ง “ปัจจัย” แยกออกเป็น 3 ระดับชั้น เช่นเดียวกับ “กรอบคิด” กล่าวคือ ปัจจัยชั้นบุคคล / ปัจจัยชั้นโครงสร้าง / และ ปัจจัยชั้นวัฒนธรรม

แต่ข้อสำคัญคือการที่ กอส. ตั้งคำถามว่า “เหตุรุนแรงทั้งหมดเกิดขึ้นด้วยน้ำมือใคร ทั้งหมดเป็นเพราะฝีมือของกลุ่มขบวนการเหล่านี้หรือ ฝ่ายความมั่นคงของรัฐสรุปว่าผู้อยู่เบื้องหลังเหตุรุนแรงเหล่านี้มีทั้งกลุ่มขบวนการก่อความไม่สงบ กลุ่มอิทธิพลผลประโยชน์ และกลุ่มที่ทำเพราะเรื่องส่วนตัว”

ยิ่งไปกว่านั้น กอส. ยังระบุต่อไปด้วยว่า “ประชาชนในพื้นที่ไม่น้อยเห็นว่าสาเหตุของเหตุการณ์รุนแรง เกิดขึ้นจากการฉวยโอกาสแก้แค้นเรื่องส่วนตัว และกลุ่มฉวยโอกาสสร้างสถานการณ์เพื่อแก้แค้นเจ้าหน้าที่มากกว่าจะเป็นเรื่องการเมืองของการแบ่งแยกดินแดนที่ฝ่ายรัฐเชื่อ”

ด้วยเหตุนี้เอง ถึงแม้ กอส. จะยอมรับว่ามีคนผิดคนร้ายอยู่ในบ้านเมืองจริง แต่ความคลุมเครือไม่ชัดเจนว่าใครกันแน่คือผู้ก่อเหตุความรุนแรงทำให้ กอส.เลือกสนใจแต่เฉพาะเงื่อนไขเชิง “โครงสร้าง” มากกว่าการมุ่งตรงไปหาคำตอบจากตัวกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ

เหตุผลข้อแรกของ กอส. คือความเชื่อที่ว่า “แกนนำและสมาชิกของขบวนการแบ่งแยกดินแดนมีจำนวนน้อยมาก เมื่อเทียบสัดส่วนกับประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้” ดังนั้น กอส. จึงเชื่อว่าคนจำนวนน้อยย่อมไม่สามารถมีอิทธิพลขึ้นมาได้เป็นแน่ หากประชาชนส่วนใหญ่รู้สึกเชื่อมั่นและไว้วางใจในภาครัฐ

เพราะฉะนั้น กอส. จึงให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับการสร้างความเป็นธรรมและการอำนวยความสะดวกให้เกิดขึ้นในพื้นที่ ด้วยหวังว่าจะ

สามารถลดทอนอิทธิพลของขบวนการกลุ่มก่อความไม่สงบลงได้

เหตุผลข้อที่ 2 คือความห่วงใยว่า “ชาวมุสลิม” ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ในพื้นที่กับ “ชาวพุทธ” ซึ่งเป็นคนส่วนน้อยในพื้นที่ อาจเกิดความแตกแยกกันจนยากต่อการฟื้นฟูสายสัมพันธ์ให้กลับมาเข้มแข็งได้ดังเดิม

ทั้งหมดนี้คือเหตุผลว่าทำไมปัจจัยระดับโครงสร้าง เช่น การบังคับใช้กฎหมาย ความอ่อนแอของกระบวนการยุติธรรม เศรษฐกิจท้องถิ่น ปัญหาทรัพยากรในพื้นที่ การศึกษา ประชากรและเงื่อนไขทางวัฒนธรรม ฯลฯ จึงมีความสำคัญมากกว่าปัจจัยระดับ “กลุ่มบุคคล” ในสายตาของคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ

รวมพลังด้านความรุนแรง

ข้อเท็จจริงประการหนึ่งของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้คือ ลักษณะทางประชากรที่แตกต่างไปจากภาคอื่นๆ ของประเทศไทย โดยประชากรส่วนใหญ่จำนวนประมาณ 1.4 ล้านคนหรือร้อยละ 79.3 นับถือศาสนาอิสลามและมีเชื้อสายมลายู ขณะที่ประชากรชาวพุทธอาศัยอยู่ในพื้นที่ในขณะนี้ไม่ถึง 4 แสนคน หรือคิดเป็นร้อยละ 20.1

หากกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ “มีจำนวนไม่มากนัก” หรือ “น้อยมาก” จนไม่สำคัญเทียบเท่ากับเงื่อนไขและปัจจัยเชิงโครงสร้าง ถ้าเป็นเช่นนั้น กอส.มีคำตอบหรือไม่เพราะเหตุใดสถานการณ์ความไม่สงบจึงยังไม่มีทีท่าว่าจะยุติลงได้เลย จนถึงบัดนี้

การก่อเหตุร้ายตลอดระยะเวลา 2 ปี 6 เดือน มุ่งทำอันตรายต่อเป้าหมายที่ชัดเจนคือบุคคลหรือกลุ่ม ซึ่งเป็นตัวแทนอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจของ “รัฐไทย” รวมทั้งเป้าหมายทางสังคมวัฒนธรรมของคนส่วนใหญ่ในประเทศ เช่น ครูและพระสงฆ์

ที่สำคัญยิ่งกว่านั้น คือการฆ่าฟันชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายู ผู้เกิดและอาศัยอยู่ในเมืองไทย รวมทั้งเลือกประกอบอาชีพหรือมีความสัมพันธ์อันใกล้ชิดกับข้าราชการไทย ฯลฯ

พวกเขาเหล่านี้ต้องกลายเป็น “เหยื่อผู้บริสุทธิ์” ร่ายแล้วร่ายเล่า โดยถูกกล่าวหาว่าเป็นคนทรยศที่ไม่จงรักภักดีต่อชาติพันธุ์และศาสนาของตนเอง

พลังสมานฉันท์จะเกิดขึ้นได้อย่างไร หากประชากรส่วนใหญ่ซึ่งใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่ (ทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม) ยังหวาดผวากับความน่ากลัวของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ ซึ่งใช้ความรุนแรงเข้าข่มขู่และกระทำการรุนแรงต่อชาวบ้านอยู่ฝ่ายเดียว

ในทางตรงกันข้าม ความสมานฉันท์และพลังทั้งหลายจะเกิดขึ้นมาได้ก็ต่อเมื่อชาวไทยทั้งหลายตระหนักถึงภัยร้ายร่วมกัน รวมทั้งประณามและต่อต้านการใช้ความรุนแรงของโจรก่อการร้าย ซึ่งหมายถึง “กลุ่มหรือบุคคล” ไม่ว่าคนร้ายกลุ่มนั้นจะมีจำนวนมากหรือน้อยเพียงใดก็ตาม

มาตรการสมานฉันท์เฉพาะหน้า สันติเสนาและसानเสนา

คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.) ได้เสนอ 3 มาตรการสมานฉันท์เฉพาะหน้า โดยมุ่งแก้ปัญหาความรุนแรงที่ระดับชั้นบุคคลด้วยการจัดตั้ง “หน่วยสันติเสนา” พร้อมกับการสานเสนาเข้ากับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ ตลอดจนทำให้เจ้าหน้าที่รัฐเข้าใจลักษณะพิเศษของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

มาตรการดังกล่าวนี้มีประเด็นปลีกย่อยที่น่าสนใจ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการขยายความเนื้อหาเพิ่มเติมเพื่อความเข้าใจโดยละเอียด ดังต่อไปนี้

กอส. เล็งเห็นว่าแนวทางสมานฉันท์เพื่อหาทางยุติความรุนแรงด้วยชัยชนะทางการเมืองนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องอาศัยการพร้อมรับความเสี่ยง เพราะฉะนั้น มาตรการเฉพาะหน้าประการหนึ่ง จึงได้แก่การจัดตั้งกองกำลังสันติเสนาโดยไม่ติดอาวุธ ซึ่งถือว่าเป็น “นวัตกรรม” ของการจัดการกับความขัดแย้ง

หน่วยสันติเสนา มีหน้าที่ป้องกันมิให้ความขัดแย้งลุกลามกลายเป็นความรุนแรง และด้วยเหตุผลดังกล่าว องค์ประกอบของหน่วยนี้จึงต้องมีการฝึกอบรมเป็นพิเศษในด้านสันติวิธี โดยมีพลเรือนและผู้มีความรู้ทางศาสนาวัฒนธรรมประจำอยู่ในกลุ่ม

ที่สำคัญ กองกำลังพิเศษซึ่งประกอบด้วยทหาร ตำรวจและพลเรือน หน่วยนี้ต้องยึดแนวทางสันติวิธีอย่างเคร่งครัด แม้แต่การปฏิบัติงานก็ห้ามใช้อาวุธในทุกกรณี

นอกจากนั้น หน่วยสันติเสนายังต้องให้ความรู้ความเข้าใจ รวมทั้งพัฒนาทักษะการเผชิญหน้าความขัดแย้งด้วยสันติวิธีกับข้าราชการ รวมทั้งประชาชนในพื้นที่อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ขณะเดียวกัน ต้องจัดให้มีการสานเสวนาระหว่างกลุ่มประชาชนด้วยกันเอง และระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่รัฐด้วย

อย่างไรก็ตาม ข้อความที่น่าสนใจมากยิ่งกว่าการจัดตั้งหน่วยสันติเสนาได้แก่การเสนอให้รัฐสานเสวนากับ “กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ” ซึ่ง กอส. เชื่อว่ามีอยู่ทั้งในประเทศและในต่างประเทศ โดยบุคคลกลุ่มนี้มีอุดมการณ์แตกต่างจากรัฐและใช้ความรุนแรงเป็นหนทาง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของอุดมการณ์เหล่านั้น

กอส. เสนอให้รัฐไทยดำเนินการสานเสวนากับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ ดังนี้

(1) กำหนดยุทธศาสตร์การเมืองนำการทหารที่ครอบคลุมปฏิบัติการของรัฐทุกด้านให้ชัดเจนและมีใช่เป็นเพียงยุทธวิธี เช่น ในด้านการหาข่าวเท่านั้น

(2) สร้างเอกภาพทางนโยบายความมั่นคงในเรื่องนี้ เพื่อให้เห็นชัดว่ารัฐเลือกใช้วิธีสานเสวนากับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ ปัจจุบันมีหลายหน่วยงานดำเนินการเกี่ยวกับการกึ่งนี้อยู่แล้ว เอกภาพทางนโยบายจะช่วยให้การประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ ชัดเจนขึ้นว่าแต่ละหน่วยจะดำเนินการในเรื่องใด ระดับใด

(3) มอบอำนาจหน้าที่ให้กลุ่มบุคคลดำเนินการในเรื่องนี้อย่างชัดเจน เป็นที่รับรู้ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกหน่วย

(4) ดำเนินการสานเสวนาโดยไม่เปิดเผย และถือเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการซึ่งอาจนำไปสู่การเจรจาอย่างเป็นทางการในอนาคต

ทั้งหลายทั้งปวง ทำไปโดยหวังว่าจะสามารถยุติการก่อการร้ายได้ด้วยการเจรจา พร้อมกับพิสูจน์ให้เห็นว่า สังคมการเมืองไทยมีที่ยืนสำหรับทุกฝ่ายที่ไม่ใช้ความรุนแรง

กอส. กล่าวเอาไว้ตอนหนึ่งในช่วงต้นของบทที่ 5 เรื่อง “วิธีแก้ไข

ปัญหาความรุนแรง ด้วยข้อเสนอสมานฉันท์สำหรับสังคมไทย” ว่าขณะนี้ชาวไทยพุทธตกอยู่ในสภาพที่ทั้งไม่รู้ว่าใครเป็นผู้ก่อเหตุ ทั้งไม่รู้ว่าตนจะตกเป็นเป้าเมื่อใด

เมื่อรวมเข้ากับข้อความในบทที่ 3 ซึ่งกล่าวเอาไว้ก่อนหน้านี้ว่า “ประชาชนในพื้นที่ไม่น้อยเห็นว่สาเหตุของเหตุการณ์รุนแรง เกิดขึ้นจากการฉวยโอกาสแก้แค้นเรื่องส่วนตัว และกลุ่มฉวยโอกาสสร้างสถานการณ์เพื่อแก้แค้นเจ้าหน้าที่มากกว่าจะเป็นเรื่องการเมืองของการแบ่งแยกดินแดนที่รัฐเชื้อ”

คำถามที่มีต่อ กอส. คือว่าการสานเสวนากับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบนี้จะกระทำได้ด้วยวิธีใดและอย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าหากไม่รู้ว่ามีผู้ก่อการร้ายเป็นใครกันแน่

กระนั้นก็ดี สิ่งหนึ่งซึ่งทุกฝ่ายต่างมองเห็นคล้ายกัน คือการต่อต้านอำนาจรัฐไทยของฝ่ายกลุ่มก่อความไม่สงบ โดยผู้ประสบกับเคราะห์กรรมถูกดักลอบทำร้ายส่วนใหญ่ ได้แก่ ประชาชนชาวไทยที่มีความใกล้ชิดผูกพันอยู่กับภาครัฐ ไม่ว่าเขาเหล่านั้นเป็นเพศชายหรือเพศหญิง อายุมากหรืออายุน้อย นับถือศาสนาอิสลามหรือศาสนาพุทธ ฯลฯ

ฉะนั้น การสานเสวนากับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบจึงต้องใช้ทั้งยุทธศาสตร์และยุทธวิธี

เสนอให้มีหน่วย “สันติเมธี” เพื่อสันติวิธี

นอกจากการจัดตั้งกองกำลังไม่ติดอาวุธสันติเสนาตามที่ กอส. เสนอแนะแล้ว การต่อสู้ทางความคิดถือเป็นอีกยุทธศาสตร์หนึ่ง ซึ่งสามารถเอาชนะฝ่ายตรงข้ามได้โดยปราศจากการใช้อาวุธหรือความรุนแรง

ขอเสนอให้นักปราชญ์หรือผู้มีปัญญาความรู้ ได้รับการเชิดชูและชักชวนให้เข้ามาร่วมเป็น “หน่วยสันติเมธี” ซึ่งมีหน้าที่ในการให้ข้อมูลข่าวสารและความรู้ที่แก่สาธารณชน โดยเฉพาะประชาชนชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและวัฒนธรรม

หน่วยสันติเมธีอาจมีที่มาจากผู้นำศาสนาผู้นำตามธรรมชาติหรือผู้นำจิตวิญญาณ โดยกระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวง

วัฒนธรรม ฯลฯ ร่วมมือกันแสหากลุ่มผู้นำทางความคิด ซึ่งมีหน้าที่ในการเผยแพร่ความรู้และช่วยประชาสัมพันธ์ให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างชุมชนต่างศาสนาภายในประเทศ

ในขณะเดียวกัน พื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้จำเป็นต้องใช้หน่วยสันติเมธี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมัสยิดและโรงเรียนสอนศาสนา ตลอดจนโรงเรียนสายสามัญ

ปัจจุบัน โรงเรียนตาดีกามีอยู่จำนวน 1,343 แห่ง สถาบันศึกษาปอเนาะ 255 แห่ง ขณะที่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนา มี 307 แห่งทั่วปัตตานี ยะลาและนราธิวาส

สถาบันการศึกษาเหล่านี้ต้องมีหน่วยสันติเมธี เข้าไปมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและสนับสนุนเรื่องหลักสูตรการเรียนการสอน โดยเฉพาะแนวทางด้านสันติวิธีและการมีวิถีชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทรระหว่างคนต่างศาสนา

มาตรการสมานฉันท์เฉพาะหน้า มุ่งขจัดปัญหาในระดับชั้นบุคคลหรือกลุ่ม ด้วยการควบคุมมิให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด เลือกใช้วิธีความรุนแรงเพื่อแก้ปัญหา

อย่างไรก็ตาม ความรู้ความเข้าใจจะเกิดขึ้นมาได้จำเป็นต้องอาศัยผู้รู้และผู้แนะนำช่วยอบรมสั่งสอน รวมทั้งเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข

ด้วยเหตุนี้เอง การจัดตั้งหน่วยสันติเสนาและสันติเมธี จึงเป็นยุทธวิธีสำคัญที่สามารถพลิกผันสถานการณ์ก่อการร้ายใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้คลี่คลายไปได้ โดยอาศัยสติปัญญา ความรู้และความสามารถเข้าจัดการกับปัญหาเหตุการณ์ความไม่สงบ

ปราชญ์เหล่านี้ต้องมี “ภูมิปัญญา” และในขณะเดียวกันต้องรู้เท่าทันปัญหาและความเป็นมาเป็นไปของสถานการณ์โลก รวมถึงบริบทซึ่งอยู่รายรอบภายในภูมิภาคด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ควรรู้ทันแนวคิดหรืออุดมการณ์อันบิดเบือนที่มีถูกหยิบยกขึ้นมาอ้างเพื่อการก่อเหตุร้ายอยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน

ที่สำคัญ หน่วยสันติเมธีจะต้องช่วยชี้แนะและอธิบายให้ประชาชนทั้งหลายเข้าใจได้ด้วยว่าแนวคิดทั้งผิดและถูกนั้น อันที่จริงแล้วเป็นอย่างไร

มาตรการสมานฉันท์ยั่งยืน

คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.) ได้เสนอวิธีการแก้ปัญหาความรุนแรงที่โครงสร้างและวัฒนธรรมเรียกว่า “มาตรการสมานฉันท์ยั่งยืน” นอกจากนั้น ยังเรียกร้องให้มีการออก พ.ร.บ. สันติสมานฉันท์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อเป็นกลไกการทำงานที่ต่อเนื่องโดยมีกฎหมายรองรับระยะยาว

มาตรการดังกล่าวนี้ กอส. เชื่อว่าเป็นวิถีทางแห่งการสร้างความสงบสุขร่วมเย็นให้กับพื้นที่ภาคใต้ในเขตจังหวัดปัตตานี ยะลาและนราธิวาสได้

รายละเอียดของมาตรการสมานฉันท์ยั่งยืน และมาตรการการเมืองสมานฉันท์ ประกอบด้วยสาระสำคัญมากมายหลายประเด็น ซึ่งมีเสียงตอบรับจากหลากหลายความคิดเห็นแต่เด่นชัดที่สุดเห็นจะเป็นเรื่องขอเสนอใช้ภาษามลายูควบคู่ไปกับภาษาไทยภายในพื้นที่

แก้ปัญหาเชิงโครงสร้างและวัฒนธรรม

- กอส. เสนอ 7 มาตรการแก้ปัญหาความรุนแรงที่โครงสร้าง ได้แก่
- (1) ออกกฎหมายให้ชุมชนมีสิทธิจัดการทรัพยากรบนฐานความเชื่อทางศาสนา
 - (2) แก้ปัญหาการว่างงานในจังหวัดชายแดนภาคใต้
 - (3) สร้างประสิทธิภาพการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมด้วยความจริง-หลักนิติธรรม-ความพร้อมรับผิด และเสริมความเข้มแข็งของสังคม ด้วยการให้สาธารณชนเข้ามามีส่วนร่วมรักษาความยุติธรรม
 - (4) ปรับปรุงระบบกฎหมายอิสลามในบริบทจังหวัดชายแดนภาคใต้
 - (5) แก้ไขพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540
 - (6) คงสภาพความหลากหลายในระบบการศึกษา เพิ่มประสิทธิภาพการศึกษามัธยม และให้ความสำคัญกับนักเรียนไทยในต่างประเทศ
 - (7) เสริมสร้างให้สันติวิธีเป็นแนวทางหลัก ในนโยบายแก้ไขปัญหาความรุนแรงจังหวัดชายแดนภาคใต้

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่ามาตรการเชิงโครงสร้างทั้ง 7 ข้อของ กอส. มุ่งเน้นไปยังประชาชนที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้เนื่องจากข้อเสนอส่วนใหญ่ คือการร้องขอ “สิทธิพิเศษ” ให้กับชาวไทยมุสลิม

เชื้อสายมลายูซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่

อย่างไรก็ดี มาตรการระดับโครงสร้างดังกล่าวนี้ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องชี้ให้เห็นถึงสิทธิประโยชน์อันเท่าเทียมกันของชาวไทยพุทธด้วย ถึงแม้ว่าเป็นชนส่วนน้อยก็ตาม

สิ่งที่น่าสนใจมากยิ่งขึ้นกว่านั้น คือข้อเสนอที่มีเพิ่มตามมาอีก 5 ประการ ซึ่ง กอส. คาดว่าสามารถช่วยแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในระดับ วัฒนธรรม อันได้แก่

(1) ส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมในขอบเขตทั่วประเทศ

(2) ส่งเสริมให้สันติวิธีเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตคนไทย ในการเผชิญกับความขัดแย้งทั้งประเทศ

(3) ประกาศให้ภาษามลายูปัตตานีเป็นภาษาทำงาน (working language) เพิ่มเติมอีกภาษาหนึ่งในจังหวัดชายแดนภาคใต้

(4) จัดให้มีการสานเสวนาเพื่อความสมานฉันท์

(5) สร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรม ต่อต้านความรุนแรง

ข้อเสนอที่สร้างความวิตกกังวลให้สาธารณชนทั่วไป คือการขอใช้ภาษา “มลายูปัตตานี” เป็นภาษาทำงานอีกภาษาหนึ่ง เช่น ให้เอกสารราชการใช้ในพื้นที่มี 2 ภาษา ทั้งภาษาไทยและมลายู เขียนป้ายในสถานที่ราชการ ชื่อถนน ชื่อหมู่บ้านด้วยอักษรยาวี ฯลฯ

จนกระทั่งเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน ที่ผ่านมา พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษ ต้องออกมากล่าวว่าไม่เห็นด้วยกับแนวคิดนี้ เพราะประชาชนในพื้นที่ทุกคนถือว่าเกิดมาบนผืนแผ่นดินไทย จึงควรเรียนรู้และใช้ภาษาไทยให้ได้ ถึงแม้ว่าในชีวิตประจำวันอาจนิยมใช้ภาษาท้องถิ่นมากกว่าก็ตาม

พ.ร.บ. สันติสมานฉันท์

มาตรการการเมืองสมานฉันท์ของ กอส. คือการขอให้มีการตราพระราชบัญญัติสันติสมานฉันท์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “พ.ร.บ.ดับไฟใต้” ซึ่งมุ่งแก้ไขปัญหาคความรุนแรงและเสริมสร้างสันติสุขอย่างยั่งยืน โดยพระราชบัญญัตินี้ เสนอให้มีการจัดตั้งหน่วยงานใหม่เพิ่ม

ขึ้นมาอีก 3 องค์กร ได้แก่

1. ศูนย์อำนวยการยุทธศาสตร์สันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศยส.) โดยให้ผู้อำนวยการมาจากการแต่งตั้งโดยพระบรมราชโองการ ซึ่งอาจมาจากทหารหรือพลเรือน แต่ต้องผ่านกระบวนการสรรหาและให้มีวาระในการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี

คณะกรรมการ ศยส. ประกอบด้วยผู้แทนจากทหาร ตำรวจ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการต่างประเทศ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ รวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิจากภาคประชาชน ทั้งในและนอกพื้นที่ไม่น้อยกว่า 1 ใน 3

2. สภาพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกที่ผ่านการคัดเลือกและแต่งตั้งจากผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน นักวิชาการในท้องถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิและให้มีตัวแทนอาชีพในสัดส่วนที่เหมาะสม

หน้าที่ความรับผิดชอบของสภาดังกล่าวนี้ คือส่งเสริมเรื่องการเมืองส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ ตลอดจนสร้างความรู้และเรียนรู้ร่วมกันเพื่อนำไปสู่การสร้างคามยุติธรรม การพัฒนาระบบการศึกษา รวมทั้งการพัฒนาสังคมเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับวัฒนธรรม ศาสนธรรมและเศรษฐกิจพอเพียง

3. กองทุนสนับสนุนการเยียวยาและสมานฉันท์ โดยได้รับเงินงบประมาณและการสนับสนุนจากรัฐบาล (แต่มีคณะกรรมการบริหารกองทุนที่เป็นอิสระ) ซึ่งสภาพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ อาจเสนอชื่อผู้ที่จะมาทำหน้าที่เป็นกรรมการบริหารกองทุน

อย่างไรก็ตาม กองทุนดังกล่าวจะต้องให้การสนับสนุนเฉพาะ “ผู้นำทางศาสนา” และ “ผู้นำชุมชน” โดยผ่านสถาบันต่างๆ เช่น วัด มัสยิด โรงเรียน สถาบันศึกษาปอเนาะ รวมทั้งเครือข่ายพระเพื่อชุมชน เครือข่ายครูเพื่อชุมชน เครือข่ายพยาบาลเพื่อชุมชน ฯลฯ

เหตุผลที่ระบุเอาไว้เช่นนี้เพราะ กอส. เชื่อว่าผู้นำกลุ่มที่กล่าวมาสามารถให้การเยียวยาแก่ผู้มีความทุกข์ได้โดย “ไม่เลือกข้าง เลือกชั่วหรืออุดมการณ์ใดๆ”

คำถามมีอยู่ว่า งบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาลซึ่งมีจำนวนมากพอสมควรนั้น ใช้หลักในการจัดสรรอย่างไร ใครสามารถรับประกันได้ว่าผู้นำทางศาสนาและผู้นำชุมชนในท้องถิ่นจะไม่เลือกข้าง เลือกชั่วได้จริงตามที่คาด

การณ์ไว้?

สมานฉันท์สันติสุข

หัวใจสำคัญของมาตรการสมานฉันท์ยั่งยืน คือ การเสริมสร้างปัจจัยพื้นฐานด้านการดำรงชีวิตให้กับประชาชนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างเสมอภาคกันทุกฝ่าย

จริงอยู่ ความละเอียดอ่อนทางด้านศาสนาและวัฒนธรรม อาจนำไปสู่มาตรการชนิดพิเศษได้บ้างในบางกรณี แต่ลักษณะเช่นนี้ยังมีโอกาสตอกย้ำให้เห็นถึงการแบ่งฝักแบ่งฝ่าย จนสถานการณ์กลับเลวร้ายและบานปลายเพิ่มมากขึ้นไปอีกก็ได้

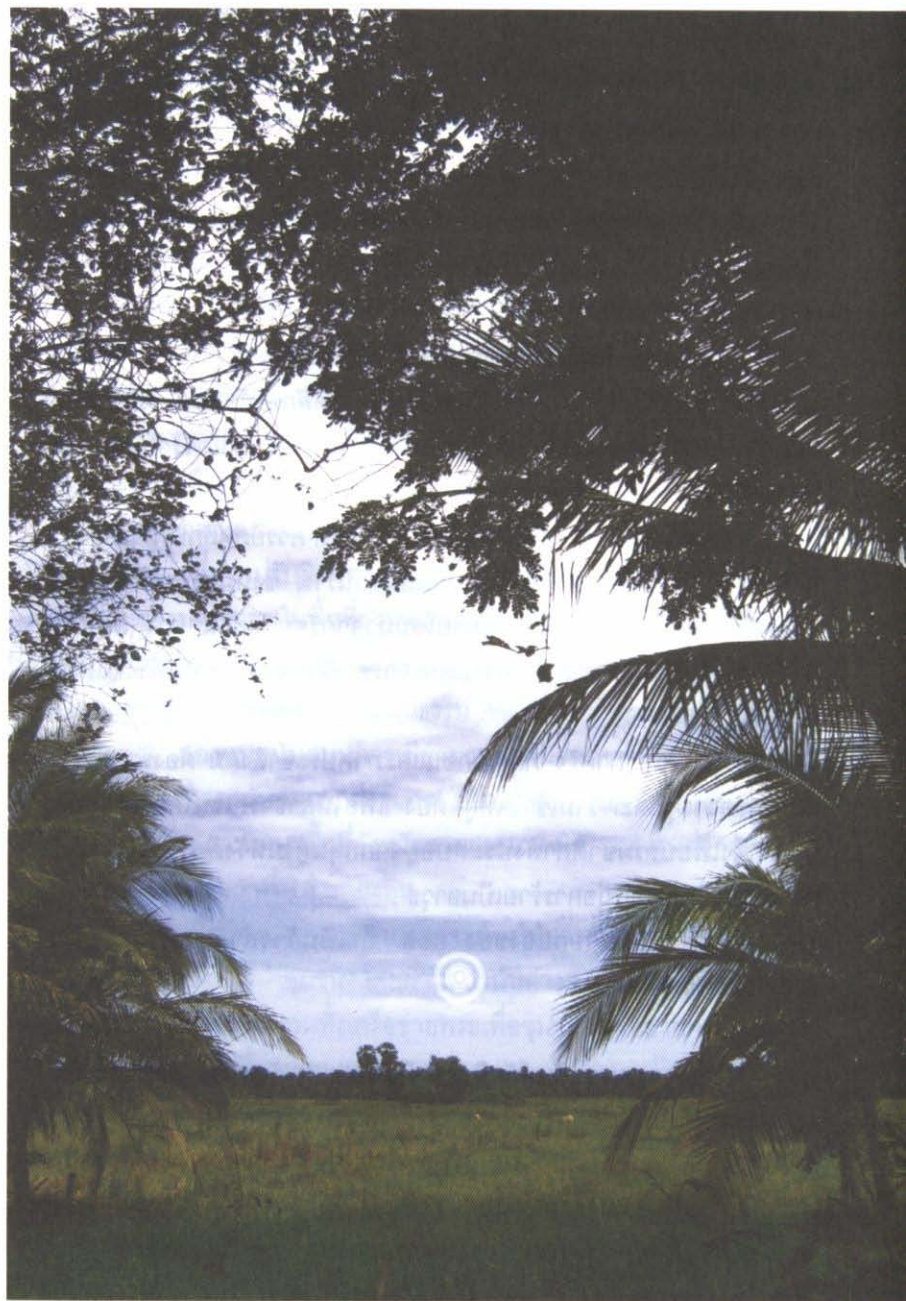
ในขณะเดียวกัน การร่าง พ.ร.บ. ดับไฟใต้ ควรยึดหลักบริหารกิจการบ้านเมืองโดยเน้นเรื่องประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ซึ่งหมายรวมถึงการจัดตั้งศูนย์อำนวยการฯ ให้มีอำนาจถ่ายโอนมาจากรัฐบาลส่วนกลาง เพื่อวางกรอบการทำงานมุ่งตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นอย่างทันท่วงทีและมีประสิทธิภาพ

ที่สำคัญ ภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ต้องร่วมมือกันเผยแพร่ความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้อง เพื่อให้สาธารณชนได้ตระหนักถึงปัญหาซึ่งเพื่อนร่วมชาติกำลังประสบอยู่จากกลุ่มผู้ไม่หวังดี ซึ่งใช้ยุทธวิธีความรุนแรงและการก่อการร้ายเป็นอาวุธ

ภารกิจอันหนักอึ้งของ กอส. ถือเป็นก้าวสำคัญของการแก้ไขปัญหามาตร่วมกัน

ขอความสมานฉันท์สันติสุขจะมีแต่ชาว 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้และประชาชนคนไทยทั่วทั้งประเทศ

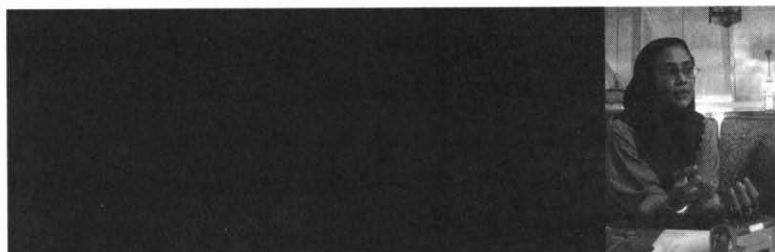




13

ความจริง คนรับผิด และหลากหลายเรื่องราวที่ ‘หายไป’

อังคณา นีละไพจิตร



อังคณา นีละไพจิตร คณะทำงานยุติธรรมเพื่อสังคม ภรรยาของนายสมชาย นีละไพจิตร ซึ่งต่อสู้ในกระบวนการยุติธรรมจนคดี “ทนายสมชาย” กลายเป็นคดีคนหายคดีแรกในประวัติศาสตร์ที่ถูกนำขึ้นศาล และมีคำพิพากษาคัดสิน

รายงานของ กอส. มีเรื่องของความยุติธรรมน้อยไป ทั้งที่ทุกคนรู้ว่าต้นตอของปัญหามาจากความไม่เป็นธรรม ครั้งแรกที่คุณอานันท์ ปันยารชุน รับเป็นประธาน กอส. ท่านพูดเรื่องการเปิดเผยความจริง ท่านพูดถึงการที่ต้องมีคนรับผิดชอบ แต่ปรากฏว่าเมื่อบทสรุปออกมาสิ่งเหล่านี้กลับขาดหายไป กลายเป็นจุดเล็กๆ ที่ไม่เด่นชัด

กอส. ต้องพูดออกมาให้รัฐ 'ได้ยิน'

เรื่องหนึ่งที่หายไปก็คือเรื่อง 'คนหาย' ดิฉันไม่ได้พูดถึงกรณีของคุณสมชาย แต่พูดถึงเรื่องคนหายทั่วไป รัฐบาลจ่ายเงินหนึ่งแสนบาทให้กับครอบครัวของคนหาย แต่สิ่งหนึ่งที่ครอบครัวคนหายพูดก็คือ แล้วยังไง? แล้วจะตามหาลูก จะตามหาสามีเขาได้อย่างไร? ตรงนี้ถือเป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่ง ซึ่งเป็นสิ่งคลุมเครือที่ดูเหมือนจะไม่มีคำตอบ

เหตุการณ์ที่สะบ้าย้อยก็ยังไม่มีการตั้งกรรมการขึ้นมาได้สวนตรวจ

สอบ ในฐานะของภาคประชาชน เราคาดหวังกับ กอส. ไว้มาก เราหวังว่า กอส. จะยื่นข้อเสนอไปเยอะๆ แม้ว่ารัฐจะตัดให้เหลือครึ่งหนึ่งก็ยังดี แต่ กอส. ส่งไปเท่านี้ แล้วที่ผ่านมาตั้งแต่ต้นจนถึงปัจจุบันรัฐบาลก็ดูไม่ค่อยใส่ใจ มันดูเหมือนว่ารัฐบาลจะพูดถึง กอส. ก็ต่อเมื่อมีเรื่องรุนแรงเกิดขึ้น เมื่อมีเรื่องความไม่เป็นธรรมเกิดขึ้น รัฐบาลจะยกคำเตือน คำแนะนำของ กอส. ขึ้นมาเพื่อที่จะดำเนินการปฏิบัติ แต่ในความเป็นจริงแล้ว รัฐบาลไม่เคยทำ

มีอยู่สิ่งหนึ่งที่รัฐบาลไม่เคยใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาความรุนแรงในภาคใต้เลย คือการใช้ความยุติธรรมนำหน้าในการแก้ปัญหา ทำไมรัฐบาลถึงได้ยื้อคดีตากใบที่รัฐฟ้องประชาชน 58 คนในข้อหาขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ ขู่ฆ่าทำลายทรัพย์สินของทางราชการ ทำกระดางต้นไม้แตกหักๆ ที่ประชาชนชุมนุมโดยสงบ ทำไมรัฐบาลไม่ยกฟ้องให้คนเหล่านี้ให้กลับไปทำมาหากิน มันเหมือนกับเป็นการยื้อ เหมือนรัฐบาลไม่ใส่ใจ ในฐานะประชาชนดิฉันอยากให้ กอส. พูดอะไรไปแรงๆ อย่างน้อย ถึงรัฐไม่ฟัง แต่ก็ต้องได้ยิน

กอส. ลงพื้นที่เยอะ แต่ดิฉันแปลกใจว่าทำไมกรรมการ กอส. ที่ลงพื้นที่เยอะ บางทีกลับไม่เห็นปัญหาเล็กๆ หรือปัญหาเล็กๆ น้อยๆ เช่น เรื่องการพิจารณาคดี ทำไมพยานไม่มาศาล มีการเลื่อนแล้วเลื่อนอีก หนายจากกรุงเทพฯ ลงไปเสียค่าเดินทางเที่ยวละเท่าไร ชาวบ้านต้องมาขึ้นศาลก็ต้องเสียค่าใช้จ่าย ตรงนี้มันน่าจะมีองค์กรไหนที่สะท้อนให้รัฐฟัง และให้รัฐรับรู้ว่ามันเป็นอย่างไร

ดิฉันเข้าใจว่ามันทำได้ยาก เพราะพูดเท่าไรรัฐบาลไม่ฟัง แต่ก็คิดว่า กอส. น่าที่จะพูดออกไป เพราะอย่างน้อย กอส. ก็เป็นหน่วยงานที่พูดแล้วก็มีคนฟัง ถึงแม้จะไม่ได้รับการยอมรับก็ตาม

“ใครต้องรับผิดชอบ?” คำถามที่ไม่เคยได้รับคำตอบ

ทุกวันนี้ดิฉันลงมาติดตามเรื่องคนหาย พบว่าคดีคุณสมชายเป็นคดีที่คนสนใจ ทุกคนถามว่า แล้วทำอย่างไรเขาถึงจะได้ความคืบหน้าเหมือนกับกรณีคุณสมชายบ้าง ซึ่ง ‘คืบหน้า’ ไม่ได้หมายความว่าจับตัวคนผิดมาลงโทษ แต่อย่างน้อยมันมีความเคลื่อนไหว มันไม่ใช่ว่ามันไม่มีอะไรเลย แต่วันนี้ที่ดิฉันต้องถามก็คือ รัฐบาลจ่ายเงินเยียวยาไปได้อย่างไรครบครวละแสน ทั้ง

ที่หลายๆ ครอบครัวไม่ได้แจ้งความด้วยซ้ำ? แล้วเอาหลักฐานอะไรมายืนยันการสูญหาย? แล้วทำไมจึงไม่พูดถึงความยุติธรรม? ทำไมจึงไม่พูดว่าจะตามหาตัวยังง? แล้วใครเป็นคนทำให้หาย? ใครจะต้องรับผิดชอบยังง?

หลายครั้งที่ดิฉันเข้าร่วมในกรรมการชุดเยียวยาของ กอส. เวลาเราอยู่ในห้องทุกคนก็มีบรรยากาศสมานฉันท์ มีบรรยากาศการให้อภัย แต่ว่านอกห้อง..ตามทางเดิน..หน้าห้องน้ำ..ในห้องอาหาร ส่วนใหญ่ยังบอกว่า “มันเจ็บ” ส่วนใหญ่ชาวบ้านจะบอกว่ามันเจ็บ คนที่เสียชีวิตในเหตุการณ์ 28 เมษายน ถูกยิงศีรษะแล้วทำไมหัวยังมีรอยล้รอบทับอีกจนแบน? ความรู้สึกมันที่ทิ่มคาใจเขา ทำยังไงจะบอกเขาได้ว่า มันเกิดอะไรขึ้น? ใครจะเปิดเผยความจริง? ใครจะต้องรับผิดชอบ? แล้วรับผิดชอบมากน้อยแค่ไหน?

กระบวนการยุติธรรมมีปัญหา

ดิฉันเคยไปฟังการพิจารณาคดีในศาล ดิฉันถามญาติเขาว่า เมื่อกี่ศาลว่าอะไร อัยการว่าอะไร เขาบอกไม่รู้ ทั้งๆ ที่ไปนั่งกันเต็มศาล มันมีการรวมคดีเล็กๆ น้อยๆ เช่น คดีหนึ่งตัดต้นไม้วันนี้ คดีหนึ่งรอยตะปูเรือใบอีกสองอาทิตย์ผ่านมา อีกคดีหนึ่งไปเผาโรงเรียนอีกอาทิตย์หนึ่งถัดไป เขานำหลายๆ คดีมารวมเป็นคดีเดียวกันแล้วฟ้องขอหากบฏ อั้งยี่ ซ่องโจร ซึ่งตรงนี้ความเสียหายคือมันทำให้ยากต่อการประกันตัวเพราะมันเป็นข้อหาหนัก ถ้าเป็นข้อหาตัดต้นไม้ ถึงคุณไม่ได้ทำ คุณรับสารภาพไปเลย คุณก็จะติดคุกแค่ 3 เดือน แต่พอรวมคดีแล้วกลายเป็นขอหากบฏ แล้วจะประกันตัวได้อย่างไร ดิฉันก็ถามญาติว่าทำไมทนายไม่ค้าน ทำไมทนายปล่อยให้มีการรวมคดี เขาก็บอกว่าเขาฟังไม่รู้เรื่อง เขาฟังไม่เข้าใจ และทนายไม่ได้บอก ดิฉันถามว่าแล้วใครเป็นคนเสนอให้รวมคดี อัยการเสนอหรือว่าศาลเสนอ เขาก็บอกว่าไม่รู้เรื่อง ปัญหานี้ทำให้ประชาชนไม่เข้าใจในกระบวนการยุติธรรม พอไม่เข้าใจก็คิดว่ารัฐไม่เป็นธรรม เมื่อใครมาอุทธรณ์ฟ้องพวกเขาก็กล่อยตามกันไปง่ายๆ เพราะฉะนั้นโจทย์สำคัญคือ ทำยังไงทุกคนจะเข้าใจในกระบวนการยุติธรรม

อีกประเด็นหนึ่งซึ่งเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม คือปัญหาการเลื่อนพิจารณาคดี ในการพิจารณาคดีตากใบ พอไปแล้วศาลบอกเลื่อน ศาลนัดเดือนละ 2 วัน เลื่อนก็เลื่อนไปเลยสองวัน บางทีสิบครึ่งวันแล้วเลื่อน แล้ว

พยานโจทก์เกือบ 2 พันปาก เมื่อไหร่จะเสร็จ อีกก็สืบปึกว่าจะเสร็จ เพราะตั้งแต่เปิดคดีมาเกือบปี จนถึงวันนี้ สิงหาคม 2549 ศาลสืบพยานไปได้แค่สามปากเท่านั้น

ดิฉันมีความรู้สึกส่วนตัวว่า ศาลอาจจะเกรงใจพยานหรือเปล่า เพราะพยานก็อาจจะเป็นเจ้าของหน้าที่ขึ้นผู้ใหญ่จริงๆ แล้วถึงท่านจะติดตามการมาไม่ได้ แต่น่าจะเลือกคนอื่นมาแทนได้ เพราะถ้าหากว่าท่านติดตามการ ท่านจะต้องรู้ล่วงหน้า ต้องมีหนังสือมาล่วงหน้าเพื่อแจ้งอัยการว่าวันนี้มาเบิกความไม่ได้ อัยการนำปากที่พันกว่าขึ้นมาก่อนก็ได้ กระบวนการยุติธรรมมันจะได้ดำเนินไปได้ คดีความจบเร็วเท่าไร มันก็สามารถตอบคำถามอะไรหลายๆ อย่างได้ แต่ถ้าเนิ่นนานไป ก็คาราคาซังอย่างนี้

การเยียวยาที่ไปไม่ถึงผู้สูญเสีย กล้าพูดไหม?

ดิฉันคิดว่า กอธ. เองน่าจะมีโอกาสดีกว่าคนอื่นในการได้เข้าไปสัมผัสกับชาวบ้าน แต่ปัญหาหลายๆ อย่าง กอธ. กลับไม่รู้ อย่างเช่น กรณีตากใบ รัฐจ่ายค่าเยียวยาให้ครอบครัวละ 3 แสนบาท ทุกคนได้รับหมด ญาติผู้เสียชีวิตได้รับ พอดิฉันถามแม่มายส่วนหนึ่งว่าเอาเงิน 3 แสนไปทำอะไร เขาบอกได้จริงๆ ไม่ก็หั่นบาท ส่วนที่เหลือ 2 แสนกว่าบาทญาติสามมีเอาไปหมด ดิฉันถามว่าใครเป็นคนแบ่ง ในเมื่อรัฐจ่ายให้กับครอบครัว จ่ายให้กับลูกกำพร้า เขาบอกว่ามัจฉิสเป็นคนแบ่ง เขาบอกว่าเป็นมรดก ต้องแบ่งตามกฎหมายอิสลาม พ่อแม่สามมีได้ 2 แสนกว่า ตัวภรรยาได้แค่ 3-4 หมื่น ถามว่าแล้วเงินแค่ 3-4 หมื่นที่ต้องเลี้ยงลูก 4-5 คนให้โต ใครจะหาความเป็นธรรมให้เขา? ถามว่าชาวบ้านเองกล้าพูดไหม? พวกเขาสามารถรวมกลุ่มเยียวยากันแต่ทุกคนเงียบไม่กล้าพูด บางทีดิฉันก็รู้สึกว้า เอ๊ะ แล้วทำไมคุณไม่พูดล่ะ ทำไมคุณไม่บอกกับคนที่อยู่ในกรรมการชุดที่จะต้องจ่ายค่าชดเชยค่าเยียวยา เขาจะได้รู้ปัญหาว่าจริงๆ แล้วเงินอยู่ในมือคุณเท่าไร เขาก็ไม่กล้าพูด บางครอบครัวพ่อแม่ภรรยาสองคนแล้วลูกชายคนที่อยู่กับแม่คนหนึ่งตาย พ่อไม่ได้อยู่กับแม่คนนี้ พอสูญเสียชีวิตพ่อรับไปเลย 3 แสน พ่อแบ่งให้แม่คนเดียว แล้วส่วนใหญ่พ่อก็เอาไปใช้กับภรรยาอีกคนหนึ่ง ถามว่าแม่คนนี้จะอยู่ต่อไปยังงัยกับเงินจำนวนนิดเดียว?

มันมีปัญหายุ่งยาก อันนี้เป็นเรื่องในองค์กรอิสลาม แต่ถ้าเราจะ

แก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ทุกองค์กรต้องร่วมมือกัน ต้องบอกเขาให้ได้ว่า คุณควรแบ่งเงินกันยังไง การแบ่งมรดกแบบอิสลามเขาไม่ได้แบ่งแบบนี้ ถามว่าเงินจำนวนนี้เป็นเงินมรดกใหม่ เงิน 3 แสน เป็นเงินที่รัฐให้กับญาติผู้เสียหายมรดกคือเงินที่ผู้ตายหาไว้ได้ตอนเขามีชีวิตอยู่เมื่อเขาเสียชีวิตไปแล้วก็เป็นมรดก ส่วนเงินเยียวยาไม่ใช่เงินที่ผู้ตายหาไว้ แต่เป็นเงินที่รัฐจ่ายให้กับครอบครัวเพื่อช่วยเหลือ แต่ทำไมจึงมีการเอาไปแบ่ง? วันนี้ก็ยังไม่มีการตอบ

รัฐไม่ค่อยกล้าแตะต้องเรื่องแบบนี้ ทุกคนเกรงไปหมด เขาเกรงว่าถ้าไปแตะอะไรในองค์กรมุสลิมแล้วจะกลายเป็นการสร้างความขัดแย้ง จริงๆ แล้วอิสลามเป็นศาสนาที่ส่งเสริมเรื่องการยุติธรรม เพราะฉะนั้นทุกอย่างต้องยุติธรรม ต้องตอบคำถามได้

ต้องยกเลิก พรก. จุกเงิน

ปัญหาเรื่องพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 (พ.ร.ก.) เป็นสิ่งที่ชัดเจน กอส.เองก็เห็นว่ามันไม่เป็นธรรม คุณอานันท์เคยพูดว่ามันเหมือนใบสั่งฆ่า แต่ว่าในรายงาน กอส. ไม่ได้พูดถึง มันมีงานวิจัยเรื่องผลกระทบของ พรก. ทำให้รัฐไม่เอาไปดูบ้างว่ามันส่งผลกระทบต่อชาวบ้านยังไง ชาวบ้านรู้สึกยังไง โดยส่วนตัว ดิฉันเคยพบว่ามีเด็กคนหนึ่งถูกจับ แล้วพ่อแม่เขาก็ทำหนังสือร้องไปที่ กอส. แล้วก็มีการมีการ กอส. ท่านหนึ่งบอกว่า ลองไปดูซิ เรื่องนี้มันเป็นยังไง เพราะว่าเด็กถูกจับมาเกือบหนึ่งเดือนแล้วเขาไม่ให้ทนายเข้าเยี่ยม ดิฉันไปเจอพ่อแม่เด็กที่กำลังรอเยี่ยมลูก เขาบอกว่าเขามาแต่เช้า แต่ยังไม่ได้เยี่ยม ดิฉันถามว่าลูกถูกจับด้วยคดีอะไร เขาบอกว่าอาชิตย์แรกเจ้าหน้าที่เชิญตัวมาคุย พออาชิตย์ที่สองก็ตั้งข้อหาว่าฆ่าตำรวจตระเวนชายแดน พออาชิตย์ที่สามเป็นข้อหาฆ่าชาวบ้าน แล้วถามว่าตรงนั้นแล้วมีพยานหลักฐานอะไร? ดิฉันไปถามเจ้าหน้าที่ว่าทำไมคดีมันเปลี่ยนได้ทุกอาชิตย์ เจ้าหน้าที่ก็ไม่ตอบ พอเราออกมาตอนเย็น พ่อแม่เด็กโทรมาบอกว่าลูกเขาถูกปล่อยตัวแล้ว ทำไมถึงปล่อย เขาบอกไม่รู้เหมือนกัน

กอส. น่าจะหยิบยกเรื่อง พรก.จุกเงิน ขึ้นมา น่าจะเสนอไปเลยว่ามันจะต้องเลิก มันไม่ใช่แค่จะต้องหยุด เพราะว่าเรามีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความทางอาญา (ป.วิอาญา) แล้ว เราต้องไม่ปล่อยให้มีการเชิญตัว

มาสอบโดยไม่บอกว่าเอาไปไว้ที่ไหน มันไม่ใช่หน้าที่ของชาวบ้านที่จะต้องไปตามหาว่าเจ้าหน้าที่เอาตัวไปสอบแล้วเอาไปไว้ที่ไหน แต่มันเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องบอกเขาว่าเขาตัวไปสอบแล้วนำไปไว้ที่ไหนและญาติจะเยี่ยมได้เมื่อไหร่อย่างไร

จะ ‘ยุติธรรมสมานฉันท์’ ได้อย่างไร?

ดิฉันเคยสงสัยในคำศัพท์ที่ว่า ‘ยุติธรรมสมานฉันท์’ และเคยถามอาจารย์ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ว่า ยุติธรรมจะสมานฉันท์ได้อย่างไร? ในเมื่อยุติธรรมก็คือจะต้องมีผู้กระทำผิด จะต้องมีการเปิดเผยความจริง จะต้องมีการลงโทษ แล้วมันจะสมานฉันท์ได้อย่างไร อาจารย์ชัยวัฒน์ก็อธิบายว่า ยุติธรรมสมานฉันท์ก็คือการเปิดเผยความจริง การยอมรับผิด และนำไปสู่การให้อภัย แต่ในวันนี้ มันไม่มีการเปิดเผยความจริง ไม่มีการยอมรับผิด มันมีแต่การเรียกร้องการให้อภัย

เวลามีเหตุการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้น คนที่ได้รับผลกระทบจริงๆ ก็คือผู้หนึ่งญิงกับเด็ก ทุกวันนี้แม่มาয়ลูกกำพร้าเต็มไปหมด แล้วในฐานะของความเป็นผู้หนึ่งญิง ในฐานะของแม่ พวกเขาก็มักถูกเรียกร้องให้ ‘ให้อภัย’ เคยมีใครถามผู้หนึ่งญิงใหม่ว่า จริงๆ แล้วพวกเขาต้องการอะไร? พวกเขาก็กังขวยยากได้คำตอบว่าลูกเขาหายไปไหน ทำไมลูกเขาถึงต้องถูกขนาไปที่ค่ายทหารโดยมัดมือไขว้หลังเอาผ้าใบคลุมแล้วเสียชีวิต มันจะต้องมีคำตอบ ทำไมมันถึงไม่มีการหาคำตอบ ทำไมถึงมีการเรียกร้องการให้อภัยอย่างเดียว

ปัญหาจริงๆ ก็คือเรื่องความยุติธรรม รัฐน่าจะใช้ความยุติธรรมนำหน้าในการแก้ไขปัญหา มันอาจจะมียะไรดีขึ้นก็ได้ ถ้าทุกคนได้รับความยุติธรรมเท่ากัน สิ่งที่ยังค้างคาอยู่ในใจก็อาจจะหมดไป

ในรายงาน กอธ. ฉบับนี้ พูดถึงการเยียวยา แต่เยียวยาโดยขาดความเป็นธรรม ผลมันจะออกมาแบบไหน เขาอาจจะไม่โกรธแค้น แต่ลึกๆ แล้ว เขาก็ยังรู้สึกเจ็บ และเขาก็ยังอยากรู้คำตอบ แล้วทำไมมันถึงมีเหตุการณ์ตันหยงลิมอ ทำไมถึงมีเหตุการณ์กุงจิงลือปะ ก็เพราะประชาชนไม่เชื่อมั่นในอำนาจรัฐ ไม่ว่าจะอะไรก็ตาม รัฐต้องให้ความเป็นธรรมกับประชาชน ถ้าญาติพี่น้องเขาถูกจับแล้วเขาต่อสู้ตามกระบวนการยุติธรรมได้ เขาจะไปจับใครเป็นตัว

ประกันทำไม แต่เพราะเขาไม่เชื่อ มันถึงต้องเกิดเหตุเศร้าใจอยู่แบบนี้

จุดเด่นของรายงาน กอส. คือลักษณะของการประนีประนอม แล้วก็
เป็นลักษณะที่ว่าให้รัฐหันหน้าเข้าหาประชาชนมากขึ้นตรงจุดนี้รัฐน่าที่จะรับฟัง
แต่คุณทักษิณก็ไม่เคยมาปรึกษาได้เลย ดิฉันอยากจะบอกคุณทักษิณว่า ถ้า
เรียนผูกก็ต้องเรียนแก้ ตรงนี้สำคัญ ถามว่าชาวบ้านเคียดแค้นชิงชังไหม ดิฉัน
คิดว่าถ้ารับผิดชอบแล้วก็ขอโทษเสีย แก้ไขได้ แล้วจบ จะไม่มีใครเคียดแค้นชิงชัง
ชาวบ้านเอง ถ้าผิดแล้วก็ต้องยอมรับผิด แล้วเราก็จะอยู่กันได้ แต่การที่เรา
เรียกร้องให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดยอมรับผิด หรือรอให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดให้อภัย ใน
ขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งไม่มีท่าทีที่จะโน้มตัวลงมา มันจะเกิดความประนีประนอม
ได้อย่างไร?

ผู้หญิงมีความชอบธรรมที่จะพูดเพื่อปกป้องตนเองและบ้านเมือง

ดิฉันดีใจที่ผู้หญิงมีการรวมกลุ่มกัน แล้วก็มีความช่วยเหลือ แต่เขาก็กังหัน
ข้อจำกัดในการทำงาน เราต้องช่วยกันประคับประคอง อย่างเช่น วันหนึ่ง
ดิฉันได้ยินข่าวโฆษณาส่งงานตำรวจแห่งชาติบอกว่า มีข่าวผู้หญิงที่ได้รับผล
กระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงออกมาบอกว่าไม่สงบ ออกมาฝึกอาวุธ ดิฉัน
ก็โทรศัพท์หาเครือข่ายว่าทำไมไม่ทำหนังสือถามท่านโฆษณาส่งงานตำรวจ
แห่งชาติว่าได้ข้อมูลตรงนี้มาจากไหน เท็จจริงประการใดขอให้ชี้แจง เพราะว่า
มันส่งผลกระทบ ถ้ามันจริง ท่านต้องลงโทษ ท่านต้องเอาตัวไปเข้าสู่
กระบวนการยุติธรรม แต่ถ้ามันไม่จริงแล้วใครจะรับผิดชอบ บางทีคำพูดแบบ
นี้นั้นก็มีผล ผู้หญิงที่สูญเสียเหล่านี้ ดิฉันก็คิดว่าเขาเข้มแข็ง แต่ถ้าถามเรื่อง
การไปฟังในการพิจารณาคดี เขาก็ยังไม่ค่อยเข้าใจ เพราะมีปัญหาเรื่องภาษา
ในการสื่อสาร ทำยังไงเขาถึงจะเข้าใจ ก็ต้องพยายามบอกว่าไม่เป็นไร ไม่รู้เรื่อง
ไม่เป็นไร ทุกครั้งที่มาศาล บอกให้ทนายถ้อยแถลงด้วยนะ แล้วก็คัดคำ
ให้การอะไรให้ เก็บเอกสารที่ทนายให้เอาไว้ แล้วก็เอาไปให้ลูกอ่าน หรือให้คน
ข้างบ้านอ่าน ไม่ใช่ว่าพอได้รับหมายอะไรสักอย่างหรือเห็นตราครุฑแล้วมือไม้
สั่นทำอะไรไม่ถูก ดิฉันดีใจมาก ที่วันนี้เรามีเครือข่ายอย่างน้อยมันเป็นการให้
เขามารวมตัวกันดีกว่าการที่เขาจะหลบอยู่มุมในมุมมืดๆ ของบ้านแล้วนั่งร้องไห้
แล้วตกเป็นเครื่องมือของผู้ไม่หวังดีในการที่เขาไปทำอะไรต่อมิอะไร ดีที่เค้า

ออกมาอยู่ในที่สว่าง แต่ว่าเราคงต้องช่วยกันประคับประคอง และที่สำคัญก็คืออยากให้เขาได้พูด เพราะเขามีความชอบธรรมที่จะพูดเพื่อปกป้องตัวเองและบ้านเมืองของเขา

ร่วมกันเดินไปให้ถึง ‘ความยุติธรรม’

ในการทำงานในกระบวนการยุติธรรม ทนายเองก็มีกรอบของความ เป็นทนาย ซึ่งเราเข้าไม่ถึง ถึงแม้ดิฉันจะเป็นครอบครัวนักกฎหมาย ก็ยอมรับว่าทนายจะมีกรอบและจะไม่ให้ใครเข้าไปยุ่ง คุณจะไปขอดูสำนวนเหรือ ไม่มีทาง คุณจะดูไปทำไม คุณไม่รู้เรื่อง บางทีเราก็กังวลว่าทำไมเราไม่ยืนตรงนี้ ทนายก็บอกว่ายื่นไปศาลก็ไม่รับ นี่คือการรอบของเขา ซึ่งดิฉันเห็นว่าใน กระบวนการยุติธรรมมันไม่ได้มีแค่ศาล อัยการ ทนาย หรือพนักงานสอบสวน แต่มันมีผู้เสียหายด้วย มันขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้ บางเรื่องทนายทำไม่ได้ อัยการทำไม่ได้ แต่ผู้เสียหายทำได้ บางเรื่องทั้งทนายทั้งผู้เสียหายทำไม่ได้ แต่ ภาคประชาสังคมร่วมกันผลักดันได้ เพราะฉะนั้นถ้ามันเป็นความร่วมมือกัน ดิฉัน คิดว่ามันจะส่งผลดีในการที่จะพัฒนากระบวนการยุติธรรม

จากการที่ได้ไปนั่งรับฟังการพิจารณาคดีคุณสมชายในศาล ดิฉันได้ รู้จักคนมากมายที่กลายมาเป็นพันธมิตรกัน ห้าหกเดือนที่อยู่ในศาลด้วยกัน ทุกวันตั้งแต่สี่บั้งตั้งแต่เช้าถึงสามสี่ทุ่ม เรารู้สึกว่าการที่เราไปนั่งรับฟังการ พิจารณาคดี เรามีส่วนที่จะผลักดันให้กระบวนการยุติธรรมทำหน้าที่ได้ อย่าง เช่น วันหนึ่งศาลที่รับฟังคำให้การของพยานโจทก์บอกว่าวันนี้ศาลจะย้ายแล้ว คราวหน้าจะมีศาลท่านอื่นมา เราก็ต้องมาคิดว่า ศาลท่านหนึ่งมารับฟัง พยานโจทก์ ศาลอีกท่านมาฟังจำเลย แล้วอาจจะมียกอีกท่านหนึ่งที่มาตัดสิน แล้ว มันจะยังงัย ถ้าเราไปพลิกดูกฎหมายรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญระบุไว้ชัดเจนว่า องค์คณะใดที่ไม่ได้รับฟังการพิจารณาคดีตั้งแต่ต้นไม่มีสิทธิจะเขียนคำพิพากษา ซึ่งตรงนี้ ดิฉันก็ทำหนังสือถึงท่านประธานศาลฎีกาขอให้ชะลอคำสั่งย้ายท่าน ประธานองค์คณะ เพื่อขอให้ท่านรับฟังการสืบพยานจำเลย

นอกจากนี้ การบันทึกคำให้การในศาลไม่ใช่เพียงว่าโจทก์พูดว่าอะไร จำเลยพูดอะไรแล้วเขียน แต่ออกกับปฏิกิริยาของแต่ละคนมีส่วนสำคัญที่จะ ประกอบกันทำให้เรารู้ว่าเกิดอะไรขึ้นซึ่งตรงนี้ผู้สังเกตการณ์คดีก็จะบันทึกไว้เช่น

พยานปากนี้ ตอบคำถามที่หันไปมองหน้าจำเลยที่ ทั้งๆ ที่เป็นพยานโจทก์ สิ่งเหล่านี้มันจะบอกเวลาอยู่ในศาล ไม่ว่าคำพิพากษาจะเป็นอย่างไร แต่ถ้าสาธารณชนได้มาอ่านก็จะรู้ว่ามันเกิดอะไรขึ้น ซึ่งตรงนี้เราถือว่าสำคัญ

ในต่างประเทศบางประเทศ เขาสามารถค้นประวัติของผู้พิพากษามาเผยแพร่ด้วย ผู้พิพากษาคดีนี้ ประวัติการทำงานเป็นยังไง เคยตัดสินคดีอะไรมาเราเลยคิดว่าหากมีกระบวนการร่วมกันตรวจสอบเช่นนั้นน่าจะเป็นสิ่งที่ดี เราไม่ได้จับผิด แต่จับตามอง

ต้อง ‘สู้’ ไม่ ‘ถอย’

ถามว่าผู้เสียหายเองมีส่วนสำคัญไหม ตอบได้เลยว่าสำคัญมากหลายๆ ครั้งที่กระบวนการยุติธรรมไปไม่ถึงจุดมุ่งหมายหรือว่าไปไม่ถึงความยุติธรรม ก็เพราะตัวผู้เสียหายนั่นเอง หลายๆ คดีที่ผู้เสียหายถอย สู้ไม่ถึงที่สุด ยกตัวอย่าง กรณีโจ ด่านช้าง ซึ่งมีการวิสามัญฆาตกรรมรวมเกือบสิบศพ ที่ว่าใส่กุญแจมือไขวันหลังแล้วออกมาจากบ้าน แล้วตำรวจบอกขอกลับไปทำแผนเข้าไปเปียบเดียวได้ยื่นเสียงปืนลั่นบ้านแล้วทุกคนตายหมด คุณสมชายเป็นทนายคดีนี้ วันหนึ่งคุณสมชายไปศาล ศาลถามว่า อ้าว..ทนายมาทำไม เขาถอนฟ้องไปแล้วไม่ใช่หรือ ตรงนี้มันคือการถอยของผู้เสียหาย มันเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้กระบวนการยุติธรรมไม่ได้พิสูจน์ความเป็นธรรม ดิฉันคิดว่า ไม่ว่าจะทนายความ อัยการ ผู้พิพากษา หรือผู้เสียหายเอง ทุกคนมีส่วนสำคัญเท่าๆ กัน ที่จะทำให้เกิดความเป็นธรรม เพราะฉะนั้นเราต้องประคับประคอง ต้องให้กำลังใจซึ่งกันและกัน

กรณีตากใบ ก็เคยมีชาวบ้านมาถามดิฉันว่ารับสารภาพดีไหม เพราะเจ้าหน้าที่รัฐบอกว่ารับๆ ไปเถอะมันจะได้จบ ดิฉันบอกว่า ถ้าหากคุณรับสารภาพก็คือคุณรับว่าคุณกระทำความผิด แม้เขาจะให้รอลงอาญา แต่คุณก็จะได้ชื่อว่ากระทำความผิด เพียงแต่เขาไม่ได้ลงโทษ แล้ววลทหนักนั้นมันก็จะติดประวัติคุณไปตลอดชีวิต หากเป็นอย่างนี้คุณรับได้ไหม ถ้าคุณยืนยันว่าคุณไม่ผิด คุณก็ต้องสู้

สิ่งหนึ่งที่ดิฉันบอกกับชาวบ้านก็คือ เราต้องอยู่กับความจริง ถ้าคุณทำผิดคุณรับสารภาพซะ แล้วศาลจะลดโทษให้ คุณสมชายทำคดีมา 20 ปีจะ

พูดกับลูกความตลอดว่า คุณทำจริงหรือเปล่า ถ้าคุณทำจริงคุณยอมรับนะ แล้วศาลจะลดโทษ คุณอย่าไปเสียเวลาสู้คดี ไม่มีประโยชน์ แต่ถ้าคุณไม่ได้ทำ คุณต้องสู้นะ ดิฉันถามชาวบ้านหมดว่า ถ้าหากรัฐออกกฎหมายนิรโทษกรรม ชาวบ้านก็ไม่ผิด หลุดหมด แล้วเจ้าหน้าที่รัฐก็หลุดไปด้วย ไม่ต้องมีใครรับผิดชอบ แล้วสุดท้ายคุณตอบสังคมว่ายังไง? คนเสียชีวิตตั้งกี่คน มันเป็นบันทึกในประวัติศาสตร์ว่ามีเหตุการณ์เช่นนี้ แล้วสุดท้ายไม่มีใครต้องรับผิดชอบเลย แล้วคุณจะตอบปัญหาสังคมว่ายังไง? คุณจะตอบปัญหาคนรุ่นลูกรุ่นหลานว่ายังไง?

เรื่องสำคัญอีกอย่างที่เรามองข้ามไม่ได้คือ เราต้องสร้างสำนึกให้ชาวบ้านรู้ว่า มันไม่ใช่เรื่องผิดที่จะตั้งคำถาม เพราะเราไม่รู้เราจึงถาม ถ้าเรารู้เราก็กไม่ถาม ดิฉันพยายามที่จะบอกชาวบ้านว่ามันเป็นความชอบธรรม ในเมื่อเราเป็นผู้เสียหาย

ดิฉันมาทำงานตรงนี้พบคำถามจากหลายคนว่า ทำไมคดีคุณสมชายคืบหน้า คดีนี้เป็นคดีคนหายคดีแรกที่นำขึ้นสู่ศาล เป็นคดีแรกที่ศาลตัดสินมีคำพิพากษา ซึ่งในอดีตที่ผ่านมามีคนหายเยอะแยะทั่วประเทศไทย แต่คดีนี้เป็นคดีแรกที่มีการยอมรับว่าเจ้าหน้าที่รัฐลักพาตัวประชาชนไปจริง คดีมีความเคลื่อนไหวเพราะเราถือว่าเป็นความชอบธรรมที่จะตั้งคำถาม

ในฐานะที่มีประสบการณ์ ดิฉันต้องบอกตรงๆ ว่า กว่าที่จะผ่านมาถึงตรงนี้มันไม่ง่าย เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมระดับสูงเคยถามดิฉันว่า คุณทำแล้วคุณจะได้อะไร? ในที่สุดคุณไม่ได้อะไรหรอก ทำไมคุณไม่รับความช่วยเหลือซะ คุณเห็นไหมทำไมคดีนี้เขาไม่อุธรณ์ คุณเห็นไหมทำไมคดีนี้เขาถึงถอนฟ้อง แล้วเราก็คพบว่า มันเป็นความผิดพลาดของผู้เสียหายซึ่งทำให้กระบวนการยุติธรรมหาความเป็นธรรมไม่ได้ ก็เพราะผู้เสียหายเองถอยออกไป แต่ถ้าผู้เสียหายยังยืนยั้น กระบวนการยุติธรรมก็ยังทำหน้าที่ได้ และเราก็พิสูจน์ให้เห็นความจริงได้

ดิฉันออกมาในวันนี้ท่ามกลางเสียงพูดอยู่ตลอดว่ามันไม่ได้อะไรหรอก ดิฉันบอกว่า ไม่เป็นไร แต่วันหนึ่งสิ่งที่บันทึกไว้ในศาลมันจะเผยแพร่ และประชาชนก็จะตัดสินเองได้ว่ามันอะไรคืออะไร สิ่งนั้นคือสิ่งที่เราต้องการ เราไม่ได้มีความสุขกับการที่เอาใครมาลงโทษ แต่กฎหมายต้องตอบคำถาม แม้กระทั่งถ้าหากศาลตัดสินว่ามีตำรวจกองปราบปลักคุณสมชายขึ้นรถแล้วยังไง

โนเมื่อคุณสมชายไม่กลับมาเลยจนตลอดชีวิต กระบวนการยุติธรรมจะรับผิดชอบตรงนี้ไหม? กฎหมายจะพัฒนาให้สอดคล้องกับสถานการณ์สิทธิมนุษยชนที่มันเลวร้ายลงไหม? ดิฉันเชื่อว่าบางทีการสูญเสียมันไม่ได้เสียเปล่า แต่มันจะทำให้เกิดกระบวนการพัฒนาเปลี่ยนแปลง ดิฉันไม่ได้ทำเพื่อตัวเอง ทุกวันนี้ตัวเองไม่ได้อะไรเลย เสียความเป็นส่วนตัวเกือบทั้งหมด แต่ก็ต้องสู้เพื่อคนที่ยังต้องมีชีวิตอยู่ อย่างน้อยที่สุด ต้องสู้เพื่อคนที่ไม่มีโอกาสจะลุกขึ้นมาถามหาความเป็นธรรมให้กับตัวเอง



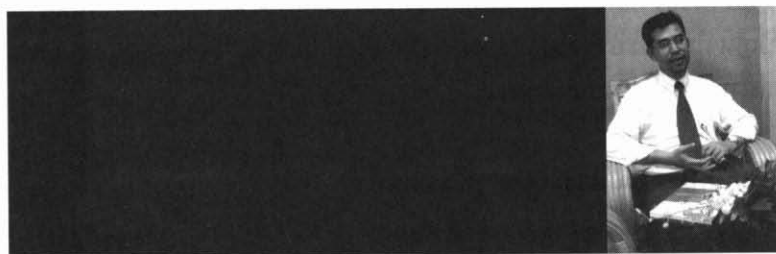
หน้าว่าง



14

ปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม

อนุกุล อาแวภูเตะ



อนุกุล อาแวภูเตะ ทนายความ นักกฎหมายด้านสิทธิมนุษยชน และ
อาจารย์สอนวิชากฎหมายจากสถาบันการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดน
ภาคใต้ มีบทบาทสำคัญในการทำงานเกี่ยวกับคดีความมั่นคงในพื้นที่
จังหวัดชายแดนภาคใต้ร่วมกับศูนย์นิติธรรม และองค์กรพัฒนาเอกชน
ต่างๆ

รายงานของ กอส. ครอบคลุมทุกเรื่อง ในส่วนของผม ผมแบ่งเป็นสองส่วน คือ ปัญหาในระยะยาวที่ไม่สามารถใช้เวลาสั้นๆ ในการแก้ได้ และปัญหาเฉพาะหน้าที่ต้องจัดการอย่างเร่งด่วน

การศึกษา ปัญหาระยะยาวที่ต้องแก้ไข

ปัญหาในระยะยาวที่สำคัญคือ เรื่องการศึกษา โดยเฉพาะเรื่อง ความคิดความเชื่อของคนในพื้นที่ ทศนะต่อการศึกษาสามัญในระบบของไทย ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้จะมีโรงเรียนสอนศาสนาของเอกชน ซึ่งจะสอนทั้งวิชาสามัญและศาสนา คนที่ไปเรียนสายศาสนาก็หวังว่าจะได้ความรู้ด้านศาสนา เขาพูดถึงโลกหน้า ผลตอบแทนในโลกหน้า ส่วนในสายสามัญ เขาไปเรียนโดยที่ไม่ได้คาดหวังอะไร เหมือนกับว่าไปเรียนเพื่อให้อ่านออกเขียนได้ อาจจะเป็นเพราะมันไม่มีสายวิชาชีพ นั่นคือส่วนหนึ่ง ผมมองว่า ถ้าเราจะผลิตคนที่มีความรู้ทางสายสามัญ เราน่าจะมีอะไรที่รองรับเขาได้ว่า เขาเรียนไปแล้ว

จะได้อะไรจากตรงนี้บ้าง ถ้าจะเปรียบเทียบเขากับคนที่เรียนสายสามัญล้วนๆ มันเปรียบเทียบกันไม่ได้อยู่แล้ว เพราะเขาต้องเรียนสองด้านในเวลาเดียวกัน ในขณะที่เวลาเรียนก็จำกัดเท่าๆ กัน นั่นคือปัญหาของการศึกษา ซึ่งตรงนี้จะเกี่ยวกับทัศนคติและความเชื่อของผู้ปกครองด้วย

รายงาน กอส. ฉบับนี้ ระดมคนมาทำงานในลักษณะบูรณาการ ผมเห็นว่ามันหุ้บหุ้บครอบคลุมทุกเรื่องแล้ว เพียงแต่ผมมีมุมมองเพิ่มเติมในเรื่องการศึกษา ผมมองว่านโยบายการศึกษาต้องสร้างคนจริงๆ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาบางที่เน้นแต่ปริมาณ ผมคิดว่าถ้ามาจากสถาบันการศึกษาของเรา เราต้องคุมได้ จะบอกว่าเด็กมาจากโรงเรียนของคุณ แต่คุณไม่รู้ไม่ได้ โรงเรียนต้องร่วมรับผิดชอบด้วย ไม่เช่นนั้นภาระทั้งหมดจะตกเป็นของรัฐ ผมเชื่อว่าบางที่เด็กในโรงเรียนอาจจะทำกันเองโดยที่เจ้าของโรงเรียนไม่รู้ แต่โรงเรียนก็คือพ่อแม่คนที่สอง พ่อเด็กเข้าสู่ระบบการศึกษาก็ต้องไปเรียนหนังสือ ถ้าโรงเรียนไม่มีระบบบริหารจัดการที่ดี มันก็จะเป็นเช่นนั้นซึ่งน่าเป็นห่วง เพราะคนใน 3 จังหวัดชายแดนใต้ไม่ค่อยมีการคุมกำเนิด อัตราการเกิดเยอะ มันก็จะมีผลผลิตแบบนี้ออกมาเยอะ

คติความมั่นคง ดิดหล่มกระบวนการยุติธรรม

ส่วนปัญหาเฉพาะหน้าที่ต้องเร่งแก้ไข ผมมองในส่วนของกระบวนการยุติธรรม กอส. น่าจะเสนอให้ชัดเจนไปเลยว่าจะต้องทำอะไรบ้าง หนึ่ง สอง สาม สี่ ตอนนี้ระบบของกระบวนการยุติธรรมมีปัญหา ถ้าเราไม่แก้ไข มันก็จะดิดหล่มอยู่อย่างนี้

ปัญหาที่เกิดขึ้นคือหนึ่งในคติความมั่นคงเน้นการประกันตัวทำได้ยาก สอง ระยะเวลาในการพิจารณาคดีนาน เพราะต้องใช้พยานหลักฐานจำนวนมาก เราต้องจัดการให้คดีเหล่านี้เสร็จสิ้นโดยเร็ว เพราะโดยส่วนใหญ่แล้วพยานหลักฐานไม่มี แต่กว่าศาลจะยกฟ้อง เขาก็ถูกขังเป็นเวลานานแล้ว คนข้างนอกอาจจะไม่รู้แต่สำหรับผมซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องในการทำคดีพบว่าข้อหาที่เจ้าหน้าที่ฟ้องครอบคลุมเยอะ อย่างเช่น วางระเบิด ก็จะมีข้อหาสะสมกำลังคน อาวุธ ก่อการร้ายด้วย มันจะมีข้อหาซึ่งเป็นข้อหาอย่างเดียว 3 - 4 บรรทัด แล้วก็รวมกับอีกหลายข้อหา คือเป็นข้อหาแบบกระจาย เหวี่ยงแห ซึ่งบางที่ถ้ากลับ

ออกมาจริงๆ แล้ว เขาอาจจะมีส่วนแค่เป็นแนวร่วม เป็นเพื่อนกัน โดยที่ไม่มีพยานหลักฐานที่ชัดเจนในส่วนที่เกี่ยวกับคดีหลัก เช่น วางตะปูเรือใบ ถ้าลำพังแค่วางตะปูเรือใบมันก็แค่ผิดกฎหมายจราจร เสียค่าปรับธรรมดา แต่เมื่อพ่วงด้วยก่อการร้าย ก็ทำให้เป็นคดีที่ติดหล่มทันที เพราะจะประกันตัวยาก และใช้เวลาพิจารณาคดีนาน

ผมมองว่าถ้าตรงนี้ กอส. ควรเสนอไว้ชัดเจน ส่วนจะเป็นไปได้ใหม่นั้นอีกเรื่องหนึ่ง เราต้องประสานงานกับ 3 องค์กหลัก คือ ศาล อัยการ และทนายความ ส่วนเจ้าพนักงานสอบสวนเราอย่าไปยุ่งเลย ถ้าข้างบนจัดการกันได้ตรงข้างล่างนี้ค่อยมาแก้กันทีหลัง

‘ป.วิ อาญา’ ใช้ได้ - ‘พรก. จุกเงิน’ ไม่จำเป็น

ในส่วนของกฎหมาย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความทางอาญา (ป.วิ อาญา) เป็นเครื่องมือของเจ้าหน้าที่รัฐอยู่แล้ว ที่จะมีอำนาจในการตรวจค้น จับกุม แต่ฝ่ายบริหารมองว่ายังไม่เป็นเครื่องมือที่ตีพ้อและต้องการเครื่องมือที่ดีกว่า ฝ่ายเจ้าหน้าที่ก็มองว่า การทำงานโดยไม่มีพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 (พร.ก. จุกเงิน) มันสุ่มเสี่ยง บางครั้งเวลาเกิดเหตุการณ์อะไรขึ้นมา ตำรวจก็ลี้เล 50-50ว่าจะเข้าไปไหม เขาอยากได้อำนาจที่ชัดเจน พอมี พร.ก. จุกเงิน เขาก็ทำงานง่ายขึ้น แต่คำถามคือมันแก้ปัญหาได้ไหม นั่นคืออีกเรื่องหนึ่ง แล้วผลกระทบของมันคืออะไร นั่นก็อีกเรื่องหนึ่ง สำหรับผม ผมมองว่า ป.วิ อาญามันใช้ได้อยู่แล้ว

สิ่งที่สำคัญคือฝ่ายสอบสวนของตำรวจและทหารต้องมีประสิทธิภาพในการทำงานจริงๆ และต้องมีความเป็นเอกภาพในการทำงาน ปัญหาแบบนี้การข่าวเป็นเรื่องสำคัญมาก ถ้าเขาบอกว่ามีเด็กที่ถูกปลุกฝังแนวคิดเรื่องการแบ่งแยกดินแดนให้รู้สึกเกลียดชังเจ้าหน้าที่รัฐ ผมยอมรับได้เพราะมันมีจริง แต่ถ้ามาบอกว่าเขาไปปลุกฝังกันในปอเนาะ ผมถามว่า แล้วการข่าวของเจ้าหน้าที่รัฐมันเป็นอัมพาตไปหมดแล้วหรือ เรื่องนี้พูดกันมานานแล้ว ไม่รู้เรื่องเลยหรือคุณมาโทษว่าพ่อแม่ของเด็กดูแลลูกไม่ดี แต่เรื่องนี้เป็นเรื่องความมั่นคงฝ่ายข่าวทำงานกันยังไง เขามีเครื่องมือเครื่องมือในพื้นที่ทั้งฝ่ายปกครอง ตำรวจ ทหาร แต่ไม่รู้เรื่องว่ามีกลุ่ม ขบวนการไหนเข้ามา ผมมองว่าประสิทธิภาพของ

ฝ่ายชายยังขาดไป ถ้าเรามีฝ่ายชายที่ดี แล้วใช้กฎหมาย ป. วิ อาญา เราไม่จำเป็นต้องใช้ พรก.ฉุกเฉิน เลย และโอกาสจะไปเจอแพะก็ยาก ผมมองว่าถ้าเราจับถูกตัวชาวบ้านเขารับได้แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นคือเราจับคนที่ไม่ผิดกันอยู่ข้าง

เสนอตั้ง 'ศาลพิเศษ'

กอส. ให้ความสำคัญกับเรื่องกระบวนการยุติธรรมน้อยไป เนื้อหาในรายงานพูดถึงเรื่องนี้น้อยมาก ที่สำคัญคือ มันไม่เป็นรูปธรรมชัดเจน ผมมองว่าปัญหาเรื่องกระบวนการยุติธรรมเป็นปัญหาใหญ่ ถึงเราจะแก้ไขปัญหาในส่วนอื่น แต่ตรงนี้นั้นยังติดอยู่ ถ้าเราจัดการตรงนี้ได้ มวลชนจะมีความรู้สึกว่ามีหลักประกันความยุติธรรมให้เขา ผมบอกได้เลยว่า โดยปกติแล้วประชาชนยอมรับในคำพิพากษาของศาล เขาเชื่อมั่นในผู้พิพากษาและศาล ส่วนคนที่ติดลบคือเจ้าหน้าที่ของรัฐในพื้นที่

ผมเคยเสนอให้มีการตั้งศาลพิเศษสำหรับดูแลคดีความมั่นคง ให้มีการจัดตั้งองค์คณะผู้พิพากษาลงมาจากกรุงเทพ เพื่อมาดูแลคดีความมั่นคง โดยเฉพาะในพื้นที่นี้ถ้าเราไปดูจะเห็นว่าแม้แต่ผู้พิพากษาเด็ก ๆ กรณีที่มีคนพูดว่าผู้พิพากษาใหม่จะแย่งกันมาที่นี่แล้วก็รีบไป ผมขอแถมด้วยความเคารพว่าแบบนี้จะกลายเป็นทำงานแบบขอไปที ยังทำงานไม่เสร็จก็ต้องไปแล้ว การทำงานนี้ต้องมีจิตสำนึก มีวัตถุประสงค์และเป้าหมาย คดีพวกนี้ไม่ใช่คดีเบงคี่ที่มีสูตรสำเร็จเป็นเบหมี่ก็สำเร็จรูปพร้อมซองอยู่แล้วแต่คดีมันจะมีความละเอียดซับซ้อน ถ้าศาลมองไม่ทะลุ หรือทนายไม่สามารถไปล้วงลึกได้ โอกาสที่ศาลจะลงโทษผู้ถูกกล่าวหาที่มีสูง

ส่วนจะเป็นไปได้หรือไม่ก็นั่นก็ขึ้นอยู่กับศาลยุติธรรมที่จะให้ความสำคัญกับมันแค่ไหน ผมได้พบกับหัวหน้าศาลปัตตานี เขาก็รับความคิดเห็น เราต้องดูกันต่อไป ถ้าเรารวมกลุ่มองค์กรเพื่อนำเสนอปัญหากันจริงๆ มันอาจพอที่จะผลักดันให้เกิดการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมได้

อย่าให้ตำรวจผูกขาดอำนาจ

นอกจากนี้ผมขอเสนอว่า ให้มีการนำองค์กรอื่นๆ มาทำงานร่วมกับตำรวจ อย่าให้ตำรวจผูกขาดอำนาจในการจับกุม ตรวจค้น ผมเสนอแนวคิด

ในการให้อัยการเข้ามาสอบสวนร่วมกับตำรวจ เพื่อถ่วงดุลในการทำงาน ถ้าเรายังไม่สามารถทำได้กับทั้งประเทศ เพราะอัยการไม่เพียงพอ ก็ขอให้เริ่มใน 3 จังหวัดก่อน อาจจะไม่ใช่ทุกโรงพัก อาจจะแบ่งเป็นโซน เป็นเขตไป เมื่อมีการจับกุมเกิดขึ้นก็ส่งอัยการไปประกบพนักงานสอบสวน เพราะตอนนี้ตำรวจผูกขาดในการสอบสวน แม้แต่ฝ่ายปกครองก็แตะต้องไม่ได้ บางที่ฝ่ายปกครองสร้างมวลชนมา ตำรวจก็ไปทำให้เสียมวลชนอีก ผมเคยพบด้วยตัวเองว่า มีการใส่ร้ายป้ายสีกันแล้วตำรวจก็ไปจับ ซึ่งตรงนั้นมันไม่ใช่คดีอะไร เพียงแต่ว่าหากมีการปฏิบัติอย่างนี้เรื่อยไป ปัญหาก็จะกลายเป็นข่าวร้าย คือมันรวมกันไปหมด สุดท้ายก็เกิดความไม่สงบซึ่งหาอะไรที่เป็นแก่นหรือสาระไม่ได้ นี่คือแนวคิดของผม โดยอาจจะไม่ใช่อัยการก็ได้ที่เข้ามาตรวจสอบ อาจจะเป็นกรรมการสิทธิมนุษยชน อย่างน้อยจะเป็นการถ่วงดุลอำนาจตรงนี้ได้

มันเป็นวัฒนธรรมองค์กรของตำรวจ ผมเข้าใจว่าบางที่ผู้ปฏิบัติก็อึดอัด เพราะเขาขึ้นอยู่กับนายเขา วัฒนธรรมองค์กรเป็นแบบนั้น ถ้าเขาไม่ทำตาม เขาก็อยู่ไม่ได้ ซึ่งตรงนี้เป็นปัญหา เพราะตำรวจที่ทำงานดีๆ จะไม่เกิด คนที่เกิดคือคนที่เอาใจนายเก่ง

ประชาชนต้องเรียนรู้เรื่องกฎหมาย

ผมสอนวิชากฎหมายอิสลามให้นักศึกษา เท่าที่สัมผัสมา พบว่าเด็กนักศึกษามีความสนใจในปัญหาของ 3 จังหวัด และเนื่องจากเขาอยู่ในพื้นที่ก็จะเคยประสบปัญหาในลักษณะนี้มาก่อนบางคนมีความรู้ในเชิงประวัติศาสตร์ แต่ที่เขาสนใจมากคือเรื่องกฎหมาย เขาอาจจะไม่รู้ในเรื่องสถานการณ์ทั้งหมด แต่สนใจกฎหมายในแง่ที่จะไปปกป้องคุ้มครองสิทธิของเขา

เรื่องการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจในเรื่องกฎหมาย เราต้องประสานกับสถาบันการศึกษา หรือโครงการอื่นๆ เรื่องงบประมาณก็สำคัญ แต่เรื่องแบบนี้ บางทีถ้าเราไม่เจอกับตัวเองเราจะไม่สนใจ ก่อนที่จะมีสถานการณ์แบบนี้ ชาวบ้านเขาสนใจอะไร ไม่มี เราต้องยอมรับว่าที่นี้ไม่ใช่สังคมแห่งการเรียนรู้ เขาอยู่ตามวิถี มีพอกินพอใช้ มีเท่าไรก็เท่านั้น เขาพอใจแล้ว ไม่ตื่นร่ว่าจะต้องได้มากขึ้น เราก็ต้องมาคิดว่าทำอย่างไรให้สถานการณ์ที่เกิดขึ้นไปกระตุ้นให้เขาเกิดการเรียนรู้ ผมว่ารัฐไม่ได้ส่งเสริมให้

คนใน 3 จังหวัดมีความรู้ บางทีคนที่รู้จักถูกระบบของรัฐจัดการ อย่างผมเป็น นักกฎหมาย ถ้าไปประกาศตัวว่าจะช่วยคนโน้นคนนี้ ผมคงอยู่ได้ไม่นาน

ส่วนแนวคิดเรื่องการตรวจสอบระบบยุติธรรมโดยภาคประชาชนนั้น ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้คงเป็นไปได้ยาก ถ้าเป็นคนภาคใต้ในพื้นที่ อื่นๆ เขาจะมีความตื่นตัว เขาสู้ แต่คนที่นี้ไม่มี เช่นเมื่อราคายางต่ำ ก็ไม่มีคนที่ไปเรียกร้องใคร เขาถูกปลุกฝังไม่ให้ไปยุ่งกับเจ้าหน้าที่รัฐ และรัฐก็ปิด ข้อมูลกับเขาแต่ตอนนี้สังคมเปลี่ยนไป รัฐปิดไม่ได้อีกต่อไปแล้ว ยิ่งปิดก็ยิ่งถูกระแสเข้ามาจัดการ เมื่อก่อนหน้านี้ไม่มีหน่วยงานจากข้างนอกเข้ามาสนใจ เดี่ยวนี้หน่วยงานต่างๆ ลงมากันมากมาย คนจากกรุงเทพฯ ลงมากันเป็นประจำ ทำให้ รัฐต้องยอมรับแล้วว่าทุกจุดของประเทศอยู่ในความสนใจ ยุคสมัยมันเปลี่ยนไปแล้ว

แบกรับความเสี่ยง-เสี่ยงไม่ได้

หลายคนถามว่า พวกผมทำงานในกระบวนการยุติธรรมทุกวันนี้มี อุปสรรคใหม่ อุปสรรคตรงๆ ไม่มี แต่มันมีข้อจำกัดที่ว่าเรานำเสนอเรื่องราวสู่ สาธารณะไม่ได้ แต่ละคนต้องระมัดระวังในการพูด เวล่านักข่าวมาถาม ไม่มี ใครอยากให้สัมภาษณ์ ผมมองว่าการทำงานแบบนี้ ไม่ใช่แค่การทำคดีในศาล อย่างเดียว ผมไม่ได้มองปัญหาใน 3 จังหวัดว่ามันเป็นการแก้ปัญหาด้วย นิติศาสตร์หรือความยุติธรรมทางกฎหมาย ผมมองว่าปัญหาใน 3 จังหวัดเป็น เรื่องของความเป็นธรรมทางสังคม สมมติว่าเจ้าหน้าที่ไปจับคนมาหนึ่งคน ตรวจ สอบข้อเท็จจริงแล้วพบว่าคนคนนี้ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอะไรเลย แต่เจ้าหน้าที่ ประโคมข่าวใหญ่โตแล้ว แต่หลังจากที่เจ้าหน้าที่ให้ข่าวไปแล้ว เราได้ข้อมูล มาอีกแบบหนึ่ง เราไม่สามารถที่จะได้ตอบทางข้อมูลได้ คือในส่วนของคดีก็ ว่ากันไป แต่ในทางสังคมมันก็เสีย

เรื่องบทบาทของสื่อมวลชนผมเข้าใจว่าเขาก็มีข้อจำกัดในการทำงาน ถ้าสื่อถามผมแล้วผมบอกว่าผมพูดไม่ได้ เราไปโทษสื่อไม่ได้ เพราะมันเป็น ข้อจำกัดในตัวเราเอง แต่ถ้าพูดเรื่องการนำเสนอของสื่อ ผมว่าสื่อนำเสนอ ความรุนแรงของเหตุการณ์มากกว่าข้อมูลในเชิงลึก และส่วนใหญ่สื่อจะได้ ข้อมูลจากเจ้าหน้าที่รัฐเป็นหลัก ผมเข้าใจว่าบางทีสื่อก็ไม่มีเวลาเพียงพอใน

การทำงาน

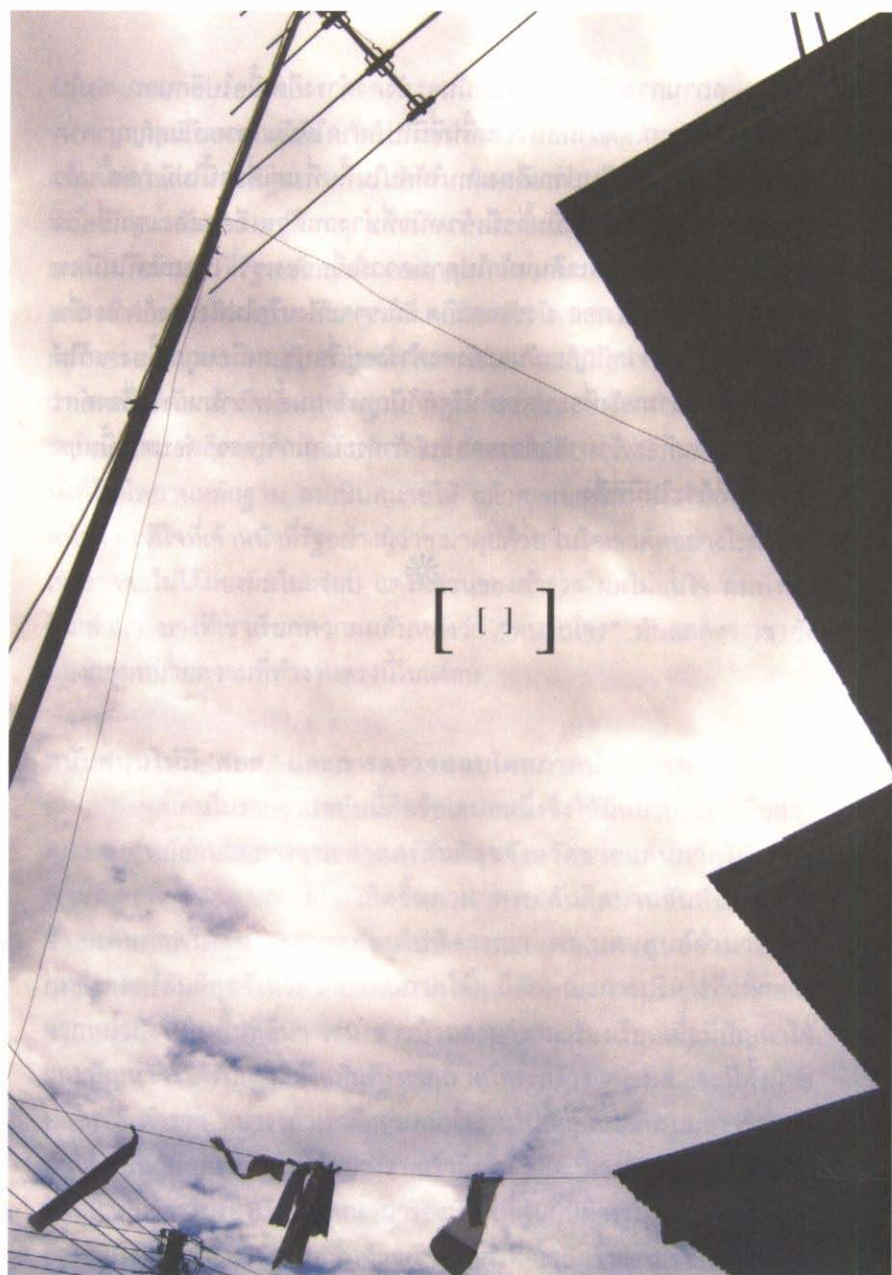
ในเรื่องความปลอดภัยในการทำงาน ผมก็ยังคงต้องรับความเสี่ยงแบบนี้ต่อไป ตามที่รัฐสนใจที่จะให้ความคุ้มครองพวกผมใหม่ ไม่มี แต่ตอนนี้เมื่อปัญหามันดำรงอยู่นานๆ แล้วเกิดกระแสขึ้นมา ก็มีคนอยากจะพบกับพวกผม เจ้าหน้าที่รัฐระดับสูงเริ่มอยากคุยกับพวกผม ทำให้เห็นว่ารัฐเริ่มจะลดอคติต่อพวกผมลงบ้างแล้ว จากที่เคยมีอคติว่าพวกผมขัดขวางการทำงาน ก็อาจจะมองว่าพวกผมเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยกันแก้ปัญหา ผมบอกพวกเขาว่า คนที่ถูกจับ ถ้ามีพยานหลักฐาน ถึงผมจะว่าความเก่งแค่ไหน ศาลก็ต้องโทษผู้กระทำผิดอยู่ดี แต่ถ้าเจ้าหน้าที่ทำงานไม่มีประสิทธิภาพ ไปจับเขาทั้งที่ไม่มีพยานหลักฐาน ผมเป็นทนายให้ แล้วศาลยกฟ้อง มันก็ต้องโทษเจ้าหน้าที่ ผมดีใจที่เจ้าหน้าที่รัฐอย่างผู้ว่าฯ มาคุยด้วย ในใจเขาคิดอย่างไรผมไม่รู้ เขาอาจจะไม่ได้มองผมในแง่ลบ แต่ในส่วนของการตำรวจ ผมไม่แน่ใจ ผมฟังคนอื่นเล่ามา บางทีเขาเรียกพวกผมลับหลังว่า “ทนายโจร” มันแสดงว่าเขายังมองกลุ่มทนายความที่ทำงานตรงนี้ในแง่ลบ

สนับสนุนให้มี ‘ศยส.’ และการตรวจสอบโดยภาคประชาชน

จุดเด่นในรายงานฉบับนี้คือข้อเสนอหนึ่งซึ่งให้มีหน่วยงานที่เรียกว่า ศยส. (ศูนย์อำนวยการยุทธศาสตร์สันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้) ที่มีลักษณะคล้าย ศอ.บต. เกิดขึ้นตาม พรบ.สันติสุขมาฉันทิในจังหวัดชายแดนภาคใต้ หากเราจะย้อนไปพิจารณา ศอ.บต.(ศูนย์อำนวยการยุทธศาสตร์สันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้) มีลักษณะการบริหารที่แตกต่างจากหน่วยงานในพื้นที่อื่นๆ เช่น ชาวบ้านสามารถมาร้องเรียนเมื่อมีปัญหาได้ และปัญหาจะได้รับการแก้ไขทันที หากเราดูโครงสร้าง ศอ.บต. จะมีทั้งฝ่ายปกครอง ตำรวจ ทหาร ถ้าเรามีกลุ่มคนทำงานในลักษณะนี้ ผมมองว่าน่าจะทำให้การแก้ปัญหาเป็นไปได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น ขณะนี้เวลาชาวบ้านมีปัญหาพวกเขาไม่รู้จะไปร้องเรียนที่ไหน มาร้องเรียนที่ศูนย์นิติธรรม ทางศูนย์ก็ช่วยเหลือไม่ได้ เพราะฉะนั้นผมเห็นด้วยกับองค์กรที่จะเกิดขึ้นตามข้อเสนอนี้ของรายงาน กอส.

สถานการณ์ความรุนแรงมันจะยังคงดำรงยึดเยื้อไปอีกนาน ผมไม่
อยากให้คนไทยหมดความสนใจในพื้นที่นี้ไป อยากให้มันกลายเป็นสุญญากาศ
เมื่อก่อนเรามี กอส. เป็นปากเสียงแทนให้คนในพื้นที่ แต่เดี๋ยวนี้ไม่มี กอส. แล้ว
มันก็เงียบเหงา กลายเป็นว่ามีเจ้าหน้าที่ทำงานด้านเดียวและเขาเชื่อว่า
ทำงานถูกต้องแล้ว และเดินทางไปตามความเชื่อของเขา ในขณะที่ไม่มีคน
สะกิดเลย เมื่อก่อนนี้ กอส. ยังช่วยสะกิด แม้เขาจะฟังหรือไม่ฟังบ้างก็ตาม เมื่อ
เป็นเช่นนี้ ผมมองว่าปัญหามันจะยังคงดำรงอยู่เรื่อยๆ เหมือนถูกเลี้ยง แก้วไม่
ได้ ผมหมดความหวังที่จะปล่อยให้รัฐแก้ปัญหา ผมตั้งความหวังไว้ที่องค์กร
ภาคประชาชนที่จะเข้ามาช่วยตรวจสอบ ถ้ากระบวนการตรวจสอบตรงนี้หยุด
คนในพื้นที่ก็จะไม่มีที่พึ่ง

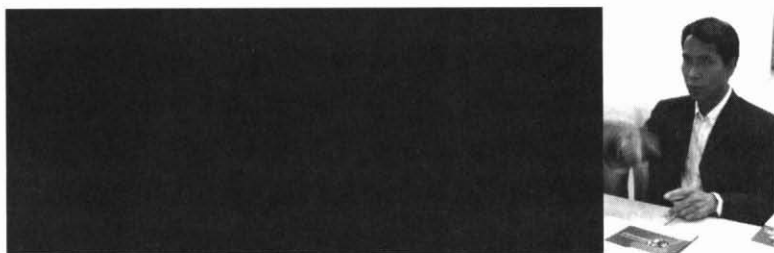




15

“สำนึกเป็นสิ่งที่พุดยาก ต้องสร้างขึ้นมา”

จอม เพชรประดับ



จอม เพชรประดับ บรรณาธิการอาวุโส สถานีโทรทัศน์ไอทีวี สื่อมวลชนที่มีประสบการณ์ในการนำเสนอข่าวสารผ่านสื่อกระแสหลักมาหลายปี หนึ่งในสื่อมวลชนไทยจำนวนไม่มากที่มีความรู้และสนใจในสถานการณ์จังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างจริงจัง

รายงานของ กอส. เป็นรายงานที่ครอบคลุมปัญหาในเกือบทุกมิติ ถึงแม้ว่าในบางมิติจะไม่ได้ลงลึกมาก และไม่ได้เสนอมาตรการในการแก้ปัญหาให้ชัดเจน การสรุปหรือการเขียนรายงานนี้ค่อนข้างน่าประทับใจ โดยเฉพาะบทนำสะท้อนได้ชัดเจนว่าผลกระทบของสิ่งที่เกิดขึ้นมันลงไปถึงระดับรากหญ้า ถึงวิถีชีวิตผู้คนอย่างไร เป็นเรื่องที่เราหยิบขึ้นมาอ่านแล้วต้องอ่านต่อว่าชีวิตของคนสองคนนี้เกิดการผันแปรขึ้นมาอย่างไร และเราจะป้องกันอย่างไร มันทำให้เกิด 2 คำถามนี้

จุดเด่นในบรรดาข้อเสนอของ กอส. ผมเห็นว่าสิ่งที่ควรจะทำคือการใช้การเมืองเป็นตัวนำในการแก้ปัญหาภาคใต้ ควรจะชูประเด็นนี้ ส่วนข้อด้อยของรายงานนี้ คือ เรื่องตัวบุคคล ที่ กอส. ไม่ได้พูดออกมาว่าใครคือผู้ก่อการ

ใครเป็นผู้ก่อ? กอส. ต้องพูดออกมา

ผมตั้งข้อสังเกตจากรายงานนี้ไว้ 3 ประเด็น คือ

หนึ่ง ข้อสรุปชัดเจนของ กอส. ในการแก้ปัญหาภาคใต้ คือจะต้องใช้การเมืองนำ ซึ่งในเรื่องของการใช้การเมืองนำมันก็มีมาตรการที่ กอส. เสนอไว้แต่เรื่องหนึ่งซึ่ง กอส. ไม่ได้ลงไว้วิเคราะห์ให้เห็นภาพชัดคือเรื่องกลุ่มบุคคล กอส. ไม่ได้ลงในรายละเอียดหรือมีข้อมูลมากพอถึงกลุ่มบุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การสร้างปัญหาภาคใต้ รายงานนี้ไม่มีข้อมูลที่ชัดเจนและขาดการวิเคราะห์ที่ชัดเจนว่ากลุ่มบุคคลต่างๆ ที่เป็นผู้นำทางความคิดหรือว่ามีบทบาทสำคัญ ได้ก่อให้เกิดปัญหาอะไรบ้าง บุคคลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาภาคใต้มันมีกลุ่มไหน สร้างอะไรไว้ ผมอยากจะเข้าใจ ในเมื่อมีขบวนการก็ต้องมีกลุ่มบุคคล นี่คือนี่ที่ กอส. ไม่ได้ให้ข้อมูล และอธิบายว่าใครสร้างปัญหาอะไรขึ้นมา

สอง เรื่องการเสนอมาตรการต่างๆ อย่างมาตรการในการนำคนเข้ามาแก้ปัญหา เรายังไม่รู้เลยว่า กลุ่มคนที่จะเข้ามาเขามีความเชื่อมั่นอะไร พอใจอะไร ยอมรับอะไรในการแก้ปัญหาของรัฐบาล อะไรเปลี่ยนความคิดของเขาให้กลับมา หรือได้พยายามที่จะให้ความคิดของคนมุสลิมหรือคนที่เรามองว่าเป็นอีกฝ่ายหนึ่งเข้าใจต่อกระบวนการทำงานของรัฐบาล เขาพร้อมที่จะให้ความร่วมมือกับรัฐบาลหรือเปล่า เรายังไม่เห็นมุมหรือความเชื่อมั่น แม้จะบอกว่าเขาเริ่มมีความเชื่อมั่นและเข้าใจในรัฐบาลแล้ว แต่เรายังเห็นว่าความรุนแรงมันยังเกิด เรายังไม่เห็นว่าจะประชาชนได้กลับเข้ามาหรือยัง แต่ดูเหมือนว่าสิ่งที่ กอส. ระบุไว้คือ แม้เวลาจะผ่านไป แต่ความรุนแรงก็ยังเหมือนเดิม และดูเหมือนคนไม่พยายามที่จะเข้ามาเลยเพราะว่าความรุนแรงยังเกิดขึ้นอยู่ต่อเนื่อง

มาตรการทางกฎหมายต้องยุติธรรมและชัดเจน

สาม การใช้มาตรการทางกฎหมาย ผมเชื่อว่าการแก้ปัญหาให้ได้ผลอย่างเป็นรูปธรรม มาตรการทางกฎหมายจะต้องถูกใช้อย่างถูกต้องและยุติธรรม ชัดเจนและเด็ดขาด แต่เหมือนว่า กอส. ยังไม่กล้าพูดอย่างชัดเจนว่า ต้องมีความเด็ดขาดในเรื่องกฎหมายด้วย ผมมีความรู้สึกถ้าเราไม่แก้ด้วยกฎหมาย ด้วยความเด็ดขาดทางมาตรการทางกฎหมาย ปัญหาภาคใต้จะไม่หยุด แน่แน่นอนว่ามาตรการทางสังคม มาตรการการมีส่วนร่วมของประชาชน

มาตรการในการเข้าไปเกี่ยวข้องก็เป็นส่วนหนึ่ง หากความเดือดร้อนของกฎหมายเป็นเรื่องที่ต้องชัดเจน การใช้มาตรการทางกฎหมายไม่ได้หมายความว่าเราจะไปละเมิดเขาหรือรังแกเขา แต่ทำอย่างไรให้กระบวนการทางกฎหมายมีความยุติธรรมและชัดเจน

ข้อสังเกตหนึ่งคือ กอส. มองว่าเหตุการณ์ที่ต้นหยงลิ้มคือชัยชนะ เราพยายามที่จะเข้าใจคนมุสลิม การที่รัฐมีความอดทนอย่างยิ่งคือชัยชนะ แต่ในขณะเดียวกัน ผมกลับรู้สึกว่า ทำไมคุณไม่สามารถรักษาวีรุตของผู้อื่นไว้ได้ คุณต้องบอกว่าสิ่งที่สำคัญที่สุดคือการรักษาวีรุตสองนาวิกโยธินให้รอดและไม่เกิดการสูญเสียพื้นที่นองในพื้นที่ยี่ด้วย นี่คือนี่ที่จะบอกว่าคือชัยชนะ มันไม่ควรจะมีคนตายหรือคนบาดเจ็บ นี่คือนี่ชัยชนะมากกว่า บางทีคำพูดหรือข้อความบางอย่างที่ถูกเขียนลงในรายงานนี้มีความอ่อนไหว อย่างเรื่องนี้ เราอย่าบอกว่ามันคือชัยชนะ รัฐบาลอดทนดีเยี่ยม เราอย่าลืมมองว่า นาวิกโยธินทั้งคู่มาปฏิบัติหน้าที่แล้วต้องตาย ถ้าเราเป็นญาติเขาจะรู้สึกอย่างไร และคนที่อยู่ข้างหลังเขาคือคนพุทธ เราไม่ต้องการให้คำพูดในลักษณะนี้ทำให้นักรู้สึกว้า กอส. เห็นใจฝ่ายหนึ่ง แต่ไม่เห็นใจอีกฝ่ายหนึ่ง ตรงนี้ต้องระวัง

ต้องนำรายงานไปสู่การปฏิบัติ

โดยรวมๆ แล้ว ผมถือว่ารายงานนี้เป็นข้อสรุปอันหนึ่งที่ชี้ชัดถึงความล้มเหลวของรัฐบาลในการแก้ปัญหาภาคใต้ เราไม่ได้พูดชัดในเรื่องความผิดพลาดของรัฐในการแก้ปัญหา แต่มันเหมือนเป็นตัวที่บอกถึงความล้มเหลวของรัฐด้วยเหมือนกันว่า ที่ผ่านมามันแก้ปัญหาไม่ตรงประเด็นหรือไม่ถูกจุดอย่างไร รายงานนี้เป็นอีกหนึ่งข้อมูลที่ผมหวังว่ามันจะถูกนำไปใช้อย่างเห็นผลในทางปฏิบัติ ไม่ใช่เก็บไว้บนหิ้งโดยไม่พยายามทำให้เกิดการปฏิบัติจริง ผมเชื่อว่ากระแสทางการเมือง ความเคลื่อนไหวทางการเมือง มันคงเป็นตัวพิสูจน์หรือให้คำตอบได้เหมือนกันว่าแผนของ กอส. ที่เสนอไปจะบรรลุหรือไม่ ถ้าฝ่ายการเมืองหยิบขึ้นมาแล้วไม่ใส่ใจให้ความสำคัญ มันก็น่าเสียดาย ผมเชื่อว่าหลายคนก็คงคิดอยู่เหมือนกันว่า ข้อมูลของ กอส. หรือผลสรุปของ กอส. คือเรื่องราวที่ถูกพูดถูกวิเคราะห์กันมาแล้วหลายปี แต่ในรายงานนี้ก็ยังมีมติอื่นๆ ที่เพิ่มขึ้นมา ผมเสนอว่า ถ้าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามา

ร่วมกัน มันก็อาจจะแก้ไขปัญหาได้ ถ้าสามารถนำข้อเสนอข้อศึกษาของหลายๆ ฝ่าย เช่น ฝ่ายทหาร ฝ่ายองค์กรต่างๆ มารวมกัน และให้คนที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ในการแก้ปัญหา โดยผสมผสานบูรณาการของทุกแผนทุกผลการวิจัย มันจะเป็นประโยชน์มาก และผมเชื่อมั่นว่ามันจะดับไฟได้ได้ แต่แน่นอนว่ามันต้องใช้เวลา

บทบาทสื่อมวลชนไทยต่อปัญหาชายแดนใต้

ผมว่าปัญหาภาคใต้แก้ได้ถ้าทุกส่วนของสังคมร่วมกัน แผนของสื่อก็คือส่วนหนึ่ง ไม่ใช่เฉพาะเรื่องของภาคใต้ แต่เป็นเรื่องทุกเรื่อง เรากำลังพูดถึงคุณธรรม การสร้างคุณธรรม จริยธรรม ความสามัคคีให้เกิดขึ้นในประเทศชาติ สื่อต้องไปฝังคุ้ยในเรื่องปัญหานี้ด้วย แต่ในรายงาน กอส. พูดถึงเรื่องนี้บ่อยมาก

ประเด็นเรื่องการใช้สื่อมวลชนเพื่อให้มีการสื่อสารความจริงจนเกิดความน่าเชื่อถือ ผมมองเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกคือสื่อโทรทัศน์ ผมมองว่ายังทำไม่เต็มที่ สิ่งที่เขาทำคือการนำเสนอความจริงไปตามกระแส ตามเรื่องที่เกิดขึ้น ไม่ได้มีเป้าหมายในการนำเสนอเพื่อให้เกิดการแก้ปัญหา ถ้าถามว่าทำไมไม่ทำ ผมว่าน่าจะอยู่ที่นโยบายของตัวองค์กร ถ้าคุณคิดว่าเป็นความระแวงชาติ สื่อมวลชนจะต้องมีความรับผิดชอบต่อประเทศชาติ คุณจะต้องทำ และนำไปสู่การบรรลุผล คือการแก้ปัญหา ส่วนที่สองคือสื่อสิ่งพิมพ์ ผมว่าสื่อสิ่งพิมพ์พยายามทำแล้วและถ้าเทียบกันแล้วเขาทำได้ดีกว่าสื่อโทรทัศน์ด้วยการลงพื้นที่ การวิเคราะห์พื้นที่ การเข้าไปขลุก ไปสัมผัส เขานำเสนอได้ค่อนข้างดี ด้วยความคล่องที่มีเขาทำหน้าที่ได้ลึกและมีข้อมูลนำเสนอความจริงได้อย่างชัดเจน แต่มันก็กลับมาสู่ปัญหาเดียวกันว่า สื่อทุกแขนงในทุกวันนี้มองปัญหาภาคใต้เป็นปัญหาที่เราต้องจับอย่างต่อเนื่อง และนำเสนออย่างวิเคราะห์ อย่างมีแบบแผน เพื่อการแก้ปัญหาหรือเปล่า ถ้าเกิดว่ายัง มันก็จะทำให้การนำเสนอเรื่องวิกฤติภาคใต้ยังไม่สามารถนำเสนอความจริง สร้างความน่าเชื่อถือ สร้างความเข้าใจ ให้คนทั้งประเทศได้

ปัจจุบันนี้คนทำข่าวไม่ได้ทำงานอย่างเกาะติดวิเคราะห์สื่อมักจะสนุกไปกับกระแส พอบอลโลกมาก็ไปกับฟุตบอล และไปอย่างไม่มีการสร้างสรรค์กีฬา ไปแบบเกมสนุก แต่ไม่มองว่าในภาวะแบบนี้เราจะสร้างแรงบันดาลใจ

ให้เด็กไทยหันมาเล่นฟุตบอลอย่างมีกติกาอย่างไร สื่อไม่ค่อยได้ทำ เพราะฉะนั้น
ผมว่าปัญหาอยู่ที่คนทำสื่อเองว่า ศึกษาและมองเป้าหมาย รวมทั้งสามารถที่
จะนำปัญหานั้นให้ไปสู่การแก้ไขได้อย่างไรโดยใช้บทบาทของความเป็นสื่อ สิ่ง
เหล่านี้ไม่อยู่ในสำนึกของสื่อเท่าไร ไม่ใช่เฉพาะปัญหาภาคใต้ แต่ทุกปัญหา
ทุกวิกฤติที่เกิดขึ้น ซึ่งต้องกลับมาถามองค์กรสื่อว่าทำไม ในเมื่อเรารู้ว่าถ้าเกิด
ปล่อยไว้มันจะเกิดความเสียหายต่อชาติบ้านเมืองอย่างใหญ่หลวง ทำไมเรา
ไม่จริงจังกับมัน ทุ่มบประมาณ ทุ่มกำลังคนลงไป แต่มันก็ไม่เป็นเช่นนั้น หาก
จะถามว่าข้อจำกัดคืออะไร นี่คือข้อจำกัด

ผมมองว่าคนที่ไปทำข่าวในลักษณะนี้ต้องเป็นคนที่เชี่ยวชาญ ต้อง
เป็นคนที่มีความลึกซึ้งและมีความรู้สึก ว่า ‘ยอมไม่ได้’ มันต้องมาจากสำนึก คน
ที่ไม่มีสำนึกไปทำข่าว มันไม่มีประโยชน์ เขาจะทำแบบขอไปที ผ่านไปวันๆ โดย
ไม่ได้คิดต่อ แต่เรื่องของสำนึกเป็นสิ่งที่พูดยาก มันต้องสร้างขึ้นมา ถามว่า
ศักยภาพของคนทำข่าวมีไหม ผมเชื่อว่าเรามีพร้อม เรามีคนเก่งๆ เยอะ แต่
ถ้าคุณไม่มีเป้าหมาย คุณก็จะเอาคนพวกนี้ไปทำอย่างอื่น คุณต้องรู้จักใช้งาน
เขา ดูจังหวะดูเวลา ให้เขาแสดงศักยภาพ ให้โอกาสเขาทำอย่างเต็มที่ แต่
บางครั้ง ไม่ใช่ว่าใครก็ได้ เขาต้องมีประสบการณ์ มีความเข้าใจลึกซึ้ง โดย
เฉพาะปัญหาภาคใต้ เขาต้องผ่านการศึกษาวิเคราะห์ ต้องอ่านมาก ผมอยาก
เห็นสื่อมวลชนที่มีความชำนาญเฉพาะทาง เช่น เวลาพูดเรื่องเศรษฐกิจแล้ว
นึกถึงคนนั้น เรื่องความมั่นคงนึกถึงคนนี้ เราจะทำยังไงให้องค์กรสื่อสร้างผู้
เชี่ยวชาญขึ้นมา และผมเสียตายเป็น กอส. ไม่ได้ให้ความสำคัญกับบทบาท
ของสื่อมวลชนในการร่วมแก้วิกฤติปัญหาภาคใต้อย่างที่ควรจะเป็น



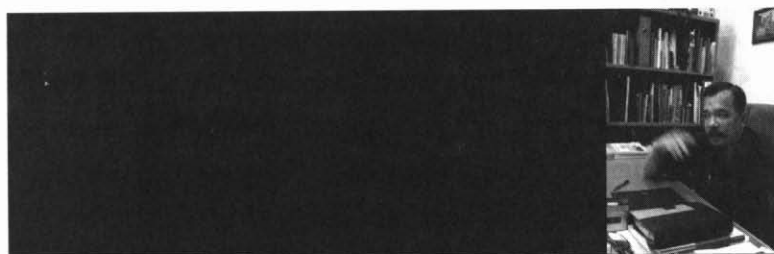
หน้าว่าง



16

เข้าไม่ถึงผู้นำจิตวิญญาณ...เข้าไม่ถึงประชาชน

ไชยยงค์ มณีพิลึก



ไชยยงค์ มณีพิลึก นายกสมาคมนักหนังสือพิมพ์ภาคใต้แห่งประเทศไทย หัวหน้าศูนย์ข่าว น.ส.พ.เดลินิวส์ ภาคใต้ตอนล่าง และกรรมการศูนย์ดำรงธรรม 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นสื่อมวลชนที่คร่ำหวอดกับงานข่าวในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มาหลายสิบปี นอกจากนี้ยังเคยเป็นที่ปรึกษาศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ฝ่ายการเมืองการปกครองมาเป็นระยะเวลา 8 ปี

รายงาน กอส. เป็นรายงานที่มีประโยชน์และพุดครอบคลุมทุกเรื่องที่เกิดขึ้นใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ หากสามารถให้หน่วยงานต่างๆ นำไปใช้เป็นคู่มือ น่าจะเป็นประโยชน์ในการแก้ปัญหาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ โดยเฉพาะกรณีเกี่ยวกับเรื่องมวลชน เรื่องสิทธิมนุษยชน แต่มีปัญหายู่ว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะเอาไปใช้ตามที่ต้องการหรือไม่ ผู้บริหารประเทศไม่ว่าชุดไหน ต้องให้ความสนใจในการแก้ปัญหา โดยไม่มีเรื่องการเมืองเข้ามายุ่งเกี่ยว และควรหยิบยกรายงานนี้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

ภาคประชาชนที่แท้จริง-สิ่งที่ขาดหายไป

คณะกรรมการทุกคณะที่ตั้งขึ้นมาเพื่อทำงานแก้ปัญหาภาคใต้ มีจุดบอดอยู่ที่ไม่มีตัวแทนของประชาชนจริงๆ เข้าไปนั่งเป็นคณะกรรมการในคณะของ กอส. ก็เช่นกัน กอส. ไม่มีตัวแทนภาคประชาชนจริงๆ แม้แต่คนเดียว ไม่ว่าจะเป็นนักวิชาการ ตัวแทนศาสนา หรือเอ็นจีโอ โดยข้อเท็จจริง คนเหล่านี้

นั่นเป็นตัวแทนกลุ่มของเขา ไม่ใช่ตัวแทนประชาชนที่แท้จริง เหตุผลที่เราไม่ได้ตัวแทนประชาชนใน 3 จังหวัดจริงๆ เข้ามารวมแก้ปัญหา เพราะไม่มีตัวแทนของภาคประชาชนที่ถูกต้องขึ้นมา พอพูดถึงตัวแทนของประชาชนในระดับท้องถิ่นหมู่บ้านก็จะมาจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งในภาคอื่นๆ ผมไม่รู้ แต่ใน 3 จังหวัดชายแดนใต้ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านไม่ใช่ตัวแทนของประชาชน หากแต่เป็นตัวแทนของนักรบการเมืองและราชการ

สมมติว่าเราจะไปจัดเวทีฟังความคิดเห็นหรือทำประชาพิจารณ์ในตำบลๆ หนึ่ง ใน 3 จังหวัดชายแดนใต้ แล้วคาดหวังว่าจะได้ตัวแทนชาวบ้านมา ไม่เคยมีใครได้ตัวแทนชาวบ้านจริงๆ เพราะจะมีการสั่งมาจากอำเภอว่า ให้คนโน้นคนนี้มาพูด ความคิดต่างๆ ก็จะเป็นตัวแทนของภาคราชการและนักรบการเมือง ตัวแทนประชาชนไม่เกิด เพราะยังไม่เคยมีใครไปสร้าง ที่ผ่านมานุคคลต่างๆ ที่ออกมาพูด เขาสะท้อนความรู้สึกของเขา ไม่ใช่ความรู้สึกของประชาชน

เรื่องสิทธิมนุษยชน เราประชุมเรื่องนี้หลายหน แต่คนที่มานั่งประชุมเป็นหน้าเดิมๆ บางคนอยากจะมา แต่นำเสนอไม่เป็น มาแล้วก็ไม่รู้จะเสนออะไรทั้งทีในใจอยากจะพูด แต่มาแล้วถูกกันไปไว้ข้างหลัง คนข้างหน้าคือคนที่ถูกจัดมาให้พูด ชาวบ้านมานั่งแค่เป็นตัวประกอบ เราเลยไม่เคยได้ฟังชาวบ้านพูดจริงๆ

กอส. ทำงานมากมาย แต่ไม่ถึงประชาชน

กอส. ได้ไปทำอะไรมากมาย แต่ไม่สามารถสะท้อนสิ่งที่ทำไปสู่ภาคประชาชนได้ ถ้าเราส่งคนไปถามชาวบ้านว่ารู้จัก กอส. ไหม และรู้ไหมว่า กอส. ทำอะไรมาบ้าง คำตอบคือ ไม่มีใครรู้จัก เพราะสิ่งที่ กอส. ทำ เข้าไม่ถึงชาวบ้าน มันมีการใช้สื่อ แต่สื่อเหล่านั้นไม่ใช่สื่อที่เข้าถึงประชาชนอย่างแท้จริง เพราะประชาชนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีข้อจำกัดในการรับสื่อ สำหรับสื่อหนังสือพิมพ์ จบไปเลย 10 เปอร์เซ็นต์เท่านั้นที่อ่านได้และสนใจที่จะอ่าน ส่วนสื่อโทรทัศน์ก็ไม่สามารถเป็นองค์ความรู้คนดูเพื่อผ่านเท่านั้นสำหรับสื่อวิทยุที่ผ่านมา กอส. ไม่ใช่สื่อวิทยุท้องถิ่นให้เป็นประโยชน์ ซึ่งถ้าหากใช้ มันจะเข้าถึงประชาชนมากขึ้น แต่ก็เป็นส่วนหนึ่ง ไม่ใช่ทั้งหมด ผมมองว่า กอส. ขาด

การประชาสัมพันธ์

ไม่เฉพาะแต่ กอส. เท่านั้น แต่เป็นทุกหน่วยงานที่ลงมาทำงานตรงนี้แล้วไม่เคยประสบความสำเร็จเลย หากเราเปรียบเทียบ งานวิจัยของสถาบันการศึกษาซึ่งมีประโยชน์ต่อคนในพื้นที่ อย่างเช่นเรื่องประมง ผมเคยลงไปถามคนทำอาชีพประมง ปรากฏว่าพวกเขาไม่เคยได้รับรู้งานวิจัยเหล่านี้ ผมเคยบอกว่ามันมีช่องทางให้ชาวบ้านรับรู้ได้ ด้วยการนำเรื่องลงไปที่ อบต. (องค์การบริหารส่วนตำบล) แล้วให้ อบต. นำลงไปให้ชาวบ้านอีกที แต่เขาทำวิจัยเสร็จแล้วก็จะตั้งไว้ซึ่งหลายๆหน่วยงานที่ลงมาทำงานวิจัยภาคใต้เป็นเช่นนี้คือทำเสร็จแล้วจัดทำเป็นรูปเล่มตั้งทิ้งไว้ ไม่มีการนำไปใช้ ไม่ถึงมือประชาชน แม้แต่เรื่องที่ประชาชนควรจะรับรู้ก็ไม่ถึง

ศึกษาแนวทาง ‘ศอ.บต.’ หาข้อสรุปให้ ‘ศยส.’

ต่อข้อเสนอของ กอส. ที่ให้มีศูนย์อำนวยการยุทธศาสตร์สันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศยส.) นั้น ผมอยากให้มีการศึกษาการทำงานของศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) เพื่อนำแนวทางมาปรับใช้กับหน่วยงานใหม่ที่จะเกิดขึ้นตาม พ.ร.บ.สันติสุขฉานอันท์

ผมเป็นที่ปรึกษาฝ่ายการเมืองการปกครองของ ศอ.บต. มา 8 ปี จน ศอ.บต. ถูกยุบ ถามว่าทำไมเมื่อพูดถึงปัญหาภาคใต้แล้วหลายคนพูดถึง ศอ.บต. เราต้องดูลักษณะและจุดเน้นของงานที่ ศอ.บต. ทำ รวมทั้งอำนาจหน้าที่ของ ศอ.บต. ทำไมคนมุสลิมในพื้นที่จึงรู้สึกว้า ศอ.บต. เป็นเพื่อน ในขณะที่เขามองว่าหน่วยงานรัฐอื่นๆ ไม่ใช่เพื่อน เพราะวาทะบทาหน้าที่ของ ศอ.บต. มีอำนาจใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ครอบคลุมหมดทุกเรื่อง ทั้งเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา เมื่อครอบคลุมหมด วิธีการแก้ปัญหามันยึดโยงกันหมด เพราะปัญหาของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เกิดจากเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา ความล่าช้า จิตวิทยา ความไม่ไว้วางใจต่างๆ ฯลฯ มันเป็นปัญหารวมศูนย์ ซึ่งวิธีการแก้ปัญหของ ศอ.บต. สามารถแก้ได้

สิ่งสำคัญที่สุดคือ ศอ.บต. มีอำนาจในการโยกย้ายข้าราชการทุกกระทรวง ทบวง กรม ที่มาทำหน้าที่ใน 5 จังหวัดชายแดนใต้ พอมีปัญหา มีการมาร้องเรียน เจ้าหน้าที่คนไหนมีปัญหา เมื่อสอบสวนเสร็จ ศอ.บต. ก็จะ

ย้ายออกไปนอกพื้นที่ทันที การแสวงหาความร่วมมือจากมวลชนของ คอ.บต. ได้รับการตอบสนองอย่างล้นหลาม เพราะประชาชนทุกคนสามารถมาร่วมเรียนที่ คอ.บต. ได้ โดยใช้เวลาแค่ 7 วัน ในการดำเนินการเพื่อให้รู้ผิดถูก หลังจากนั้นก็ตัดสินใจแก้ปัญหาที่ชาวบ้านเห็นได้ชัด คือย้ายออกนอกพื้นที่ จากตรงนั้นเองทำให้มวลชนไว้วางใจและเข้าใจว่า คอ.บต. คือเพื่อนของเขา ในขณะที่หน่วยงานอื่นไม่ใช่ ถามว่าตอนนี้ กอ.สสส.จชต. (กองอำนวยการเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้) มีอำนาจในการย้ายข้าราชการไหม ไม่มี ใครจะร้องเรียนยังไม่ต้องแจ้งไปที่ต้นสังกัด ส่วนจะช่วยเหลือแก้ปัญหาอย่างไรก็อยู่ที่ต้นสังกัด ตั้งแต่เกิดวิกฤติใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เคยมีข้าราชการชั้นสัญญาบัตรที่ถูกร้องเรียนถูกย้ายออกนอกพื้นที่ไหม คำตอบคือไม่มี นี่คือนิสัยที่ไม่เหมือนกัน

คอ.บต. มีกุศโลบายในการตั้งที่ปรึกษา คอ.บต. มีที่ปรึกษาเยอะ เราตั้งเขาเป็นที่ปรึกษา เวลาเรามีเรื่องอะไรเขาจะมาบอกให้เรารู้ เขาจะช่วยเราแก้ปัญหาอย่างเต็มที่ เพราะเขาถือว่าเขาเป็นที่ปรึกษาเรา ทั้งที่เราไม่มีคำตอบแทนให้เขาเลย สังคมมุสลิมเขาถือว่าตำแหน่งนี้มีเกียรติ เขาช่วยทำงานอย่างเต็มที่ เรื่องหลายเรื่องที่เราไม่รู้ เมื่อก่อนนี้เราไม่รู้หมด เพราะ คอ.บต. มีที่ปรึกษา แต่ตอนนี้เราไม่รู้อะไรเลย ตอนนี้ที่ปรึกษาเหล่านี้อยู่ด้วยความหวาดระแวง พวกหนึ่งก็ถือว่าในเมื่อเขาไม่มีส่วนร่วมก็เลยไม่มา อีกพวกก็ไม่ไว้วางใจหน่วยงานใหม่ที่ตั้งเขาเป็นที่ปรึกษา เข้ามาแต่ไม่ทำอะไร เพราะลักษณะงานของ คอ.บต. คืองานของพลเรือน แต่งานของ กอ.สสส.จชต. คืองานของทหาร ผมเคยเป็นที่ปรึกษาของทหาร เวลาทหารเรียกที่ปรึกษามาคุย เขาจะฟังแล้วจบ แต่เวลาปฏิบัติจริงๆ เขาจะไปถามคณะทำงานเสนาธิการซึ่งเป็นผู้วางแผนทั้งหมดและต้องปฏิบัติตามนั้น สำหรับ คอ.บต. เวลาที่ปรึกษาเสนอแผนงานไป ฝ่ายอำนวยการจะนำไปวิเคราะห์และแปลเป็นนโยบายในทางปฏิบัติ

ถามว่า คอ.บต. เป็นยาวิเศษไหม ไม่ใช่ แต่เป็นยาที่ให้สำหรับก่อนที่โรคจะเกิด เปรียบเสมือนเรารู้ล่วงหน้าว่าจุดไหนจะมีเหตุการณ์รุนแรงเราจะจับได้ก่อน เวลาจะมีระเบิด คอ.บต. สามารถถอดสลักได้ก่อน แต่ถามว่าจบไหมไม่จบ เพราะ คอ.บต. ไม่ใช่ยาวิเศษ เป็นเพียงยาระงับปวดแก้ไข้เท่านั้นเอง

หน่วยงานที่จะเกิดขึ้นตาม พ.ร.บ.สันติสมานฉันท์ ลักษณะของมันหนึ่ง ต้องดูแลครอบคลุมหมดทุกด้าน ทั้งเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และการแก้ปัญหาความไม่สงบ มันต้องอยู่เป็นศูนย์อันเดียวกัน ไม่ใช่ต่างคนต่างทำ ซึ่งจะทำให้งบประมาณหมดไปเปล่าๆ และไม่ถักทอกัน แผนงานไม่ประสานกัน สอง ปัญหาจังหวัดชายแดนใต้คือปัญหาเก่า คือปัญหาเดิมที่ คอ.บต. เคยทำ คือปัญหาความหวาดระแวง ปัญหาความไม่ไว้วางใจระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่รัฐ เพราะฉะนั้นในการแก้ปัญหา หน่วยงานที่แก้ปัญหาต้องสามารถที่จะโยกย้าย สามารถที่จะมีอำนาจให้คุณให้โทษกับข้าราชการในพื้นที่ได้เหมือนกับ คอ.บต. หน่วยงานใดก็ตาม ถ้ามีอำนาจแบบที่ คอ.บต. เคยมี ก็สามารทำได้ แต่ไม่มีใครคิดจะเอารูปแบบที่ คอ.บต. เคยทำมาปรับใช้

เมื่อก่อนนี้ หลายสิ่งหลายอย่างที่ดำเนินไปได้ เพราะงบประมาณในการพัฒนา 5 จังหวัดผ่านมาจาก คอ.บต. และ คอ.บต. รู้ว่าประชาชนในพื้นที่ต่างๆ ต้องการอะไร เขาขาดแคลนอะไร ควรจะมีอะไร คอ.บต. จึงสามารถแก้ปัญหาได้ อย่างเรื่องลองกองที่ปลูกกันเต็มบ้านเต็มเมืองในขณะนี้ นั่นคือการทำงานของ คอ.บต. ตั้งแต่เริ่มทำแผนงานว่าลองกองเป็นพืชท้องถิ่นทำไมคนไม่ปลูก แล้วเริ่มเอามาแจกให้ชาวบ้านปลูกบ้านละ 5 ต้นก่อน พอมันออกผลขึ้นมาขายได้ ต่อมาชาวบ้านจึงนำมาปลูกกันเองจนเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญ

ใช้อำนาจเกินขอบเขตหรือไม่-ตรวจสอบได้โดยภาคเอกชน

ส่วนข้อสงสัยเรื่องการใช้อำนาจของ คอ.บต. ที่ผ่านมา คนที่ป็นว่า คอ.บต. มีอำนาจมากไปมีกลุ่มเดียว คือกลุ่มข้าราชการไทยพุทธ ข้าราชการไทยพุทธมองว่า คอ.บต. คือฝ่ายของคนมุสลิม คนข้างในรู้ปัญหานี้และก็พยายามที่จะให้ความเป็นธรรมกับทุกคน แต่ปัญหาเรื่องอื่นไม่เคยเกิดเลย

ถ้าถามผมว่าหากเราจะมีองค์กรแบบนี้ก็จะเป็นการให้อำนาจเกินไปหรือเปล่า ผมคิดว่ามันเป็นเรื่องที่ตรวจสอบได้โดยภาคเอกชน โดยเฉพาะสมัยนี้หากหน่วยงานใดใช้อำนาจเกินขอบเขต องค์กรเอกชนจะออกมาวิวยวายและตรวจสอบ

ผมมองว่าการให้อำนาจเกินขอบเขตมันไม่ช่วยให้ปัญหาน้อยลง ถ้าเราแต่งตั้งหน่วยงานในลักษณะคล้าย คอ.บต. เข้ามาทำงานในพื้นที่ จะไม่มี

ใครกล้าใช้อำนาจเกินขอบเขต เพราะปัจจุบันปัญหามันไม่ได้มาจากการใช้อำนาจเกินขอบเขต แต่มันเป็นการใช้อำนาจมืด ในระยะ 3 - 4 เดือนหลังที่มีคนตายเยอะ ถามว่าอะไรเกิดขึ้น ตอนนั้นก็คือ เราฆ่าเขา เขามาฆ่าเรา แต่ในวันที่มุสลิมตายเยอะ เพราะเราฆ่า วันนี้เราฆ่าเขา 2 คน พรุ่งนี้เขาก็ฆ่าเรากลับ 4 คน ก็ตอบได้กันไปมา ทุกวันจะมีคนที่ถูกขุดล่าสังหารยิง ปัจจุบันนี้มีหลายชุดมาจากสวนกลางที่ไม่ได้เข้ามาอยู่กับ กอ.สสส.จชต. และ กอ.สสส.จชต. ไม่ได้รับรู้ว่ามีใครมายิงใครในพื้นที่ 3 จังหวัด เพราะมันเป็นชุดอื่น นี่คือปัญหาของ กอ.สสส.จชต. ที่คอนโทรลชุดอื่นไม่ได้ เขาดูเฉพาะหน่วยของเขา เฉพาะงบประมาณของเขา เฉพาะพื้นที่ของเขา เฉพาะแผนงานที่เขาวางขึ้นมา แต่หน่วยงานอื่นที่เข้ามาจากสวนกลาง เขาไม่มีอำนาจไปยุ่งเกี่ยว มีชุดล่าสังหาร 3-4 ชุดมาอยู่ที่หาดใหญ่ แต่ละวันเขาจะดูตามบัญชีว่าใครมีปัญหา แล้วก็ไปฆ่าเขาใช้วิธีการลบเลข เอาจำนวนใจตั้ง จำนวนใจ 100 คน วันนั้นลบได้ 2 ก็เหลือ 98 พรุ่งนี้ลบอีก 2 ก็เหลือ 96 นี่คือวิธีการในการแก้ปัญหามาของเขา

ธรรมชาติแบบตำรวจ-ทหาร เปลี่ยนไม่ได้

ผมเข้าใจว่าโดยธรรมชาติองค์กรไหนเรียนมาอย่างไรก็จะปฏิบัติอย่างนั้น อย่างตำรวจ ไม่ว่าจะเปลี่ยนอธิบดีคนไหน ไม่ว่าจะเปลี่ยนนโยบายอย่างไร เขาก็ยังใช้วิธีการจับกุม วิธีการสอบสวน วิธีการทำงานเหมือนเดิม วิธีการปฏิบัติต่างๆ ของตำรวจก็คือวิธีการของตำรวจ ตำรวจกับทหารต่างกัน เวลาจับผู้ร้ายมา ทหารจะถามแล้วปล่อย เพราะทหารไม่ได้เรียนกฎหมายมา 4 ปี แต่ตำรวจรู้ดีว่าถ้าจับมาถามแล้วปล่อย ชาวบ้านอาจจะไปฟ้องกลับ ทหารเขาเรียนเฉพาะเรื่องป้องกันประเทศ เขาไม่ได้เรียนเรื่องสอบสวนเลย เพราะฉะนั้นเมื่อเขาจับคนมาสอบสวนเสร็จ ได้ประโยชน์แล้ว เขาจะปล่อยเลย แต่ตำรวจ ถ้าจับมาแล้วต้องได้หนึ่งข้อหาถึงจะปล่อย เพราะเขากลัวถูกฟ้องกลับ ในแต่ละปี ตำรวจถูกชาวบ้านฟ้องกลับเยอะ เพราะอย่างนั้นตำรวจจึงทำงานแบบป้องกันตัวเอง จับมาแล้วจะต้องได้ข้อหาหนึ่งก่อน แล้วข้อหาอื่นค่อยคุย จะประกันตัว จะไปหลุดในชั้นอัยการ ชั้นศาล ก็อีกเรื่องหนึ่ง วิธีการทำงานของแต่ละคนที่ได้ร่ำเรียนมาจากแต่ละสถาบันไม่เหมือนกัน

สำหรับทหาร ผมเชื่อว่านโยบายของทหาร ยังไงก็คือการใช้อาวุธ วิธี

การตอนันท์ที่บอกว่าสันติวิธีคืออะไร ก็คือสงทหารไปรบในพื้นที่สีแดง ปิดหัว ปิดท้าย แล้วก็กวตตรงกลาง คุณแก้ปัญหาไม่ให้คนถูกฆ่าตายโดยการส่งคนไปปิดหมู่บ้าน ตั้งด่าน ใครออกจากหมู่บ้าน ตรวจบัตร ใครเข้าหมู่บ้าน ตรวจบัตร และจดจำนวนไว้ จดลักษณะการไว้รถไว้ และพอดังด่านแล้วก็ส่งอีกชุดหนึ่งเข้าไปตรวจค้นคือตีป่าให้มันกระเจิงพยายามบีบให้ใจออกจากหมู่บ้านให้หมดถามว่าเรามีขีดความสามารถที่จะเฝ้าหมู่บ้านนี้ตลอดชีวิตไหม ไม่มี ยิ่งใช้วิธีนี้ยิ่งสร้างความกดดันให้กับคนในพื้นที่ ไม่ต้องเป็นคนมุสลิมหรืออก อย่างผมเป็นไทยพุทธ ถ้ามีใครมาปิดทางเข้าออกหมู่บ้านแล้วตรวจผมทุกครั้งที่ผมเข้าออก ครั้งแรกไม่เป็นไร แต่ถ้าทุกครั้งผมก็ไม่พอใจเหมือนกัน มันจะเกิดความรู้สึกต่อต้าน นี่คือวิธีการทำให้คนกลัวเพื่อไม่ให้เป็นใจและเพื่อไม่ให้สนับสนุนใจ และเพื่อไม่ให้ใจกลับเข้ามาในหมู่บ้าน แต่คุณจะใช้กำลังที่ไหนไปเฝ้าหมู่บ้านตลอดเวลา พอคุณถอนกำลังออกมา ใจก็กลับมาอีก

อยากได้มวลชน ต้องเข้าหาผู้นำจิตวิญญาณ

ปัญหาอีกอย่างที่ไม่เคยมีใครพูดถึง อาจจะมีคนมองแต่ไม่พูด หรือคิดว่ามันเป็นปัญหาเล็กจึงไม่เอามาเป็นประเด็นในการแก้ปัญหา ถามว่าทำไมเราจึงแก้ปัญหาแนวร่วมไม่ได้ ทำไมเราถึงดึงมวลชนไม่ได้ เราลืมไปว่าคนมุสลิม พออายุตั้งแต่ 3 ขวบ จะต้องไปเรียนตาดีกา เราคนไทยพุทธเกิดมาไม่เคยไปวัดก็ได้ แต่คนมุสลิมต้องไปโรงเรียนสอนศาสนา เพราะฉะนั้น อุลตาด โต๊ะครู โต๊ะอิหม่าม คือพ่อแม่คนที่สองของพวกเขา ชีวิตของเด็กมุสลิมผูกพันอยู่กับครูสอนศาสนามากกว่าใครๆ เมื่ออุลตาด โต๊ะครู โต๊ะอิหม่าม ส่วนหนึ่งเป็นแกนนำในการแบ่งแยกดินแดน เด็กส่วนหนึ่งก็ไปอยู่กับเขา อีกส่วนหนึ่งที่ไม่อยากไปก็ให้การสนับสนุนครูของเขาอยู่ที่บ้าน อีกส่วนหนึ่งที่ไม่สนับสนุนก็อยู่เฉยๆ ไม่ต่อต้าน เพราะนี่คือผู้มีพระคุณของเขา นี่คือนปัญหา เพราะฉะนั้นจำนวนของแนวร่วมจึงมีแต่เพิ่มขึ้น ไม่ลดลง ปัญหานี้ไม่ได้รับการพูดถึงเลย ว่าเราจะแก้อย่างไร เราเอาเจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองเข้าไปแก้มันไม่ได้ผล เพราะนี่คือปัญหาวัฒนธรรม วิถีชีวิต และศาสนา เราต้องเอาผู้นำศาสนาไปแก้กันเอง แต่เรากลับหวาดระแวงเขา เราไม่เคยดึงเขาไปร่วมแก้ปัญหาอย่างจริงจัง

นอกจากนี้ เรายังเข้าใจบทบาทของผู้นำศาสนาผิด เวลาทำอะไร หน่วย
งานทุกหน่วยงานเรียกกรรมการอิสลามประจำจังหวัดมาประชุม นั่นไม่ใช่
ผู้นำทางจิตวิญญาณของคนมุสลิม แต่เป็นนักการเมือง ประธานและ
กรรมการอิสลามประจำจังหวัดมาจากการเลือกตั้ง และอยู่ที่จังหวัด อยู่ที่
สำนักงาน แต่ประชาชนมุสลิมฟังใคร เขาฟังโต๊ะอิหม่าม ในทุกๆ หมู่บ้าน หนึ่ง
มัสยิดก็มีโต๊ะอิหม่ามหนึ่งคน หมู่บ้านไหนอยู่กับมัสยิดไหนก็ฟังโต๊ะอิหม่ามนั้น
โต๊ะอิหม่ามคือผู้นำทางจิตวิญญาณ เพราะฉะนั้นถึงเราจะเอาเงินไปให้
สำนักงานกรรมการอิสลามให้ตาย เรียกประชุมอีกร้อยพันครั้ง ก็แก้ปัญหา
ชาวบ้านไม่ได้ เพราะชาวบ้านเขาฟังโต๊ะอิหม่าม เราไปเสนอนโยบายผ่าน
กรรมการอิสลาม กรรมการอิสลามก็สั่งโต๊ะอิหม่ามไม่ได้

สำหรับงานมวลชนของฝ่ายราชการ ผมเข้าใจว่าเขาทำเต็มที่ งาน
มวลชนตามนโยบายใครก็ได้ คนที่ทำงานมวลชนได้ดีที่สุดคือคนที่โกหก
เก่งที่สุด เขาจะต้องพูดเรื่องไม่จริงถึงจะทำงานมวลชนได้ อย่างตำรวจชุมชน
สัมพันธ์ เวลาเขาคัดเลือก ก็จะเลือกจากคนที่ร้องเพลงเก่ง สนุกสนานเฮฮา ส่วน
คนที่จริงจังกับชีวิตจะทำงานมวลชนไม่ได้ เพราะบางเรื่องที่เขาพูด เขารู้อยู่
แต่ใจว่ามันเป็นเรื่องเหลวไหลทั้งนั้น เพราะฉะนั้นงานมวลชนเป็นงานที่หน่วย
งานไหนไปทำก็ได้ แต่ไปทำแบบไม่มีจิตวิญญาณ ไปทำตามหน้าที่ ตามตาราง
วันนี้ก็โหมงเข้าหมู่บ้านนี้ วันพรุ่งนี้ก็โหมงเข้าหมู่บ้านนั้น เอาฟุตบอลไปแจก เอา
ของไปแจก ไปทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ก็มีหน้าที่
เกณฑ์คนมา แต่ถ้าถามว่ามันเป็นธรรมชาติไหม ไม่เป็น ให้อะไรเอาไหม เอา
แต่เอาไปแล้วมีความสำนึกไหม ไม่มี เขาคิดว่า มาแจกก็เอา เห็นไหมว่า เขา
ไม่ชอบเรา แต่เวลาเราเอามอบไปรักษา เขามาให้หมอรักษา แต่กลับแล้วเขา
เคยพูดถึงเราไหม ไม่เคย ในใจเขายังไม่รักเรา เขาเข้าใจว่าเราไปเอาใจเขา
เพราะเราหวาดระแวงและกลัวเขา

มีคนไม่มากที่เราไปเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเขาได้ ผมมีหนังสืออยู่
เล่มหนึ่งซึ่งรวมประวัติของคนที่มามอบตัว หลังจากมอบตัวเสร็จ พาไปอยู่
โรงเรียนสี่สิบวันแล้วให้กลับบ้านไป เราส่งคนไปดู ทุกคนตรวจสอบแล้ว
รายงานมาว่า “พฤติกรรมไม่เปลี่ยนแปลง” เขาอยู่กับอุสตาธมาตั้งแต่ 3 ขวบ เรา
เอามาอยู่ด้วย 40 วัน ใส่ว่า ลงไป แล้วส่งกลับไปก็เดิม ไม่มีทาง เหมือนกับ

คนติดยาเสพติด ถูกจำคุก 2 ปี กลับมาอยู่สลัมที่เดิม อีก 30 วันเขาไปกับเพื่อนชุดเดิม ก็ติดยาอีก วิธีแบบนี้ไม่มีทางสำเร็จ

ผมเคยเสนอว่าวิธีการอย่างนี้เปล่าประโยชน์ เราจะแก้ปัญหานี้ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เราต้องแก้ที่หมู่บ้าน ไม่ใช่แก้โดยภาพรวม ปัญหาของคนมุสลิมไม่เหมือนกับของคนไทยพุทธ ผู้นำศาสนาในแต่ละหมู่บ้านมีความเชื่อในศาสนาอิสลามที่ไม่เหมือนกัน ถ้าโตะอิหม่ามคนนี้จบจากลิเบีย แนวคิด ความเชื่อของเขาก็เป็นแบบลิเบีย คนในหมู่บ้านก็รับคำสอนของเขาไว้ คนนี้จบจากซีเรีย มาเป็นอิหม่ามที่นี่ ความเชื่อ แนวคิดก็เป็นแบบซีเรีย คนนี้มาจากอียิปต์ก็มีความคิดความเชื่อแบบอียิปต์ ผมเคยลงไปสัมผัสชุมชนมาบอกได้เลยว่าเราต้องแก้ทีละหมู่บ้าน ผมเคยบอกว่า ถ้าหมู่บ้านไหนได้โตะอิหม่ามดี คนหมู่บ้านนั้นก็ดีขึ้นสวรรค์ ถ้าหมู่บ้านไหนได้โตะอิหม่ามที่ไม่ค่อยรู้เรื่อง เข้าใจศาสนาไขว้เขว หมู่บ้านนั้นก็จะถูกพาไปลงนรก

ระบบราชการไทย อีกปัญหาใหญ่ที่ต้องแก้

ปัญหาใหญ่ของคนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือคุณภาพชีวิต ถ้าคุณภาพชีวิตเขายังเป็นเช่นนี้ เราใส่อะไรไปก็เหมือนตักน้ำใส่ทะเล สมมติว่าผมต้องการเด็กวัยรุ่น 100 คน ผมก็แค่เอารถบัส 2 คัน ไปจอดในหมู่บ้าน แล้วก็ประกาศว่าเมื่อกี่คนในหมู่บ้านนี้ถูกตำรวจจับ ถูกซ้อมอยู่ตรงนั้น พวกเราไปช่วยกันเถอะ ไม่มีใครถามสาเหตุเลยว่าคนถูกจับเป็นใคร ชื่ออะไร ไปทำอะไรมา ทุกคนจะวิ่งกรูขึ้นรถเลย ผมก็ขับไป เวลาลงจากรถก็เฮกัน ถ้าไม่แก้ตรงนี้ทุกอย่างก็จบ แต่จะแก้ยังไง มันก็มีโจทย์อีก นักการศึกษาจะไปแก้ยังไง ฝ่ายปกครองควรจะมีส่วนที่ยังไง แต่ถามว่า ตอนนี้ฝ่ายปกครองอยู่ไหน ยิ่งตอนนี้มีกองอำนวยการเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ (กอ.สสส.จชต.) ฝ่ายปกครองทำอะไรได้บ้าง ทุกอย่างต้องรอ กอ.สสส.จชต. แม้แต่งบประมาณที่จังหวัดนำไปใช้ก็ต้องรออนุมัติจาก กอ.สสส.จชต.

ถ้าถามว่าเหตุการณ์ตอนนี้ ใครมีความสุข ผมจะตอบว่ามีคนมีความสุขอยู่ 2 พวกเท่านั้นเอง คือ หนึ่ง กองทัพ เพราะกองทัพไทยร่างศึกสงครามมานาน งบประมาณหมื่นพันล้านไม่เคยเห็น แต่วันนี้เห็นแล้ว และกระจุกอยู่ตรงนี้ สอง คือกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้มีอิทธิพล ซึ่งประเด็นนี้ก็มี

คนมองไม่เห็นอีก งบประมาณในการก่อสร้างตอมันี่ทั้งหมดอยู่ที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายก อบต. เพราะผู้รับเหมารายอื่นไม่กล้าเข้าไปในพื้นที่ ตั้งแต่คูระบายน้ำจนถึงทุกอย่างที่เป็นสาธารณประโยชน์ คนที่รับเหมาคือกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต. และผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ ข้าราชการที่มีหน้าที่ไปตรวจรับก็ไม่กล้าไปตรวจ เพราะถ้าไปตรวจสอบเขาก็อาจจะถูกยิงได้ เพราะฉะนั้นมีคน 2 ส่วนที่ต้องการให้ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นแบบนี้ไปอีก 10 ปี เพราะงานมันเยอะ นี่คือนิยาม แต่เวลาผมไปพูดเรื่องนี้ในที่ประชุม วงจะแตกแล้วเขาก็จะปิดประชุมไป

ผมมองว่า ผมคือหนึ่งในหุ้นส่วนของคน 62 ล้านคน ในประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผมเป็นคนที่นี่ ผมอยากจะเห็นการแก้ปัญหาของ 3 จังหวัดภาคใต้ถูกแก้อย่างถูกต้องทาง เวลาดังคณะทำงานขึ้นมา รัฐควรจะต้องเลือกคนที่รู้จริง เข้าใจปัญหาจริง และเป็นตัวแทนของชาวบ้านจริงๆ ไม่ใช่ตัวแทนขององค์กรหนึ่งองค์กรใด ผมอยากให้คนทำงานได้ข้อมูลที่แท้จริงจากคนในพื้นที่ โดยเฉพาะคนที่มาเป็นหัวหน้าของหน่วยงานแต่ละหน่วยงาน ไม่ใช่ไปฟังแต่ข้าราชการประจำ เรามักจะให้ความสำคัญกับข้าราชการประจำ ฟังจากข้าราชการประจำก่อนซึ่งเขามักจะพูดแต่เรื่องดีๆ และขุดปัญหาไว้ได้พรมเพราะถ้าพูดเรื่องไม่ดีมันก็จะสะท้อนกลับมาที่ตัวเอง แล้วก็ต้องแก้ปัญหาที่ตัวเองพูด เพราะในเมื่อคุณรู้ว่าเป็นอย่างนี้ ทำไมคุณไม่แก้ ระบบของข้าราชการประจำคือพูดเรื่องที่ดีอย่างเดียว

นอกจากนี้ระบบงานข่าวที่ผมเห็นมาจริงๆ แล้วการข่าวในระดับล่างดีแต่มันไปไม่ถึงระดับสูง ผมเคยเห็นเจ้าหน้าที่การข่าวระดับเล็กในพื้นที่วิเคราะห์ปัญหา เขาบอกอะไรได้หลายอย่าง บอกกลุ่มคน บอกอะไรได้ชัดเจน แต่เวลาส่งข้อมูลไปมันจะติดอยู่แค่อีกระดับหนึ่ง ไม่สามารถไปถึงระดับสูงได้ เพราะในระบบราชการบ้านเรา เวลาส่งของจริงไป มันจะมีคำสั่งลงมาให้คุณไปทำ ซึ่งระดับที่สองเขาไม่ยอมรับผิดชอบ เลยตั้งไว้เฉยๆ พอเกิดเหตุเขาก็จะรู้ว่าข้อมูลมันถูกต้อง แต่ผู้ใหญ่ไม่รู้ ระบบงานอย่างนี้ต้องได้รับการปรับปรุง เพราะถ้ายังเป็นเช่นนี้จะไม่มีทางแก้ปัญหาได้เลย





17

‘วิพากษ์ กอส.’ คือเวทีสาธารณะโดยแท้

มุฮัมมัดอายุบ ปาทาน , สมเกียรติ จันทรสีมา



มุฮัมมัดอายุบ ปาทาน

สมเกียรติ จันทรสีมา

มุฮัมมัดอายุบ ปาทาน บรรณาธิการบริหารศูนย์ข่าวอิศรา สมาคมนักข่าว
นักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย

สมเกียรติ จันทรสีมา บรรณาธิการศูนย์ข่าวอิศรา สมาคมนักข่าวนัก
หนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย

มุขำมัดอายูบ ปาทาน

วิธีการมาของรายงาน กอส. น่าสนใจ เพราะมาจากฐานความรู้ มีที่มาที่ไป เป็นรายงานที่สามารถอธิบายในเชิงความรู้ได้ เพราะมีฐานที่มาจาก การทำวิจัย การทำรายงานนี้เป็นปรากฏการณ์ใหม่ เป็นการทำรายงานใน สถานการณ์ความขัดแย้ง โดยมีกระบวนการรับฟังชาวบ้านด้วย แล้วมีการทำ มาหลายร่างก่อนที่จะมาเป็นร่างที่สมบูรณ์

คนที่จะได้แย้งรายงานนี้จะต้องโต้แย้งด้วยฐานความรู้จึงจะสม เหตุสมผล มันจะต้องสู้กันในเชิงข้อมูล จุดไหนเป็นจุดอ่อนของรายงานที่ไม่ สอดคล้องกับความเป็นจริง ประเด็นนี้เป็นประเด็นที่ก้าวหน้าในเชิงของการ ทำรายงาน พอเสร็จออกมามันมีความก้าวหน้าอีก ทำเสร็จแล้วรายงานไม่ได้ ถูกเก็บเอาไว้อย่างเดียว แต่มีการแปลเป็นภาษาอังกฤษ ภาษามลายู จุดที่น่า สนใจคือ เรามักพูดว่าอยากให้ เป็นเวทีสาธารณะ ซึ่งผมยังไม่เคยเห็นจริงๆ แต่ รายงานนี้กลายเป็นเวทีสาธารณะไปแล้ว คนเหนือ กลาง อีสาน พูดถึง

รายงานนี้กัน มันกลายเป็นเวทีสาธารณะที่คนมีส่วนร่วมมาก

ลักษณะวิธีการมาของรายงาน กอส. คล้ายๆ กับตอนที่มีการทำนโยบายสภาพความมั่นคงที่เกี่ยวกับจังหวัดภาคใต้ สมัยก่อนเขาใช้วิธีการสอบถามความเห็นผู้นำศาสนา ผู้นำท้องถิ่น นักการเมือง ประชาชนในพื้นที่ตรงไหนไม่ได้ ตรงไหนที่ขัดกัน ก็นำไปปรับปรุง ผมว่านี่คือข้อดีของรายงานฉบับนี้ ผมยังยืนยันว่าถ้าใครจะได้แย้งรายงาน กอส. จะต้องโต้แย้งด้วยฐานความรู้จริงๆ เพราะรายงานนี้มาจากฐานความรู้ วิธีคิดแบบนี้มันควรที่จะถูกนำไปใช้ในกระบวนการอื่นๆ ในการหาข้อมูลด้วย

เราควรจะนำรายงานนี้ไปสู่การปฏิบัติ กอส. ทำมาจนถึงขนาดนี้ ถ้าไม่มีใครคิดจะนำไปใช้กัน ผมว่ามันเป็นความน่าเศร้าของสังคมไทย แต่การนำไปใช้ไม่จำเป็นต้องประกาศว่ารัฐบาลจะต้องนำไปใช้นะ คนนี้ต้องนำไปใช้นะ ถ้าผู้บริหารทั่วไปเห็นว่าประเด็นไหนดี พรรคการเมือง อบต. หรือหน่วยงานราชการใด ถ้าเห็นว่าสิ่งใดในรายงานมีประโยชน์ต่อการทำให้สถานการณ์ดีขึ้น ทุกคนควรจะรีบทำ ปัญหาใหญ่ตอนนี้คือทุกคนต้องช่วยผลักดันให้มีการแปลงรายงาน กอส. ไปสู่การปฏิบัติให้เร็วที่สุด วิธีการไหนก็ได้ และให้เกิดเป็นความคิดรวบยอดที่ทุกคนคิดว่าเราต้องช่วยกันผลักดันไปสู่การปฏิบัติ ตอนนี้กระแสสังคมไทยเครียดกับสถานการณ์มากและอยากให้จบเร็วๆ ผมว่าสังคมไทยอยากให้เห็นทางออก แม้กระทั่งในเชิงแนวคิดก็ยังมี เพราะสองปีที่ผ่านมายังไม่มีใครออกมาพูดเรื่องทางออกที่พอจะเห็นแสงสว่าง

เราต้องยอมรับว่าสถานการณ์ภาคใต้มันหนักหนา ต้องการทางออกที่เห็นเป็นรูปธรรมและชัดเจนตัวอย่างกรณีปัญหา IRA ที่เกิดขึ้นที่ไอร์แลนด์เหนือ เขาต่อสู้กันมา 20 ปี มีคนตาย 3 - 4 พันคน 20 ปี เขาก็ยังพอเห็นทางออกในการแก้ปัญหา ของเรา 2 ปี คนก็ตายเยอะ แต่ทางออกที่จะทำให้เห็นภาพเพื่อให้คนโดนใจ ต้องช่วยกันผลักดันไปสู่การปฏิบัติโดยเร็ว ผมว่ายังมีหวังอยู่

อาจจะมีคนไม่เห็นด้วยกับรายงาน กอส. เพราะที่ผ่านมาเราไม่มีประสบการณ์ที่เป็นความขัดแย้งที่หนาและนานขนาดนี้ ฉะนั้นการจะออกมาพูดเรื่องสันติวิธีท่ามกลางสถานการณ์ความขัดแย้งที่หนา มันต้องใช้เวลา ต้องสะสมองค์ความรู้ ต้องเรียนรู้ คนยังกันตายทุกวันแล้วจู้จี้ เราจะออกมาพูดว่า

ให้ใช้สันติวิธี คนอาจจะมองไม่เห็น แต่เมื่อถึงจุดหนึ่งที่สังคมไทยขาดทางออก ทุกคนจะกลับมาเรียนรู้เรื่องสันติวิธีมากขึ้น คนพูดเรื่องนี้ต้องอดทนมาก ผมเชื่อว่าสักวันหนึ่งสังคมไทยจะกลับมาเรียนรู้สิ่งที่รายงาน กอส. พูด ข้อสำคัญคือเราต้องช่วยกันผลักดันให้มันเป็นเวทีสาธารณะให้ได้ ไม่ใช่เฉพาะคน 3 จังหวัด แต่เป็นเรื่องของคนทั้งประเทศ ต้องทำให้เป็นวาระแห่งชาติให้ได้ อันนี้เป็นเรื่องใหญ่ เพราะการจะแก้ปัญหาความขัดแย้งจะต้องให้คนที่อยู่นอก 3 จังหวัดชายแดนใต้เห็นด้วย มันถึงจะเกิดการขับเคลื่อนไปได้ พรรคการเมือง รัฐบาล ฝ่ายค้าน องค์กรประชาชนต่างๆ จะต้องเห็นด้วย มันถึงจะไปได้ บางทีเรื่องความขัดแย้ง เราพูดกันแค่วันสองวันไม่พอ มันต้องใช้เวลา คนทำงานในพื้นที่จะเห็นเลยว่าการอธิบายเรื่องความขัดแย้งต้องใช้เวลา

รายงาน กอส. พูดถึงเรื่องสั้นน้อยมาก อาจจะเป็นเพราะว่าในคณะ กอส. ไม่มีตัวแทนฝ่ายสื่อเลย เขาอาจจะเกรงว่าเรื่องราวจากที่ประชุมจะเป็นข่าวออกไป หรืออาจจะถือว่าในเมื่อรัฐบาลให้ กอส. มาทำงานภาคใต้แล้วสื่อคงจะไปขอความร่วมมือได้ในการนำเสนอข่าว เมื่อไม่มีตัวแทนจากสื่อ กระบวนการที่จะนำเสนอแนวคิดสันติวิธีผ่านสื่อควรจะทำอย่างไร? ตรงนี้คือปัญหา คงต้องมีการพูดคุยกับองค์กรสื่อว่า เราจะทำอย่างไรเพื่อผลักดันเรื่องสันติวิธีให้เป็นนโยบายสาธารณะให้ได้ และให้ประชาชนเกิดความเข้าใจ

ผมมองว่าเราสื่อสารกับคนนอกพื้นที่เยอะแล้ว แต่การสื่อสารในภาษาที่คนใน 3 จังหวัดสามารถเข้าใจยังไม่เวิร์กเท่าไร รายงานฉบับภาษาอังกฤษและภาษามลายูควรจะต้องทำให้เร็ว เพื่อนำไปสู่ฐานราก เพื่อทำความเข้าใจกับคน เพราะตอนนี้มันเป็นการต่อสู้ทางความคิด เราต้องรีบทำให้รายงานกระจายไปสู่ชุมชนท้องถิ่นโดยเร็ว เพราะว่าเมื่อเกิดการถกเถียงกัน มันจะเข้าทางเจตนารมณ์ของ กอส. ทันที คือการให้เป็นเวทีการเสวนา ไต่อะลือคกันไปตามา ซึ่งเป็นประโยชน์มาก

สิ่งที่จะต้องพูดให้ชัดในรายงานคือ วิธีการปฏิบัติ บางทีคนยังมองไม่เห็น มันต้องยกเหตุผลมาประกอบเป็นรูปธรรม เช่น กรณีที่บอกว่าคนไทยยังไม่เข้าใจเรื่องการใช้ภาษามลายูเป็นภาษาทำงาน ในชีวิตปกติของคนใน

พื้นที่นี้เขาใช้ภาษามลายูเป็นภาษาทำงานอยู่แล้ว แต่เมื่อ กอส. ยกประเด็นนี้ขึ้นมา คนไม่เข้าใจ เพราะพื้นฐานคนไทยยังไม่เข้าใจว่าคนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ใช้ภาษามลายูเป็นภาษาทำงานอยู่แล้ว พอมันเป็นประเด็นใหม่ในวงการข่าว จึงมีการตีความผิดไป กอส. ควรยกตัวอย่างให้เห็นชัดว่า โดยปกติมันเป็นวิถีชีวิตของเขาคืออยู่แล้ว ต้องอธิบายว่าเป็นเรื่องราวของคนที่นี่ ประเด็นแบบนี้เมื่อเปิดออกไป เราต้องรีบอธิบาย ตรงนี้อาจจะเป็นข้อจำกัดของสื่อ พอมันเป็นประเด็นขึ้นมา สื่อจับไปเล่นโดยไม่มีการอธิบายความเป็นมาเป็นไป ทำให้คนไม่เข้าใจ อีกกรณีคือข้อเสนอเรื่องการสานเสวนา คนทั่วไปเข้าใจว่าเป็นการเจรจา ผมเข้าใจว่าสานเสวนาไม่ใช่การเจรจา แต่มันคือการได้อะลือเปิดพื้นที่ในการพูดคุยกัน ประเด็นนี้ต้องอธิบาย เพราะทุกวันนี้คนเข้าใจผิดกันมาก แม้แต่ข้าราชการยังเข้าใจว่ามันเป็นการเจรจารูปธรรมแบบนี้คือสิ่งที่ กอส. ต้องอธิบาย เพราะคนเราละสมองค์ความรู้ไม่เหมือนกัน

เรื่องของสื่อมวลชนกับปัญหาวิกฤติได้ ต้องยอมรับอย่างหนึ่งว่า โดยพื้นฐานของสื่อ มันมีโครงสร้างที่มีปัญหา การสื่อสารความจริงในพื้นที่ของสื่อมีข้อจำกัด เพราะพื้นที่มีน้อย การอธิบายสถานการณ์ความขัดแย้งที่หนานั้น เราใช้การอธิบายเพียงกระแสรวบวันไม่พอ มันต้องเอาที่อื่นมาอธิบายประกอบ สื่อกระแสหลักมีข้อจำกัดในการอธิบายสิ่งที่เกิดขึ้น เพราะมีพื้นที่ไม่มากพอ เราต้องอาศัยสื่อทางเลือกมาช่วยอธิบายเพิ่มเติม

การสื่อสารความจริงต้องเสนอรอบด้าน ถ้าสื่อเสนอรอบด้าน ทั้งภาครัฐ ประชาชน ประชาชนที่ประสบเหตุ มันจะมีความน่าเชื่อถือสูง แต่ถ้าเมื่อไหร่ที่สื่อเสนอไม่รอบด้านและไม่ต่อเนื่อง ความน่าเชื่อถือจะไม่มี ผมมองว่าที่ผ่านมาอาจจะเพราะสถานการณ์มันเกิดมากเกินไป ทำให้สื่อตามไม่ทันพอจะเสนอเรื่องนี้ เกิด 30 จุด พอจะไป มาอีกแล้ว 100 จุด นี่อาจจะเป็นส่วนหนึ่ง แล้วเราจะทำอย่างไร? เราต้องอธิบาย เพราะที่ผ่านมามันไม่มีพื้นที่ในการอธิบาย คนก็จะมีอารมณ์มากขึ้นเมื่อไม่มีคำอธิบาย ถ้ามีการอธิบายรอบด้าน คนจะมีสติ

สมเกียรติ จันทรสีมา

มีคนถามว่า สื่อควรจะรับผิดชอบต่อเหตุการณ์ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วยหรือเปล่า เพราะดูเหมือนสื่อจะเป็นตัวผลิตซ้ำความรุนแรง ผมเห็นด้วยว่า รายงาน กอส. เป็นตัวตั้งที่ตี กระบวนการที่ดีมากคือกระบวนการที่ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนถกเถียงจนมาเป็นประเด็นที่ทุกคนได้ลงมาดูรายละเอียด ได้เห็นถึงภาพ

ประเด็นเรื่องข้อมูลในพื้นที่ ถ้าเราดูโมเดลของอิศรา อิศราถือเป็นการทำข่าวในแบบที่แตกต่างจากสื่อทั่วไป คือ เป็นการทำงานเชิงรุก ปัญหาของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้คือ เราไม่รู้จะหาใครมาพูดถึงปัญหาภาคใต้ ผมว่าไม่แปลกที่มันมีแหล่งข้อมูลเดียวคือแหล่งข้อมูลของเหตุและเจ้าหน้าที่รัฐซึ่งผลิตความรุนแรงตลอดเวลา ชาวที่ออกมาถ้าเราไปดูแหล่งข่าวมันคือเจ้าหน้าที่รัฐ จะคิดหรือไม่ก็ตาม เราอ่านแล้วรู้ มันไม่เคยมีแหล่งข่าวที่เพิ่มไปกว่านี้ ไม่เคยมีการไปสัมภาษณ์ชาวบ้าน ไม่เคยมีการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนในเรื่องเดียวกันที่เป็นเหตุการณ์รุนแรง มันอาจจะมีย่างกรรณิที่รัฐเข้ามาจัดการ ซึ่งถ้าเป็นข่าวจากรัฐ คนจะมองว่าเป็นการโฆษณา

ผมคิดว่าถ้ามองเชื่อมกับสิ่งที่เกิดขึ้น มันกำลังเกิดสิ่งที่รายงาน กอส. ไม่ได้เขียนไว้เป็นตัวอักษร แต่เกิดขึ้นในแง่ของรูปธรรม คือการวิจารณ์รายงาน กอส. จากคนรอบด้านกำลังกระแทกเข้ามาในพื้นที่เพื่อให้คนข้างในต้องพูด เพราะทุกคนได้พูดในสิ่งที่ปัญหาของคุณแล้ว คนข้างในจะต้องพูด และกระบวนการที่เดินสายมันบอกอะไรบางอย่างว่า คนเริ่มพูดแล้วนะ ก่อนหน้านั้นคนในพื้นที่ไม่มีใครอยากพูด แต่ตอนนี้เขาเริ่มพูดกันแล้ว ตัวอย่างเช่น ศูนย์นิติธรรมสมานฉันท์ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ข้อหนึ่งของภารกิจที่เขาเขียนไว้คือต้องร่วมมือกับสื่อ แต่มันไม่เคยเกิดขึ้น เพราะด้วยความระแวงทั้งความปลอดภัยของตัวเองและในแง่ที่ว่าสื่อเป็นสิ่งที่ควบคุมไม่ได้ ถ้ารายงานออกไปแล้วจะเกิดผลกระทบกับตัวรูปคดี ตัวลูกความ และตัวเขาเอง มันมีตัวอย่างที่ดีมากคือตอนที่มหาวิทยาลัยเที่ยงคืนลงมาจัดเวทีที่ มอ.ปัตตานี ประเด็นที่พูดกันเป็นสิ่งที่คนในพื้นที่รู้ดีอยู่แล้ว แล้วคนในพื้นที่ก็ลุกขึ้นมาพูด มันเป็นปฏิกิริยาที่ทำให้เห็นว่า คนในพื้นที่กล้าพูดเพราะคนนอกพื้นที่ได้เข้ามาเปิดพื้นที่ให้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ได้เขียนไว้ในร่าง กอส. ถ้ากระบวนการนี้เป็นจริง

คือคนเริ่มพูดมากขึ้น สิ่งที่เราน่าจะเห็นต่อไปคือ สื่อน่าจะต้องเริ่มสะท้อนถึงสิ่งที่คนไม่เคยได้ฟัง ตัวแหล่งข่าวที่เราไม่เคยได้ยินชื่อ

มุฮัมมัดอายุบ ปาทาน

ที่ผ่านมาอาจจะเป็นเพราะว่าเราไม่เคยมีความขัดแย้งที่หนಾಯ่างนี้ สื่ออาจจะไม่มีประสบการณ์ ความขัดแย้งที่มีเรื่องวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง และมีแนวคิดที่มาทับซ้อนกันอยู่ด้วยแบบนี้สื่ออาจจะไม่คิดว่าต้องมีการอธิบาย เพราะเดี๋ยวมันก็จบไปเอง

เรื่องความขัดแย้ง ถ้าเป็นในต่างประเทศเขาจะให้ความสำคัญกับสื่อมากกว่าจะต้องมีการคุย เวลาคุยกับสื่อเราจะคุยกับระดับผู้ปฏิบัติข้างล่างไม่พอ ต้องคุยในระดับบรรณาธิการ ระดับผู้มีอำนาจ ให้เข้าใจด้วยว่า เวลาเสนอประเด็นขึ้นไป จะอ่อนไหวหรือไม่ แต่อย่างที่ผมบอก เราไม่เคยมีประสบการณ์ ที่ผ่านมาเราเห็นแต่ความขัดแย้งในเชิงการเมือง แต่ปัญหาภาคใต้คาบเกี่ยวเยอะ ทั้งการเมือง ศาสนา วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ เชื้อชาติ อันนี้เป็นโมเดลหนึ่งว่าการเขียนข่าวในเชิงความขัดแย้ง มันควรจะเขียนยังไง ไม่ให้เป็นการขยายวิกฤติความขัดแย้งออกไปอีก มันถึงเวลาแล้วที่สื่อจะต้องถอดบทเรียนจากเหตุการณ์ภาคใต้

อย่างไรก็ตามการทำงานในสถานการณ์ความขัดแย้ง เราจะทิ้งสื่อกระแสหลักไม่ได้ สื่อทางเลือกต้องทำงานในลักษณะเกาะเกี่ยวกับสื่อกระแสหลัก โดยสื่อทางเลือกเปิดพื้นที่ในการอธิบายบางเรื่องที่สื่อกระแสหลักเสนอแล้วเกาะเกี่ยวไปด้วยกัน มันเป็นไปได้ที่สื่อทางเลือกจะทำงานด้วยตัวของมันเองโดยไม่มีสื่อกระแสหลัก ในทางปฏิบัติจริงๆ สื่อทางเลือกจะเป็นตัวสนับสนุนในการอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นให้กับสื่อกระแสหลักและและต่อไปสื่อกระแสหลักก็จะต้องอาศัยสื่อทางเลือกในการตรวจสอบ อันนี้เป็นเรื่องใหญ่ที่ต้องมานั่งคุยกัน เราต้องผลักดันประเด็นนี้ ถ้าไม่มีการผลักดัน มันจะไม่มีการปรับดุลย์ข่าวสาร

สมเกียรติ จันทรสีมา

ผมอาจจะมองในมุมของคนข้างนอกที่เข้ามาทำงานข้างใน คือถ้า

เราไม่ได้ดูเฉพาะรายงาน กอส. แต่ดูจากสิ่งที่เกิดขึ้นด้วย ประเด็นเรื่องสื่อ ตอนที่เกิดศูนย์อิศรา ประเด็นจริงๆ มันคือการปฏิรูปสื่อ คือการมองปัญหาของสื่อทั้งระบบ แต่ในขนาดย่อเราเอามาไว้ที่ภาคใต้ เพราะความเข้มข้นมันสูง เราจะเห็นภาพปัญหาชัดเจนมาก ผนวกการเกิดอิศรา โจทย์มันคล้ายกับรายงาน กอส. คือ รายงาน กอส. ไม่ได้ตั้งโจทย์เฉพาะเหตุการณ์ในภาคใต้ แต่โจทย์ใหญ่ของเขาคือการปฏิรูปการเมือง สังคม ทั้งระบบ หมายถึงถ้าปัญหภาคใต้จะขยับได้ สังคมทั้งหมดต้องเห็นด้วยและขยับไปพร้อมกัน ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดเรื่องสันติวิธี แนวคิดเรื่องการกระจายอำนาจ ทั้งหมดนี้เป็นสิ่งที่สังคมไทยไม่ขยับมานานแล้ว

มุฮัมมัดอายุบ ปาทาน

เราต้องปรับสื่อให้เป็นสถาบัน ไม่ใช่ความเป็นตัวบุคคล ความน่าเชื่อถือ เกี่ยวกับสถาบันด้วย ถ้าเราปรับองค์กรสื่อให้เป็นสถาบันได้ มันก็ดี อีกอย่างผมมองว่าเราต้องถ่ายโอนด้วย คือหมายความว่า ในพื้นที่ไม่ค่อยวิพากษ์วิจารณ์สื่อเท่าไร มันต้องวิพากษ์สื่อเหมือนกัน ไม่ใช่วิพากษ์เพื่อไปโจมตี แต่วิพากษ์เพื่อให้เกิดการปรับตัว ว่าที่สื่อเสนอไปนั้นมันมีปัญหามะ ต้องเพิ่มอะไรลงไปบ้างเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาขึ้นมา มุมนี้ มหาวิทยาลัย องค์การพัฒนาเอกชน คนที่ทำงานกับภาคประชาชนต้องออกมาวิพากษ์ ที่ผ่านมาไม่มี มันกลายเป็นว่าคนที่วิพากษ์สื่อคือคนจากภาครัฐที่ไม่พอใจในการนำเสนอของสื่อ ส่วนภาคประชาชนมีน้อยมาก

สมเกียรติ จันทรสีมา

จริงๆ แล้วตอนเกิดศูนย์ข่าวอิศรา มันเหมือนจะมีโมเดลอันหนึ่งเกิดขึ้นเป็นความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา กับองค์กรวิชาชีพในการทำอิศรา คืออิศราไม่ได้มีแค่นักข่าวกับ กอส. แต่มีคณะกรรมการศึกษาด้วย ถ้ามองในเชิงพัฒนาการ ปัญหาของสื่อที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาของสื่อที่เอาไปภายนอก แต่กับภายในเราพบว่า สื่อมวลชนที่เป็นอยู่ไม่ใช่เครื่องมือหลักในการสื่อสารของภายใน เรามีเครื่องมืออื่น เพราะฉะนั้นถ้าเราจะแก้ปัญหาก็ต้องตอบสนองส่วนสื่อกระแสหลักอาจจะเป็นตัวสร้างความเข้าใจกับคนภายนอกพื้นที่ 3 จังหวัด

แต่ว่าข้างในพื้นที่ไม่เคยมีสื่อที่เป็นสากลของท้องถิ่น การสื่อสารข้างในมันทำให้เกิดปัญหาเหมือนกัน พอมันเชื่อมไม่ได้ก็ทำให้สังคมยิ่งแยกแตกออกไป สถาบันการศึกษาที่เข้ามาทำงานร่วมกับศูนย์อิศราภิชาตแรงผลักดันจากข้างนอกเข้ามาหนุนเสริม เราอยู่มานานก็รู้ว่าตัวองค์กรเขาเองก็ทำอะไรลำบาก ถ้าไม่มีแรงหนุนเสริม นี่เป็นอีกประเด็นหนึ่ง คุณหมอประเวศ วะสี อาจจะตั้งใจไว้ให้พัฒนาอิศราเป็นสถาบันข่าว และให้ศูนย์ข่าวยังตั้งอยู่โดยให้เกิดความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยด้วย ผมไม่ทราบว่าจะจําแนกสิ่งๆ เป็นอย่างไร การที่จะให้มีการแปลงออกมาเป็น 4 ภาษา อาจจะมองว่ามันจะเป็นตัวที่มาเติมเต็ม เพราะมันไม่มีสื่อภายใน และสื่อภายในก็มีข้อจำกัด เขาก็ต้องมีเครื่องมือในการเข้าถึง

ผมไปตามอ่านงานวิจัย พบว่า อาจารย์ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ ทำงานวิจัยเกี่ยวกับภาคใต้มาตั้งแต่ปี 2523, 2524 สะสมองค์ความรู้ไว้อย่างมาก อาจารย์ชัยวัฒน์น่าจะเป็นคนเดียวที่ทำงานเกี่ยวกับภาคใต้มานานมาก ผมอยากไปสัมภาษณ์อาจารย์มากเลยว่า อาจารย์มีองค์ความรู้มา 20 - 30 ปี และต่อยอดมาจากคนที่ทำก่อนหน้า ทำไมอาจารย์ไม่พูดว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นฝีมือใคร

มุขำมัดอายุบ ปาทาน

น่าสนใจว่า รายงาน กอส. ไม่บอกพันธะว่าเป็นฝีมือของขบวนการแบ่งแยกดินแดน แต่ในกระบวนการแก้ปัญหาของรายงาน กอส. เป็นการแก้ปัญหาเกี่ยวกับขบวนการแบ่งแยกดินแดน กอส. อาจจะไม่พูดตรงๆ แต่มันซ่อนอยู่

การที่ กอส. ไม่บอกว่ามีขบวนการแบ่งแยกดินแดน เป็นปมที่ น่าสนใจ จะทำให้คนเกิดการวิพากษ์วิจารณ์กันมากขึ้น ผมคิดว่าอันนี้เป็นเทคนิค เป็นกลยุทธ์ นี่คือการวิ่งไปหาข้อมูลอย่างแท้จริง ถ้าใครคิดว่ามีก็เอาข้อมูลออกมาพูดกันเลย

ผมว่าระดับอาจารย์ชัยวัฒน์ และคนใน กอส. ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ระดับสูงของรัฐหลายคน คนเหล่านี้จะมากบอกว่าไม่มี มันไม่น่าเป็นไปได้ ในคณะกรรมการ กอส. เกินครึ่งหนึ่งเป็นอรหันต์แบบเก่าในเชิงข่าวกรอง พวกนี้

เข้าถึงข้อมูลตรงในเชิงข่าวจากพื้นที่ได้เลย เป็นไปไม่ได้ที่พวกเขาจะไม่รู้สำหรับผม น่าจะเป็นกลยุทธ์อะไรอย่างหนึ่ง และมาถึงจุดหนึ่ง เมื่อมีการวิพากษ์วิจารณ์มาก ทำให้สังคมไทยเกิดการยอมรับ เมื่อใดที่บอกว่ามี คนอีกกลุ่มที่ไม่เชื่อว่ามักจะเกิดแรงโต้เถียงอย่างหนัก แต่ถ้าเฉยๆ ไม่บอกว่ามีหรือไม่มี ทุกคนจะวิ่งไปหาข้อมูล และวิพากษ์วิจารณ์กัน ถ้าเป็นแบบนี้ก็ต้องบอกว่าอาจารย์ชัยวัฒน์เป็น “มุซาชิ” ชัดๆ

ถ้าถามเราซึ่งเป็นนักข่าวว่า ทำไมเราเชื่อว่ามันมีขบวนการแบ่งแยกดินแดน อาจจะเป็นไปได้ว่า เราเคยคุยกับคนที่ถูกจับกุม คนที่เข้ามาอบตวั ข้อมูลพวกนี้ถ้าจะบอกว่าไม่จริงก็ไม่รู้จะอธิบายยังไงอันนี้เป็นปฐมภูมิในเชิงข้อมูลเลย

ถ้ามองในเชิงการเคลื่อนไหว ผมว่ามันเกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงไม่ใช่แบบเดิมๆ คือเรายังคิดแบบเดิมไม่ได้ ที่มีปัญหาเยอะเพราะหน่วยเรากันเองยังไม่ตกผลึก ตกลงเป็นอะไรกันแน่ ทหารก็อีกแบบ หน่วยอื่นก็อีกแบบแบบนี้ไม่ได้ การสู้ในเชิงความคิดต้องตกผลึก การตกผลึกในทางทฤษฎีเป็นปรัชญาที่ทุกคนต้องไปร่วมกัน แต่ว่าไม่ใช่ แคร่รายงาน กอส. กิตีกันจะตายแล้วจะไปตกผลึกที่ไหน จะไปสู้กับอะไร อันนี้สำคัญนะ การต่อสู้กับอุดมการณ์ ความเชื่อ วัฒนธรรม เป็นเรื่องใหญ่ ถ้าหน่วยงานราชการไม่ตกผลึกในทางทฤษฎี และมองปัญหาเป็นก้อนแบบนี้...แพ้

การสะสมเป็นเรื่องจำเป็น ทั้งเรื่องความคิด เรื่องอุดมการณ์ อยู่ๆ จะมาบอกให้คนจากข้างนอก มาตั้งหน่วยงาน 6 เดือน โดยไม่มีการสะสมความรู้มาก่อน แล้วมอบงานให้ทำปราบปราม จิตวิทยามวลชน บริหารงบประมาณ ถ้าเป็นผม...และอย่างเดียว การจะมาให้คนเป็นเอกภาพในเวลาแค่ 6 เดือนไม่มีทาง ในขณะที่ฝ่ายตรงข้ามจ้องอย่างเดียว เราต้องอาศัยอีกเยอะ ถ้าพูดแบบฟันธงคือ ทำไมศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ตั้งมา 20 ปี เพราะสังสมองค์ความรู้มาเยอะ มีความเป็นสถาบันสูง และเมื่อมีความเป็นสถาบันสูง พอเหตุการณ์เกิดก็ไม่สั่นคลอนเท่าไร แต่พวกมาอยู่แค่ 6 เดือน เกิดเหตุ 100 จุดก็สิ้นเลย เพราะว่าการสะสมองค์ความรู้ไม่มี

ผมเชื่อมั่นว่า รายงาน กอส. เดินทางมาถูกแล้ว ในระยะสั้นคนอาจ

จะมองไม่เห็น แต่ระยะยาวคนจะมอง คล้ายๆ กับการทำนโยบายสภาพความ
มั่งคั่งที่เกี่ยวกับจังหวัดชายแดนใต้ ตอนนี้คนเริ่มจะพูดมากขึ้นแล้ว แต่รัฐบาล
นี้ไม่เอาอะไรเลย นโยบายเลยเจียบ ผลเลยเป็นแบบนี้ เพราะมันไปพร้อม ศอ.บต.
จริงๆ แล้วผมมองว่าการไปของ ศอ.บต. ไม่ใช่เรื่องใหญ่ การที่ไม่มีนโยบาย
เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่างหากที่เป็นปัญหาใหญ่กว่าเรา
ไม่พูดถึงกัน การไม่มีนโยบายเฉพาะที่เกี่ยวกับจังหวัดชายแดนใต้ที่สภาพความ
มั่งคั่งแห่งชาติ (สมช.) เคยทำไว้คือปัญหา เพราะนี่คือหลักในการบริหาร
นโยบายที่ทุกกระทรวง ทบวง กรม ต้องนำมาใช้ มันหายไปเลยตั้งแต่ปี 2546
แต่ไม่มีคนสนใจ

สมเกียรติ จันทรสีมา

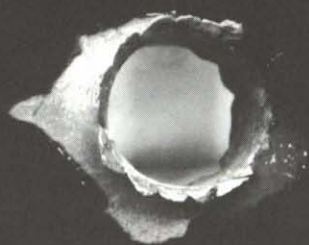
ผมลองอ่านงานวิจัยของ อาจารย์ชัยวัฒน์ ข้อเสนอของ กอส. ไม่
ต่างกับข้อเสนอในเปเปอร์ของ อาจารย์ชัยวัฒน์ เมื่อ 20 ปีที่แล้ว

มุฮัมมัดอายุบ ปาทาน

ผมว่าเรื่องแบบนี้ต้องให้มีการวิพากษ์ มันสำคัญ สังคมมันตอติด ผม
ว่าตอนนี้สังคมไทยเริ่มจะตอติดแล้วนะว่า ปัญหาภาคใต้ไม่ใช่เรื่องง่ายๆ สังคม
ไทยยังต้องการแสงสว่างบ้าง



2

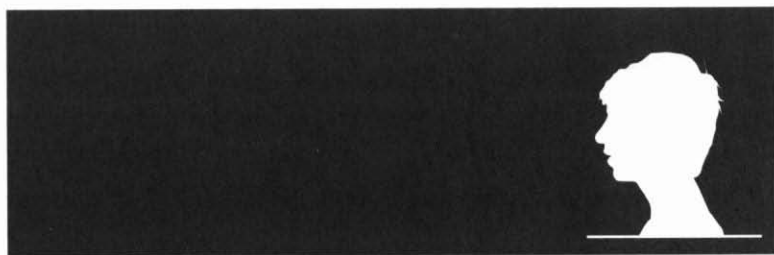




18

ขอพลัง สถานการณ์ จชต. จะรุนแรงยิ่งขึ้น!

กลุ่มติดตามปัญหาไฟใต้



กลุ่มปัญญาชนมุสลิม ผู้นำศาสนาเจ้าหน้าที่ภาครัฐและภาคเอกชน ตลอดจน
जननविचार ฯลฯ ซึ่งเรียกขานกลุ่มของตนเองว่า “กลุ่มติดตาม
ปัญหาไฟใต้” พวกเขามีประสบการณ์ในการต่อสู้เพื่อชาว 3 จังหวัดภาค
ใต้มาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน พวกเขาไม่เห็นด้วยกับมาตรการในการ
แก้ปัญหาต่างๆ ของรัฐ ในขณะที่เดียวกันก็ไม่เห็นด้วยกับพฤติกรรมการ
ก่อความรุนแรงของฝ่ายผู้ก่อความไม่สงบ กลุ่มฯ ได้จับตามองมาตรการ
แก้ไขปัญหามาโดยตลอด บทวิพากษ์รายงานคณะกรรมการ
อิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ “เอาชนะความรุนแรงด้วยพลัง
สมานฉันท์” นี้ มาจากการรวมตัวกันของสมาชิกกลุ่มในเวทีวิพากษ์ร่าง
รายงาน กอส. เมื่อเดือนพฤษภาคม 2549 ก่อนที่ กอส.จะเสนอรายงาน
อย่างเป็นทางการต่อรัฐบาลและสาธารณะ

1. ว่าด้วยภาพรวมของรายงาน

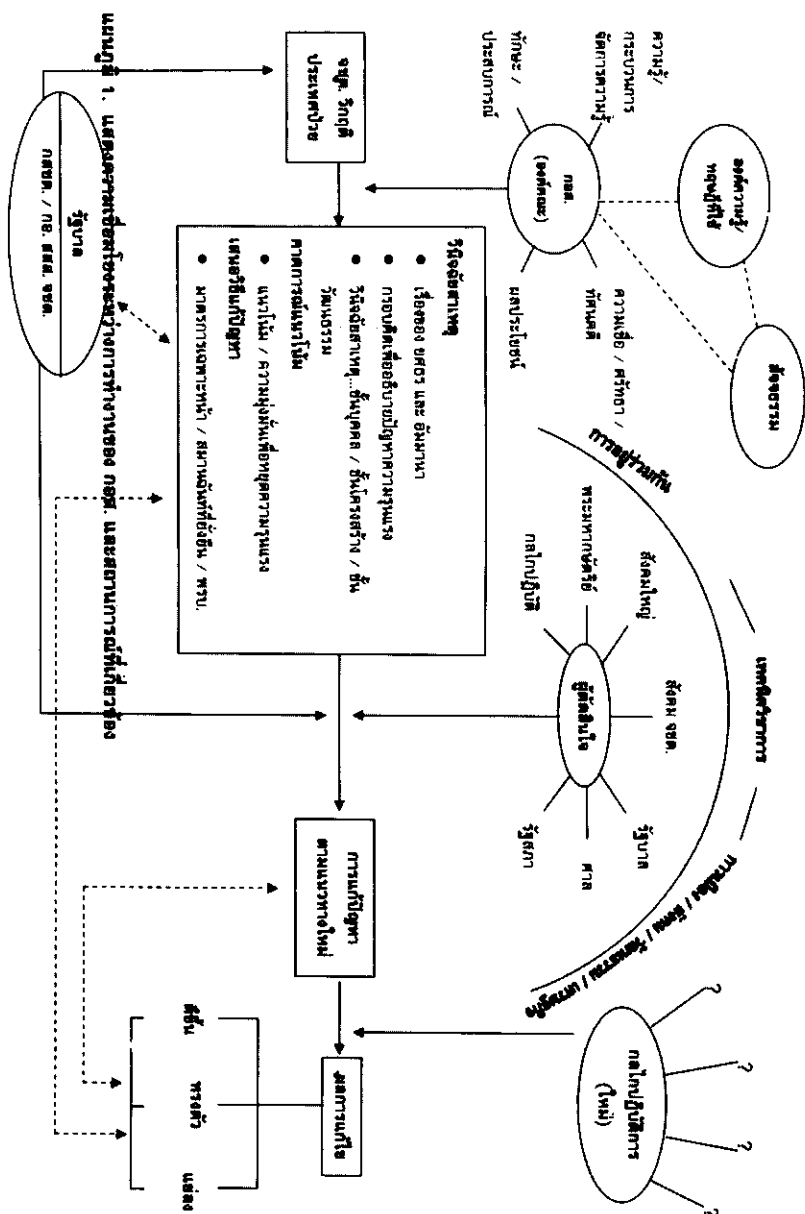
ประเด็นที่ 1 ไม่ใช่ข้อเสนอที่ดีที่สุด แต่เป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์มาก

- รายงาน กอส. ฉบับ “เอาชนะความรุนแรงด้วยพลังสมานฉันท์” นำเสนอในแบบฉบับของการวินิจฉัยปัจจัยสาเหตุแห่งปัญหาวิกฤติ จชต. (จังหวัดชายแดนภาคใต้) การคาดการณ์แนวโน้ม และเสนอวิธีแก้ไขปัญหาล้ำลึกกับกระบวนการทำงานของแพทย์ ซึ่งเป็นรูปแบบที่น่าสนใจ

- กระบวนการทำงานของ กอส. ดำเนินไปท่ามกลางสถานการณ์ความรุนแรงของทั้งฝ่ายก่อการและฝ่ายรัฐ ซึ่งนโยบาย ยุทธศาสตร์และเทคนิคยุทธวิธีของทั้ง 2 ฝ่าย มีการปรับตัวและกระทำต่อกันตลอดเวลา จึงมีความยุ่งยากซับซ้อนกว่าการตรวจวินิจฉัยผู้ป่วยที่นอนนิ่งอยู่ตรงหน้ามากนัก

● รายงานของ กอส. อาจไม่ได้ถูกนำเสนอโดยตรงต่อรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งเป็นผู้แต่งตั้ง กอส. และเมื่อได้เสนอต่อรัฐบาลชุดหนึ่งชุดใดแล้ว ก็อาจถูกนำไปใช้เป็นแนวทางการแก้ปัญหาหรือไม่ก็ได้, หรือนำไปใช้เพียงบางส่วนก็ได้ ซึ่งทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้มีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจ ณ เวลานั้น แต่อย่างไรก็ตามปัญหา จชต. ได้กลายเป็นปัญหาของประเทศที่สาธารณชนมีความห่วงใยอย่างมากไปแล้ว สังคมไทยและสถาบันผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคงไม่ปล่อยให้รัฐบาลทำแบบมูบมิบไปตามลำพัง

● แม้ว่ามาตรการแก้ไขปัญหามาตามข้อเสนอของ กอส. ทั้งหมด โดยเฉพาะในส่วนที่สอดคล้องกับความเป็นจริง จะได้รับการนำไปใช้อย่างเข้มงวด ก็เชื่อว่าหวังความสำเร็จได้มากนัก เพราะยังมีปัจจัยที่เป็นตัวแปรอื่นๆ มาเกี่ยวข้องอีก เช่น ด้านขีดความสามารถของกลไกผู้ปฏิบัติและภาวการณ์แวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาแต่อย่างไรก็ตามกลุ่มติดตามปัญหาไฟได้มีความเห็นร่วมกันว่ารายงาน กอส. ฉบับนี้น่าจะเป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์อย่างมากในการนำไปใช้สำหรับการเคลื่อนไหวทางปัญญาของสังคมไทย ทั้งในและนอกพื้นที่ จชต.



ประเด็นที่ 2 ข้อจำกัดในองค์ประกอบตัวบุคคล ทำให้ กอส. สัมผัสข้อมูลได้แค่กลุ่มคนกลางที่มีอคติ

- เมื่อประกาศรายชื่อ กอส. ออกมาครั้งแรก กลุ่มนักกิจกรรมใน จขต. สะท้อนว่า “พากันนั่งหัวเราะ” เพราะ กอส. มีองค์ประกอบไม่ครบ จะทำงานได้อย่างไร ผู้นำอิสลามก็เป็นนักการเมืองมากไป ส่วนองค์ประกอบของผู้รู้ทางศาสนามีไม่ครบสำนักคิด ผู้นำพุทธก็จำกัด กอส. ขาดองค์ประกอบจากชุมชนท้องถิ่นทั้งในระดับคณะกรรมการฯ ระดับอนุกรรมการฯ และระดับคณะทำงาน นอกจากนั้นยังขาดองค์ประกอบสำคัญที่สุดซึ่งจะช่วยมองปัญหาออกมาจาก “ข้างใน” คือ อดีตนักปฏิวัติอิสลาม

- หลังเหตุการณ์ 4 มกราคม 2547 ผู้นำมุสลิมท้องถิ่น ที่ออกมาขับเคลื่อนในพื้นที่ จขต. มีแต่ประเภท “ตัวกลาง” ไม่ใช่ “ตัวจริง” ซึ่งตัวกลางเหล่านี้ส่วนใหญ่มักเป็นกลุ่มที่มีอคติ บ้างอคติต่อรัฐ บ้างอคติต่อคนไทยพุทธ บ้างก็อคติต่อเจ้าหน้าที่ราชการ และมีเป็นจำนวนมากที่อยู่ในสภาพที่เรียกว่าเป็น “นายหน้าค้าไฟโต” ไปเสียแล้ว

- การสมานฉันท์ที่บังเกิดผลควรต้องเกิดจากการเจรจาระหว่างคู่ขัดแย้ง แต่ กอส. และรัฐทำได้แค่สมานฉันท์กับ “เหยื่อ” ไม่สามารถและไม่เคยเลยที่จะพยายามไปให้ถึงการสมานฉันท์กับ “ฝ่ายก่อการ” ในระดับผู้นำทางการเมือง ทหาร ทหาร ตำรวจ ต่างประเทศ และที่สำคัญที่สุดคือผู้นำจิตวิญญาณศาสนา (พืตวา) ของพวกเขา

- ตัวอย่างประโยคพูดคุยในหมู่แนวร่วมที่สะท้อนได้ว่าความเห็นของ กอส. ที่มีต่อนโยบายและปฏิบัติการของรัฐที่ออกมาเป็นระยะนั้น ฟันธงของเขาสามารถนำไปขยายผลได้ทั้งทางการเมืองและการทหาร อาทิ :

“ตั้ง กอส. ขึ้นมาเข้าทางพี่น้องเราเลย”

“จะสมานฉันท์กับใครกันเพราะคนที่ทำไม่รู้เรื่องด้วย”

“ปัญหา จขต. พัฒนาไปไกลเกินกว่าจะเข้าใจแบบตะวันตกคิด”

“สงสัยว่าทุกรัฐบาลไม่มีใครอยากแก้ปัญห จชต. ให้จบจริง”

ประเด็นที่ 3 ชื่อรายงาน “เอาชนะความรุนแรงด้วยพลังสมานฉันท์” ไม่สะท้อนความเป็นจริงของสถานการณ์

- ปัจจุบันสถานการณ์ไฟใต้ได้ยกระดับจนกลายเป็นสถานการณ์แห่ง **“สงครามกลางเมือง”**ในระดับใดระดับหนึ่งแล้ว ดังนั้นการระมัดระวังการใช้ถ้อยคำมากเกินไปของรายงาน กอส. โดยเลียงไปใช้คำว่า **“ความรุนแรง”** แทนนั้นทำให้รายงานขาดน้ำหนัก และขาดความน่าสนใจไปมาก

- ทั้งฝ่ายผู้ก่อการและฝ่ายปราบปรามต่างมียุทธศาสตร์ - ยุทธวิธีในการต่อสู้กันอย่างพลิกแพลง การวางระเบิด การลอบฆ่า การเผาอาคารสถานที่ การทุบโจมตี การปิดล้อมกตตัน ฯลฯ ล้วนเกิดขึ้นในบ้านและในเมือง กองกำลังที่เคยซุกซ่อนตัวอยู่ตามป่าเขา ตอนนี้เข้ามาอยู่ในเมือง และใช้จรรยาบรรณในเมืองแล้ว

- งานของหน่วยราชการบางหน่วยที่ส่งเสริมกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ยุติธรรมชุมชน เป็นเรื่องที่น่าสนใจ แต่ทว่าในสถานการณ์ระดับสงครามกลางเมืองเช่นนี้ กิจกรรมแบบนี้กลายเป็นเรื่องผิดกาลเวลา และถูกมองว่าเป็นงานประเภท “ตบหัวแล้วลูบหลัง” ของรัฐบาลเสียมากกว่า

ประเด็นที่ 4 รายงานของ กอส. เริ่มต้นจากความสะเทือนใจที่มีต่อเหยื่อ จึงเกิดความโน้มเอียง

- รายงาน กอส. เริ่มจากความสะเทือนใจที่มีต่อ “เหยื่อ” ผ่านกรณีของ ยศธรและอัมมานา ซึ่งมองว่าเป็นลูกหลานของเหยื่อความรุนแรง อันเป็นตัวแทนของผู้ได้รับผลกระทบจากปัญหาความไม่สงบใน จชต. และจินตนาการ

ไปว่าคนเหล่านี้กำลังตกอยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการติดเชื้อความชื้นและความเกลียดชัง อันจะเป็นอันตรายต่อสันติสุขและการอยู่ร่วมกันในมาตุภูมิ จึงเกิดแรงบันดาลใจที่จะต้องช่วยกันแก้ไขปัญหา แต่ประเด็นสำคัญคือว่า ฝ่ายก่อการและมวลชนของพวกเขาจำนวนมากมิได้มองว่า ใครคือเหยื่อ ใครคือผู้ล่า เพราะทั้งหมดนี้คือการทำสงครามเพื่อมาตุภูมิ และไม่มีแรงบันดาลใจอะไรเลยที่จะเข้ามาช่วยแก้ปัญหาด้วย

● ข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์และทางศาสนาเป็นอย่างไรไม่รู้ได้ แต่มวลชนมุสลิมท้องถิ่น เขาเชื่อว่าเป็นการทำสงครามศักดิ์สิทธิ์ เป็นข้อบังคับทางศาสนา (วาญิบ) ลูกหลานที่ตายจึงได้รับการปฏิบัติแบบ “ชะฮีด” คือ ชุมชนและสังคมของเขาทำพิธีกันเจี๊ยบๆ โดยไม่มีการอาบน้ำศพ ซึ่งหมายความว่าถ้ามีคนตายไปแล้ว 700 ศพ และได้รับการปฏิบัติแบบนั้นเป็นส่วนใหญ่ ก็อาจอนุমানได้ว่ามีแนวร่วมของพวกเขาอยู่เกือบทุกหมู่บ้านแล้ว แต่รายงานของ กอส. พยายามจะไม่กล่าวถึงสิ่งเหล่านี้ หรือหากกล่าวถึงก็เพียงผิวเผิน จึงทำให้เนื้อหาของรายงานไม่สะท้อนความเป็นจริง และดูเหมือนเสียด้วยซ้ำว่า รายงาน กอส. จะละเลยสาระจากงานวิจัยของ กอส. เองที่ว่าด้วยความรุนแรงและแนวโน้มสถานการณ์

● รายงาน กอส. ให้ความสนใจต่อ **ปัจจัยส่วนบุคคล** ค่อนข้างน้อยมาก! เพราะเชื่อว่าหากมีการแก้ไข **ปัจจัยชั้นโครงสร้าง** และ **ปัจจัยชั้นวัฒนธรรม** ได้สำเร็จทุกอย่างจะคลี่คลายได้เองในระยะยาว

● เป้าหมายของ กอส. ที่ระบุว่ามิได้ทำเพื่อหยุดความรุนแรงรายวัน (เพราะงานนั้นถือเป็นหน้าที่ของรัฐบาล) แต่มุ่งกระตุ้นความเปลี่ยนแปลงในทางลดความรุนแรงและสร้างสันติที่ยั่งยืนในระยะยาวนั้น กลุ่มติดตามปัญหาไฟใต้มีความเห็นว่า กอส. ได้ละเลยมิติของความฉุกเฉินของปัญหา (Sense of Emergency) และเกิดความโน้มเอียง

2. กรอบคิด และการวินิจฉัยเหตุแห่งปัญหา

ประเด็นที่ 5 กอส. ใช้หลักคิดตะวันตกมองปัญหา จชต. จึงมีช่องว่างอยู่มาก

- สังคมมุสลิม จชต. มีความเป็นจารีตนิยมสูง ความศรัทธา ความเชื่อ กรอบคิด ทศนคติ เป็นหลักคิดแบบอิสลามที่มีความเชื่อว่า โลกนี้ (دنยา) คือโลกของการเพาะปลูก โลกหน้า (อาคีเราะห์) คือโลกของการเก็บเกี่ยว ในขณะที่สังคมใหญ่มีกรอบคิดแบบตะวันตก ที่เน้นประโยชน์เฉพาะโลกนี้และเน้นวัตถุนิยมเป็นใหญ่ จึงมีช่องว่างอย่างมากในด้านความเข้าใจ ความรู้สึก และการให้คุณค่าต่อพฤติกรรมและปรากฏการณ์ต่างๆ เช่นท่าทีต่อความเป็นความตายของชุมชนมุสลิมท้องถิ่น ก็หาได้แสดงออกแบบอาลัยอาวรณเหมือน การคิดและการแสดงออกของนักมนุษยธรรมที่มีวิถีคิดแบบตะวันตกพยายามจะสื่อแทนชุมชนมุสลิม จชต. แต่อย่างใดไม่

- ข้อความในรายงาน กอส. หน้า 30 ย่อหน้าที่ 2 ที่กล่าวถึง *ความสะอาด* ในศาสนาอิสลาม โดยเทียบกับมาตรฐาน *สุขอนามัย* เป็นข้อความที่ไม่เหมาะสมซึ่งสะท้อนการใช้กรอบคิดแบบตะวันตก ควรตัดออก

(...เช่น บางหมู่บ้านอาจแลดูไม่ถูกสุขอนามัย แต่บางบ้าน มุสลิมใช้พื้นที่บริเวณนั้นละหมาดได้ ก็นับว่า “สะอาด”...)

กอส. ควรต้องตีความอย่างเคร่งครัดตามหลักศาสนา ไม่ควรมีความหย่อนยานในเรื่องนี้ และควรตระหนักด้วยว่านี่ก็เป็นรูปธรรมเรื่องหนึ่งที่สะท้อนถึงความอ่อนแอของชุมชนมุสลิม จชต.

- วิถีชีวิตที่อยู่กับธรรมชาติและปฏิบัติศาสนาในแบบของชาวบ้าน มักถูกรัฐมองว่ามีมาตรฐาน *คุณภาพชีวิตต่ำ* หรืออยู่ในภาวะ *ความยากจน* เมื่อเอามิติทางวัตถุนิยมไปมอง เมื่อเข้าใจอย่างนั้น จึงมีวิธีอธิบายและมีวิธีแก้ปัญหาไปตามกรอบคิดเช่นนั้น ซึ่งชุมชนมุสลิมท้องถิ่นเข้าใจไปอีกแบบ

การทุ่มเทแก้ไขปัญหาคความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตโดย

ภาครัฐตามกรอบคิดแบบตะวันตกไม่เกิดประโยชน์ แต่ในขณะเดียวกัน นักพัฒนาเอกชนก็มักมองแบบโรแมนติคเกินไปทำให้ไม่เห็นถึงความอ่อนแอด้านต่างๆ ของชุมชนมุสลิมท้องถิ่นที่ต้องแก้ไขตัวเองด้วยทั้งเฉพาะหน้าและระยะยาวจึงแก้ปัญหาไม่ได้ และทำให้เกิดช่องว่างที่ห่างออกไปทุกที

- การจัดการศึกษาในกรอบคิดแบบตะวันตก มีปัญหาต่อชุมชนมุสลิม จขต. เป็นอย่างมาก รัฐมุ่งเน้นการศึกษาทางโลก (สามัญ) ในขณะที่ชุมชนอยากให้ลูกหลานเรียนทางธรรม (ศาสนา) และกลัวว่ารัฐจะไปเปลี่ยนความเชื่อทางศาสนาของเขา

ความขัดแย้งนี้ได้รับการแก้ไขไปได้ค่อนข้างมากเพราะมีกระบวนการในการเรียนรู้และแก้ปัญหาาร่วมกันของทั้ง 2 ฝ่ายมากขึ้น แต่ความลงตัวนี้กลับมีปัญหาใหม่ในเชิงคุณภาพและประสิทธิภาพ เพราะเยาวชนมุสลิม จขต. ต้องใช้เวลาในการเรียนมากกว่านักเรียนทั่วไป วิชาศาสนาก็อ่อน วิชาสามัญก็สู้เขาไม่ได้

ประเด็นที่ 6 ยุบ ศอ.บต. หรือไม่ การปล้นปีน 4 มกราคม 2547 ก็ต้องเกิด

- ไฟใต้ระลอกนี้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ของฝ่ายก่อการ ซึ่งมีการฝึกคนและสะสมกำลังไว้ล่วงหน้ามาโดยลำดับ นับตั้งแต่ ปี 2532 ที่ก่อตั้ง **แนวร่วมเพื่อเอกราชปัตตานี** หรือที่รู้จักกันในนาม BERSATU ปฏิบัติการไปไม่ร่วงที่มีการยิงคนตายทุกวัน แรกๆ สังคมพากันคิดว่าเป็นฝ่ายรัฐทำแล้วป้ายสีให้กับขบวนการต่อมาจึงพิสูจน์ได้ว่าเป็นฝีมือของ **“คนที่อยู่ในกล่อง”** ทำทั้งนั้น การที่ กอส. สรุปว่า การยุบ ศอ.บต. และ พตท.43 มีส่วนทำให้ไฟได้ปะทุขึ้นมานั้น ต้องระวังว่าจะเป็นการสรุปไปตามที่พรรคประชาธิปัตย์ตั้งธงไว้

- อ.บต. เป็นกลไกที่ชาวบ้านเข้าถึงได้ง่าย และมีส่วนคลี่คลายความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนใน จขต. ในช่วงที่ผ่านมาก็จริง แต่อีกด้านหนึ่งก็มีส่วนช่วยสร้างความชอบธรรมในการจัดการกับคนที่อยู่ฝ่ายตรงข้ามกับรัฐด้วย ศอ.บต. จึงมีใช้คำตอบในการแก้ปัญหาไฟใต้ ดังประโยคคำพูดของแนว

ร่วมที่สะท้อนเรื่องนี้ว่า “ศอ.บต. ช่วยให้เราชาวบ้าน คิดแบบเขาได้ชั่วระยะหนึ่งเท่านั้น”

- รัฐบาลทักษิณจะยุบ ศอ.บต. หรือไม่ เหตุการณ์ปล้นปืน 4 มกราคม 2547 ก็ต้องเกิด เพราะเป็นแผนที่ถูกกำหนดไว้แล้ว การยุบ ศอ.บต. ไป ประกอบกับบุคลิกท่าทีแบบนายกทักษิณ ยิ่งทำให้ไฟได้คุุณและไหม้ลามอย่างรวดเร็ว

- กลุ่มที่รวมก่อตั้ง BERSATU ในครั้งนั้น ปัจจุบันมีส่วนหนึ่งที่กำลังเคลื่อนไหวอย่างอีกเหิม ในขณะที่อีกบางส่วนรอดูเหตุการณ์ บางส่วนอยู่ต่างประเทศคอยหาเงินส่งมาให้ญาติพี่น้องซื้อที่ดินเก็บไว้ และบางส่วนต้องการให้ไฟได้คุุณต่อไปเพียงเพื่อจะได้เป็นเงื่อนไขในการพาญาติพี่น้องออกไปเป็นพลเมืองถาวรของประเทศที่อยู่ในอุดมคติของตน สิ่งเหล่านี้ คือข้อเท็จจริงที่เป็นปัจจัยทางอัตวิสัยของขบวนการ ซึ่ง กอส. เข้าไม่ถึง

- แท้ที่จริงแล้วอิสลามสู้กับยิว ไม่ใช่สู้กับคริสต์ หรือสู้กับพุทธ ต้องเข้าใจสิ่งนี้เป็นพื้นฐานให้ตีเสียก่อน ขบวนการ Jewish Zionism เป็นต้นเหตุสำคัญที่มุ่งพยายามทำทุกวิถีทางให้โลกมุสลิมอ่อนแอให้มากที่สุด ก่อนที่วันแห่งสงครามครั้งใหญ่จะเกิดขึ้นตามคำทำนาย

- ถ้าศึกษารายละเอียดของแผนปฏิบัติการของ Zion “24 protocols” ที่อิงกับสิ่งที่ศาสดาพยากรณ์ได้ทำนายไว้ จะเห็นว่ากำลังได้รับการปฏิบัติการไปตามนั้นจริง และขณะนี้ดูเหมือนว่าจะเดินมาจนถึงขั้นที่ 21 แล้ว การตั้งประเทศอิสราเอล การเกิดนิกายวาหะบียะ บทบาทของชาอูดีอาระเบีย และการบุกอัฟกานิสถาน ทั้งหมดนี้เป็นไปตามขั้นตอนดังกล่าว ทั้งจังหวะเวลาและสถานที่

● มีคำถามที่ควรถูกคิดอย่างหนึ่งว่าการทำลายพระพุทธรูปบาบียันใน อัฟกานิสถานเป็นฝีมือใครกันแน่? พระพุทธรูปแห่งนี้จีนได้สร้างขึ้นเมื่อ 2,000 ปีก่อน และแผ่นดินนี้ถูกปกครองโดยมุสลิมมายาวนานถึง 1,000 ปี การทำลายสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชาวพุทธในแผ่นดินอิสลามเช่นนี้เป็นฝีมือของอัลกออิดะห์แน่หรือ?

● เหตุปัจจัยเหล่านี้ไม่ใช่ปัญหาเชิงโครงสร้างใน จชต. แต่เกี่ยวข้องกับเหตุปัจจัยระดับบุคคล กลุ่ม องค์กร และขบวนการทั้งสิ้น ซึ่งถ้า กอส. มองด้านนี้น้อยจนเกินไปก็เกรงว่าจะละเลยส่วนที่สำคัญมากๆ ไปด้วย

หมายเหตุ ข้อมูลเพิ่มเติม http://quotes.strongcity.com/protocols_of_Zion.html

THE PROTOCOLS OF THE LEARNED ELDERS OF ZION

Protocol I	The Basic Doctrine
Protocol II	Economic Wars
Protocol III	Methods of conquest
Protocol IV	Materialism Replace Religion
Protocol V	Despotism and Modern Progress
Protocol VI	Take-Over Technique
Protocol VII	World-Wide Wars
Protocol VIII	Provisional Government
Protocol IX	Re-education
Protocol X	Preparing for Power
Protocol XI	The Totalitarian State
Protocol XII	Control of the Press
Protocol XIII	Distractions
Protocol XIV	Assault on Religion
Protocol XV	Ruthless Suppression
Protocol XVI	Brainwashing
Protocol XVII	Abuse of Authority
Protocol XVIII	Arrest of Opponents
Protocol XIX	Rulers and People
Protocol XX	Financial Programmed
Protocol XXI	Loans and Credit
Protocol XXII	Power of Gold
Protocol XXIII	Instilling Obedience
Protocol XXIV	Qualities of the Ruler

ประเด็นที่ 7 อิสลามเป็นศาสนาเดียวที่มีบทบัญญัติว่าด้วยการทำสงคราม

- ศาสนาอิสลามมีบทบัญญัติว่าด้วยการทำสงคราม การสอนศาสนาไม่ว่าที่ใดจึงต้องมีเรื่องนี้อยู่ด้วย การที่รัฐห้ามสอนตามบทบัญญัติเป็นเรื่องไม่ถูกต้อง และการที่ฝ่ายความมั่นคงมองว่าปอเนาะที่สอนเรื่องนี้เป็นผู้ปลุกฝังการก่อการร้ายแบบเหมารวมไปเสียหมดก็เป็นปัญหาอย่างยิ่ง ขณะเดียวกัน กอฮ. ก็ต้องไม่พยายามมองข้ามปัญหาศาสนาเหมือนกัน

- เมื่อใดก็ตามที่เชื่อมั่นว่า เป็นการทำสงครามตามข้อบัญญัติทางศาสนาและเพื่อปกป้องความยุติธรรมมุสลิมถือเป็นหน้าที่ที่ต้องต่อสู้เพื่อพระเจ้า และเป็นการปฏิบัติศาสนาอย่างหนึ่งด้วย ดังนั้นเหตุการณ์ความไม่สงบใน จชต. จึงมีความเกี่ยวข้องกับมิติทางศาสนาอย่างแยกไม่ออก

- ชีวิตมุสลิมเป็นชีวิตแบบรวมหมู่ ศาสนาสอนให้อยู่ร่วมกันเป็นสังคม เด็กหนุ่มสาวที่ร่วมก่อการ มักเป็นเด็กดี เรียบร้อย เรียนเก่ง ไม่เที่ยวเตร่ ปฏิบัติศาสนกิจดีมาก ใครที่เคยคุยกับเด็กเหล่านี้จะพบว่า ดูภายนอกเป็นคนเรียบร้อย แต่ความคิดอ่านภายในลึก และแรงมาก จึงควรตั้งคำถามว่า “ทำไมพวกเขาเหล่านั้น จึงจับอาวุธสู้รัฐ”

- ฝ่ายก่อการมีวิธีการกล่อมเกล่า ปลุกฝังจิตใจแบบง่ายๆ แต่น่าสนใจ ซึ่งคนทั่วไปอาจนึกไม่ถึงว่าเทคนิคและคำสอนแบบนี้ จะมีผลอะไรมากนัก และน่าสังเกตว่าสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและความเชื่อทั้งสิ้น อาทิ

“เมื่อเรา ตาย เราจะได้ไปพบพระเจ้า”

“ถ้าเรา บาดเจ็บ คือ บททดสอบจากพระเจ้า”

“หาก ถูกจับเข้าคุก ถือเป็นการพักผ่อน”

“คนบริสุทธิ์ ถูกลูกหลง จากการต่อสู้ เป็นเรื่องที่ช่วยไม่ได้ (อย่าไปกังวล!)”

ประเด็นที่ 8 ในปัจจัยชั้นโครงสร้าง กอส.ให้ความสนใจต่อมิติเศรษฐกิจท้องถิ่นน้อยเกินไป

- ในปัจจัยชั้นโครงสร้าง กอส. ให้ความสำคัญของปัญหาความไม่ เป็นธรรมจากกระบวนการยุติธรรมและการปกครอง ปัญหาเศรษฐกิจและ ทรัพยากร ปัญหาการศึกษาที่ไม่เอื้อให้ประชาชนมีพลังเอาชนะการทำลายทั้ง ทางโลกและทางธรรม สภาพประชากรที่เปลี่ยนไป และบริบทภูมิศาสตร์ ชายแดน ที่สร้างข้อเปรียบเทียบ กลุ่มติดตามปัญหาไฟได้มีความเห็นเพิ่มเติม ในมิติทางเศรษฐกิจ

- ปัจจัยการผลิตใน จชต. ถูกยึดครองโดยคนไทยเชื้อสายจีนเป็นส่วน ใหญ่ ในขณะที่คนไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของพื้นที่ ตก อยู่ในความยากจน ในทะเลชาวประมงพื้นที่บ้านขนาดเล็กถูกเอาเปรียบโดย ประมงพาณิชย์, บอนบก ชาวบ้านก็พบปัญหาอุทยานทับที่ทำกิน, ในเมืองก็ ตกเป็นลูกจ้างเถื่อน สิ่งเหล่านี้แม้ยังไม่เคยระเบิดออกมาเป็นความรุนแรง แต่ เป็นเรื่องที่ประมาทไม่ได้เลย

- โครงสร้างพื้นฐานของเศรษฐกิจท้องถิ่น รวมศูนย์อยู่ในมือคนไทย เชื้อสายจีน และรวมศูนย์เข้าสู่ส่วนกลางอย่างเป็นระบบ ซึ่งก็เป็นลักษณะ ปกติของระบบเศรษฐกิจของประเทศเหมือนภูมิภาคอื่น จึงไม่น่าแปลกใจที่ เมื่อรัฐใช้จ่ายงบประมาณลงไปในพื้นที่อย่างมาก (ปี 2547 รวม 18,146 ล้าน และปี 2548 รวม 25,335 ล้าน) เม็ดเงินเหล่านี้จึงถูกดูดซับและไหลออกนอก พื้นที่อย่างรวดเร็วโดยอัตโนมัติ ดังนั้น ประเด็นเศรษฐกิจท้องถิ่นจึงเป็นเรื่อง ใหญ่ที่ต้องช่วยกันขบคิดอย่างมากว่าจะไปทิศทางไหน และอย่างไรจะเอื้อต่อ เศรษฐกิจพอเพียงและวิถีชีวิตชุมชนส่วนใหญ่ได้ นี่คือ ความเป็นธรรมทาง เศรษฐกิจ ที่ยังไม่ได้พูดถึงกัน

ข้อมูลเพิ่มเติมประเด็นเศรษฐกิจ

- คนไทยเชื้อสายจีนใน จชต. มีข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์มายาวนาน ชาวจีนโพ้นทะเลเข้ามาตั้งบ้านเรือนถาวรในเมืองท่า ตลาดการค้า และ บริเวณรอบๆ แหล่งแร่ดีบุก ตั้งแต่ก่อนการสถาปนากรุงสุโขทัยเป็นราชธานี โดย ชาวจีนโพ้นทะเลเหล่านั้นได้ตามหลังพ่อค้าอาหรับและพ่อค้าเปอร์เซียเข้ามาค้าขายในคาบสมุทรมลายูและภาคใต้ของไทยอย่างจริงจัง อย่างน้อยก็ตั้งแต่นักเดินเรือใบ 3 เสาของจีนได้นำเข็มทิศมาใช้เป็นชาติแรกของโลกตั้งแต่ต้นคริสต์ศตวรรษที่ 13

- ช่วง พ.ศ.2121 - 2123 หลิม โตเคี่ยม และพลพรรคโจรสลัดจีนฮกเกี้ยนของเขาประมาณ 2,000 คน ได้หลบหนีการปราบปรามของกองทัพราชวงศ์หมิง เพื่อเข้ามาขอความช่วยเหลือจากชุมชนฮกเกี้ยนในเมืองปัตตานีได้สำเร็จ และยังได้อภิเษกสมรสกับราชธิดา ของสุลต่านปัตตานีและหันมานับถือศาสนาอิสลาม นางสาวหลิม โกเนียว มาขอร้องขอให้กลับบ้านแต่ไม่สำเร็จและจบชีวิตลงด้วยการฆ่าตัวตาย จนเกิดเป็นตำนาน มัสยิดกรือเซะ กับสุสานของเจ้าแม่หลิม โกเนียว ในปัตตานีมาจนถึงปัจจุบัน

- บรรพบุรุษของชาวจีนโพ้นทะเลแต่ละสำเนียงภาษาซึ่งได้แก่ จีนฮกเกี้ยน จีนกวางตุ้ง จีนแคะ จีนแต้จิ๋ว จีนไหหลำ และจีนฮกจิ๋ว ได้อพยพเข้ามาเป็นระลอกๆ ในภาคใต้ ตั้งแต่สมัยโบราณกาล ก่อนที่รัฐไทยจะสถาปนาความยิ่งใหญ่ขึ้นมาบนคาบสมุทรมลายู มีผลทำให้ชุมชนชาวจีนโพ้นทะเลในภูมิภาคนี้มีความเก่าแก่ที่สุดยิ่งกว่าภูมิภาคใดในปัจจุบัน คนเหล่านั้นยังเป็นรากเหง้าที่สำคัญของบางตระกูล บางชุมชนในภูมิภาคส่วนอื่นๆ ของประเทศไทย รวมทั้งกรุงเทพฯอีกด้วย

- ลักษณะเฉพาะของแต่ละครอบครัว ประเพณีและวัฒนธรรมของแต่ละตระกูล บทบาทของกงสี และสมาคมลับต่างๆ ในแต่ละชุมชน รวมทั้ง

อัตลักษณ์อื่นๆ ของสังคมจีนฮกเกี้ยนในภาคใต้แต่ละยุคสมัย จึงสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมจีนฮกเกี้ยนทั้งในสิงคโปร์และปีนัง ซึ่งถือเป็นศูนย์กลางของชาวจีนโพ้นทะเลทั่วทั้งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตลอดเวลาตระกูลฮกเกี้ยนชั้นนำในภาคใต้ส่วนใหญ่เป็นสาขาของตระกูลจีนฮกเกี้ยนชั้นนำในปีนัง สิงคโปร์และส่วนอื่นๆ ของคาบสมุทรมลายู

- ตระกูลที่กุมบทบาทนำทางสังคมและเศรษฐกิจเหนือครอบครัวเชื้อสายจีนโพ้นทะเลสำเนียงภาษาอื่นๆ ใน จชต. และยึดครองเศรษฐกิจหลักของพื้นที่จนถึงปัจจุบัน อาทิ เหลล ปอเกื่อง (หลวงศุภลัย สโมทาน), ตัน ฮวนจ๋อง (พระวิเศษสุวรรณภูมิ), ตัน บุนพัด (พระสุวรรณภูมิ), ตัน จูล่าย (หลวงจีนคณานุรักษ์), ตัน ชุ่นจ้าย (ขุนธำรงพันธุ์ศักดิ์), ตัน จูเม็ง (ตันธนวัฒน์), จัน ฮกซุ่น (หลวงพิธานอำนาจกิจ) และ โก หยวนเก้ว (โกวิทยา)

- ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับยางพาราทั้งวงจร ตั้งแต่ภาคใต้ผลิตสินค้าชนิดนี้ออกสู่ตลาดโลก ส่วนใหญ่อยู่ในกำมือของนายทุนจีนฮกเกี้ยนจากสิงคโปร์และปีนัง โดยมีบริษัทเด็กปีห่าง จำกัด และบริษัทในเครืออื่นๆ เป็นผู้มีบทบาทครอบงำธุรกิจการส่งออกยางพารามากที่สุดตลอดเวลา

หมายเหตุ: ค้นคว้าเพิ่มเติมได้จากหนังสือ “เอกภาพ : ท่ามกลางความแปลกแยกในภาคใต้” ภูวดล ทรงประเสริฐ, สำนักพิมพ์ Higher Press, กรุงเทพมหานคร, 2548

ประเด็นที่ 9 ในปัจจัยขั้นวัฒนธรรม มิติทางประวัติศาสตร์ไม่ใช่แค่ “ข้ออ้าง” แต่เป็น “ข้อเท็จจริง”

- กลุ่มติดตามปัญหาไฟใต้ขอพินธน์ว่ามิติประวัติศาสตร์เป็นหัวใจของปัญหา จชต. ประวัติศาสตร์และเชื้อชาติ คือความภาคภูมิใจของชุมชนมุสลิมท้องถิ่นที่ถูกรัฐสยามทำลาย ตำนานเจ้าแม่หลิม โกเนี้ยว ที่ว่า สัปมัสยิดกรือเซะไม่ให้สร้างเสร็จนั้น เป็นความพยายามที่จะกลบทำลายประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และเพราะประวัติศาสตร์ที่ซ้ำชุด จึงเป็นเหตุทำให้ เรา - มลายูมุสลิมและอาณาจักรสยามผิดใจกัน ท้องถิ่นถูกกระทำทางประวัติศาสตร์ตลอดมา จึงควรต้องมีการชำระประวัติศาสตร์กันอย่างจริงจังเพื่อความเข้าใจอันดีต่อกัน ให้คนท้องถิ่นมีที่ยืนทางประวัติศาสตร์ด้วยความภาคภูมิใจ และเพื่อการอยู่ร่วมกันด้วยความสมานฉันท์ท่ามกลางความแตกต่างหลากหลายทั้งดงาม

- ประเด็นประวัติศาสตร์เป็นเรื่อง “ข้อเท็จจริง” แต่ กอส. กลับให้น้ำหนักว่าเป็นเพียง “ข้ออ้าง” ของฝ่ายก่อการที่จะใช้ในการสร้างความชอบธรรมในการต่อสู้ด้วยความรุนแรง จึงน่าจะเป็นการประเมินค่าที่ต่ำเกินไป ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อความเข้าใจปัญหาและทำให้แนวทาง มาตรการที่ กอส. นำเสนอดูจะไม่ค่อยสอดคล้องกับความเป็นจริง

- ประวัติศาสตร์ปัตตานี มีทั้งส่วนที่มีการบันทึก ซึ่งมีหลักวิชาการและแนวทาง แต่บางส่วนบางตอนก็เป็นเรื่องตำนานเท่านั้น ไม่สามารถใช้เป็นประวัติศาสตร์ได้ เช่นเรื่องเจ้าหญิงเหลือง เจ้าหญิงแดง

- บางเรื่องที่เป็นเรื่องเล่าหรือบันทึกในภายหลัง ก็ต้องนำความจริงหรือหลักวิชาการด้านอื่นๆ มาประกอบด้วย เช่น ที่ปลุกระดมกันว่า คนปัตตานีถูกจับเป็นเชลยถูกเจาะเอ็นร้อยหวายที่ข้อเท้าคล้องกันเป็นแถวบังคับให้เดินเท้าเข้ามาที่กรุงเทพฯ อย่างนี้ตามหลักวิทยาศาสตร์การแพทย์ดูแล้วไม่น่าจะเป็นจริงไปได้ เพราะคงตายกันหมด ซึ่งคนเหล่านั้นล้วนเป็นผู้มีความรู้และเป็นชนชั้นนำของสังคม

● มีหลักฐานทางมานุษยวิทยาอีกด้านหนึ่ง เชื่อว่าคนมลายูมุสลิมที่นี้เป็นคนชี่เกียจ ไม่อย่างนั้นผู้หญิงจะเป็นภรรยาชี่ได้ เพราะผู้ชายเอาแต่หัวกรงนกเขาทั้งวัน ปัญหาใหญ่ที่ต้องยอมรับกันอย่างหนึ่งคือ ความเห็นแก่ตัวของคนที่นี้เป็นนิสัย เป็นเอกลักษณ์ เป็นสันดาน ไม่มีจิตใจเพื่อพัฒนาช่วยเหลือคนอื่น ยกเว้นแต่ครอบครัวของตัวเอง นักการเมืองจากท้องถิ่นจึงมีลักษณะเช่นเดียวกันนี้สะท้อนออกมา ซึ่งก็คงเป็นแบบเดียวกับคนสยามโดยรวมๆ ที่มีนิสัยกินเหล้า สนุกสนาน ปัญหา จชต. เป็นเรื่องของ การเอาคนนิสัยชี่เมา มาปกครองคนชี่เกียจ จึงไปไม่ได้ สยามที่เป็นผู้ปกครองมองว่าคนที่นี่โง่ และหวังเอาประโยชน์ได้ง่าย จึงส่งคนประเภทที่ มาหาผลประโยชน์กอบโกยไปทำเดียว

● ในเรื่องการปกครองแบบรัฐอิสลามนั้น ไม่มีหลักฐานใดบ่งบอกว่าปัตตานีเคยเป็นรัฐอิสลามมาก่อน แต่เป็นรัฐที่ปกครองโดยมุสลิมและมีที่ปรึกษาภรรยาชี่ที่เป็นมุสลิมเท่านั้น ความไม่ชัดเจนตรงนี้ เมื่อถูกขยายผลโดยฝ่ายขบวนการอย่างเป็น “กระบวนการ” จึงทำให้เกิดความเชื่อใหม่ๆ อย่างกว้างขวางว่า รัฐปัตตานีในอดีตเป็นรัฐอิสลาม ฉะนั้นเมื่อรัฐอิสลามถูกสยามทำลายจึงต้องอยู่ในภาวะของข้อบังคับทางศาสนา (วาญิบ) คือ ต้องต่อสู้เพื่อกอบกู้รัฐอิสลามกลับคืนมาทั้งๆ ที่ไม่ใช่

● เหตุผลอธิบายในเรื่องนี้มีหลายประการ อาทิ

- กรณีที่รัฐปัตตานีเคยมีภรรยาชี่เป็นผู้หญิง แต่หลักการอิสลามผู้หญิงเป็นผู้นำผู้ปกครองไม่ได้
- รัฐอิสลามไม่มีภรรยาชี่ปกครอง แต่จะปกครองโดยผู้รู้
- รัฐอิสลามไม่แยกศาสนา ออกจากอาณาจักร
- ตอนสร้างมัสยิดกรือเซะ ก็เพิ่งเป็นช่วงที่รับอิสลามเข้ามานับถือไม่นาน จึงไม่น่าเชื่อว่ารัฐปัตตานีจะพัฒนาถึงขั้นเป็นรัฐอิสลามแล้ว

● ปัญหาทางความคิดอันเกี่ยวเนื่องมาจากเรื่องเชื้อชาติ ประวัติศาสตร์

ภาษา ศาสนา และวัฒนธรรมนั้น เป็นเรื่องที่ต้องสนใจแก้ไขทั้ง 2 ทาง จะโทษฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ได้ เพราะมีความคิดที่ผิดๆ ด้วยกันทั้ง 2 ฝ่าย ได้แก่ “ตักกัรบูร” ของฝ่ายบ้านเมือง กับ “อาซอบียะห์” ของฝ่ายชุมชนมุสลิมท้องถิ่น

- “ตักกัรบูร” มีความหมายว่า เป็นความยะโส โอหัง ถือตัวเองว่าเป็นใหญ่ คุณลักษณะนี้มีอยู่ในตัวมนุษย์ทุกคน ในประวัติศาสตร์อิสลามระบุว่า บุคคลแรกที่มีลักษณะนี้ชัดเจนคือ มาริไซฎอน เมื่อครั้งพระองค์ทรงกำกับให้ไซฎอนปฏิบัติ แต่เขากล่าวว่า เขาเหนือกว่าและประเสริฐกว่าสิ่งที่เขาปฏิบัติ นั้น บุคคลใดที่มีลักษณะของมาริไซฎอน จะทำให้ล้มตัวตนที่แท้จริง เพื่อขจัดคุณลักษณะที่ไม่ดีเช่นนี้ จะต้องใช้หลักคุณธรรม จริยธรรม รู้ถึงโทษ ซึ่งแท้จริงพระองค์ไม่ทรงรัก ไม่ทรงเมตตาปราณีแก่ผู้ที่มีลักษณะ “ตักกัรบูร” เช่นนี้

- “อาซอบียะห์” หมายถึง การหลงเชื่อชาติเผ่าพันธุ์ว่าเชื่อชาติเผ่าพันธุ์ของตนเหนือกว่าดีกว่า เลิศกว่าเชื่อชาติเผ่าพันธุ์อื่นๆ เชื่ออย่างไม่มีเหตุผล ไม่มีหลักเกณฑ์ ไม่มีมาตรฐานที่เพียงพอ ทำให้เกิดการดูถูกเชื่อชาติและศาสนาอื่น เกิดการเคียดแค้นชิงชัง เหยียดหยาม ตามคำสอนของศาสนา สิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นคุณลักษณะที่ไม่ดี เป็นอันตรายต่อสังคม อีกความหมายหนึ่งของอาซอบียะห์ คือ ความโกรธแค้นเกลียดชังต่อผู้อื่นโดยไม่มีเหตุผลอันจำเป็น

ประเด็นที่ 10 ในภาพรวมเห็นด้วยกับข้อวินิจฉัยปัจจัยสาเหตุ 3 ระดับตามข้อเสนอ กอส. แต่ควรเน้นปัจจัยระดับบุคคลด้วย

- เห็นด้วยกับข้อวินิจฉัยว่า ความรุนแรงเกิดขึ้นจากเงื่อนไขทั้ง 3 ระดับตามที่ กอส. เสนอ โดยมีข้อเสนอเพิ่มเติม

ประการแรก เงื่อนไขเชิงบุคคล ได้แก่ ผู้ก่อความไม่สงบ และฝ่ายรัฐ ซึ่งตอบโต้กันด้วยความรุนแรง สิ่งที่ยากให้เน้นคือ มิติของความเร่งด่วน ความ

ฉุกเฉินของปัญหาการแก้ไขปัญหาการบาดเจ็บล้มตายและเหตุร้ายรายวัน และการต่อสู้ด้วยเทคนิคยุทธวิธีที่ปรับอยู่ตลอดเวลาของทั้ง 2 ฝ่าย จะหล่อหลอมต่อความปริแยกในสังคม และกระทบต่อปัจจัยระดับวัฒนธรรมและโครงสร้างด้วย

ประการที่สอง เงื่อนไขเชิงโครงสร้าง ได้แก่ ความไม่เป็นธรรมอันเกิดจากกระบวนการยุติธรรม และการปกครองที่เป็นอยู่, ปัญหาทางเศรษฐกิจและทรัพยากรธรรมชาติที่ประชาชนส่วนใหญ่ต้องประสบ, การศึกษาที่ไม่สามารถเอื้ออำนวยให้ประชาชนมีพลังเอาชนะการทำลายทางสังคมในรูปต่างๆ ทั้งทางโลกและทางธรรม สภาพประชากรที่เปลี่ยนไป และบริบทภูมิรัฐศาสตร์ชายแดนที่ทำให้เกิดการเปรียบเทียบชัดเจน ระหว่างคนกลุ่มเดียวกันใน 2 ประเทศ

สิ่งที่เพิ่มเติม คือ มิติเศรษฐกิจท้องถิ่น ทั้งในเชิงโครงสร้างและระบบซึ่งถูกยึดกุม ครอบครองโดยคนไทยเชื้อสายจีนไม่กี่ตระกูลหลัก ทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นที่ยังไม่เอื้อและไม่เป็นธรรมแก่ชุมชนไทยมุสลิมเชื้อสายมาเลย์ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่

ประการที่สาม เงื่อนไขทางวัฒนธรรม คือ ลักษณะเฉพาะทางศาสนาและชาติพันธุ์ในพื้นที่ คือ ศาสนาอิสลาม ภาษามลายูและประวัติศาสตร์ปัตตานี สิ่งเหล่านี้เป็นเงื่อนไขในสังคม ซึ่งทำหน้าที่ให้ความชอบธรรมกับการใช้ความรุนแรง หรือทำให้ผู้คนไม่นอยยอมรับหรือเห็นด้วยกับฝ่ายที่ใช้ความรุนแรง

สิ่งที่อยากให้เพิ่มเติมคือ ปัญหาความคิด ความเชื่อที่ผิดของทั้ง 2 ฝ่ายที่เป็นเหตุความรุนแรง คือ “ตากัรบูร” ของฝ่ายเจ้าหน้าที่บ้านเมือง และ “อาซอปียะห์” ของฝ่ายชุมชนมุสลิมท้องถิ่น ซึ่งต้องมีการแก้ไขทั้ง 2 ด้านพร้อมๆ กัน

ประเด็นที่ 11 กอส. ประเมินสถานการณ์แบบอ้อมค้อม

- รายงาน กอส. พยายามบอกอย่างอ้อมค้อมว่าสถานการณ์ยังไม่ดีขึ้น โดยมองจากสถิติ มองจากมุมมองความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ-ประชาชน ผ่าน 12 เหตุการณ์รูปธรรม มองจากมุมมองความสัมพันธ์ระหว่างประชาชน แต่ก็มีจินตนาการและความมุ่งหวังว่า สังคมไทยมีศักยภาพที่จะทำให้งานทางสมานฉันท์เป็นจริงและมั่นคงได้

- จากมุมมองด้านสถิติ กอส. อ้างความเห็นของนักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร (วปอ.) ว่า “กลุ่มก่อความไม่สงบจะยังคงความมุ่งหมายแบ่งแยกดินแดนต่อไป โดยไม่คำนึงถึงการสูญเสียชีวิต ทรัพย์สินของประชาชน รวมทั้งของตนเอง อันจะทำให้ประชาชนขาดความเชื่อถือในอำนาจรัฐ เจ้าหน้าที่ข้าราชการเกิดความหวาดกลัวและเกิดการอพยพย้ายถิ่นฐานออก” กอส. อ้างความเห็นประชาชนจากการสำรวจว่า 55.7 เปอร์เซ็นต์ เห็นว่า สถานการณ์เลวร้ายลง และ 35.4 เปอร์เซ็นต์ เห็นว่าเป็นปกติเหมือนเดิม และอ้างสถิติทางเศรษฐกิจ ว่าแม้ยางราคาดีมากและรัฐใช้จ่ายงบประมาณไปมากกว่า 43,000 ล้านบาทในรอบ 2 ปี ก็ไม่อาจกระตุ้นเศรษฐกิจท้องถิ่นขึ้นมาได้

- จากมุมมองความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนผ่านเหตุการณ์รูปธรรม 12 เหตุการณ์ กอส. ชี้ว่า ระดับความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ - ประชาชนส่วนใหญ่อยู่ในระดับที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง ชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูไม่ไว้วางใจรัฐ ไม่มั่นใจว่าความรุนแรงเป็นฝีมือของเจ้าหน้าที่รัฐมากหรือน้อย ส่วนชาวไทยพุทธก็ไม่ไว้วางใจรัฐว่าจะสามารถปกป้องรักษาพวกตนได้ รวมทั้งการดูแลเจ้าหน้าที่กันเองด้วย สรุปว่า “รัฐเข้าใกล้ภาวะที่ไม่สามารถประกันความปลอดภัยให้กับพลเมืองของตนได้ ไม่สามารถให้บริการสาธารณะกับผู้คนในรัฐได้ และพื้นที่ที่อำนาจรัฐเข้าไม่ถึงขยายตัว”

● มองจากมุมความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับประชาชน กอธ. สรุปว่าไม่เพียงรัฐอ่อนแอแทบหมดกำลังจะปกป้องคุ้มครองพลเมือง แต่ชุมชนเองก็ดูจะอ่อนแอลงด้วย คนไทยพุทธและศาสนาอื่นต้องถอยร่นทางวัฒนธรรม รู้สึกว่ารัฐลำเอียงเข้าข้างคนไทยมุสลิมเชื้อสายมลายู แต่คนไทยมุสลิมก็รู้สึกว่าตนไม่ได้รับความเป็นธรรม และการปฏิบัติจากรัฐที่ไม่เหมาะสม ซึ่งชี้ว่า ล้มแห่งความรุนแรง ทำลายสถาบันทางวัฒนธรรม สร้างความรู้สึกแตกแยก

ประเด็นที่ 12 ขอฟันธงว่าสถานการณ์ จชต. จะรุนแรงยิ่งขึ้น

● ที่ประชุมกลุ่มติดตามปัญหาไฟใต้มีความเห็นต่อสถานการณ์ว่า ปัจจุบันเหตุการณ์ยังไม่ดีขึ้น สิ่งที่รัฐบาลและ พล.ต.อ.ชิตชัย วรณสฤติย์ พยายามจะบอกสังคมว่าเรามาถูกทางแล้ว มีแนวโน้มดีขึ้นแล้วนั้น ตรงกันข้ามกับความเป็นจริงในพื้นที่ และเมื่อพิจารณาประกอบกับเงื่อนไขในด้านทิศทาง นโยบายและยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาของรัฐบาลอย่างที่เป็นอยู่ ก็ขอฟันธงว่าสถานการณ์จะยิ่งรุนแรงขึ้นกว่าเดิม

● จากการติดตามวิธีการทำงานความคิดของฝ่ายก่อการที่พยายามปลุกจิตใจ ความเชื่อมั่นและสร้างขวัญสู้รบของกำลังฝ่ายตนนั้นจะเห็นว่ามีการพัฒนาการที่พลิกแพลงตลอดเวลา อาทิ : แม้ว่าตายในการสู้รบจะได้ไปพบพระเจ้า ถ้าบาดเจ็บก็ถือเป็นบททดสอบของพระองค์ เมื่อถูกจับกุมคุมขังคือการได้พักผ่อน ถ้าเกิดพลาดพลั้งทำให้คนบริสุทธิ์ต้องเจ็บตายไปบ้างก็นับเป็นเรื่องที่ช่วยไม่ได้ ฯลฯ เมื่อประกอบกับข่าวการเตรียมอาสาสมัครระเบิดพลีชีพไว้จำนวนหนึ่งด้วยแล้ว ยิ่งต้องถือเป็นเรื่องที่ประมาทไม่ได้เลย

● นับตั้งแต่เหตุการณ์ปล้นปืน 4 มกราคม 2547 อาจกล่าวได้ว่า รัฐบาลและฝ่ายความมั่นคงมิได้มีการปรับเปลี่ยนทิศทาง นโยบายและยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาแต่อย่างใดเลย ที่ผ่านมามีแต่การปรับเปลี่ยนในระดับเทคนิคยุทธวิธีเท่านั้น อะไรคือ รูปธรรมของการใช้นโยบายการเมืองนำการทหารที่พูดๆ กัน อะไรคือ “การเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ตามแนวพระราช

ดำรงสนอกจากเป็นคำขวัญที่จำไว้พูดแสดงภูมิปัญญา หรือเขียนป้ายติดไว้ที่หน้าอกเสื้อและตามสี่แยกไฟแดง

- การต่อสู้ขับเคลื่อนด้วยเทคนิคยุทธวิธีล้นๆ เป็นเรื่องที่อันตรายต่อความสูญเสียของทุกฝ่ายและคนบริสุทธิ์ทั่วไป กองทัพที่เคยรบชนะกองกำลังพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยก็มีชื่อว่าฝ่ายทหารป่า (ทปท.) ยอมแพ้เพราะฝีมือ ชัยเชิง หรือเทคโนโลยีในการสู้รบที่สู้ไม่ได้ แต่เป็นการแพ้ด้วยนโยบายและแพ้ทางยุทธศาสตร์ การทุ่มงบประมาณโครงการพัฒนาจำนวนมหาศาลผ่านกลไกราชการที่อ่อนล้าและไร้ประสิทธิภาพนั้น นอกจากไม่ได้ประโยชน์ทางการเมืองแล้ว ยังเสียเครดิตไปอีกมาก การจ้างคนท้องถิ่นทำงานเพียงเพื่อให้มีรายได้ ไม่ให้ฟุ้งซ่าน และยังหวังเป็นแหล่งข่าวให้ด้วยนั้น นี่หรือคือการรุกทางการเมือง การใช้กำลังปิดล้อม กดดันกดดัน คั่นบ้าน เชิญไปสอบสวน นำตัวเข้าอบรมครั้งแล้วครั้งเล่า และการใช้ พรก.บริหารราชการในภาวะฉุกเฉิน พ.ศ.2548 เหล่านี้มีอะไรที่พอเรียกว่าเป็นการรุกทางยุทธศาสตร์ได้บ้าง

- การปรับตัวของฝ่ายก่อการที่ใช้วิธีการก่อเหตุหน้าสะพานกัลวอย่างไม่มีขีดจำกัด โดยไม่กังวลว่าผู้บริสุทธิ์และตนเองจะบาดเจ็บล้มตายนั่นเป็นการเปิดทางในการคิดค้นเทคนิคยุทธวิธีหลากหลาย นอกแบบมาสู้กับกองกำลังของรัฐได้อย่างเต็มที่โดยไม่ติดกรอบมนุษยธรรม คุณธรรม จริยธรรมใดๆ

- มีปรากฏการณ์บางอย่างในชุมชนที่แสดงให้เห็นว่าชาวบ้านเริ่มอดทนทนไม่ได้ต่อพฤติกรรมของฝ่ายก่อการและเหตุร้ายรายวันที่ไม่รู้จักจบสิ้นจึงลุกขึ้นมาขัดขวางด้านทาน กระทั่งบุกเข้าไปช่วยเจ้าหน้าที่/ครู ที่ถูกจับเป็นตัวประกันในบางเหตุการณ์ อาการเช่นนี้จะนำไปสู่การปรับตัวทางยุทธศาสตร์อะไรบ้างหรือไม่

4. วิธีการแก้ไขปัญหามลพิษ

ประเด็นที่ 13 แม้ได้ดำเนินการทุกมาตรการก็แก้ปัญหามลพิษไม่ได้

- ข้อเสนอมาตรการ “การแก้ปัญหามลพิษขัดแย้งด้วยพลังสมานฉันท์” ซึ่งประกอบด้วยมาตรการสมานฉันท์เฉพาะหน้า 3 ประการที่มุ่งแก้ปัญหาชั้นบุคคล, มาตรการสมานฉันท์ยั่งยืน 7 ประการที่มุ่งแก้ปัญหาชั้นโครงสร้าง, มาตรการแก้ปัญหาระดับวัฒนธรรม 5 ประการและมาตรการการเมืองสมานฉันท์ที่มุ่งออก พ.ร.บ.สันติสมานฉันท์ใน จต. นับเป็นข้อเสนอที่ดี แต่ดูไม่ออกเลยว่าจะสามารถหยุดความรุนแรงรายวันได้อย่างไร เพราะไม่มีจุดเน้น (Focus) อะไรเป็นพิเศษ ดังนั้นจึงเห็นว่าหากได้ดำเนินการทุกอย่างตามนี้ก็ไม่น่าเชื่อว่าจะก่อให้เกิดพลังในการเปลี่ยนแปลงได้มากนัก

- เมื่อตรวจสอบมาตรการเป็นรายมาตรการของ กอส.ทั้ง 4 ชุด 16 มาตรการ กลุ่มติดตามปัญหาไฟได้เห็นว่ามาตรการที่น่าสนใจหลายประการ อาทิ: การเสวนากับฝ่ายก่อการ การออก พ.ร.บ.สันติสมานฉันท์ การชำระประวัติศาสตร์ และการแก้ พ.ร.บ.การบริหารองค์การศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 ซึ่งหากได้ดำเนินการตามนั้นจริงจังก็น่าจะช่วยคลี่คลายสถานการณ์ได้บ้าง

ประเด็นที่ 14 ควรชำระประวัติศาสตร์เพื่อให้นักท้องถิ่นมีที่ยืนอย่างมีศักดิ์ศรีและเอื้อต่อการอยู่ร่วมกัน

- มาตรการส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมในขอบเขตทั่วประเทศตามที่ กอส. เสนอ เป็นสิ่งที่ควรดำเนินการอย่างจริงจัง ทั้งส่วนที่ระบุว่าให้กระทรวงศึกษาธิการปฏิรูปการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม เปิดพื้นที่ให้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นได้เป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ประชาชาติไทย ส่งเสริมการเขียนตำราให้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอันหลากหลาย กลายเป็นรากฐานอันมั่นคงทางประวัติศาสตร์ประเทศไทยให้ตระหนักในความงามหลากหลายของวัฒนธรรม ศาสนธรรม และการใช้สื่อสารณะเป็นเครื่องมือ

ในการขับเคลื่อนสังคม

- แต่น่าเป็นกังวลอย่างยิ่งว่า หากมีการมอบหมายให้กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการในเรื่องเหล่านี้โดยลำพังตามข้อเสนอของ กอส. อาจจะขับเคลื่อนไปไม่ถึงเจตนารมณ์ดังกล่าว เพราะเรื่องนี้เป็นเรื่องใหญ่ ที่คาบเกี่ยวกับความรับผิดชอบของหลายหน่วยงาน จึงควร จัดให้มี กลไกเชิงยุทธศาสตร์ เพื่อรับผิดชอบเป็นการเฉพาะ โดยมีองค์ประกอบแบบพหุภาคี และมีการบริหารจัดการแบบเป็นโครงการที่มีระยะเวลาและงบประมาณที่แน่นอนรองรับ

ประเด็นที่ 15 การสานเสวนากับกลุ่มก่อการเป็นคู่ทางสู่ความสมานฉันท์ที่จับต้องได้

- จากเหตุปัจจัยในระดับบุคคลที่มีมิติความเร่งด่วนในการแก้ปัญหาความรุนแรงเฉพาะหน้าอย่างที่กำลังผ่านมาแล้ว กลุ่มติดตามปัญหาไฟใต้เห็นว่าการสานเสวนากับกลุ่มก่อการจะเป็นมาตรการหนึ่งที่สามารถสร้างรู้ทางในการลดความรุนแรงรายวันและสร้างสมานฉันท์ให้เกิดขึ้นได้ แต่ควรต้องดำเนินการอย่างพิถีพิถัน

- เพื่อให้การดำเนินการสานเสวนาดังกล่าวประสบผล สามารถยุติความรุนแรงได้ กลุ่มฯ เห็นด้วยกับข้อเสนอ กอส. ที่ให้รัฐต้องมียุทธศาสตร์การเมืองนำการทหารที่ชัดเจน มีเอกภาพในทางนโยบายความมั่นคง ในเรื่องนี้มีกลุ่มบุคคลที่ได้รับมอบอำนาจให้ดำเนินการอย่างชัดเจนและให้เริ่มต้นด้วยการชวนการอย่างไม่เป็นทางการ ในทางลับ ในสถานที่เหมาะสม และนำไปสู่การเจรจาอย่างเป็นทางการในอนาคต

ประเด็นที่ 16 การศึกษา จชต. ต้องทำถึงขั้นปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ

- ปัญหาการศึกษาของ จชต. เป็นเรื่องใหญ่ที่มีความสัมพันธ์กับราก

เหง้าความขัดแย้งที่มีมาอย่างยาวนาน ทิศทางนโยบายในการจัดการศึกษาใน จชต. ที่เคยสุดโต่งไปในทางมุ่งกลืนกลายเป็นเนื้อเดียวกันเหมือนส่วนอื่นๆ ของประเทศ ได้ถูกแรงต่อต้านทั้งในและนอกรูปแบบ จนต่อมาจึงเกิดการ ประนีประนอมกันได้ มีการจัดการศึกษาที่หลากหลายขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับ วิถีชีวิตและวัฒนธรรม แต่กระนั้นก็ยังเป็นการตกลงกันได้บนฐานของการมี องค์ความรู้ ความเข้าใจและวิสัยทัศน์ที่จำกัด จึงอยู่ในสภาพที่หลุดจากปัญหา หนึ่งมาสู่อีกปัญหาหนึ่ง

- อาจกล่าวได้ว่า นโยบายการเปลี่ยนโรงเรียนปอเนาะดั้งเดิมมาสู่การ เป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม (รอส.) ตั้งแต่ปี 2504 เป็นต้นมา มี ส่วนทำให้เกิดการแยกตัวทางสังคมอย่างเป็นระบบ ระหว่างเยาวชนพุทธและ เยาวชนมุสลิมในท้องถิ่น โดยเริ่มตั้งแต่เข้าระดับชั้นมัธยมศึกษา ทำให้สาย สัมพันธ์ระหว่างชุมชนต่างศาสนาที่เคยมีมาอย่างยาวนานแต่ครั้งรุ่นปู่รุ่นพ่อ ค่อยๆ ขาดหายไปตามลำดับ นอกจากนั้นความไม่ลงตัวและขาดความสมดุล ในการจัดการศึกษาสามัญและการศึกษาศาสนายังทำให้สัมฤทธิ์ผลของการ ศึกษาอยู่ในระดับต่ำ ด้านสามัญก็ไม่เก่ง ด้านศาสนาก็ไม่ดี จึงอยู่ในภาวะที่ ละล้าละลัง

- แม้ว่าในระยะหลัง กระทรวงศึกษาธิการทั้งฝ่ายบริหารและฝ่าย นโยบายจะมีความเข้าใจ มีทัศนคติและมีเจตนารมณ์ต่อการปรับปรุงการ ศึกษาใน จชต. ดีขึ้นมาก ยุทธศาสตร์และมาตรการต่างๆ มีการเปลี่ยนแปลง เป็นรูปธรรมมากขึ้น แต่ก็มีอาจคาดหวังผลสำเร็จได้มากนัก เพราะกลไก ปฏิบัติการทั้งส่วนพื้นที่และส่วนกลาง ทั้งระบบ และวัฒนธรรมองค์กรยังคงเดิม แม้มี พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2541 ที่มุ่งให้เกิดการปฏิรูปการศึกษา อย่างจริงจัง ก็ไม่ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางเนื้อหาสาระและ คุณภาพแต่อย่างใด ซึ่งการจัดการศึกษาใน จชต. ก็เป็นเหมือนกับในพื้นที่ อื่นทั่วประเทศ

●การจัดการศึกษา จชต. เพื่อให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีงานอาชีพ มีศักดิ์ศรี พ้นจากความยากจน สามารถแบ่งปันและสื่อสารสัมพันธ์กับสังคมภายนอกได้มีความสุขตามอัตภาพและตามวิถีชีวิตของชุมชน เช่นนี้นับเป็นสิ่งที่ท้าทายมาก แต่การจัดการศึกษาที่เอาความสุขของผู้คนในชุมชนท้องถิ่นเป็นตัวตั้งเช่นนี้ จะเป็นไปได้ต้องมีการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบอย่างจริงจัง ทั้งระดับการศึกษาพื้นฐาน (ภาษา - ความรู้ - ศาสนา - วัฒนธรรม) การอาชีวศึกษา การศึกษาตามอัธยาศัย และการอุดมศึกษาให้เชื่อมโยงกัน

●การปฏิรูปการศึกษา จชต. จะไม่สามารถดำเนินการได้เลย หากยังรวมศูนย์อำนาจอยู่ที่ส่วนกลาง เพราะสำนักงานพื้นที่เขตการศึกษา มิได้มีบทบาทจริงในการกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาในพื้นที่ ดังนั้นกลุ่มติดตามปัญหาไฟใต้จึงมีความเห็นว่าจำเป็นต้องจัดให้มีกลไกเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อการปฏิรูปการศึกษา จชต. เพื่อรับภารกิจนี้เป็นการเฉพาะ โดยมีอำนาจหน้าที่ มีโครงการ เป้าหมาย ระยะเวลา และงบประมาณรองรับ และมีกระบวนการทางสังคมที่เข้มแข็งเข้าร่วมทุกขั้นตอน

ประเด็นที่ 17 ปรับปรุง พ.ร.บ. การบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 เพื่อพื้นที่ศรัทธาและความเข้มแข็ง

●ในการบริหารกิจการศาสนาอิสลามผ่านหน่วยงานของรัฐ 4 กระทรวงในปัจจุบัน คือ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงยุติธรรม โดยมี พ.ร.บ. การบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 เป็นกฎหมายหลักนั้น กลุ่มติดตามปัญหาไฟใต้เห็นด้วยว่ามีปัญหาข้อจำกัดหลายประการ ซึ่งควรจะได้มีการแก้ไขปรับปรุง

●ประเด็นซึ่งกลุ่มฯ ได้ให้ความสนใจเป็นการเฉพาะ คือเรื่องกระบวนการและระบบการเลือกตั้งกรรมการกลางอิสลามระดับต่างๆ ปัจจุบันสังคมมุสลิม จชต. มีเรื่องค้างคาใจอยู่ตลอดมาว่าประชากรมุสลิมส่วนใหญ่

ของประเทศอยู่ที่ จชต. แต่พวกเขาไม่สามารถกำหนดนโยบายได้เท่าที่ควร เนื่องจากระบบตัวแทนไม่ได้อิงตามจำนวนประชากรของพื้นที่ และองค์กรคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยเท่าที่มีอยู่ ไม่สามารถรักษาลผลประโยชน์ของพี่น้องมุสลิม จชต. ได้

- ส่วนประเด็นการบริหารจัดการองค์กรศาสนาบริจาค ก็เห็นด้วยที่จะต้องมีการปรับปรุงอย่างจริงจังให้เกิดความเป็นเอกภาพ โปร่งใส และมีประสิทธิภาพ

- อย่างไรก็ตาม กระบวนการในการแก้ไขปรับปรุง พ.ร.บ. ควรมีความกรรมการขึ้นมาทำการศึกษาและมีกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางของประชาชนมุสลิมจากทุกภูมิภาคด้วย เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน เกิดความศรัทธา และเพิ่มความเข้มแข็งพร้อมกันไป

ประเด็นที่ 18 สภาชุรอเป็นความไฝฝืนที่แสนงาม

- กลุ่มติดตามปัญหาไฟได้มีความเห็นต่อแนวคิดการฟื้นฟูสภาชุรอตามข้อเสนอของ กอธ. ว่าแนวคิดเรื่องสภาชุรอเป็นสิ่งที่ดี แต่ควรตระหนักว่าในความเป็นจริงแล้วอาจพูดได้ว่า ไม่เคยมีใครได้เห็นรูปแบบของสภาชุรอมาก่อนว่าของจริงเป็นอย่างไร เพราะต่างคนต่างพูดไปตามหลักทฤษฎีทั้งนั้น ไม่มีใครบอกได้ว่าสภาชุรอเคยมีอยู่จริงในพื้นที่ จชต. หรือไม่ และในช่วงไหน ดังนั้นการใช้คำว่า *การพัฒนาระบบสภาชุรอ* อาจเหมาะสมกว่าการใช้คำว่า *การฟื้นฟูสภาชุรอ*

- อย่างไรก็ตาม ถ้าเปรียบเทียบบทเรียนและประสบการณ์ของเครือข่ายองค์กรชุมชนท้องถิ่นในที่อื่นๆ ของประเทศพบว่า บางแห่งมีการพัฒนาสถาบันผู้นำเป็นองค์กรที่ไม่เป็นทางการนักเรียกว่า “สภาผู้นำชุมชน” หรือ “สภาปราชญ์ชาวบ้าน” ซึ่งก็น่าจะมีลักษณะหลายส่วนที่ใกล้เคียงกัน ดังนั้นในแง่การพัฒนาพัฒนาระบบสภาชุรอก็นับว่าเป็นสิ่งที่มีประโยชน์อย่างมาก และยังไม่มียรูปแบบอะไรที่ตายตัว จึงควรส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์กันต่อไป

ประเด็นที่ 19 ปฏิรูปการแก้ปัญหา จชต. ด้วย พ.ร.บ. สันติमानฉันท

● **กลุ่มติดตามปัญหาไฟใต้** เห็นว่า พ.ร.บ. สันติमानฉันทฯ ตามข้อเสนอของ กอส. เป็นมาตรการบูรณาการที่มีประโยชน์อย่างยิ่งเพราะอย่างน้อยกลไกดำเนินงาน 3 อย่างของ พ.ร.บ. สันติमानฉันทฯ ซึ่งประกอบด้วยศูนย์อำนวยการยุทธศาสตร์สันติสุข จชต. ที่มีการกิจ 8 ประการ, สภาพัฒนา จชต. ที่มีการกิจ 6 ประการ และกองทุนสนับสนุนการเยียวยาและสมานฉันท์ จะเป็นกลไกที่ทำหน้าที่คลี่คลายปัญหา จชต. ทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว

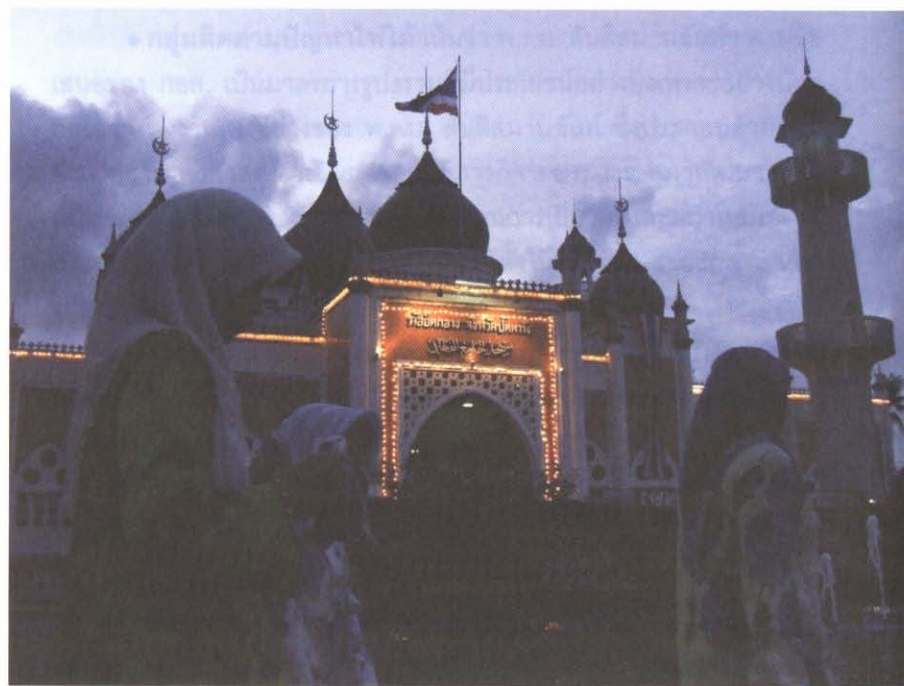
● ในการได้มาซึ่ง พ.ร.บ. สันติमानฉันทฯ ควรมีกระบวนการทางสังคมที่กว้างขวางเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมมุสลิมท้องถิ่น

ประเด็นที่ 20 วิสัยทัศน์การปกครองรูปแบบพิเศษ

● เนื่องจากปัญหา จชต. มีความรุนแรงและสลับซับซ้อน ดังนั้นในการแก้ปัญหาความไม่สงบ การฟื้นฟูสภาพ การพัฒนาชุมชนท้องถิ่น และการบริหารบ้านเมือง ถ้าหากยังมีการดำเนินการในลักษณะรวมศูนย์อำนาจที่ส่วนกลางอยู่ที่เป็นอยู่ นอกจากจะแก้ไขไม่ได้แล้วยังจะซ้ำเติมความรุนแรงของปัญหาให้มากขึ้นไปเรื่อยๆ ดังนั้นในระยะยาว กลุ่มติดตามปัญหาไฟใต้มีวิสัยทัศน์ว่าควรจัดให้มีการปกครองรูปแบบพิเศษที่สอดคล้องกับสภาพสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง และภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ของ จชต. อย่างแท้จริง ทั้งนี้โดยอยู่ภายใต้กรอบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ซึ่งควรที่จะได้มีการศึกษาวิจัยและมีกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางทั้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้และสังคมใหญ่ เพื่อสังเคราะห์รูปแบบทางออกทางเลือกที่ดีที่สุดต่อไป



หน้าว่าง

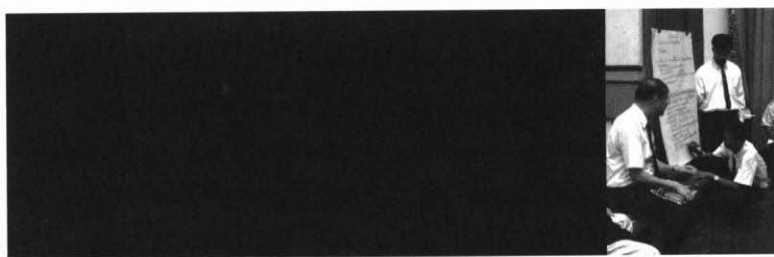


19

หมดสิ้นความไว้วางใจในมนุษย์...

คำถามจากพื้นที่ “รัฐจริงใจแค่ไหน?”

เวทีปัตตานี



เวทีรับฟังความคิดเห็น หัวข้อ “เอาชนะความรุนแรงด้วยพลังสมานฉันท์” วันที่ 24 พฤษภาคม 2549 ณ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี จัดโดยคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.) ร่วมกับกองอำนวยการเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ (กอ.สสส.จชต.) และคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เพื่อเปิดเวทีสาธารณะให้ประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ร่วมกันวิพากษ์รายงานของ กอส. โดยมีการนำเสนอข้อคิดเห็นจากกลุ่มบุคคลหลายฝ่าย ประกอบไปด้วย กลุ่มนักวิชาการสาธารณะ, กลุ่มข้าราชการ ทหาร ตำรวจ, กลุ่มสมาคมชาวประมงพื้นบ้าน จังหวัดปัตตานี, กลุ่มคณาจารย์วิทยาลัยอิสลาม ยะลา, กลุ่มคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ รวมทั้งทนายความและนักศึกษา

“กลุ่มบุคคลก่อเหตุ...เจ้าหน้าที่รัฐควบคุมไม่ได้...ประชาชนหนีหาย”

กลุ่มนักวิชาการสาธารณะ วิจัยภัยปัญหาความรุนแรงใน 3 จังหวัดชายแดนใต้ว่า สาเหตุของปัญหาชายแดนใต้มาจากกลุ่มบุคคล 3 กลุ่มคือ ผู้ก่อความไม่สงบ ประชาชนเจ้าหน้าที่รัฐ

ผู้ก่อความไม่สงบจริงๆ คือ ผู้ก่อการร้ายที่ก่อวินาศกรรมสร้างความไม่สงบ ส่งผลให้ประชาชนกับรัฐเกิดความเสียหายในชีวิตและทรัพย์สิน โดยที่รัฐใช้มาตรการการปกครองในการแก้ปัญหาไม่ได้ผล ใช้ตำรวจก็ไม่ได้ผล ใช้ทหารยังไม่ได้ผล จึงนำไปสู่การใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ซึ่งเมื่อใช้แล้วสถานการณ์คลี่คลายไปได้ระดับหนึ่ง

ประชาชน ขณะนี้เหตุการณ์ร้ายวันมีแต่ทวีความรุนแรงมากขึ้น การดูแลทรัพย์สินและชีวิตของประชาชนนั้น เจ้าหน้าที่ยังดูแลไม่ดีพอ ทั้งประชาชนและเจ้าหน้าที่ต่างก็รู้สึกหวาดกลัว คนนอกพื้นที่ไม่กล้าเข้ามา ขณะที่คนในพื้นที่หนีย้ายออกไปมากมาย นี่คือนิสัยนำไปสู่การแก้ปัญหาแบบ

สันติวิธี มีหลายคนเสนอว่า หากใช้ทหารไม่ได้ผล ให้ใช้สันติวิธี สมานฉันท์ และการเยียวยาหลักคตินี้ถูกนำเสนอโดยอดีตนายกรัฐมนตรีอานันท์ ปันยารชุน และ ศ.น.พ.ประเวศ วะสี

เจ้าหน้าที่รัฐ แยกเป็น 2 ส่วน หนึ่งคือ ฝ่ายปกครอง ทหาร ตำรวจ และสองคือ ฝ่ายสันติวิธีและสมานฉันท์โดยภาคประชาชน สิ่งที่น่าสนใจคือ คำถามที่ว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติงานดีแล้วหรือยัง การให้บริการของภาครัฐต้องมีประสิทธิภาพและเข้าถึงประชาชนมากกว่านี้ นี่คือหลักประกันที่จะทำให้คนอยู่ในพื้นที่ต่อไป ภาครัฐควรให้บริการดูแลประชาชนอย่างเป็นธรรม จริงใจและอ่อนน้อม

“สาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหา มองจากมุมของผู้ที่อยู่ในพื้นที่”

กลุ่มคณาจารย์จากวิทยาลัยอิสลามยะลา มีความเห็นว่าปัญหาที่เกิดขึ้นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันนั้น หากมองจากผู้ที่อยู่ในพื้นที่แล้วจะได้ข้อสรุปถึงสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ดังนี้

1. เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติจะมีความรู้ดีกว่า ชนที่มี การปฏิบัติตัวต่างจากตนนั้นเป็นพวกนอกคอก และสะสมความรู้ลึกลับต่อชน ที่มีวิถีชีวิตต่างจากตน จึงกระทำในสิ่งที่ตนคิดว่าถูก จากสิ่งนี้เอง จึงเป็นปัญหา ที่ออกมาในรูปแบบที่เหยียดหยามดูหมิ่นดูแคลนจนเกิดความไม่ไว้วางใจซึ่งกัน และกัน

2. ขาดนิยามของผู้กุมอำนาจ ข้อนี้ได้ปรากฏออกมาตั้งแต่สมัยที่มีการ ปกครองโดยยึดหลักรัฐนิยม การกำหนดนโยบายโดยผู้กุมอำนาจรัฐมีขาดนิยาม แรงกล้านั้นจะมีอยู่เกือบทุกสมัยหลังจากที่มีการใช้หลักรัฐนิยมเป็นต้นมาแม้แต่ ปัจจุบัน วัฏจักรของหลักรัฐนิยมก็ยังมียู่

3. การขาดประสบการณ์ด้านการปกครองชนกลุ่มน้อย ข้อนี้เป็นสิ่ง สำคัญยิ่ง เพราะประเทศไทยไม่เคยถูกยึดครองโดยชาติใดๆ จากยุโรปที่มี ประสบการณ์ในการปกครองชนกลุ่มน้อยในประเทศที่ตนเข้าครอบครองใน ยุคล่าอาณานิคม ส่วนใหญ่การกระจายอำนาจของประเทศไทยจะเป็นแบบ รัศมี ซึ่งการกระจายอำนาจแบบดังกล่าวเปิดโอกาสให้ชนกลุ่มน้อยมีอำนาจ ในการบริหารตนเองในกิจการบางส่วนของท้องถิ่นน้อยมาก จนทำให้คนใน

พื้นที่ซึ่งมีความหลากหลายด้านเชื้อชาติตามภูมิศาสตร์มีความรู้สึกว่าตนถูกคุกคาม ตัวอย่างอำนาจการบริหารดังกล่าว คือ การกำหนดรูปแบบตามวัฒนธรรมของชนชาติ ซึ่งมีภาษามลายู มีศาสนาอิสลาม มีกบฏ และรูปแบบของการศึกษาที่หลากหลาย หากเป็นไปได้จึงขอเสนอให้มีการศึกษาการบริหารการปกครองชนกลุ่มน้อยของประเทศแคนาดาที่ได้แก้ปัญหาชุมชนควิเบกซ์จนประสบความสำเร็จตั้งแต่ปี ค.ศ.1971 เป็นต้นมา

4. *ชาตินิยมของกลุ่ม* ชนกลุ่มน้อยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้นเป็นชนเชื้อสายมลายูที่เป็นชนชาติกลุ่มเดียวกันกับชาวอินโดนีเซียมาเลเซีย บรูไน อาเจะห์ และมินดาเนา จะเห็นว่าขบวนการต่างๆ ในรูปแบบของ radical นั้น จะมีขึ้นแต่ในบริเวณที่ยังคงถูกปกครองโดยชนต่างถิ่นคืออาเจะห์และมินดาเนาเท่านั้น จะไม่มีขบวนการในรูปแบบดังกล่าวกับชาวมาเลเซีย อินโดนีเซีย และบรูไน ซึ่งเป็นบริเวณที่มีการปกครองตนเองแล้ว ฉะนั้นความเป็นธรรมของชนเชื้อชาติกลุ่มน้อยจะอยู่ที่อัตราส่วนการกำหนดโควต้าในทุกระดับที่มีการกระจายอำนาจด้านสิทธิ จึงขอเสนอให้มีการกำหนดโควต้าตามอัตราส่วนเชื้อชาติตามจำนวนประชากรให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งหลักการกระจายอำนาจดังกล่าวเป็นหลักปฏิบัติในประเทศมุสลิมส่วนใหญ่ รวมทั้งยุโรป อย่างเช่นโควต้าการรับเข้าทำงานเป็นข้าราชการในพื้นที่ การเข้าศึกษาต่อในคณะต่างๆ ของมหาวิทยาลัยให้หลากหลายมากขึ้น เพื่อสนองตอบความต้องการจนถึงการกำหนดโควต้าของชนตามเชื้อชาติในรัฐสภา ฉะนั้นจะได้มีตำแหน่งตามเชื้อชาติในรัฐสภา ซึ่งจะเป็นเกราะป้องกันการเข้าใจผิดและการเหยียดหยามทางด้านสิทธิต่างๆ ได้อย่างเป็นรูปธรรม

5. *การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมโลก* เราไม่สามารถสกัดกั้นความเจริญทางด้านเทคโนโลยีได้ การติดต่อสื่อสาร การศึกษาต่อของนักศึกษา และการมีวัฒนธรรมร่วม เป็นต้น ทำให้มีความรู้สึกด้อยโอกาสภายใต้การปกครองแบบรัฐเดี่ยวของไทย ฉะนั้นจึงเสนอให้มีการศึกษาถึงทฤษฎีสากลในรูปแบบการปกครองชนกลุ่มน้อย และนำมากำหนดทิศทางตามกรอบรัฐธรรมนูญของไทยที่มีอยู่ให้มีการปฏิบัติได้อย่างสมบูรณ์แบบที่สุด

6. *ความรู้สึกสำนึกที่เคยถูกทารุณกรรมในอดีต* ข้อนี้เราต้องยอมรับถึงความผิดพลาดเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขสิ่งที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต

เพราะในอดีตนั้นส่วนใหญ่ผู้นำประเทศจะมาจากผู้ที่มีความรู้ลึกซึ้งชาตินิยมอย่างแรงกล้า โดยลืมนึกถึงปัญหาของชนกลุ่มน้อยในชาติ หรือไม่ก็ถือว่าชนกลุ่มน้อยทั้งหมดจะมีพฤติกรรมและวัฒนธรรมที่เหมือนกันหมด อันที่จริงแล้วไม่ใช่เลย ชนชาติมลายูเป็นชนชาติที่มีภาษาเขียน วัฒนธรรมและศาสนาที่เป็นสากล ซึ่งต่างจากชาวเขาเผ่าต่างๆ ในประเทศไทยอย่างสิ้นเชิง

7. การศึกษา ชนชาติมลายูเป็นผู้ที่มีการศึกษาสูงมาตั้งแต่อดีตกาล จะมีความรอบรู้ด้านวิชาการที่มีภาษามลายูเป็นสื่อกลางจึงไม่เข้าใจภาษาไทย การติดต่อสื่อสารจากทางการด้วยภาษาไทยจึงเกิดปมด้อยขึ้น เพราะเหตุนี้เองทางการจึงเข้าใจผิดตลอดมาว่าชาวมลายูเป็นกลุ่มชนที่ไม่แตกต่างไปจากชาวเขาเผ่าต่างๆ ที่อยู่ในประเทศไทย เนื่องจากประชาชนไม่รู้ภาษาไทย จึงถือว่าเป็นพวกที่ด้อยการศึกษา ฉะนั้นการออกนโยบายต่างๆ จากฝ่ายรัฐจึงผิดพลาดค่อนข้างมาก จึงเสนอให้มีนักนิติศาสตร์ นักรัฐศาสตร์ นักการศึกษาระดับสูงที่รู้จริงจากในพื้นที่ เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการบริหารการปกครอง ซึ่งการคัดเลือกดังกล่าวจะพิจารณาจากคุณวุฒิการศึกษาและประสบการณ์เป็นหลัก ไม่ใช่มาจากผู้มีอิทธิพลหรือพรรคพวกตนในท้องถิ่น

“องค์กรตาม พ.ร.บ. สันติสมานฉันท์ ต้องอิสระ โปร่งใส ตรวจสอบได้”

กลุ่มนักวิชาการที่เข้าร่วมแลกเปลี่ยนในเวที ต่างเห็นด้วยในหลักการการยกย่องพระราชบัญญัติสันติสมานฉันท์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้(พ.ร.บ.ดับไฟใต้) แต่มีข้อคิดเห็นว่า คำว่า “ไฟใต้” ทำให้รู้สึกสลดหดหู่ กอธ. นำจะหาคำที่ตักว่านี้มาใช้หรือไม่ต้องมีก็ได้เรื่องถ้อยคำอาจจะไม่ใช่เรื่องหนักหนาสาหัส แต่ความรู้สึกข้างในเป็นเรื่องละเอียดอ่อน นอกจากนี้นักกลุ่มฯ เกรงว่าพรรคการเมืองหรือนักการเมืองจะนำข้อเสนอนี้ไปเป็นเครื่องมือในการหาเสียงเลือกตั้ง หรือหาประโยชน์ให้ตนเอง เราต้องป้องกันการหาประโยชน์จากเรื่องนี้

ถ้า พ.ร.บ. ฉบับนี้เกิดขึ้น จะมีการเสนอให้มีการตั้งองค์กรขึ้นมา 3 องค์กร มีคำถามว่า องค์กรเหล่านี้อิสระจริงหรือไม่?

องค์กรที่ 1 ศูนย์อำนวยการยุทธศาสตร์สันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศยส.) ซึ่ง กอธ. บอกหน้าที่ไว้คร่าวๆ ว่า ศยส. มีบทบาทหน้าที่ในการส่ง

เสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์และวิธีการแก้ปัญหาในหน่วยงาน
ของรัฐ ในหมู่ประชาชนในพื้นที่ ในสังคมทั้งหมดโดยรวม รวมทั้งในประชาคม
โลก ใครคือประชาคมโลก? สหรัฐอเมริกา โลกตะวันออกกลาง ยุโรป หรือ
อาเซียน?

องค์กรที่ 2 สถาปนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ สถาบันต้องไม่
เป็นสภาที่ใช้อำนาจราชการหรืออำนาจบริหารอื่นใด แต่เป็นสภาที่ส่งเสริม
กระบวนการสร้างความรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชน ขอตั้งคำถามว่า ที่มา
ที่ไปของการมีส่วนร่วมประชาชนมาจากไหน?

องค์กรที่ 3 กองทุนสนับสนุนการเยียวยาและสมานฉันท์ควรจัดตั้ง
กองทุนนี้ให้เป็นองค์กรที่มีกฎหมายรองรับ โดยช่วงแรกให้ใช้เงินสนับสนุน
จากรัฐบาล แต่เมื่ออยู่ตัวแล้ว น่าจะมีการลงขันร่วมกัน และเปิดรับบริจาค เพราะ
เกรงว่าองค์กรจะไม่อิสระหากใช้เงินจากรัฐแหล่งเดียว

การจัดตั้งองค์กรเพื่อแก้ไขปัญหา 3 จังหวัดชายแดนใต้ ต้องมีความ
โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ทั้งด้านงบประมาณและบุคลากร สิ่งที่สำคัญคือ
การทำงานขององค์กรที่เกิดขึ้นมาใหม่ต้องเป็นรูปธรรม จับต้องได้ อย่าให้เกิด
ความเสื่อมศรัทธา เพราะจะเข้าทางผู้ก่อการร้าย ทุกคนต้องพยายามถอด
บทเรียนที่ผ่านมา

ในขณะที่ **กลุ่มข้าราชการในพื้นที่** แสดงความเห็นด้วยกับการที่จะ
มี พ.ร.บ.สันติสมานฉันท์ แต่เนื่องจากความไม่ชัดเจนใน พ.ร.บ. จึงขอเสนอ
ให้ทั้งภาคประชาชน ภาครัฐ ภาคเอกชนและสาธารณชน มีส่วนร่วมในการร่าง
พ.ร.บ.นี้ ก่อนนำเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎร โดยอาจทำการประชาพิจารณ์ ซึ่ง
ค่อนข้างจะยุ่งยาก จึงเสนอให้มีสื่อเป็นตัวกลางที่จะรับฟังจากประชาชนว่า
เห็นด้วยกับร่าง พ.ร.บ. นี้หรือไม่ ควรใช้สื่อให้เป็นประโยชน์มากที่สุด เพราะ
ปัจจุบัน ความรู้เรื่อง พ.ร.บ.นี้ ยังไม่แพร่หลาย

ทางด้าน **กลุ่มนักวิชาการคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัย
สงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่** ยังได้แสดงทัศนะต่อการจัดตั้งองค์กร
เพื่อเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงว่า ข้อเสนออย่างนั้น
เป็นไปได้ไม่ได้ กอธ. ควรเสนอในเรื่องที่สามารถทำให้เป็นจริง และควรมองว่า
จะพัฒนาข้อเสนอเหล่านี้ไปสู่การปฏิบัติได้อย่างไร

ในปัจจุบันมีการจัดตั้งหน่วยงานขึ้นมามากมาย จนประชาชนสับสนไปหมด โจทย์ที่รัฐบาลและ กอส. ต้องใส่ใจคือ ทำอย่างไรจึงจะแก้ปัญหาประสิทธิภาพการทำงานของหน่วยงานของรัฐในปัจจุบันได้ และหน่วยงานที่ตั้งขึ้นจะต้องเชื่อถือได้ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริง เพราะปัจจุบันชาวบ้านสับสนไม่รู้ว่าเชื่อใครดี

“หน่วยสันติเสนา ต้องได้รับความไว้วางใจจากประชาชน”

ต่อข้อเสนองานเรื่อง หน่วยสันติเสนา กลุ่มข้าราชการในพื้นที่ เห็นด้วยในหลักการนี้ แต่ กอส. ต้องลงลึกในรายละเอียด เพราะขณะนี้คนรู้แต่เพียงว่าเป็นการร่วมมือกันของพลเรือน ตำรวจและทหาร ที่จะเข้ามาแก้ปัญหาเฉพาะหน้าในขณะนี้ซึ่งมีความรุนแรงมากขึ้น

ขณะที่ กลุ่มนักวิชาการจากคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตหาดใหญ่มองว่ายังมีอุปสรรคที่เกิดจากกลุ่มต่างๆ ในสังคม 3 จังหวัดชายแดนใต้ที่มีบทบาทในการเป็นฝ่ายปฏิบัติ คือประชาชนเกิดความไม่ไว้วางใจเจ้าหน้าที่รัฐ ได้แก่ ทหาร ตำรวจ ฝ่ายปกครอง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นอกจากนี้สังคมใน 3 จังหวัดยังเป็นสังคมอุปถัมภ์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โต๊ะอิหม่าม และผู้มีอิทธิพล ล้วนมีผลประโยชน์ซ้อนทับ ทำให้ผู้นำได้รับความศรัทธาน้อยลง

“รัฐต้องส่งเสริมการศึกษาแบบบูรณาการ”

กลุ่มข้าราชการในพื้นที่ เห็นว่า หลักสูตรการศึกษาที่มีอยู่ในทุกวันนี้ไม่บูรณาการ ในภาพรวมนั้น นักเรียนใน 3 จังหวัด เรียนเยอะมาก แต่เอาตัวไม่รอด เด็กนักเรียนต้องไปโรงเรียนวันจันทร์ถึงศุกร์ และวันเสาร์-อาทิตย์ก็ต้องไปเรียนตาดีกาอีก ไม่มีวันว่างที่จะอยู่กับครอบครัว ดังนั้นให้นำโรงเรียนตาดีกากับโรงเรียนสามัญมารวมกัน ให้เด็กๆ เรียนวันจันทร์ - ศุกร์ หรือจันทร์ - เสาร์ หยุดวันอาทิตย์ โดยเชื่อว่าสามารถทำได้ เพราะในต่างประเทศเขาก็ทำกันได้

ขณะนี้เมื่อนักศึกษาที่เรียนจบจากเมืองนอกแต่ไม่สามารถเข้ารับราชการได้ จึงไม่มีงานทำ ทั้งที่นักเรียนบางคนที่ย้ายจากเมืองนอกก็ไม่ได้เรียน

ศาสนาอย่างเดียว ขอเสนอให้มีการเทียบโอนและบรรจุเป็นข้าราชการได้ คนกลุ่มนี้เป็นคนในพื้นที่รู้ปัญหาดีน่าจะให้ออกาสพวกเขาใช้วิชาที่เรียนมาทำงาน เรื่องนักเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไปเรียนต่อต่างประเทศ รัฐบาลต้องเข้ามาดูแล ไม่ใช่ให้จัดการกันเอง ซึ่งรัฐบาลก็จะรู้ว่าเขาไปศึกษาวิชาอะไร อย่างไร ใช้เวลากี่ปี ต้องสนับสนุนการศึกษาตั้งแต่ต้นจนมีงานทำ รัฐต้องเข้ามาดูแลจริงๆ เพราะคนที่ก่อปัญหาทุกวันนี้ไม่ใช่คนแก่ คนแก่ที่ไหนจะมีแรง เอาตะปูเรือใบไปโปรยที่ถนน เราคิดว่าเป็นเยาวชน เพราะพวกเขาไม่มีงานทำ จึงเกิดพฤติกรรมเสี่ยง ถ้ารัฐเข้าไปดูแล ปัญหาตรงนี้ก็บรรเทาลงได้

รัฐควรมีการประชาสัมพันธ์ด้านการศึกษา เช่น สมมติมีนักเรียนพลาดการสอบเข้ามัธยม ไม่สามารถเรียนในระบบได้ ก็ควรให้ข้อมูลว่าสามารถเข้าเรียนที่อื่นได้อีก เช่น การศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) และควรจัดให้มีโรงเรียนคู่ขนาน คือสามัญบวกศาสนา และจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับท้องถิ่นและภาษาที่ใช้ และต้องบอกว่า เยาวชนไม่จำเป็นต้องเรียนศาสนาอย่างเดียว เราอยู่ในโลกโลกาภิวัตน์แล้ว จะมาเรียนแต่ปอนะอย่างเดียวไม่ได้ บางคนคิดว่าเรียนปอนะเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่าโรงเรียนรัฐบาล เขาจึงเลือกเรียน รัฐต้องประชาสัมพันธ์ว่าโรงเรียนไหนมีการส่งเสริมการเรียนโดยเสียค่าใช้จ่ายที่เขาสามารถรับได้บ้าง

นอกจากนี้ ยังควรมีการส่งเสริมอาชีพในท้องถิ่น โดยให้องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เข้ามามีส่วนร่วมกับสังคมมากขึ้น เปิดหน่วยอาชีพให้ประชาชนในพื้นที่ และส่งเสริมวิชาชีพเข้าไปในระบบโรงเรียน เช่น เมื่อมีการสร้างโรงเรียนใหม่แทนโรงเรียนที่ถูกเผา สถาบันการศึกษาในพื้นที่จะส่งนักเรียนวิชาชีพมาทำงาน แล้วก็เรียกประชาชนมาฟัง ให้ความรู้ในวิชาชีพเหล่านี้

ส่วนการสอบคัดเลือกเข้าทำงานใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรให้แต้มต่อคนในพื้นที่ ซึ่งหากดูจากลักษณะข้อสอบแล้ว คนในพื้นที่ไม่สามารถเข้าไปในระบบได้เนื่องจากความแตกต่างในเรื่องของพื้นฐานการศึกษา

รัฐควรส่งเสริมให้เยาวชนเป็นผู้พัฒนาพื้นที่ โดยให้ออกาสทางการศึกษาที่คำนึงถึงพื้นฐานทางสังคมของชุมชนด้วย ต้องสร้างความตระหนักให้กับเยาวชนและประชาชนเห็นความสำคัญของการอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานทาง

ศาสนาและวัฒนธรรมที่ต่างกัน ยอมรับความหลากหลาย และสนับสนุนให้เยาวชนรู้จักวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตนเอง

ทางด้านนักวิชาการจากวิทยาลัยอิสลามยะลา ได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมเรื่องหลักสูตรสันติวิธีว่าควรมีการส่งเสริมหรือให้มีกระบวนการจัดการเรียนรู้ในเรื่องสันติวิธีหรือสันติศึกษาในทุกระดับชั้น โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษาควรจัดให้มีรายวิชาสันติศึกษาสำหรับให้นักศึกษาได้เลือกเรียน

“ส่งเสริมการเรียนรู้ภาษามลายูคู่ภาษาไทย”

กลุ่มข้าราชการในพื้นที่และกลุ่มนักวิชาการสาธารณะ มีข้อคิดเห็นเป็นไปในทางเดียวกันว่า การใช้ภาษามลายูจะสร้างความภาคภูมิใจให้เจ้าของภาษา เพราะใครก็ตามที่มีภาษาและได้รับการยอมรับให้ใช้ภาษาของตนเอง เขาจะเกิดความภาคภูมิใจและหากมองลึกลงไป ภาษาเป็นเครื่องมือสื่อสารที่จะทำให้เข้าใจกัน ทุกวันนี้ปัญหาที่เกิดขึ้นเพราะสื่อกันไม่รู้เรื่อง ไม่เข้าใจกัน ถ้าทำความเข้าใจกันได้ด้วยภาษา ก็จะทำให้แก้ไขความเข้าใจผิดซึ่งกันและกันได้

กลุ่มทั้งสองเสนอว่า ควรบรรจุทั้งภาษามลายูถิ่นและภาษาไทยไว้ด้วยกันในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน หากโรงเรียนใดมีเด็กไทยพุทธกับมุสลิมอยู่ด้วยกัน แล้วเด็กพุทธพูดมลายูได้ เด็กมุสลิมพูดภาษาไทยได้ เขาจะสื่อสารกัน เล่นด้วยกัน เข้าใจกัน ความผูกพันก็จะเกิดขึ้นตั้งแต่เด็ก ส่วนในระดับสูงขึ้นไป ควรจะบรรจุภาษามลายูถิ่นเป็นวิชาเลือกในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาใน 5 จังหวัดชายแดนภาคได้ด้วย เพราะภาษาจีน อังกฤษ และภาษาอื่นๆ ยังเป็นวิชาเลือกได้ แล้วทำไมภาษาของท้องถิ่นจะบรรจุเป็นวิชาเลือกไม่ได้

เราต้องให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ภาษา ต้องส่งเสริมการเรียนรู้ภาษามลายูถิ่นเพื่อให้คนสื่อสารกันอย่างเข้าใจ ในขณะที่คนมาเลเซีย อินโดนีเซีย และสิงคโปร์บางส่วน ใช้ภาษามลายูเป็นภาษาในการติดต่อสื่อสาร แต่ทำไมบ้านเราจะใช้ไม่ได้ ทุกวันนี้เวลาชาวบ้านไปโรงพยาบาลจะมีปัญหาสื่อสารกันไม่เข้าใจกับเจ้าหน้าที่ ทั้งที่อยู่ในพื้นที่ของตัวเอง หากเราสังเกต จะเห็นว่าคนในพื้นที่อิสานก็ไม่พูดภาษากลาง เขาพูดภาษาอิสานกัน เพราะเป็น

ธรรมเนียมบ้านเขา เจ้าหน้าที่รัฐควรจะทำความเข้าใจ เพราะชาวบ้านไม่มีเวลามาเรียนภาษาไทย คนในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ใช้ภาษามลายูกันล้วนๆ ในชีวิตประจำวัน เราจึงอยากให้ยกระดับภาษามลายูเป็นภาษาทำงาน และข้าราชการในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ต้องพูดภาษามลายูท้องถิ่นให้ได้

“แก้โครงสร้างที่ไม่เป็นธรรม ส่งเสริมเศรษฐกิจ”

กลุ่มข้าราชการในพื้นที่ มีความเห็นว่า สถานการณ์ที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่ในทุกวันนี้ มีเหตุมาจากเงื่อนไขทางโครงสร้างและวัฒนธรรม

โครงสร้าง มีปัญหา คือความไม่เป็นธรรมในเชิงโครงสร้าง ปัญหาทางเศรษฐกิจ การศึกษาที่ขาดงบประมาณสนับสนุน สภาพประชากร และปัญหาในเชิงบริบทคือสิ่งแวดล้อมโดยรอบ ส่วน **วัฒนธรรม** คือ ศาสนา ความเชื่อ และชาติพันธุ์ ที่แตกต่างกัน

สิ่งที่รัฐต้องเร่งแก้ คือโครงสร้างที่ไม่เป็นธรรม และเศรษฐกิจ ส่วนใหญ่ประชาชนที่นับถือศาสนาอิสลามจะมีความได้เปรียบในการทำงาน เพราะเป็นคนในพื้นที่ แต่หากลองมองตอนนี้ เราจะเห็นท้องนาที่ว่างเปล่า ทั้งที่พื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์แต่ไม่มีคนทำ เป็นเพราะประชาชนไม่ยอมทำนา หรือเป็นเพราะเขาทำแล้วไม่คุ้มกับที่เสียเวลา หรือเป็นเพราะอะไรกันแน่ เราอยากให้รัฐบาลช่วย เพราะว่าทุกวันนี้ แม้เกษตรกรหรือชาวบ้านมีงานทำก็ไม่สามารถเลี้ยงครอบครัวได้

“ไม่ใช่ 3 แต่เป็น 5 จังหวัด”

กลุ่มข้าราชการในพื้นที่ มีความคิดเห็นว่า ปัญหาของจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ใช่เกิดแค่ใน 3 จังหวัด กอส. น่าจะใช้คำว่า 5 จังหวัด เพราะว่า 4 อำเภอ ในจังหวัดสงขลา ก็มีสถานการณ์ที่ไม่แตกต่างไปจาก 3 จังหวัด ส่วนสตูลนั้น แม้จะไม่มีปัญหาอะไร แต่ก็มีประธานกรรมการอิสลามของจังหวัดทั้งสงขลาและสตูลจึงควรจะมีบทบาทเข้ามามีส่วนร่วมด้วย

“สร้างความเข้าใจให้ตรงกัน”

กลุ่มข้าราชการในพื้นที่ เสนอว่า รัฐต้องหาวิธีที่จะสร้างความเข้าใจให้ตรงกันในการแก้ปัญหาต่างๆ อย่าง กรณีครูจูงลิงถูกทำร้าย เราจะเห็นว่าครูตัวเล็กๆ ที่ไม่มีอาวุธ มีแต่วิชาความรู้ที่จะมอบให้ทุกคน กลับถูกกระทำ แล้วรัฐก็แก้ปัญหาด้วยการสร้างรั้วราคา 800 กว่าล้านบาท ทั้งที่แท้จริงปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นเพราะความเข้าใจที่ไม่ตรงกันระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชนในพื้นที่ ประชาชนคิดว่าคนที่เจ้าหน้าที่รัฐจับตัวไปเป็นผู้บริสุทธิ์ นี่คือการไม่เข้าใจที่ส่งผลให้สถานการณ์เลวร้ายลง และก่อนที่จะเกิดเหตุการณ์ที่ดูจิงลือปะก็เกิดที่ต้นเหยิงลือมอ หรือที่บ้านละหาน เห็นได้ว่าเมื่อเกิดขึ้นครั้งแรกก็มีครั้งต่อไป ทำให้เกิดความระแวงกัน ฉะนั้น รัฐต้องมีการประชาสัมพันธ์ทั่วถึง ไม่ว่าจะการใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน หรือเรื่องอื่นๆ รัฐต้องชี้แจงให้ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ได้รับรายละเอียดต่างๆ ที่เจ้าหน้าที่จะนำมาใช้ปฏิบัติในพื้นที่

“ข่าวลือ และภาพที่ถูกสร้าง”

กลุ่มข้าราชการในพื้นที่ มีความเห็นว่า ตั้งแต่วันที่ 4 มกราคม 2547 เป็นต้นมา มีการปล่อยข่าวลือว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นการกระทำของเจ้าหน้าที่ตำรวจบ้าง ทหารบ้าง เราต้องใช้ตัวเองเป็นกระบอกเสียง พวกเราทุกคนที่เป็นข้าราชการ เยาวชนหรือผู้ที่มาร่วมชุมนุมในวันนี้ ต้องเป็นตัวกระจายเสียงออกไปให้ประชาชนเข้าใจว่า เจ้าหน้าที่หลายคนต้องจากบ้าน จากลูกเมียมา เพื่อมาปฏิบัติงานด้วยความจริงใจ ทุกคนจะต้องช่วยกันบอกว่ามันไม่ได้เป็นอย่างข่าวลือ ทุกวันนี้พอเกิดเหตุการณ์อะไรขึ้นมา ประชาชนจะคิดแบบหนึ่ง เจ้าหน้าที่ก็คิดอีกแบบหนึ่ง ทำให้เกิดภาพลบที่คาใจกันไปตลอด แม้เจ้าหน้าที่จะทำดีมา 10 ครั้ง แต่ทำชั่วครั้งเดียว ทุกอย่างก็หายไปหมดเลย

นอกจากนี้ เราไม่อยากจะให้ใครในปอเนาะถูกมองว่าเป็นจำเลยของสังคม ครูที่เปิดปอเนาะมาจนทุกวันนี้มีลูกศิษย์เป็นถึงรัฐมนตรีและข้าราชการระดับสูง แต่เมื่อเกิดเหตุการณ์ขึ้น สังคมต่างจับตามองว่าใครครูปอเนาะคนไหนจะถูกจับไปอีก เราไม่อยากจะให้มองว่าครูปอเนาะสอนแต่เรื่องร้ายๆ เพราะว่าโดยวิถีชีวิตของคนใน 3 จังหวัด จะเน้นหนักในเรื่องศาสนา และครูของเราไม่ได้สอนให้ใครฆ่าคนโน้นคนนี้

อีกประเด็นหนึ่งคือ เมื่อก่อนเราได้ยินคำว่า “โจรกระจอก” วันนี้พัฒนาเป็นคำว่า “ผู้ก่อการร้าย” ที่หลายๆ คนนำมาใช้กัน คนในพื้นที่ไม่อยากจะยิน คำนี้สร้างความสะเทือนใจให้คนในพื้นที่มาก

“องค์กรศาสนาใน 3 จังหวัดอันแอ”

กลุ่มนักวิชาการคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ แสดงความคิดเห็นว่า องค์กรทางศาสนาใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้อันแอและไม่สามารถพึ่งตนเองได้ ทำให้ผู้ไม่ประสงค์ดีทำลายได้ง่าย ควรสร้างความเชื่อถือให้เกิดแก่ชาวมุสลิม เพื่อก่อให้เกิดความศรัทธา ซึ่งความศรัทธาจะเป็นสิ่งที่ตัดสิ้นความรู้สึก นอกจากนี้ กลุ่มฯ จะชี้แจงเพื่อให้คนทั่วไปเข้าใจว่า สำหรับชาวมุสลิมข้อบัญญัติศาสนาสำคัญที่สุด และเป็นสิ่งที่ตัดสิ้นความผิดความถูก และส่วนหนึ่งรัฐบาลต้องเข้าใจด้วยว่า ชาวมุสลิมมีกรอบจำกัด มีการขีดเส้นว่าสิ่งใดสามารถทำได้ สิ่งใดไม่สามารถทำได้

“ชุมชนดูแลทรัพยากรธรรมชาติด้วยความรัก เพราะนั่นคือความอยู่รอดของชีวิต”

กลุ่มสมาคมชาวประมงพื้นบ้าน จังหวัดปัตตานี เห็นด้วยกับคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.) ที่วินิจฉัยปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ว่า มีปมเหตุในระดับโครงสร้างคล้ายปัญหาในชนบทไทยอื่นๆ คือ ความยากจน ความโหดร้ายในการต่อสู้แย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติจากอำนาจเศรษฐกิจภายนอก ความไม่เป็นธรรมของเจ้าหน้าที่รัฐและความบกพร่องของกระบวนการยุติธรรม และความขัดแย้งต่าง ๆ เหล่านี้ถูกทำให้เข้มข้นยิ่งขึ้น เพราะความแตกต่างทางศาสนาชาติพันธุ์ ภาษาและประวัติศาสตร์ซึ่งถูกใช้เป็นข้ออ้างแห่งความรุนแรงได้ง่าย อย่างไรก็ตาม สมาชิกของกลุ่มฯ คิดอย่างไม่ซับซ้อนว่า เราต้องแก้ปัญหาเรื่องปากท้องให้ได้ก่อน โดยกระบวนการในการแก้ปัญหาจะต้องให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยกลุ่มฯ มีข้อเสนอดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอของกลุ่มอาชีพชาวประมงพื้นบ้านที่นำไปสู่การสมานฉันท์

1.1 ให้ชาวประมงพื้นบ้านสามารถเข้าถึงการใช้ทรัพยากรอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม โดยที่ชาวประมงพื้นบ้านไม่ถูกเบียดเบียนจากกลุ่มนายทุนและรัฐที่ใช้ช่องว่างทางกฎหมายในการกอบโกยทรัพยากร

1.2 ให้สิทธิ อำนาจและหน้าที่ในการดูแล รักษาและปกป้องทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นทรัพยากรสาธารณะให้แก่ชุมชน ไม่ใช่ให้อำนาจรัฐแต่เพียงฝ่ายเดียว ที่ผ่านมาเจ้าหน้าที่รัฐส่วนใหญ่ดูแลทรัพยากรธรรมชาติเพราะเป็นหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ ซึ่งแตกต่างจากชาวประมงพื้นบ้านที่ดูแลทรัพยากรธรรมชาติด้วยความรัก ห่วงแหน และปกป้องทรัพยากร ทั้งนี้ เพราะฐานคิดของชาวประมงพื้นบ้านคิดว่า ทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้คือความอยู่รอดของชีวิตของสมาชิกทุกคน

1.3 มีเวทีและพื้นที่ในการพูดคุย แลกเปลี่ยนกับบุคคลภายนอก รวมทั้งภาครัฐที่จะกำหนดนโยบายและกฎหมาย เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันในเรื่องวิถีชีวิต สภาพปัญหา รวมทั้งแนวทางในการคลี่คลายปัญหาด้วย

2. แนวทางที่นำไปสู่การดำเนินการตามข้อเสนอให้เป็นจริง

2.1 เสริมสร้างองค์กรชาวบ้านให้เข้มแข็ง สามารถวิเคราะห์นโยบายและหาแนวทางในการคลี่คลายปัญหาที่มากกระทบกับวิถีชีวิตและความอยู่รอดของตนเองได้

2.2 รวบรวมองค์ความรู้ เรื่องการจัดทรัพยากรผ่านทางภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งงานวิจัยใหม่ๆ ที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนในการจัดการทรัพยากร แล้วนำองค์ความรู้นั้นมาปรับใช้โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม

2.3 รัฐจะต้องออกกฎหมายเรื่องการให้สิทธิ อำนาจหน้าที่แก่ชุมชนในการปกป้องดูแลและรักษาทรัพยากร

2.4 สนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ และงบประมาณ เช่น เรือตรวจการ เครื่องยนต์และน้ำมันเชื้อเพลิง ในการดูแลรักษาทรัพยากรแก่งองค์กรชุมชน

2.5 มีการเผยแพร่ข้อมูลด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญาในการรักษาทรัพยากรให้แก่สาธารณชนได้รับรู้ในทุกรูปแบบ เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน

“เรากำลังหาความจริงใจของรัฐ และหมดสิ้นความไว้วางใจในกันและกัน”

ในภาพรวมนั้น ตัวแทนกลุ่มต่างๆ ได้แสดงทัศนะที่ตรงกันว่า เหตุการณ์ไม่มีทีท่าจะยุติลง แต่กลับทวีความรุนแรงขึ้น และสำหรับคนในพื้นที่ พวกเขามีข้อกังขาถึงความจริงใจในการแก้ไขปัญหาระยะยาวของรัฐบาล เพราะตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา รัฐบาลไม่ยอมรับฟังเสียงจากคนในพื้นที่

ตัวแทนจากหลากหลายอาชีพไม่เห็นด้วยกับการประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการแผ่นดินในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 เวลา 1 ปี ที่มีการใช้ พ.ร.ก. ปัญหาไม่บรรเทาลง ถ้าใช้แล้วไม่ได้ช่วยให้อะไรดีขึ้นมา รัฐบาลจะพบทอนให้ยกเลิกหรือหากกฎหมายอื่นมาใช้แทน เพราะนอกจากประชาชนจะรู้สึกไม่มั่นคงปลอดภัยทั้งทางร่างกาย จิตใจ และทรัพย์สินแล้ว ประชาชนยังไม่ไว้วางใจเจ้าหน้าที่รัฐมากขึ้นด้วย ทำให้การประสานความร่วมมือกันเป็นไปด้วยความยากยิ่งขึ้นความไว้นี้เนื้อเชื่อใจกันจึงหมดไปจากพื้นที่

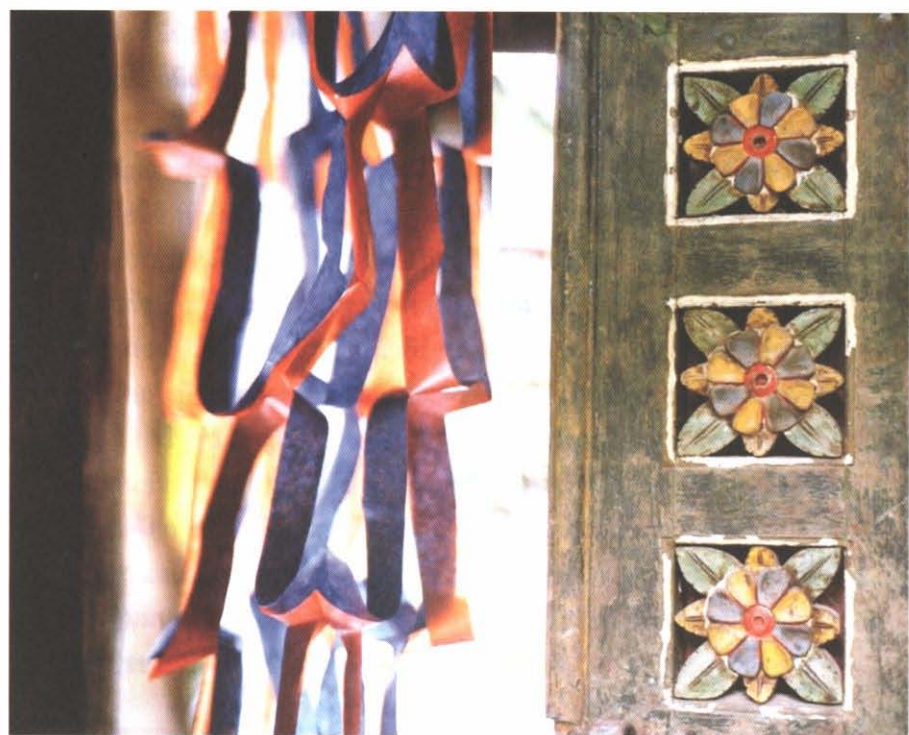
ในขณะที่ผู้เข้าร่วมสัมมนาส่วนหนึ่งตั้งคำถามว่า ทำอย่างไรจะให้อำนาจของ กอส. เป็นรูปธรรมมากขึ้น และเปิดโอกาสให้คนในพื้นที่ได้เข้าไปจัดการแก้ไขปัญหา สิ่งเหล่านี้จะทำให้พวกเขารู้สึกว่าถูกยอมรับและเป็นส่วนหนึ่งของสังคมถิ่นที่อยู่ เกิดความร่วมมือ ความสามัคคี นอกจากนี้ ผู้ร่วมสัมมนายังเสนอให้นักวิชาการในพื้นที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ในรูปขององค์กรมากกว่าปัจเจกบุคคล

ความคิดเห็นของผู้ร่วมสัมมนาที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งคือ พื้นที่ภาคใต้มีศาสนาเป็นต้นทุนทางสังคมที่สูงและค้ำค่าอยู่แล้ว ควรนำหลักการหรือแนวทางมาใช้แก้ปัญหา ซึ่งเป็นวิถีทางที่เหมาะสมและเข้ากับวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ได้ดีที่สุด เช่น การสนับสนุนฟื้นฟูสภาพ (คณะบุคคลที่แต่งตั้งโดยผู้นำเพื่อทำหน้าที่ในการตัดสินใจต่อกรณีต่างๆ ของบ้านเมือง) ในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นข้อตกลงความร่วมมือของคนในชุมชนในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง เป็นสภาพความร่วมมือของการป้องกันและแก้ปัญหาในชุมชนตามแบบอิสลาม ที่คนในพื้นที่เรียกร้องขอให้ฟื้นฟูขึ้นมา

ไม่ว่ารัฐจะแก้ปัญหาด้วยวิธีใดก็ตาม รัฐไม่ควรละเลยความคิดเห็นและความร่วมมือจากภาคประชาชน เพราะถือเป็นการสร้างเสริมศักยภาพของชุมชน ปัจจุบันนี้สิ่งที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็งและสังคมอยู่ได้ คือการไม่เห็น

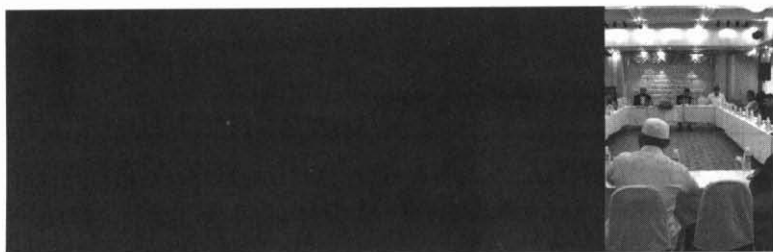
ด้วยการใช้เงินในการแก้ปัญหา เพราะคนในพื้นที่เชื่อกันว่า นั่นไม่ใช่
การแก้ปัญหาในแนวทางที่ถูกต้อง





20

ความเข้าใจ...ก้าวแรกของมาตรการสมานฉันท์ เวทีภาคใต้



เวทีการสัมมนา “การสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้” จาก
รายงานของคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ จัดโดย
มูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท ร่วมกับศูนย์อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นและ
สิ่งแวดล้อมจังหวัดปัตตานี วันที่ 9 กรกฎาคม 2549 ณ โรงแรมไดอิชิ
อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา มีผู้ร่วมสัมมนาจากหลายฝ่าย อาทิ ผู้แทนจาก กอส.
ผู้นำชุมชน นักการเมืองท้องถิ่น ผู้นำศาสนา ครู นักวิชาการ ตัวแทน
กลุ่มสตรี - เยาวชน นักธุรกิจ สื่อมวลชน นักกฎหมาย ฯลฯ

“สังคมไทยยังไม่เข้าใจข้อเสนอ กอส.”

รศ.ดร.ปิยะ กิจถาวร

กรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ , คณบดีคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ปัญหาชายแดนภาคใต้มีทางออกเพียงแต่เราต้องเรียนรู้วิธีการจัดการกับปัญหา ทุกวันนี้ความสูญเสียที่เกิดขึ้น ส่งผลให้เกิดความน่าสลดใจเป็นอย่างยิ่ง สถานการณ์เกิดอย่างต่อเนื่อง การทำร้ายกันอย่างไม่มีขอบเขต เป็นปัญหา ความรุนแรงในเชิงโครงสร้าง

ปัญหาที่สำคัญในปัจจุบันและมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มขึ้นในอนาคต คือ หนึ่ง ปัญหาความแตกแยกของคนในสังคม สอง ปัญหาปากท้องของประชาชน ความยากจน ถ้าคนไม่มีกิน ไม่มีทางเลือก ก็จะมีแนวโน้มไปใช้ความรุนแรง เพิ่มมากขึ้น สาม มีการใช้ความรุนแรงในรูปของการใช้ระเบิดมากขึ้น เป้า

หมายเหตุการทำลายล้างมากขึ้น สี่ การดำรงอยู่ของความรุนแรงมีที่ท่าว่าจะเนิ่นนาน

ต่อมาตรการระยะสั้นในการแก้ปัญหาที่ กอส. เสนอให้มี หน่วยสันติเสนา นั้น กอส. เชื่อว่าจะลดความสูญเสียได้หากเรามีหน่วยที่เรียกกันโดยทั่วไปในสากลว่า “ทหารหมวกขาว” แต่สังคมไม่ค่อยเข้าใจในแนวคิดนี้เท่าที่ควร ส่วนข้อเสนอ สานเสวนากับผู้ก่อความไม่สงบ มีคนต่อต้านว่าการสานเสวนาจะเป็นการยกระดับการต่อสู้ แต่จริงๆ แล้วจะเป็นการลดระดับการต่อสู้ ถ้าเราไม่คุย จะเกิดการสูญเสียมากขึ้น สิ่งที่ กอส. เสนอคือการคุยที่เป็นความลับ เพื่อให้รู้ความต้องการของเขา ทุกวันนี้การต่อสู้เป็นเรื่องการเมือง ที่ใช้ประชาชนเป็นเครื่องมือต่อรอง กล่าวโดยสรุปแล้ว ผมคิดว่าสังคมไทยยังไม่เข้าใจข้อเสนอของ กอส. ซึ่งเป็นเรื่องที่เราต้องทำความเข้าใจกันไป

ในส่วนของการแก้ปัญหาระยะยาวนั้น เราต้องเน้นย้ำในเรื่องการจัดการศึกษาสามัญให้มีคุณภาพ เนื่องจากทุกวันนี้มีคนอยากเรียนรู้ภาษาไทยมากมาย แต่ในหลายๆ ท้องที่การเรียนการสอนไม่ได้มาตรฐาน พบว่ามีเด็กนักเรียนจำนวนมากที่เรียนจบ ป.6 แล้วอ่านเขียนภาษาไทยไม่ได้

เรื่อง “เขตปกครองพิเศษ” จริงๆ แล้วมีการพูดคุยถกเถียงกันในที่ประชุม กอส. มาก โดยส่วนตัว ผมไม่เชื่อในเขตปกครองที่ใช้อำนาจทางการเมืองแต่เห็นว่าการใช้กฎหมายอิสลามจะเป็นส่วนสำคัญในการจัดการ นอกจากนี้เราต้องให้ความสำคัญกับ “เขตการศึกษาพิเศษ” “เขตวัฒนธรรมพิเศษ” และ “เขตจัดการทรัพยากรพิเศษ” ด้วย

“กอส. หมดวาระลง แต่กระบวนการทางสังคมยังไม่จบ”

พิชัย ศรีใส

อดีตรองประธานสมาพันธ์ครูภาคใต้

จากประสบการณ์การทำงานภาคประชาสังคมที่ผ่านมา พบว่าในพื้นที่ที่มีความขัดแย้งจะมีความเคียดแค้นชิงชังฝังรากลึกอยู่ อุปสรรคในการทำงานของนักต่อสู้คือความไม่จริงใจต่อกันและเล่ห์เหลี่ยมของฝ่ายตรงข้าม ซึ่งคน

ทำงานภาคประชาชนต้องไม่สะกิดคำว่า “แพ้” มีแต่คำว่า “ต่อสู้” เพราะสิ่งที่สำคัญคือการได้ต่อสู้

สำหรับรายงาน กอส. นั้น ผมมีความคิดเห็นว่า ในส่วนบทนำ กอส. ทำได้ดีในแง่ที่ยกเรื่องราวอ่อนไหวมานำเรื่องราวส่วนกรอบอธิบายความรุนแรงบริบทมันแคบไป บริบทของปัญหาจริงๆ น่าจะกว้างกว่านี้ เช่น เรื่อง “ทุน” ที่ครอบงำจิตใจคนค่านิยมที่เอาเงินเป็นที่ตั้งนอกจากนี้ควรมีเรื่องของมหาอำนาจที่พยายามเข้ามาช่วงชิงเส้นทางผลประโยชน์ในสงครามเศรษฐกิจโลกด้วย เราไม่ควรมองข้ามลัทธิล่าเมืองขึ้น โดยเฉพาะหากมองดูประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาภูมิภาคนี้ถูกนักล่าอาณานิคมรุกรานมาโดยตลอด

การวินิจฉัยเหตุปัญหของ กอส. บัณฑิตด้านวัฒนธรรมโดยเฉพาะเรื่องภาษา กอส. นำเสนอได้ดี ซึ่งเรื่องภาษานี้เป็นเรื่องใหญ่ที่สังคมทั่วไปไม่เข้าใจ จริงๆ แล้วภาษามลายูไม่ใช่ภาษาท้องถิ่น แต่เป็นภาษาสากลของคนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีคนกว่า 200 ล้านคนพูดภาษานี้ การไม่รู้ในสำคัญของภาษามลายูของคนไทยสะท้อนว่าเราไม่สนใจพี่น้องมลายูในภูมิภาคเดียวกัน

ประเด็นเรื่องมาตรการ 66/23 ที่ กอส. หยิบยกขึ้นมาอ้างในรายงานจริงๆ แล้วไม่ใช่ทุกสิ่งทุกอย่างที่ทำให้รัฐไทยยุติการต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์ เพราะสถานการณ์ในตอนนั้นมีสถานการณ์สากลเป็นปัจจัยช่วยด้วย และนักต่อสู้ทั้งหลายก็อยู่ในสภาพกดดัน ไม่มีแหล่งพักพิง หากจะเปรียบเทียบแล้วกระบวนการจัดตั้งและทฤษฎีการจัดตั้งขบวนการในอดีต พรรคคอมมิวนิสต์ใช้แบบแนวตั้ง ใช้ระบบสั่งการ แต่ปัจจุบันเราต้องคิดใหม่ กอส. จะคิดแบบเดิมไม่ได้เนื่องจากปัจจุบันมันเป็นการจัดตั้งทางความคิดที่มีความซับซ้อนกว่าขบวนการแบบใหม่ไม่เน้นการจัดตั้งกองกำลัง แต่เน้นการจัดตั้งทางความคิดและจิตวิญญาณบุคคลที่ถูกจัดตั้งทางความคิดแล้วสามารถทำงานคนเดียวได้

กอส. ไม่ควรหวนดวาระลงทั้งๆ ที่งานกระบวนการทางสังคมยังไม่จบการจากไปของ กอส. สะท้อนว่าทุกวันนี้รัฐไทยยังใช้อำนาจแบบรวมศูนย์ และคำว่า “ใช้การเมืองนำ” ที่ปรากฏอยู่ในรายงานของ กอส. นั้น คนทั่วไปไม่เข้าใจคิดว่าเป็นการเมืองระบบตัวแทน จริงๆ แล้วมันควรจะเป็นการเมืองระบบพลเมือง ซึ่งใช้ความเป็นมิตร เป็นเพื่อน ในการดำเนินไป ผมเชื่อว่าจะทำให้

เกิดสันติสุขได้ในที่สุด

“กระบวนการยุติธรรมไทยมีปัญหาในเชิงโครงสร้าง”

อนุกุล อาแวปุเตะ

ทนายความ นักกฎหมาย และอาจารย์พิเศษจากวิทยาลัยอิสลามยะลา

เมื่อพูดถึงเรื่องกระบวนการยุติธรรม ความเข้าใจของคนทั่วไปคือรัฐเป็นผู้กำหนดและผูกขาดความยุติธรรม จะถูกหรือผิด รัฐเป็นตัวตั้งหรือพิพากษากระบวนการยุติธรรมของไทยมีปัญหาในเชิงโครงสร้างหลายประการ เพราะความยุติธรรมถูกกำหนดโดยรัฐ ทุกวันนี้เรามองว่าสถาบันตุลาการและตำรวจเป็นสิ่งที่แตะต้องไม่ได้ ทั้งที่ความจริงเรื่องของความยุติธรรมเป็นสิ่งที่เราสัมผัสได้ในความรู้สึก คดีเจไอ หอมแวนเป็นตัวอย่างที่เห็นได้ชัดที่สุด สุดท้ายแล้วเราก็พบว่าหอมแวนต้องถูกคุมขังฟรีซึ่งไม่มีอะไรจะชดเชยความเสียหายนี้ได้ เพราะความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นความเสียหายทางด้านจิตใจ และไม่ใช่ว่าหอมแวนเท่านั้น แต่มันเป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นในจิตใจคนว่ากระบวนการยุติธรรมไทยมีปัญหา

กรณีหอมแวน เป็นภาพสะท้อนที่ชัดเจนของปัญหาของกระบวนการยุติธรรมไทยในการพิจารณาคดีความมั่นคง โดยขณะนี้มีความมั่นคงมากมายในจังหวัดชายแดนใต้ที่กำลังรอกการสืบพยานและพิพากษาจากศาล ปัญหาเกิดขึ้นเพราะว่า หลังจากที่ตำรวจทำสำนวนส่งให้อัยการ ความจริงตามหลักการแล้วอัยการสามารถใช้ดุลพินิจพิจารณาว่าคดีอย่างนี้จะส่งฟ้องหรือส่งไม่ฟ้องได้หรือไม่ แต่ในทางปฏิบัติเป็นไปไม่ได้ เพราะว่าพอติดคดีความมั่นคงแล้วคนที่ส่งไม่ฟ้องต้องมาอธิบายเหตุผลว่าเพราะอะไร กลายเป็นภาระของเขา แล้วจะถูกผู้บังคับบัญชาตรวจสอบอีกที่ว่าคดีใหญ่แบบนี้ปล่อยไปได้อย่างไร นี่เป็นปัญหาเชิงระบบ บางคนมาคุยกับผมตรงๆ เลยว่า รู้ว่าหลักฐานไม่มีแต่คดีแบบนี้ไม่ส่งฟ้องไม่ได้ เพราะเป็นคดีความมั่นคง พอส่งฟ้องแล้วก็ต้องเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีของศาล ต้องสืบพยาน ซึ่งใช้เวลานาน

ปัญหาอีกอย่างคือ พอเป็นคติความมั่นคง ศาลสั่งให้ประกันตัวไม่ได้ เพราะคติความมั่นคงเป็นคติโทษหนัก ซึ่งที่ผ่านมา คติในลักษณะนี้พอพิจารณาเสร็จศาลพิพากษาส่วนใหญ่จะยกฟ้อง เพราะพยานหลักฐานอ่อน แต่ว่าการที่ผู้ถูกกล่าวหาต้องถูกควบคุมในระหว่างการพิจารณาคดีในชั้นศาล โดยไม่มีโอกาสได้รับการประกันตัว มันเป็นธรรมหรือไม่

ปัจจุบันเราใช้วิธีการพิจารณาคดีต่อเนื่อง ซึ่งคดีพิจารณาต่อเนื่อง ต้องเรียงตามลำดับก่อนหลัง ปัญหาที่เกิดขึ้นคือการเรียงตามลำดับ เพราะคติความเกิดขึ้นทุกวัน และคติความมั่นคงก็ไม่ได้มีสิทธิพิเศษอะไร มันเหมือนคติทั่วไป เดียวนี้คดีใน 3 จังหวัดไปถึงปี 51 แล้ว ข้ามปีกันไปเลย และผู้ถูกกล่าวหาในคติความมั่นคงก็ถูกขัง ตรงนี้คือปัญหา พอเข้าสู่การพิจารณาคดีต่อเนื่องมันต้องนับไปข้ามปี พอไปถึงวันนัด บางทีพยานซึ่งเป็นทหารหรือตำรวจที่จับเขาก็กายไปอยู่ในพื้นที่อื่นแล้ว มันก็กระทบหมดเลย จาก 1 - 2 ปี ก็อาจจะเป็น 3 - 4 ปี จะเห็นได้ว่าระบบทำให้ความไม่เป็นธรรมเกิดขึ้นโดยไม่ได้ตั้งใจ ผมเชื่อว่าอัยการกับผู้พิพากษาก็ไม่ได้ตั้งใจ บางทีเขายังพิจารณาคดีไม่เสร็จ ต้องย้ายไปที่อื่น คนใหม่ต้องมาทำต่อ ทำให้การพิจารณาไม่ต่อเนื่อง และคนใหม่ต้องมาทำความเข้าใจเรื่องตั้งแต่ต้น

ผมขอเสนอว่า เพื่อเป็นมาตรการเฉพาะหน้า ควรนำคติความมั่นคงไปอยู่ในช่องทางพิเศษ โดยแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ยุติธรรมจากส่วนกลางให้เป็นคณะพิเศษขึ้นมาเหมือนคดียาเสพติด เราน่าจะมีแผนกของคติความมั่นคง โดยตั้งชุดพิเศษขึ้นมาใน 3 จังหวัด ควรจะจัดอัยการพิเศษ ศาลชุดพิเศษ มาดูแล ไม่ควรนำคดีประเภทนี้ไปปะปนกับคดีอื่นๆ ซึ่งจะทำให้การพิจารณาคดีช้า และบางทีบุคลากรที่มาดูแลก็ไม่มีความรู้ความเข้าใจที่เพียงพอ

นอกจากนี้ ผมยังเห็นว่า ประชาชนเองก็สามารถสร้างความยุติธรรมในชุมชนได้ ถ้ามีกระบวนการและวิธีการ รัฐเพียงแต่กำกับดูแลโดยใช้กลไกของชุมชน สิ่งนี้เป็นกระแสหลักในปัจจุบันเพราะอำนาจของรัฐซึ่งเป็นโครงสร้างในเชิงตั้งจะถูกลดทอนลงไปตามลำดับ ที่เห็นได้ชัดคือ เมื่อก่อนตำรวจออกหมายจับหมายค้นได้ แต่ปัจจุบัน รัฐธรรมนูญปี 40 ลดอำนาจนั้นลง ต้องให้ศาลออกให้ นี่เป็นวิธีการถ่วงดุลย์ กระบวนการตรงนี้ต้องมีการศึกษาหาจุดที่เหมาะสมกับสังคมไทย โดยเฉพาะใน 3 จังหวัดซึ่งมีความแตกต่าง

ทางศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องของกระบวนการยุติธรรมไม่ว่าจะเป็นชั้นของ พนักงานสอบสวน อัยการ หรือศาล ต้องทำงานอย่างมีเอกภาพใน สถานการณ์ของ 3 จังหวัดชายแดนใต้ และอย่ามองแต่ความยุติธรรมตาม กฎหมาย เพราะมันไม่ใช่ปัญหาเรื่องความยุติธรรม มันเรื่องความเป็นธรรม ทางสังคม มันไม่เหมือนกัน คนที่มาทำงานที่นี่ แม้แต่ศาลหรืออัยการก็ต้อง เข้าใจสภาพปัญหาของที่นี่

“ต้องทำความเข้าใจกับภาคประชาชน”

ศักดิ์นา จัตรกุล ณ อยุธนา

ที่ปรึกษาทางวิชาการ มูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท

กอส. เป็นความหวังของสังคม แต่รายงานของ กอส. ฉบับนี้ไม่ใช่ เพราะแค่ จะทำความเข้าใจกับประชาชนยังมีปัญหา และตัวรายงานยังกระจายไปสู่ ภาคส่วนต่างๆ ของสังคมไม่เพียงพอ นอกจากนี้ กอส. ก็ไม่ได้แตะต้อง เหตุการณ์ก่อการร้ายที่ลึกไปกว่า ปี พ.ศ.2547 การวิเคราะห์เหตุจำกัดอยู่ใน สังคมไทย ทั้งที่มีการยอมรับกันโดยทั่วไปว่ามันมีการโยงใยกับต่างประเทศ

ประเด็นผู้หญิง มันมีลักษณะเฉพาะ แต่ กอส. เสนอในลักษณะทั่วไป ไม่จำแนกถึงความแตกต่างระหว่างชายหญิง ซึ่งในความเป็นจริง ความเป็น ชายหญิงสร้างความแตกต่างในการดำเนินชีวิตและการเยียวยาก็ต้องคำนึง ถึงประเด็นนี้ด้วย

การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเป็นอีกสิ่งหนึ่งซึ่ง กอส. ไม่ได้ให้ ความสำคัญ ผมมองว่า เราไม่มีทางแก้ปัญหาได้หากภาคประชาชนคนใด ไม่มีส่วนร่วมในการจัดการกับชุมชนของเขาเอง

“มาร่วมกันตรวจสอบดีไหม?”

งามศุภร์ รัตนเสถียร

เจ้าหน้าที่สังเกตการณ์การพิจารณาคดีอิสระ

เราตั้งคำถามว่าทำไมกระบวนการยุติธรรมถึงไม่ทำงาน ส่วนหนึ่งนั้นเป็นเพราะพวกเขาก็ละเลย ไม่ได้สนใจกระบวนการยุติธรรมมานาน จากประสบการณ์ที่ได้ไปสังเกตการณ์ในการพิจารณาคดีในศาล ทำให้เห็นว่ากระบวนการพิจารณาคดีไม่มีประสิทธิภาพอย่างไร ซึ่งการที่คนจากข้างนอกเข้าไปร่วมสังเกตการณ์จะเป็นกลไกการตรวจสอบไปด้วยในอัตโนมัติ ที่ผ่านมามีศาลก็ทำงานของตัวเองและมันไม่มีแรงกระตุ้นอะไร การที่เราไปจับตาอาจจะทำให้ศาลต้องระมัดระวังมากขึ้น

การที่เราจะไปปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมอาจจะทำได้ยาก แนวคิดศาลพิเศษเป็นความคิดที่ดี แต่ในขณะที่เรายังไม่สามารถไปแก้โครงสร้างได้ ภาคประชาชนมาร่วมกันทำงานตรวจสอบกันเองก่อนดีไหม

“เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม”

กลุ่มสัมมนาย่อย “มาตรการการเมืองสมานฉันท์”

ต่อข้อเสนอของ กอส. เรื่องพระราชบัญญัติสันติสมานฉันท์ ซึ่งจะทำให้เกิดองค์กรที่เรียกว่า ศูนย์อำนวยการยุทธศาสตร์สันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศยส.) นั้น ไม่ควรจำกัดที่มาของผู้ที่จะมาดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ ศยส. ว่าให้เฉพาะข้าราชการพลเรือนหรือทหารเท่านั้น แต่ควรจะเปิดโอกาสให้ทุกคนที่มีความเหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นตัวแทนจากภาคประชาชน ภาคประชาสังคม หรือประชาชนธรรมดา โดยไม่ต้องกังวลว่าจะตกอยู่กับกลุ่มอำนาจหรือกลุ่มการเมืองใด เพราะต้องผ่านกระบวนการสรรหาจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอยู่แล้ว

กรรมการ ศยส. ที่จะได้รับการสรรหาควรแสดงนโยบายต่อชุมชน เพื่อเป็นสัญญาประชาคม หากปฏิบัติงานไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ ให้มีการ

ถอดถอนได้ นอกจากนี้ก็ควรจะเปิดโอกาสให้ตัวแทนภาคประชาชนเข้าไปมีบทบาทในการแก้ปัญหาอย่างจริงจัง อาจจะเริ่มที่ คยส. โดยให้ภาคประชาชนเป็นผู้เลือกสรรกันเอง เพราะที่ผ่านมา ยังไม่มีตัวแทนจากภาคประชาชนได้รับโอกาสให้เข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ในระบบผู้กำหนดนโยบายรัฐเลย

“สันติเสนาภาคประชาชน”

กลุ่มสมมนาย่อย “มาตรการสมานฉันท์เฉพาะหน้า”

รายงานของ กอส. มีข้อเสนอมาตรการสมานฉันท์ 3 ข้อ ผู้สมมนากลุ่มย่อยเห็นด้วยกับข้อเสนอ แต่ต้องทำความเข้าใจต่อหลักการของข้อเสนอที่ทาง กอส. ได้นำเสนอไป เช่น หน่วยสันติเสนา ซึ่งเป็นกองกำลังที่ปลดอาวุธ สถานการณ์ปัจจุบัน เรียกว่าเป็นการแย่งชิงประชาชน หน่วยงานของรัฐที่เข้าไปช่วยเหลือประชาชนได้อย่างทันท่วงทีก็มีค่อนข้างน้อย ทั้งนี้ควรจะต้องมีสันติเสนาภาคประชาชน เพราะประชาชนจะเป็นผู้แก้ไขสถานการณ์ได้ดีที่สุด

ข้าราชการที่เข้ามาประจำอยู่ในพื้นที่ต้องทำความเข้าใจว่าข้าราชการที่ดีควรเป็นอย่างไร เช่น ครูต้องเข้าใจวิถีชีวิตของประชาชน ของชุมชนด้วย ข้าราชการต้องมีคุณธรรมจริยธรรม และหนทางที่ดีที่สุดคือข้าราชการควรจะใช้คนในพื้นที่เป็นหลัก ส่วนข้าราชการที่ถืออาวุธ ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ทหารหรือตำรวจ ต้องมีความอดทนค่อนข้างสูง พร้อมกับต้องเรียนรู้และเข้าใจความหมายของสิทธิมนุษยชนมากขึ้น

ทั้งนี้องค์กรที่รัฐส่งลงมาทำงานภาคสังคม ควรเป็นองค์กรอิสระ มีการกระจายอำนาจ และมีการตรวจสอบเพื่อเป็นการถ่วงดุลย์อำนาจ เพื่อป้องกันข้าราชการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ

“ส่งเสริมการศึกษาแบบบูรณาการ”

กลุ่มสมมนาย่อย “มาตรการสมานฉันท์ยั่งยืน”

ควรส่งเสริมความหลากหลายในขอบเขตทั่วประเทศ สังคมไทยต้องทำความเข้าใจเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่นและวัฒนธรรมของศาสนาเสียใหม่ ต้อง

ทำความเข้าใจว่า สิ่งไหนคือวัฒนธรรมมลายู เพื่อความเข้าใจอันดีที่สังคมภายนอกมีต่อ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

รัฐบาลควรส่งเสริมให้มีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างมุสลิมในประเทศกับโลกมุสลิม เช่น ความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศมาเลเซีย เป็นต้น ส่วนด้านการศึกษา รัฐต้องทำความเข้าใจต่อระบบการศึกษาและภาษาของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง และใช้ภาษามลายูในชีวิตประจำวัน เพื่อป้องกันการกำหนดนโยบายที่ผิดพลาด อันจะส่งผลต่อปัญหาความรุนแรงที่ยืดเยื้อและเรื้อรัง

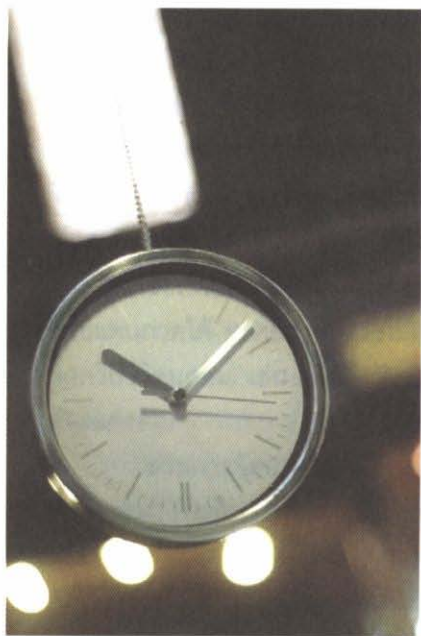
ข้อสังเกตหนึ่งซึ่งไม่มีในรายงาน กอส. คือ ประชาชนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ หลายครอบครัวไม่สนับสนุนการศึกษา เนื่องจากมีอุปสรรคจากวิถีชีวิตมุสลิม เช่น เมื่อถึงวัยทำงานก็ต้องทำงาน หรือสำหรับผู้หญิงก็ต้องแต่งงาน

ส่วนการจัดการศึกษาต้องมีการบูรณาการกับชุมชน อันมีมิติของทางศาสนา การศึกษาสายสามัญ และสายอาชีพ ร่วมด้วย

แม้ความคิดเห็นของแต่ละกลุ่มผู้เข้าร่วมสัมมนาจะเห็นด้วยกับรายงานของ กอส. แต่ส่วนใหญ่ก็สะท้อนว่า ปัญหาสำคัญคือ “ความเข้าใจ” ในมิติต่างๆ อันจะนำไปสู่การแก้ปัญหาที่แท้จริง เช่น ความเข้าใจของรัฐต่อปัญหา ความเข้าใจของสังคมไทยที่มีต่อ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ความเข้าใจของชาวไทยต่างศาสนิกต่อชาวมุสลิม และความเข้าใจต่อข้อเสนอต่างๆ ในรายงานของ กอส. คือสิ่งที่พวกเขามุ่งหวังที่สุด



หน้าว่าง



21

แลกเปลี่ยนเรียนรู้ แปรวิกฤติภาคใต้ ให้เป็นวาระ ปฏิรูปการเมืองไทย

เวทีภาคเหนือตอนล่าง



คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.) ร่วมกับ เครือข่ายองค์กรภาคประชาชนในภาคเหนือตอนล่าง จัดงานสัมมนาเชิงปฏิบัติการ “จากบทเรียนวิกฤติปัญหาภาคใต้ สู่แนวทางปฏิรูปการเมืองไทย” ณ โรงแรมเดอะแกรนด์ ริเวอร์ไซด์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก วันอาทิตย์ที่ 23 กรกฎาคม 2549 โดยมีผู้เข้าร่วมสัมมนาประมาณ 300 คน ประกอบด้วยประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์, พิจิตร, สุโขทัย, กำแพงเพชร, ตาก, อุตรดิตถ์, เพชรบูรณ์ และพิษณุโลก เครือข่ายนักวิชาการ นักศึกษากลุ่มคนชั้นกลาง สื่อมวลชน องค์กรพัฒนาเอกชน นักการเมืองในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง และพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย

“สันติวิธีสามารถแก้ไขปัญหได้ทุกระดับ”

โคทม อารียา

กรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ

ผมนำเอาความทุกข์ของคนได้มาเล่าสู่กันฟังอยากจะให้ทุกคนเข้าใจและเข้าถึง แม้ว่าจะอยู่ห่างไกลกัน ในรายงาน กอส. ฉบับนี้ เราแบ่งเป็น 5 บท บทแรก เรา มุ่งความสนใจไปที่เหยื่อของผู้อ่าน เหยื่อเหล่านี้คือเมล็ดพันธุ์แห่งความ รุนแรงที่ส่งสมมานาน บทที่ 2 เรื่องกรอบคิดที่จะอธิบายปัญหาความรุนแรง ใน กรอบคิดนี้บอกว่ามีเรื่องที่เห็นชัดๆ คือเรื่องบุคคลที่ใช้ความรุนแรง ทั้งฝ่ายผู้ ก่อความไม่สงบและเจ้าหน้าที่รัฐ แต่เบื้องหลังความรุนแรงมีเรื่องของ โครงสร้างและวัฒนธรรม โครงสร้างคือระบบที่มนุษย์สร้างขึ้นที่ทำให้โอกาส ของความรุนแรงเกิดขึ้นได้ง่าย เช่น ระบบความยุติธรรมที่อยุติธรรม ระบบ

เศรษฐกิจที่สร้างความเหลื่อมล้ำ ระบบสังคมและการศึกษาที่ไม่เท่าเทียมกัน โครงสร้างคือสิ่งที่รองรับ เป็นฐานของความรุนแรง ถ้าจะแก้ แก้ที่คนไม่พอ ต้องปรับปรุงโครงสร้างจึงจะแก้ปัญหาได้ในระยะยาว ไม่เท่านั้น ที่ลึกลงไปกว่านั้นโครงสร้างคือชั้นวัฒนธรรม ถ้าเรามีอคติต่อกันจะทำให้ไม่เข้าใจกัน เมื่อไม่เข้าใจกัน เราก็สั่งสมความคิด ค่านิยม จนนำไปสู่การสร้าง ความรุนแรงโดยง่าย ถ้าจะแก้ปัญหามาได้เราต้องแก้ที่สาเหตุในทุกระดับ

คนทั่วไปไม่เข้าใจ ผมเองก็เคยไม่รู้ว่าเรื่องเหล่านี้นำมาสู่ความรุนแรงได้อย่างไร คนกลุ่มน้อยไม่เคยมีปัญหา พอมาศึกษาจริงๆก็เข้าใจ เราแก้ปัญหามาได้ไม่ได้ ถ้าคนทั่วประเทศไม่เข้าใจ สังคมมองไม่เห็น ไม่รับรู้ปัญหา คนก็จะสนับสนุนมาตรการผิดๆ ของรัฐ เราก็จะแก้ปัญหาไม่ได้ในชั้นโครงสร้าง วัฒนธรรม คนก็จะออกมาแก้ด้วยความรุนแรง พอรัฐกดเขาเอาไว้ได้สักพัก เขาก็จะออกมาอีก มันเป็นการสะสมไปเรื่อยๆ

การวินิจฉัยเหตุ เราต้องดู 3 ระดับ เรื่องโครงสร้าง ที่สำคัญคือเรื่อง ความยุติธรรม และเศรษฐกิจ เวลาลงไปศึกษาจะพบว่า พื้นที่สีแดงคือพื้นที่ที่มีความขัดแย้งในเรื่องทรัพยากรสูง ชาวบ้านเดือนร้อน เป็นปัญหาโครงสร้าง เศรษฐกิจท้องถิ่น ส่วนปัญหาการศึกษา โดยเฉพาะเรื่องภาษา เราไม่สามารถให้เขาเลิกพูดภาษาของเขาได้ มันเป็นอัตลักษณ์ เสียภาษาก็คือเสียชาติ เราจับเขามาเรียนภาษาไทยในโรงเรียนแล้วก็สอนเขาไม่รู้เรื่องและพอเขาไม่เก่ง ภาษาไทยมันก็ทำให้เขาเรียนวิชาอื่นได้ไม่ดี เราต้องปรับปรุงระบบการศึกษา ถ้าเราสอนภาษาตามที่ยูเนสโกวิจัยมาแล้ว คือสอนภาษาแม่ก่อน เรียนรู้เรื่อง ไกลตัวก่อน เขาจะเรียนภาษาที่สองได้ดีขึ้น แล้วค่อยนำภาษาที่สองมาทำให้เขาเรียนรู้วิชาอื่นๆ สำหรับเรื่องภูมิศาสตร์ชายแดนก็สำคัญ เราต้องมองมันด้วยความเข้าใจ

บทที่ 3 ปัจจัยวัฒนธรรม เรื่องศาสนาไม่ใช่สาเหตุ แต่เป็นปัจจัยประกอบ คนไทยไม่เข้าใจคนมุสลิม ไม่เข้าใจว่าทำไมเขาเคร่งครัด เช่น การที่เจ้าหน้าที่นำสุนัขเข้าไปในสถานที่ทางศาสนาเพื่อตรวจสอบ เราไม่เข้าใจว่าทำไมคนมุสลิมไม่สบายใจเมื่อมีสุนัขอยู่ด้วย เรื่องวัฒนธรรมเป็นเรื่องละเอียดอ่อน เราไม่เข้าใจและไม่เรียนรู้ อีกเรื่องคือ เราไปมองว่าศาสนาทำให้คนมุสลิมใช้ความรุนแรง ต้องยอมรับว่า แม้อิสลามจะเป็นศาสนาแห่งสันติภาพ

แต่มีข้อความในคัมภีร์ที่บอกว่า มุสลิมสามารถต่อสู้ได้เมื่อไม่ได้รับความเป็นธรรม จึงมีการตีความกันไปต่างๆ นานา ประกอบกับสถานการณ์โลกเป็นเช่นนี้ อีกเรื่องคือ ประวัติศาสตร์ เราไม่เข้าใจประวัติศาสตร์ และมองประวัติศาสตร์ในแง่มุมมองของตัวเอง เราคิดว่าปัตตานีเป็นประเทศราช ขณะที่เราคิดว่าปัตตานีเป็นดินแดนเอกราชที่มีความเจริญ มีความยิ่งใหญ่

บทที่ 4 แนวโน้ม มีคนบอกว่า เป็นโรครัฐทำ เวลาคนถูกกระทำ อັตลักษณ์จะเข้มข้นขึ้น นี่เป็นแนวโน้มที่อันตรายมาก

บทที่ 5 เราต้องมีอารักขาโรคทั้ง 3 ด้าน เรื่องเร่งด่วนมีข้อเสนอ 3 ข้อหนึ่ง ใช้สันติวิธี เราต้องมีคน มีหน่วยงาน เราเสนอให้มีสันติเสนา กองกำลังสันติที่ไม่ใช้อาวุธ มีหน้าที่แก้ไขความขัดแย้ง ตัดไฟแต่ต้นลม อย่าให้ปัญหาเป็นความรุนแรง เมื่อมีเรื่องขัดแย้งต้องรีบเข้าไปไกล่เกลี่ย หาทางออก แก้ปัญหาโดยมีคนกลุ่มต่างๆ รวมทั้งคนทางศาสนาเข้าไปร่วมกัน สอง เภาให้ถูกที่ค้นปัญหาเกิดจากผู้ก่อความไม่สงบ เราต้องถามเขาว่าเขาต้องการอะไร ถ้ามันอยู่ในกรอบของรัฐธรรมนูญ ก็มาคุยกัน มาสานเสวนากัน สานเสวนาหมายถึงการสื่อความหมายโดยการฟังอย่างตั้งใจและลึกซึ้ง เราต้องฟังเขาก่อน คนถามว่าแล้วจะไปคุยกับใคร ความจริงเรามีฝ่ายข่าว ถึงจะยังไม่ชัด แต่เราต้องมีการสานเสวนาอย่างมีเอกภาพ ใช้ยุทธศาสตร์การเมือง ไม่ใช่ไปสานเสวนาเพื่อหาข่าว สาม ข้อเสนอในการส่งคนดีไปทำงาน นี่เป็นข้อเสนอที่มีมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6 เราต้องส่งข้าราชการที่ดีเข้าไป สักพักมันจะดีขึ้น

มาตรการยั่งยืน มีหลายข้อ ประเด็นสำคัญที่ผมมาพูดคือ อยากให้ทุกคนยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม นอกจากนี้เราต้องส่งเสริมสันติวิธี

อีกข้อเสนอหนึ่งคือ การส่งเสริมให้ใช้ภาษามลายูเป็นภาษาทำงาน ซึ่งคนไม่เข้าใจ ในขณะที่โรงพยาบาลหลายแห่งใน กทม. ประกาศรับคนรู้ภาษาอื่นๆ เข้าทำงาน เรามองว่าเป็นการสื่อสาร เป็นการส่งเสริมความเข้าใจ แต่พอ กอส. เสนอให้ภาษามลายูเป็นภาษาทำงานในจังหวัดชายแดนใต้ คนมองว่ามีปัญหาเรื่องความมั่นคง จริงๆ แล้ว หน่วยงานราชการต้องให้บริการประชาชน ต้องให้ความสำคัญกับการสื่อสารกับประชาชน เรื่องนี้ถูกเขียนไว้ในรัฐธรรมนูญ เราต้องเอาประชาชนเป็นตัวตั้งถ้าเราอยากชนะใจเขา เรื่อง

ภาษานี้ไม่ทำให้เราเสียอำนาจอธิปไตย

ส่วนมาตรการทางการเมือง พ.ร.บ.สันติสมานฉันท์ ถ้าเป็น พ.ร.บ. มันจะเป็นมาตรการทางการเมืองที่มีความยั่งยืนกว่ามาตรการทางการเมืองการบริหารหัวใจสำคัญคือ ให้ประชาชนในพื้นที่ที่มีสิทธิมีเสียงในการปกครองตนเอง ถ้าเราไม่ดูแลเรื่องของความรุนแรง บุคคลเหล่านี้คือสิ่งที่จะไปต่อเชื้อของความรุนแรงให้ต่อไปอีกนาน นอกจากนั้นเราต้องดูแลดีด้วย ไม่ให้เขารู้สึกว่าสังคมทอดทิ้งเขา นี่เป็นที่มาของกองทุนสมานฉันท์

ถ้าเราเอาแนวทางนี้มาใช้กับเรื่องอื่นในสังคม ก็น่าจะได้เหมือนกัน คือวิเคราะห์ใน 3 ระดับ ทั้งระดับบุคคล โครงสร้างวัฒนธรรม แล้วใช้สันติวิธีในการแก้ปัญหา

สำหรับแนวทางสมานฉันท์ที่ศึกษาจากภาคใต้สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับวิกฤติการเมืองไทย ในช่วงปัจจุบันที่มีการแตกแยกทางความคิดได้ โดยเฉพาะแนวทางสันติวิธีที่สามารถแก้ไขปัญหาได้ทุกระดับ เรามักจะมีคณะกรรมการอิสระเพื่อการเลือกตั้งและแก้ไขรัฐธรรมนูญที่ประกอบด้วยตัวแทนภาคประชาชนจากทั่วประเทศ ทำหน้าที่ตรวจสอบติดตามการเลือกตั้งและส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ

“อย่าถูกแบ่งแยกด้วยเขตพื้นที่ทางการเมืองปกครอง”

บุญยืน วงศ์สงวน

ผู้ประสานงานองค์กรพัฒนาเอกชนภาคเหนือตอนล่าง

โดยสถานการณ์ที่เป็นอยู่ จุดที่เป็นปัญหาในการอธิบายให้คนนอกพื้นที่เข้าใจคือ ปัญหาเรื่องข้อมูลข่าวสาร คนส่วนใหญ่ได้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อของรัฐ ภาพทั้งหมดกลายเป็นภาพของขบวนการก่อการร้าย ผู้แบ่งแยกดินแดน ซึ่งในความเป็นจริงมันมีอะไรมากกว่านั้น การตายของคนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้จริงๆ แล้วมีสาเหตุมากมาย ทั้งเรื่องการหักหลัง การค้าของเถื่อน ของหนีภาษี ความขัดแย้งการเมืองท้องถิ่น แต่ทุกวันนี้ไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้น จะถูกสื่อสื่อสารออกมาว่าเป็นเรื่องของการแบ่งแยกดินแดน ทำให้ช่องว่างในการที่คนข้างนอกจะ

มองปัญหาในหลายมิติถูกปิดไปเลย เพราะข้อมูลเป็นอย่างนั้น

บทเรียนจากวิกฤติภาคใต้มีประโยชน์ต่อการปฏิรูปการเมือง คือ ทำอย่างไรให้คนมีโลกทัศน์ในการมองความหลากหลายทางวัฒนธรรม เชื้อชาติ ชนเผ่า ศาสนา ให้เป็นมิติทางความสวยงาม ที่อยู่ร่วมกันได้ ไม่ใช่มองแบบแบ่งแยกหรือมองว่าเขาเป็นผู้อาศัย เป็นคนอื่น ในกระบวนการปฏิรูปการเมืองต้องเอาประเด็นนี้มาทำให้ชัด ภายใต้นโยบายซึ่งอาจจะเป็นกฎหมายรองรับหรืออะไรที่เป็นรูปธรรมมากกว่านี้ เพราะกรณีการถูกทำให้เป็นอื่น การแบ่งให้เป็นอื่น เหล่านี้ไม่ได้เกิดขึ้นในเฉพาะ 3 จังหวัดชายแดนใต้ ปัญหาคนชายขอบเกิดขึ้นโดยทั่วไปกับพื้นที่น้องในหลายๆ ภูมิภาคทั่วประเทศ บทเรียนจากภาคใต้ช่วยสะท้อนวิธีการมองปัญหาและการกำหนดนโยบายของหน่วยงานรัฐที่ผ่านมาได้อย่างเป็นรูปธรรมว่ามันล้มเหลว

ถ้าทิศทางการปฏิรูปการเมืองเป็นไปอย่างที่เราหวัง สิ่งที่น่าจะเป็นผลกลับมา เป็นแนวโน้มที่ดี คือการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน การที่ตัวแทนชนเผ่า ตัวแทนองค์กรท้องถิ่น ตัวแทนภาคประชาชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทาง หรือมีสมรรถนะในการจัดตั้งองค์กรขึ้นมารับการตัดสินใจจากนโยบายของรัฐที่ลงไป เราจะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วยความเป็นตัวของตัวเอง ถูกยอมรับอย่างมีศักดิ์ศรี ถ้าการปฏิรูปการเมืองเป็นไปได้ดีบรรยากาศตรงนี้จะมีเปิดมากขึ้น เราจะได้บอกกล่าวสื่อสารเรื่องราวต่างๆ หรือปฏิเสธหรือบอกรับนโยบายที่ลงไปมากขึ้น

อยากฝากให้พื้นที่อยู่นอกพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้มองปัญหาของประเทศแบบองค์รวม เพราะหลายครั้งเราถูกแบ่งแยกด้วยเขตพื้นที่ทางการเมือง ปกครอง เช่น ปัญหาท่อแก๊สเป็นปัญหาของคนจะนะ ปัญหานิคมอุตสาหกรรมก็เป็นปัญหาของคนพื้นที่นั้นๆ ไม่สามารถสร้างความเชื่อมโยงว่ามันเป็นภาพรวมของประเทศเรา มันเป็นงบประมาณโดยรวม มันเป็นผลเสียที่กระทบในเชิงนโยบายโดยรวม ซึ่งเราต้องกลับไปดูที่การสื่อสาร ทำอย่างไรเราจึงจะบอกว่าปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาในเชิงมนุษยชาติ ไม่ใช่ปัญหาเรื่องพื้นที่การปกครอง แต่เป็นปัญหาของความเป็นมนุษย์ที่เราต้องมองอย่างเข้าใจ

“ทางสายกลางคือแนวทางสมานฉันท์”

ชวลิต นักระนาด

กลุ่มนักกฎหมายเพื่อสังคม

ข้อมูลที่ได้รับจากสื่อทำให้มองปัญหาภาคใต้เป็นเรื่องของความคิดแบ่งแยกดินแดน เชื้อชาติ และศาสนา เท่านั้น ทั้งที่มีปัจจัยสำคัญอื่นๆ ด้วย เช่น การที่รัฐใช้วิธีการรุนแรงในการแก้ปัญหา ทำให้ปัญหาเพิ่มขึ้นแทนที่จะยุติลง

บทเรียนจากภาคใต้บอกเราว่า ถ้ารัฐยังใช้วิธีการตาต่อตาฟันต่อฟัน รัฐจะไม่สามารถยุติปัญหาได้ กลับจะยิ่งเพิ่มความรุนแรง บทเรียนนี้ ผมมองว่าน่าจะใช้หลักของทางสายกลาง ตั้งใจไปก็ขาด หย่อนไปก็ไม่สามารถดูแลบ้านเมืองได้ ทางสายกลางคือแนวทางสมานฉันท์ จะเป็นทางออกที่ดีที่สุด

ถ้ามีการปฏิรูปการเมือง โดยให้การเมืองลงมาสู่ภาคประชาชนอย่างแท้จริง มีการระดมความคิดกันด้วยวิธีการประชาธิปไตยแบบรอบคอบ มันจะสามารถแก้ปัญหาได้โดยไม่ต้องใช้วิธีการทางทหารหรือความรุนแรง ซึ่งต้องเป็นการเมืองอย่างแท้จริง และรัฐบาลต้องเป็นประชาธิปไตยที่เปิดใจกว้างรับฟังทุกคนด้วย

“ศึกษาบทเรียนวิกฤติได้และเผยแพร่ความเข้าใจไปยังเครือข่ายอื่น”

ประพนธ์ ศรีเทพ

ผู้แทนภาคประชาชนภาคเหนือตอนล่าง

ในฐานะที่ติดตามข้อมูลข่าวสารและเป็นห่วงใยเรื่องวิกฤติภาคใต้กับทิศทางการปฏิรูปการเมือง บทเรียนจากวิกฤติภาคใต้ถือเป็นบทเรียนสำคัญสำหรับสังคมไทย ผมเห็นว่าบทเรียนภาคใต้ สิ่งสำคัญอย่างหนึ่งซึ่งเป็นรากเหง้าของปัญหา คือ การไม่ตระหนักถึงความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรมของคนไทย เป็นสิ่งที่สำคัญมากที่เราจะต้องตระหนักถึงความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา ภาษาและวัฒนธรรม อันจะนำไปสู่ความเข้าใจอันหนึ่งใจเดียวกัน การปฏิรูปการเมืองครั้งต่อไป เราต้องตระหนักและให้ความ

สำคัญกับเรื่องนี้ให้มาก

ผมมีความเชื่อมั่นว่าการปฏิรูปการเมืองครั้งหน้า ถ้าทุกฝ่ายตระหนักและเห็นความสำคัญของการยอมรับในความแตกต่างของกันและกัน จะเอื้อต่อการแก้ไขปัญหาทางได้อย่างมาก เราต้องให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ต้องรับฟังความคิดเห็นของพี่น้องชาวใต้ เรียนรู้ซึ่งกันและกัน มันจะนำไปสู่ความเข้าใจ และจะนำไปสู่ทางออกในการดับไฟได้

ในฐานะคนนอกพื้นที่ภาคใต้ บทเรียนนี้จะทำให้พี่น้องประชาชนมีความเข้าใจมากขึ้น โดยเฉพาะ กอส. ได้มีบทบาทในการสนับสนุนการสร้างเสริมความเข้าใจของภาคประชาชน สื่อ และกลไกอื่นๆ ด้วย การจัดอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการนี้ ทำให้ผู้นำ ผู้แทนองค์กร เครือข่ายภาคประชาชนใน 9 จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ได้ทราบข้อเท็จจริงมากขึ้น ได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มากขึ้น ได้ร่วมกันคิดว่า เราในฐานะคนนอกพื้นที่ที่จะมีส่วนเสริมสร้างความเข้าใจกันอย่างไร นี่เป็นประโยชน์มากในการเสริมสร้างสันติमानฉันทิในสังคมไทย โดยเอาบทเรียนจากวิกฤติได้มาศึกษาอย่างเข้าใจ และเผยแพร่ข้อมูลและความเข้าใจที่ถูกต้องไปยังเครือข่ายประชาชนอื่นๆ

“มันเป็นปัญหาของคนไทยทั้งหมด”

วัชรรา สงมา

ตัวแทนองค์กรพัฒนาเอกชนภาคเหนือตอนล่าง

โดยทั่วไป ชาวบ้านรับรู้เรื่องวิกฤติปัญหาในจังหวัดชายแดนใต้จากสื่อกระแสหลักอย่างโทรทัศน์ วิทยุและหนังสือพิมพ์ แต่ก็มีส่วนที่อยู่ในพื้นที่ที่สัญญาณฟรีทีวีเข้าไปไม่ถึง ก็จะมีเคเบิลทีวีซึ่งทำให้ชาวบ้านรับรู้ข้อมูลที่มากขึ้นหรือต่างออกไป นอกจากนี้ก็ยังมีสื่อกระแสรองอื่นๆ ที่องค์กรพัฒนาเอกชนต่างๆ นำมาสู่ชุมชน ทำให้การรับรู้ปัญหาภาคใต้ของชาวบ้านมีมิติที่หลากหลายมากขึ้น

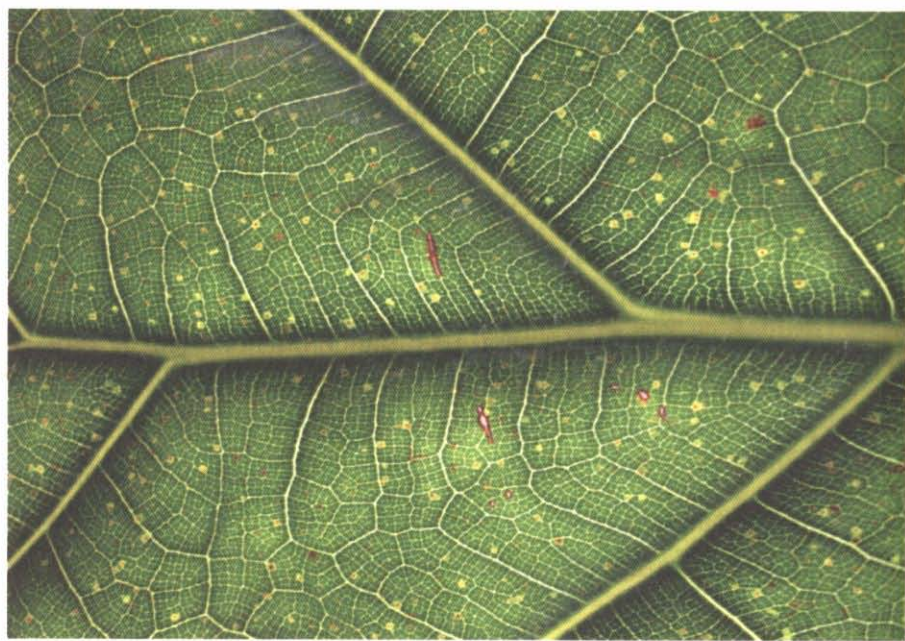
จากการพูดคุยกับชาวบ้านทำให้พบว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่รับรู้ข้อมูล

จากสื่ออย่างพินิจพิจารณามากขึ้น ไม่ได้เชื่อทุกอย่างที่สื่อนำเสนอ “ชาวบ้านมีพัฒนาการในการรับสื่อมากขึ้น ในขณะที่สื่อไม่พัฒนาตัวเอง” พวกเขาอาจจะไม่เข้าใจในความซับซ้อนของปัญหาที่เกิดขึ้นอยู่ในภาคใต้ขณะนี้ แต่ก็มีทัศนคติที่ดีต่อชาวมุสลิมใน 3 จังหวัดภาคใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในระยะหลังมีนักศึกษาจาก 3 จังหวัดชายแดนใต้เดินทางมาทำกิจกรรมต่างๆ ในพื้นที่ภาคเหนือ รวมทั้งมาช่วยเหลือชาวลับแลภัยจากเหตุการณ์น้ำท่วมเมื่อเร็วๆ นี้ ทำให้มีโอกาสดูแลเปลี่ยนแปลงและทำความเข้าใจกัน

วาทกรรม “สมานฉันท์” กลายเป็นสัญลักษณ์ของปัญหาภาคใต้ เมื่อใดที่คำนี้ปรากฏขึ้น ทุกคนจะนึกถึงปัญหาชายแดนใต้ ทั้งๆ ที่ไม่เข้าใจในความหมายของคำนี้อย่างแท้จริง ปัจจุบันหลักคิดสมานฉันท์ถูกนำมาใช้ในกิจกรรมอื่นๆ มากมาย ซึ่งรวมทั้งการปฏิรูปการเมืองด้วย แต่คนทั่วไปคิดว่าสมานฉันท์คือการแก้ไขความรุนแรง ทั้งที่จริงมันมีความหมายมากกว่านั้น

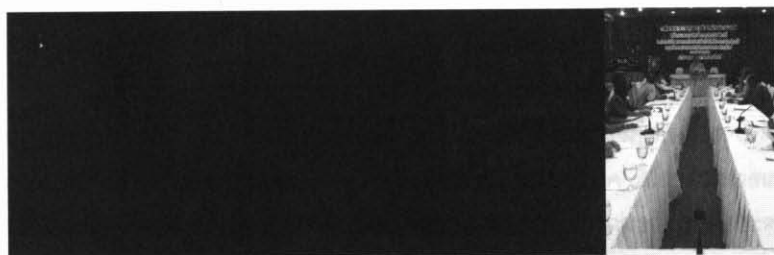
จากงานสัมมนาครั้งนี้ ทำให้เข้าใจว่า กอส. พยายามจะเชื่อมโยงประเทศไทยทั้งระบบเข้าด้วยกัน และบอกว่ามันไม่ใช่แค่ปัญหาของคน 3 จังหวัดชายแดนใต้ แต่เป็นปัญหาของคนไทยทั้งหมด





22

อยู่ร่วมกันด้วยความไวใจและความเป็นไทยนิยามใหม่
เวทีภาคอีสาน



เวทีรับฟังความคิดเห็นต่อรายงาน “เอาชนะความรุนแรงด้วยพลังสมานฉันท์” คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ : ภาคอีสานได้ ณ จ.บุรีรัมย์ วันที่ 26 กรกฎาคม 2549 มีผู้เข้าร่วมงานสัมมนาประมาณ 60 คน ซึ่งเป็น ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ราชการ นักการเมืองท้องถิ่น ผู้นำศาสนา นักวิชาการ ตัวแทนภาคประชาสังคม และประชาชนทั่วไปที่สนใจ

โคทม อารียา

กรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ

ที่จริงแล้วปัญหาภาคใต้ไม่สามารถถูกแยกส่วนออกไปได้ว่าเป็นเพียงปัญหาของคนทางใต้ คนไทยในพื้นที่นั้นต้องมีความห่วงใยอาหารต่อกัน ไม่ว่าเราจะเหมือนหรือต่างกันอย่างไร เราน่าจะยอมรับความแตกต่างหลากหลาย ซึ่งเป็นธรรมชาติ เมื่อก่อนนั้น ผมก็เหมือนทุกๆ คน คือมีความรู้ในเรื่องของคนภาคใต้น้อยมาก เช่น เรื่องภาษา เราไม่รู้ภาษาขามลายูใช้ตัวอักษรยาวีมาเขียน ทุกวันนี้ เรื่องที่เรารับรู้ส่วนใหญ่จากทางใต้เป็นข่าวร้าย

ถ้าทุกคนอ่านรายงานฉบับนี้ บทแรกของรายงานคือบทที่สะท้อนใจ รายงานนำเรื่องด้วยเรื่องของยศธรและอัมมานา ถ้าถามว่าทำไมพ่อของยศธรและอัมมานาจึงเสียชีวิต คนที่กระทำอาจจะมีเหตุผลของเขา แต่เราต้องมองเลยเหตุผลไปถึงจิตใจของคน จิตใจของเด็กสองคน ทั้งสองต่างศาสนา แต่ที่

เหมือนกันคือเป็นเหยื่อของความรุนแรง เขาต้องตัดสินใจว่าเขาจะเป็นผู้สืบทอดความรุนแรงหรือสมานฉันท์ ถ้าสังคมไทยไม่ช่วย เขาจะเป็นเมล็ดพันธุ์แห่งความรุนแรง เพราะบาดแผลในใจไม่ได้รับการเยียวยา เพราะฉะนั้นเราต้องคิดถึงจิตใจของผู้คนเป็นเรื่องสำคัญที่สุด

ด้วยเหตุนี้ ในบทที่สอง กอส. จึงเสนอว่าเราควรวិเคราะห์ใน 3 ชั้น ชั้นที่หนึ่ง เป็นการวิเคราะห์ชั้นความรุนแรงในระดับบุคคล แต่เรามองแค่นี้ไม่ได้ เราต้องมองถึงชั้นโครงสร้าง คือระดับปัจจัย เงื่อนไขปัจจัยส่วนหนึ่งไม่ใช่บุคคล แต่เป็นระบบ องค์กร เศรษฐกิจ การศึกษา ฯลฯ ถ้าเราไม่แก้ที่ระดับโครงสร้าง มุ่งแต่ใช้พฤติกรรมไปควบคุมเขา ใช้พลังกำลัง เราจะควบคุมได้ในระยะหนึ่งเท่านั้น แต่แก้ที่บุคคลและโครงสร้างก็ไม่พอ เพราะความรุนแรงเกิดขึ้นจากความคิด ค่านิยมด้วย นี่คือปัญหาในเชิงวัฒนธรรม คือระบบคิดที่ให้ความชอบธรรมกับการก่อความรุนแรง ถ้าเราจะแก้ปัญหาความรุนแรง เราต้องแก้ทั้งที่ระบบโครงสร้างและระบบความคิด เราอยากให้คนไทยทั้งหมดเปิดใจยอมรับความแตกต่างหลากหลายของวัฒนธรรม

การแก้ปัญหาที่โครงสร้างและวัฒนธรรม ทำได้ยาก แต่เราต้องทำ วันนี้นั้ผมมาหาพวกผมอยากให้คนที่นี้ลุกขึ้นมาพัฒนาภาษา วัฒนธรรม วรรณกรรม มรดกของพวกเขาเอง คนไทยจะร่ำรวยขึ้น เมืองไทยน่าจะส่งเสริมให้สืบสานสิ่งที่บรรพบุรุษทำได้

ประเด็นความเป็นไทย เรายินยาคความเป็นไทยอย่างไร ถ้าคิดใหม่ คนมลายูก็เป็นไทยได้ คนคนหนึ่งไม่จำเป็นต้องมีอัตลักษณ์อย่างเดียว มันเหลื่อมกันได้ คำว่า “คนไทย” ผมอยากจะนิยามง่ายๆ ว่า “อาศัยอยู่ในแผ่นดินนี้ มีสัญชาติไทย ยอมรับกติกาเดียวกัน” แค่นี้ก็พอไหม ความเป็นตัวตนทับซ้อนได้ เราต้องเปิดกว้างให้กับความเป็นไทย และยอมรับความแตกต่างหลากหลาย

วิโรจน์ เอี่ยมสุข

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

เรื่องความแตกต่างทางด้านภาษา ในพื้นที่อีสานใต้เองก็มีภาษามากมาย แต่ก็อยู่กันได้โดยไม่มีปัญหา ผมเห็นด้วยว่าภาษาเป็นเรื่องสำคัญ เพราะภาษาเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร ผู้มีอำนาจในบ้านเมืองต้องเข้าใจมิติในเรื่องภาษาและวัฒนธรรม อย่าเอาเรื่องรัฐชาติไปครอบงำผู้คน ถึงเวลาแล้วที่เราต้องเปิดช่องว่างให้เขา และส่งเสริมให้เป็นรูปธรรมชัดเจน พระท่านยังบอกว่าจะสอนศาสนาด้วยภาษาของเขา นอกจากนี้ ผมว่ามันจะทำให้เขาเกิดความไว้วางใจเจ้าหน้าที่รัฐมากขึ้นด้วย

อาจอง เตชเดโช

ข้าราชการ จังหวัดสุรินทร์

ผมติดตามการทำงานและอ่านรายงานของ กอส. มา และมาวันนี้ได้มีโอกาสฟังอาจารย์โคทมบรรยายทำให้เข้าใจมากขึ้น ผมมีประสบการณ์การอยู่ร่วมกับคนต่างศาสนา เราไม่มีปัญหา อยู่ด้วยกันได้ ผมเห็นด้วยกับข้อเสนอของ กอส. โดยเฉพาะเรื่องภาษาและการส่งข้าราชการที่ดีไปอยู่ในพื้นที่ และรัฐบาลต้องสร้างความเจริญให้เขา ผมคิดว่า กอส. เสนอการแก้ปัญหาที่ถูกต้องแล้ว

วัชรพล แก้วหมื่นไวย

จังหวัดนครราชสีมา

ผมอยากตั้งคำถามว่า กอส. ทำงานอย่างไร ความชัดเจนในระดับนโยบายเป็นอย่างไร มีการหลอมรวมแนวคิดอย่างไร และจะทำอย่างไรต่อไป หัวใจสำคัญในการทำงานภาคใต้จะนำไปใช้ในการปฏิบัติการเมืองอย่างไร เราขับเคลื่อนมิตินี้ไปสู่ภาคอื่นๆ เราช่วยกันได้ไหม ความหมายของคำว่า สมานฉันท์

จริงๆ แล้วเป็นอย่างไร แล้วเราจะทำอะไรให้เขาเข้าใจว่าคนในภาคอื่นๆ ไม่ได้ดูถูกเหยียดหยามเขา

สากล ชัยชาญ

ภาคประชาสังคม จังหวัดศรีสะเกษ

ผมเคยรู้สึกที่ผมเป็นคนลาว แต่พอผมไปเรียนในกรุงเทพฯ ในสมัยที่ยังไม่ค่อยมีคนอีสานเข้าไปขายแรงงาน อยู่ไปนานๆ ความรู้สึกว่าเป็นคนไทยของผมมันค่อยๆ เพิ่มขึ้นแทนที่ความรู้สึกว่าเป็นคนลาว โดยเฉพาะเมื่อมารับราชการ ผมสงสัยว่าคนมุสลิมใน 3 จังหวัดชายแดนใต้จะรู้สึกเช่นนี้ไหม

พันโทสมโภช ประเสริฐศรี

จังหวัดบุรีรัมย์

ผมเห็นด้วยกับรายงานของ กอส. ซึ่งคิดว่า กอส. คงได้ศึกษามาแล้วอย่างดี ผมอยากจะแลกเปลี่ยนประสบการณ์ว่า คนเขมรในอีสานยึดมั่นในความเป็นคนไทยเป็นอย่างไร ไม่เคยฝักใฝ่เขมร ทั้งที่เรายังพูดภาษาเขมรกันอยู่ นี่คือการแตกต่างกับคนมุสลิมในภาคใต้ ในเรื่องการแก้ปัญหา ผมมีข้อสังเกตว่ารัฐเอาคนจากภาคอื่นไปแก้ปัญหาภาคใต้มานานแล้วแต่ยังไม่สำเร็จ เป็นเพราะว่าเขาไม่ไว้วางใจคนจากนอกพื้นที่ใช่ไหม แล้วเราจะทำยังไงให้เขาไว้วางใจ ประเด็นนี้ผมว่าลองให้คนที่เข้าไปทำงานในพื้นที่หัดพูดภาษามลายูอย่างจริงจัง แล้วลองดูว่าเขาจะไว้วางใจเรามากขึ้นไหม เพราะเวลาที่ฝรั่งพูดไทย เรายังรู้สึกชอบอกชอบใจและให้ความไว้วางใจเรามากขึ้นเลย คนมุสลิมชายแดนใต้จะรู้สึกเหมือนกันไหม เราต้องลองดู

ถาวร จันสม

อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สส.)

จากที่เคยสัมผัสกับคน 3 จังหวัดชายแดนใต้ ดูเหมือนเขาไม่รู้สึกว่าตัวเองเป็นคนไทย เขารู้สึกว่าเขาแปลกแยก ก่อนที่รัฐบาลทักษิณจะเข้ามาบริหารประเทศ เหตุการณ์ไม่รุนแรงขนาดนี้ สิ่งที่รัฐทำเหมือนราดน้ำมันลงบนกองไฟ เช่น วลีที่ว่า *โจรกระจอก* หรือการประกาศว่าจะแก้ปัญหภายใน 3 เดือน ผมเห็นด้วยกับ กอส. ว่าแก้ปัญหาคงต้องใช้เวลา และทุกอย่างต้องดับที่เหตุ และต้องไม่ยึดตัวกูของกู ไม่คิดว่าประเทศชาติเป็นของกู และขอฝากว่า การมาสัมมนา ถ้าเพียงมาพูดแล้วไม่สานต่อจะไม่เกิดมรรคผลใดๆ เราต้องช่วยกันทำต่อ กลับจากงานสัมมนาแล้ว เราต้องนำเอาสิ่งที่พูดกันไปบอกต่อกับคนอื่นๆ ให้เขาเข้าใจด้วย

สามารถ อาญาเมือง

จังหวัดสุรินทร์

เห็นด้วยกับข้อเสนอเรื่องภาษามลายูของ กอส. เพราะจะช่วยสร้างความไว้วางใจระหว่างกัน และขอติงว่าทุกวันนี้คนใช้ภาษาที่รุนแรงในการวิจารณ์เหตุการณ์ภาคใต้ทั้งที่ไม่รู้เรื่องราวที่แท้จริง หลายคนพูดในเชิงไม่สร้างสรรค์ ชอบโจมตี ผมขอฝากบอกให้ กอส. นำเรื่องราวเหล่านี้ไปสื่อสารบอกกล่าวกับคนทั่วประเทศ เพื่อให้ทุกคนเข้าใจกัน เพราะถ้า กอส. ไม่พูด ไม่อธิบาย คนไทยส่วนใหญ่ก็จะยังไม่เข้าใจ

วสันต์ เทพนคร

ประธานชมรมท่องเที่ยว จังหวัดบุรีรัมย์

การจะแก้ปัญหภาคใต้คงต้องใช้เวลานานปี เพราะเราละเลยมานาน ผมเชื่อว่าคนทุกภาครักประเทศไทย รักพระเจ้าอยู่หัว แต่การจะไปเปลี่ยนศาสนาของเขา มันไม่ได้ มันลำบาก ผมเชื่อว่าหากรัฐแก้ปัญหในกรอบของ

กอส. จะสำเร็จ เพียงแต่ต้องใช้เวลา

ปิยะวัฒน์ คงทรัพย์

จากบุรีรัมย์

เราจะทำให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้อย่างไร ทุกวันนี้เราถือประวัติศาสตร์คนละเล่ม ทำให้รู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันยาก ทั้งที่จริงความเป็นมนุษย์เป็นอันเดียวกัน ศาสนาเป็นอันเดียวกัน ส่วนเรื่องภาษาสำคัญมาก ในทางโบราณคดี ภาษาเป็นเครื่องมือบอกอายุบางอย่าง เป็นตัวเทียบเคียงบอกเล่าเรื่องประวัติศาสตร์

ความแตกต่างที่เกิดขึ้น ทำอย่างไรจึงจะอยู่ร่วมกันได้โดยไม่แตกแยก เราต้องมีใจต่อกัน ไว้เนื้อเชื่อใจกัน ผมเห็นว่าการลงไปทำงานในภาคใต้ของข้าราชการควรลงไปด้วยจิตใจไม่ใช่คำสั่ง ถ้าคนเรามีใจต่อกันแล้ว ไม่น่าจะมีอะไรยาก

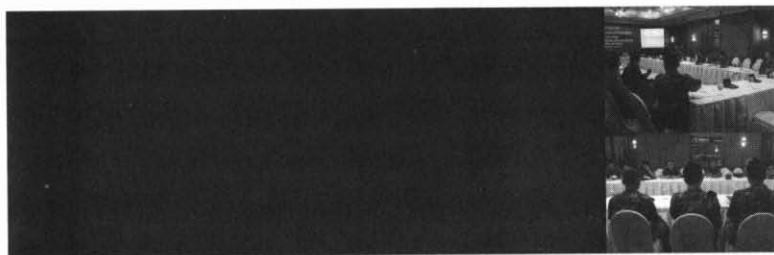




23

เริ่มต้นด้วย ‘เอกภาพ’ - เดินไปด้วย ‘มวลชน’

เวทีกองทัพภาคที่ 2



เวทีรับฟังความคิดเห็นต่อรายงาน “เอาชนะความรุนแรงด้วยพลัง
สมานฉันท์” จัดโดยกองทัพภาคที่ 2 และคณะกรรมการอิสระเพื่อความ
สมานฉันท์แห่งชาติ ณ โรงแรมโซฟิเทล จังหวัดขอนแก่น วันพฤหัสบดีที่
27 กรกฎาคม 2549 มีผู้เข้าร่วมสัมมนาประมาณ 30 คน ซึ่งเป็นนายทหาร
ผู้เคยปฏิบัติงานในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ สังกัดกองทัพภาคที่ 2

“เริ่มต้นที่เอกภาพทางความคิด”

พล.ต.ธีระศักดิ์ ฤทธิวงศ์

รองแม่ทัพภาคที่ 2

ปัญหา 3 จังหวัดชายแดนใต้เป็นวาระแห่งชาติที่ทุกคนต้องร่วมกันคิดร่วมกันทำ ถ้าเราหิบบมาคุยกันคงจะทำได้ในแง่ที่เป็นประสบการณ์หรือเป็นบทเรียนในการทำงาน แต่ถ้าจะนำมาเป็นเงื่อนไขในการทำงานคงจะทำให้งานของเราเกิดไม่ได้ จะเป็นการดีที่ทุกฝ่ายหันหน้าเข้าหากัน ลดทิฐิของตนและองค์กรลงบ้าง เพื่อจะได้ร่วมกันทำงานกันด้วยความเข้าใจ สิ่งสำคัญคือต้องทำงานด้วยจิตวิญญาณจริงๆ

เราต้องถามว่าคนไทยในชาติมองสถานการณ์ 3 จังหวัดชายแดนใต้ตรงกันหรือยัง นี่เป็นคำถามที่สามารถถามได้กับคนทุกฝ่ายทุกระดับ ถ้าเป็น

สถานการณ์ปกติเหมือนในพื้นที่จังหวัดอื่นๆ ทั่วประเทศ เราก็สามารถใช้กฎหมาย ใช้มาตรการบริหารจัดการองค์การตามปกติได้ แต่มันเป็นปกติหรือไม่ มันไม่ใช่ มันไม่ปกติ มันมีความรุนแรง มีการทำงานอย่างเป็นกระบวนการ มีการทำงานอย่างสร้างอุดมการณ์ มีการใช้อาวุธสงครามที่มากกว่าเจ้าหน้าที่ปกติจะดำเนินการคุ้มครองความปกติสุขให้ประชาชนได้ เราต้องยอมรับว่าสถานการณ์ขณะนี้ไม่ปกติ แล้วเราจะให้ใครมาทำงาน เราจะจัดองค์กรขึ้นมาทำงานอย่างไร ทุกคนในชาติต้องช่วยกันคิด ผมเชื่อว่าทุกคนมองเห็นตรงกันว่ามันจะต้องเป็นอย่างนั้น มันต้องมีการใช้กฎหมายที่ไม่ปกติ มิฉะนั้นแล้วเราจะทำงานไม่ได้

มันขึ้นอยู่กับกรอบการมอง ถ้าเรายังตั้งกรอบไม่ได้ จะคิดไปคนละอย่าง ทำไปคนละอย่าง ตัวสถานการณ์จะเป็นตัวชี้ว่าเราจะใช้กฎหมายอะไร และจะใช้กฎหมายอย่างไรให้เกิดความเหมาะสม หรือเราจะจัดตั้งหน่วยงานขึ้นมาทำงานตรงนี้อย่างไร เราต้องเข้าใจให้ตรงกัน

บางครั้งพอเกิดเหตุการณ์รุนแรงขึ้นในจังหวัดชายแดนใต้ ผู้ใหญ่ในบ้านเมืองก็จะลงไปสัมภาษณ์ไปรับรู้มา แล้วก็กลับมาให้สัมภาษณ์สื่อมวลชนเหมือนรู้เรื่องดี โดยที่ไม่รู้ว่าเขาทำกันอย่างไร เขาประชุมกันอย่างไร แล้วก็ไปสั่งอีกอย่าง ทั้งที่เขามีการทำงาน มีการประสานกันอยู่แล้ว สิ่งนี้เรียกว่า “เอกภาพ” ซึ่งเราเรียกหา แต่มันไม่มี การทำงานต้องมีเอกภาพ รวมทั้งเอกภาพในเรื่องงบประมาณด้วย ไม่เฉพาะเอกภาพเรื่องคำสั่งแต่งตั้ง

ทหารทุกคนที่ลงไปทำงานหรือส่วนราชการทุกส่วนควรจะทำงานด้วยจิตวิญญาณ ทำงานด้วยใจ มิใช่ทำงานด้วยเงินหรือทำงานเพื่อเงิน เราเห็นมาแล้วว่ารบด้วยเงินแล้วแพ้ เรารบเวียดนามเราต้องยอมรับว่าเราแพ้ เรารบที่ลาวเราแพ้ เพราะเรารบด้วยเงิน ไม่มีทางชนะ ปณิธานของทหารคือ เราทำงานต้องชนะ ทหารรบเมื่อไหร่ต้องชนะ เพราะแพ้แล้วหมายถึงการสูญเสียเอกราช ทหารแพ้ไม่ได้ เหนือสิ่งอื่นใดคือชนะโดยไม่ต้องรบ ทหารทุกคนรู้อยู่ในใจ ทำยังไงก็ได้ให้ชนะโดยไม่ต้องรบ นี่คือสุดยอด

การแก้ปัญหาในลักษณะนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท่านทรงทำให้ดูแล้วและสำเร็จด้วย เราสังเกตหรือไม่ ทางภาคเหนือมีชาวเขาที่ใช้ภาษาท้องถิ่นของเขา พระเจ้าอยู่หัวทรงแก้ปัญหาทางภาคเหนือ ท่านสร้างคนเหล่า

นั้นให้กลับมาเป็นคนไทยอย่างสมบูรณ์ พวกเราเคยได้ยินคำว่าขาดทุนคือกำไร ไหม ท่านเคยไปส่งเสริมให้เขาปลูกผัก ไม่มีถนนลงมา ก็เอาเฮลิคอปเตอร์บิน ขึ้นไปรับเอาผัก 2-3 เซ่ง คำน้ำมันแพงกว่าหลายเท่า แต่ท่านก็ให้คนบินไปรับ เพื่อให้เขาได้มีเงินไปใช้ นี่ก็คือ ขาดทุนคือกำไร แล้วท่านก็ทำให้คนเหล่านั้น กลายเป็นคนไทย เพราะไล่เขาไปพม่าเขาก็ไม่ไป ดึงเขาลงมาอยู่ข้างล่างเขาก็ ไม่ลง เขาจะอยู่อย่างนั้น เช่นเดียวกัน คนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เขาไม่ ได้อยากไปอยู่มาเลเซีย เขาเกิดตรงนั้น อยู่ตรงนั้น เรามีหน้าที่สร้างอุดมการณ์ ให้เขาารู้สึกว่าเป็นคนไทยเช่นเดียวกับเรา ที่ผ่านมามีเราต้องยอมรับว่าเราทอด ทิ้งเขามาเป็นร้อยปี เราไม่เคยคิดจะทำอย่างนี้เลย เรามีแต่บอกว่าพวกนี้หัว รุนแรง พวกพวกไม่รู้เรื่อง พุดแล้วไม่ฟัง ปลอมมันไป เขาก็อยู่ของเขาแบบนี้ ใน ที่สุดเขาก็ถูกสร้างอุดมการณ์ขึ้นมาสู้กับเรา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงรับสั่งว่า “เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา” คำว่าเข้าใจ คือ understanding ซึ่งก่อนจะถึงคำนี้ มันไล่มาจากข้อมูลดิบ คือ คำว่า beta พัฒนามาเป็น information แล้วมาเป็น knowledge จนพัฒนามา ถึงขั้น understanding แต่ปัญหาของจังหวัดชายแดนใต้ แต่ละกลุ่มไปหาความ เข้าใจไม่ตรงกัน กลุ่มนักการเมืองลงไปหาความเข้าใจจากหวัคะแนน เขาก็จะ ได้ความเข้าใจอีกด้านหนึ่ง ตำรวจก็ไปหาจากตำรวจ ทหารไปหาทหาร เพราะ ฉะนั้น understanding เลยไม่เป็นตัวเดียวกัน มันเป็นคนละทิศ เข้าใจเพียงใน ทิศทางของตน เฉพาะกลุ่มของตน ไม่ได้เข้าใจภาพตรงกัน

ต่อปัญหา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผมมาเทียบกับประสบการณ์ที่ เราเคยปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ เขาแบ่งการทำงานของเขาคือ 3 ระดับ หนึ่ง คือ องค์การนำ ระดับนโยบาย วางแผน หาเงินสนับสนุน ระดับที่ สอง คือ กองกำลัง ระดับที่สาม คือ แนวร่วม คือประชาชนในพื้นที่ ถ้าเราจะ ชนะ เราต้องตีทั้ง 3 จุดให้ได้ เราต้องเอาชนะทั้ง 3 ระดับให้ได้ ใครจะทำ ระดับไหนต้องไปคิดดู, องค์การนำ ผมมองว่าต้องเป็นระดับการเมือง องค์การนำ ของเขามีทั้งที่อยู่ในประเทศและต่างประเทศ เงินต่างๆ ที่ผ่านมามีมาจาก ต่างประเทศ เป็นเรื่องของรัฐที่จะต้องดำเนินการ เหมือนเมื่อก่อนที่เราไปเมือง จีนเพื่อพบเหมาเจ๋อตุง ให้เขาหยุดสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์ไทย, ส่วน ระดับกองกำลัง ขณะนี้เขาสร้างกองกำลังขึ้นมาแล้ว เราจะกดดันกองกำลัง

ของเขาได้อย่างไร ให้เขาลดลงได้อย่างไร แล้วไม่ให้เขาสรางคนเพิ่ม คนเขามีอยู่แค่นี้ เมื่อถูกกดดันมากๆ เขาก็ทนความลำบากไม่ได้ หรือเกิดความเกรงกลัวขึ้นมา เขาก็ต้องออกมา ส่วนออกมาแล้วเราจะสมานฉันท์หรือให้เขาเป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยก็ว่ากันไป แต่ทำให้เขาลดลง, ส่วนเรื่องแนวร่วม คือประชาชน เราต้องอดทนที่จะดึงแนวร่วมกลับมา บางที่เขาไม่กล้ามา ทั้งที่ใจเขามาแล้วแต่ตัวเขามาไม่ได้ เราต้องอดทน ไม่ใช่เขาไม่มาร่วมแล้วเราก็อ้างเขาหรือคิดว่าเขาไปร่วมกับอีกฝ่าย เราต้องใช้ความอดทนความเข้าใจอย่างแท้จริง แล้วจะได้ประชาชนกลับมา

กล่าวโดยสรุปคือ เริ่มแรกเราต้องมีกรอบความคิดในการมองสถานการณ์ที่ตรงกันทั้งประเทศ และคนที่ทำงานตรงนั้นต้องมีความเป็นผู้นำที่สูง มิฉะนั้นภาคใต้จะลำบาก นอกจากนี้ยุทธศาสตร์ต้องเป็นยุทธศาสตร์ไม่ใช่ยุทธวิธี

“เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา...แนวคิดยุทธศาสตร์ความมั่นคง”

จิราพร บุณาค

กรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ, รองเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ

การจะทำอะไรเราต้องเริ่มต้นจากกรอบความคิดก่อน กอส. ก็เช่นเดียวกัน กรอบความคิดของ กอส. มี 9 ประการ แก่นของกรอบความคิดของ กอส. มาจากพระราชดำริสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ว่า “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” พระราชดำริสที่เป็นกรอบคิดของ “เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา” อยู่ในแนวคิดของการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงทุกเรื่องด้วยเช่นกัน

สรุปได้สั้นๆ ถึงแก่นคิด แก่นแท้ของแนวทางพระราชดำริสว่าหนึ่ง เรื่องจิตใจสำคัญที่สุด คนสำคัญที่สุด ประชาชนสำคัญที่สุด ความเป็นมนุษย์มีจิตใจเป็นองค์ประกอบสำคัญ ไม่ใช่ร่างกาย เมื่อให้ความสำคัญกับจิตใจแล้วจึงเชื่อมต่อไปสู่การพัฒนา, สอง การจะพัฒนาอะไร จะต้องเริ่มจากการศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบและต้องศึกษาในรายละเอียดเพื่อให้เป็นฐานข้อมูลสำคัญในการแก้ปัญหา, สาม การจะแก้ไขปัญหาต้องเริ่มจากจุดเล็กๆ ก่อน

แล้วไปสู่จุดที่ใหญ่กว่า แต่แม้จะเริ่มจากจุดเล็กๆ ก็ให้ดูอย่างเป็นองค์รวม และที่สำคัญคือการทำให้ง่าย ทำให้คนทั่วไปเข้าใจ การเริ่มจากจุดเล็กจะทำให้จัดลำดับความคิดและการทำงานจากง่ายไปสู่ยาก และมีต้นแบบของการทำงานที่ทำได้ก่อนแล้วชัดเจนด้วย, สี่ ให้ความสำคัญกับภูมิสังคม ซึ่งประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนภูมิสังคมนี้ได้, ห้า การรับฟังข้อมูล ปัญหา ความคิดเห็นจากประชาชน เป็นการเก็บข้อมูลจากประชาชนและใช้กระบวนการมีส่วนร่วมจากประชาชนตั้งแต่ต้น ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาตั้งแต่ต้น เริ่มตั้งแต่คิดด้วยกัน, หก การบูรณาการ โดยหลายภาคส่วนเข้ามาช่วยกัน, เจ็ด การทำงานทุกอย่างต้องมีความสุข เมื่อมีความสุขแล้วจะผูกพันกับงาน ทำงานแล้วมีความสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำงานนั้นต้องได้รับความร่วมมือจากคนอื่น และจะทำให้ผลงานมีความก้าวหน้า, แปด รู้รักสามัคคี และ เก้า การทำงานด้วยความจริงใจ ตั้งใจทุ่มเท ซึ่งการพัฒนาคนที่จิตใจและองค์ความรู้เป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด

มิติใหม่ของความมั่นคง หัวใจสำคัญคือความสามัคคีของคนในชาติ แต่ไม่ได้ลดระดับความสำคัญของการรักษาอำนาจอธิปไตยและบูรณภาพของอาณาเขตประเทศ, การยอมรับความจริงของการอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานของความหลากหลาย, ให้ความสำคัญกับความเสมอภาค ความเป็นธรรม กระบวนการมีส่วนร่วมที่เท่าเทียมกัน, การเคารพและให้เกียรติในอัตลักษณ์ของประชาชนทุกกลุ่ม, นโยบายความมั่นคงต้องยืนอยู่บนต้นทุนและจุดแข็งของสังคมนั้นๆ นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องให้ความสำคัญกับการปกป้องวิถีชีวิตที่หลากหลายของประชาชนด้วย

จะเห็นได้ว่า กรอบคิดของนโยบายความมั่นคง กอส. พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นั้นตรงกัน และมีความสอดคล้องกัน

“สภาพัฒนาพื้นที่ฯ เพื่อให้คนร่วมคิดร่วมทำ”

เสาวนีย์ จิตต์หมวด

กรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ

กอส. เสนอว่าให้ออกพระราชบัญญัติสันติสมานฉันท์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเสนอ 3 องค์กร หนึ่งใน คือ ศูนย์อำนวยการยุทธศาสตร์สันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศยส.) สอง คือ สภาพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ สามคือ กองทุนเยียวยาฯ ถามว่าองค์กรแรกตั้งขึ้นมาแทน ศอ.บต. หรือไม่ ตอบว่าใช่ ส่วนที่ว่าทำไม กอส. ไม่เสนอให้มีเขตปกครองพิเศษ เรามองว่าจะสุดโต่งไป กอส. เสนอสภาพัฒนาพื้นที่ฯ ขึ้นมาแทนเพื่อให้คนร่วมคิดร่วมทำ เป็นขั้นตอนในการให้พวกเขามีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง เราทำอะไรกลางๆ ไว้ แล้วทำให้ดี ดีกว่าทำอะไรแบบสุดโต่งแล้วไม่สำเร็จ

“ภาษาทำงาน: อัตลักษณ์หรือความมั่นคง?”

พล.ต.ธีระศักดิ์ ฤทธิวงศ์

คนทั่วไปไม่เข้าใจคำว่าภาษาทำงานกับภาษาราชการว่าต่างกันอย่างไร กอส. เสนอเรื่องนี้มา ไม่ควรทำให้มันเป็นข้อเสนอกที่เป็นทางการ มันละเอียดอ่อน เราไม่ค่อยเห็นด้วย เพราะในแง่จิตวิทยา มันดูเหมือนจะไปช่วยส่งเสริมความเข้มแข็งให้อีกฝ่ายหนึ่งหรือไม่ เหมือนที่เราอ่อนข้อให้เขาหรือไม่

จิราพร บุณนาค

โดยเป้าหมาย กอส. ต้องการให้ภาครัฐเห็นความสำคัญของอัตลักษณ์ โดยไม่ไปบังคับ ไม่ทำให้เกิดแรงเสียดทาน ซึ่งจะสร้างความขัดแย้งมากขึ้น เราอย่าไปติดกับดักของนิยาม จนทำให้เกิดความไม่เข้าใจกันที่ว่าทำไมเราไปรังเกียจภาษาเขา มันทำให้ความจริง เหตุผล และความรู้สึกไม่ตรงกัน และปิดออกจากกัน เราต้องไม่ทำให้เกิดการสร้างเงื่อนไขซึ่งจะกระตุ้นให้เกิด

ความรุนแรงได้ กอส. มองว่าเราต้องคิดหลากหลายแง่มุมและต้องสร้างความสมดุลให้ได้ ไม่ได้มองในแง่มุมสุดโต่งของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ต้องทำให้สมดุลกันทุกฝ่าย ความมั่นคงในแบบอดีตไม่เหมือนในแบบปัจจุบัน เราต้องคิดถึงสิทธิมนุษยชน ต้องคิดถึงความมั่นคงในทุกแง่มุมด้วย อย่างไรก็ตาม กอส. ไม่ได้มีหน้าที่นำไปปฏิบัติ รัฐบาลมีหน้าที่เอาไปส่งต่อให้หน่วยราชการนำไปปฏิบัติต่อไป

เสาวนีย์ จิตต์หมวด

เรื่องภาษา ที่ประชุม กอส. มีความระมัดระวังกันมาก เพราะไม่อยากจะเกิดความเข้าใจผิด ในรายงาน กอส. แทบจะไม่ใช้คำภาษาอังกฤษ แต่สำหรับเรื่องภาษา กอส. กำกับชัดเจนว่ามันเป็น working language และมันก็เกิดความเข้าใจผิดขึ้นจากการสื่อสารของสื่อมวลชนจริง ๆ

“การแก้ปัญหาในภาวะที่ไม่ปกติ เอกภาพการบังคับบัญชาต้องสูงสุด”

ผู้ร่วมสัมมนา 1

นายทหารที่เคยปฏิบัติงานในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

เรื่องภาษามลยาฬ ไม่ควรประกาศ เพราะจริงๆ เจ้าหน้าที่รัฐก็พยายามสื่อสารกับคนในพื้นที่อยู่แล้ว และคนในพื้นที่ก็พยายามจะพูดภาษากลาง

บทเรียนของประเทศไทยในการแก้ปัญหาของประเทศในภาวะที่ไม่ปกติ เอกภาพการบังคับบัญชาต้องสูงสุด ต้องสั่งได้คนเดียว ต้องมีอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดคนเดียว ถ้าให้แม่ทัพภาคที่ 4 เป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด ผู้ว่าราชการจังหวัด ก็ต้องอยู่ภายใต้คำสั่งของแม่ทัพทุกเรื่อง เมื่อแก้ปัญหาเสร็จ เราก็จะส่งต่อให้ฝ่ายพลเรือน เชื่อว่าทหารทุกคนหอบความตั้งใจลงไปทำงานที่ภาคใต้ ภารกิจหลักคือปลดช่องว่างระหว่างข้าราชการในพื้นที่กับประชาชน แม้คนจะไม่รู้สึกที่เราทำอะไรให้เขา เราต้องคิดว่า น้ำหนดยดลงทุกวันนี้นั้นยังกร่อน

“ต้องแปรรายงาน กอส. เป็นนโยบายที่ชัดเจน”

ผู้ร่วมสัมมนา 2

พันโทซึ่งเคยปฏิบัติงานในพื้นที่ จ. ปัตตานี และ จ.นราธิวาส มิถุนายน 2547 - เมษายน 2548

ปัญหาสำคัญที่พบจากการทำงานในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้คือ ต่างฝ่ายต่างทำ ไม่มีเอกภาพ ตำรวจก็อีกอย่าง ทหารก็อีกอย่าง พลเรือนก็อีกแบบ สิ่งที่ กอส. เสนอและเราเห็นด้วยคือเรื่องการปรับเอกภาพที่ต้องให้ความชัดเจน เราต้องแปลงแรงงาน กอส. เป็นนโยบายที่ชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้จริง การจะมอบอำนาจให้ใครต้องชัดเจนและครบเบ็ดเสร็จทุกเรื่อง มิฉะนั้นเอกภาพทางความคิดและการบังคับบัญชาจะไม่เกิด ทำอย่างไรจึงจะทำให้เกิดเอกภาพทางแนวความคิดก่อน แล้วตามมาด้วยเอกภาพในการบังคับบัญชา ต้องแปรเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนและรวดเร็วที่สุด จึงจะทำให้เกิดการแก้ไขปัญหาไปในแนวทางเดียวกันตามยุทธศาสตร์ที่เราได้กำหนดเอาไว้

รายงาน กอส. เป็นการส่งสัญญาณถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหา ผมมองว่าเอกสารรายงานนี้ส่งสัญญาณลงไปเฉพาะพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพราะฉะนั้นจะไม่เกิดข้อวิพากษ์วิจารณ์ในข้อเสนองานของ กอส. ทำอย่างไรรายงานฉบับนี้จึงจะส่งสัญญาณไปถึงทุกคนในประเทศไทยได้เข้าใจด้วย ไม่ใช่แค่คนใน 3 จังหวัด ซึ่งสื่อมวลชนจะเป็นสิ่งสำคัญในการทำความเข้าใจกับคนส่วนใหญ่และคนใน 3 จังหวัดชายแดนใต้

“ยุทธศาสตร์และยุทธวิธีต้องเดินไปด้วยกัน”

ผู้ร่วมสัมมนา 3

อดีตผู้บังคับกองพันใน อ.สุไหงปาดี

ปัญหาภาคใต้เป็นวาระแห่งชาติ เป็นปัญหาของคนไทยทุกคน เป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคนที่จะช่วยกัน การแก้ปัญหาโดยสันติวิธีนั้นถูกต้องที่สุด ทำอย่างไรจึงจะดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม เป็นสิ่งที่เราต้องช่วยกันทุกคน

ในการแก้ปัญหาแบบสันติวิธี ทุกคนรู้กันหมด แต่ที่สำคัญ ในการดำเนินการแก้ปัญหาภาคใต้ต้องดำเนินการทั้งยุทธศาสตร์และยุทธวิธีควบคู่กันไปอย่างจริงจัง ต้องทำพร้อมๆ กัน ในคนคนเดียวกันต้องคิดพร้อมๆ กัน วันนี้เราอาจจะแพ้ทางยุทธวิธีในเรื่องของการก่อการร้าย แต่อีกมุมหนึ่งนั้นเราชนะทางด้านยุทธศาสตร์ เพราะฉะนั้น การแก้ปัญหาในระดับยุทธศาสตร์เราต้องช่วยกันแก้ปัญหาไปพร้อมๆ กับยุทธวิธี ซึ่งต้องใช้ประชาชนเป็นจุดศูนย์กลางในการแก้ปัญหา แต่ปัญหาคือสังคมไม่สมดุล ที่ไม่สมดุลเพราะว่าใจรักก่อการร้ายมีอิทธิพลมากกว่าผู้บริสุทธิ์ ประชาชนทั่วไป

ในการเดินทางไปหาข้อมูลในพื้นที่ของ กอส. ผมเกรงว่า กอส. อาจจะได้ข้อมูลไม่ครบ อาจจะมีกลุ่มที่ไม่น่าเชื่อถือให้ข้อมูลแก่ กอส. ซึ่งเป็นการเข้าทางของฝ่ายตรงข้าม เช่น เหตุการณ์ที่บ้านละหาน ซึ่งในรายงาน กอส. เขียนไว้เยอะ เราต้องเข้าใจก่อนว่า กลยุทธ์ของพวกเขาคือทำอะไรให้มันดังทั่วโลก เพื่อให้เจ้าหน้าที่ของสหประชาชาติหรือโอไอซีเข้ามา ในรายงานที่เขียนว่าชาวบ้านไม่ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปในพื้นที่บ้านละหาน นั้นไม่ถูกต้อง คำว่าไม่ให้เข้าไปจริงๆ แล้วคือรั้วบ้านของเขา ไม่ใช่หมู่บ้าน มาถึงเรื่อง 130 คนไทยจากผลการสอบสวนตอนนี้ เขาบอกชัดเจนว่าเขาถูกหลอก เพื่อต้องการดึงความสนใจจากทั่วโลก เมื่อใครได้อ่านแล้วจะรู้สึกว่าเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐทำงานไม่ได้

กรณีของบ้านละหาน ผมได้เข้าไปดำเนินการในหลายส่วน ใช้ทั้งการเมืองการทหารดำเนินการควบคู่กันไปในหลายรูปแบบ ที่สำคัญที่สุดคือใช้งานจิตวิทยามวลชนช่วยวางทั้งยุทธศาสตร์และยุทธวิธีไปพร้อมๆ กัน ในระยะเวลา 2 - 3 เดือนนั้นได้เกิดคำพูดที่ว่า “โมเดลบ้านละหาน” ขึ้นมา จากจุดเล็กๆ นี่ที่ทุกคนมองว่า 90 เปอร์เซ็นต์ ของบ้านนั้นเป็นแกนนำ ไม่สามารถเข้าถึงได้ หลังจากเหตุการณ์นี้เราเปลี่ยนวิกฤติให้เป็นโอกาส โดยใช้รูปแบบที่พูดไปเมื่อสักครู่ควบคู่กันไป ในระยะเวลา 2 เดือน ภาพก็หายไปทั้งหมด ล่าสุดชาวบ้านละหานร่วมกับชาว ต.สุโขทัย ได้เดินทางมาส่งหน่วยผมที่ จ.อุบลราชธานี เกิดเป็นโมเดลบ้านละหานขึ้นมา เรื่องเช่นนี้ หลายคนมองว่าทำได้เฉพาะงานด้านการเมือง แต่จริงๆ แล้วไม่ใช่ การที่พวกเขาจะเชื่อใจเราได้นั้น เราต้องได้ทุกเรื่องมาก่อน ที่สำคัญคือเราต้องทำงานในเรื่องของความ

ปลอดภัย ความมั่นใจก่อน ซึ่งเป็นยุทธการด้านการทหารนั่นเอง แล้วเขาจะเข้ามา ผมตั้งใจที่ทางสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้นำโมเดลนี้ไปเสนอที่รัฐสภา สิ่งที่ผมพูดเป็นจุดเล็กๆ ทำอย่างไรมันจะเข้าไปจุดยุทธศาสตร์ เข้าไปหาจุดที่ใหญ่ขึ้นได้ และทำอย่างไรระบบราชการของไทยจะเข้มแข็ง ถ้าระบบราชการเข้มแข็ง เราไม่จำเป็นต้องตั้งหน่วยงานใหม่ขึ้นมา

“ให้นำข้าราชการที่ไม่ดีออกไป เห็นด้วยอย่างมาก”

ผู้ร่วมสัมมนา 4

นายทหารที่เคยปฏิบัติงานในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

ในพื้นที่จะมีบุคคล 2 กลุ่ม คือ ประชาชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งจะต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์หรือภายใต้กรอบที่ทั้ง 2 กลุ่มจะอยู่ด้วยกันได้ ปัญหาที่เกิดขึ้นคือเรื่องความยุติธรรม จากประสบการณ์ที่เคยอยู่ในพื้นที่ ความเจ็บช้ำน้ำใจของพี่น้องมุสลิมเกิดจากการไม่ได้รับความยุติธรรม แต่ทุกวันนี้มันดีขึ้นเรื่อยๆ

เจ้าหน้าที่ของรัฐขาดการดูแลประชาชนอย่างจริงจังมานาน และไม่กล้าออกไปหาประชาชนเพราะกลัว ทั้งในเรื่องความปลอดภัยและประเพณีวัฒนธรรม ทำให้ช่องว่างมันเกิดขึ้นเรื่อยๆ ส่วนประชาชนในพื้นที่ มีทั้งดีและไม่ดี ประชาชนดีไม่มีปัญหา แต่พวกที่หัวอ่อน ใครพาไปไหนก็ไป เชื้อคนง่าย ไม่มีพิษสงไม่ทำให้คนอื่นเดือดร้อน กลุ่มนี้จะถูกครอบงำโดยคนไม่ดีโดยง่าย ทำอย่างไรจึงจะทำให้คน 2 กลุ่มนี้อยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข ก็คือต้องมีการปกครองที่อยู่ด้วยกันได้โดยไม่อึดอัด

ข้อเสนอของ กอ.ส. ที่บอกว่าให้นำข้าราชการที่ไม่ดีออกไป ผมเห็นด้วยอย่างมาก ผมเคยพูดกับนายอำเภอว่า ถ้านายอำเภอคุมผู้ใหญ่บ้านไม่ให้สืบอำเภอไม่ได้ก็ไม่ควรเป็นนายอำเภอ เจ้าหน้าที่ของรัฐรวมทั้งผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ผู้คนเหล่านี้ต้องถูกคัดเลือกคัดสรรที่ดีจริงๆ ต้องเลือกคนที่มีจิตวิญญาณของความเป็นผู้นำ สำหรับใต้ฮิมาลาม องค์การทางศาสนาต้องเป็นกลาง คนเหล่านี้ต้องมาร่วมกันคิดร่วมกันทำ องค์การที่จะจัดให้สองส่วนนี้มาอยู่ร่วมกันจะต้องมีคล้ายๆ กับรัฐบาลส่วนหน้า ทุกอย่างอยู่ในเอกภาพร่วมกัน

เช่น ปัจจุบันเจ้าหน้าที่ระดับรองผู้กำกับตำรวจตามโรงพักต่างๆ ไม่มีพวกที่สืบสวนสอบสวนเก่งๆ มีแต่ตำรวจเหล็กๆ คนเก่งๆ คือระดับพันตำรวจโทขึ้นมาซึ่งมีประสบการณ์ก็ไม่สามารถลงไปอยู่ได้ ความยุติธรรมเป็นเรื่องสำคัญถ้าทุกโรงพักมีตำรวจสืบสวนสอบสวนเก่งๆ เก็บหลักฐาน ทำงานอย่างเป็นเรื่องราวจะดีมาก แต่ตอนนี้ไม่มี อาจจะต้องมีองค์กรของพี่น้องมุสลิมหรือผู้ใหญ่บ้านเก่งๆ มาร่วมกันไป ผิดก็ผิด จับก็จับกันไป ต้องยอมรับความผิด

เราต้องนำประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกๆ เรื่อง เช่นกรณีครูถูกยิงทุกคนออกมาบอกว่าเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงไม่ดูแลครู หรือดูแลมีช่องว่างให้กำชับหน่วยให้มากขึ้น ผมว่าเรากำชับกันไม่รู้กี่ร้อยครั้งแล้ว มันไปไม่ถึงไหนเพราะทำได้เต็มที่เท่านั้น การจะแก้ไขต้องดึงองค์กรประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมถามว่าครูมีความสำคัญต่อลูกหลานของเขาไหม ฉะนั้นพ่อแม่ต้องมีส่วนร่วมในการดูแลปกป้องครู เราต้องนำองค์กรประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกๆ เรื่องมันเป็นบ้านของเขา เขาต้องช่วยกันคิดช่วยกันทำ ทำอย่างไรจึงจะดึงชาวบ้านกลับมาช่วยงานเราได้ นี่คือการแก้ปัญหาระยะสั้น เราต้องแก้ตรงนี้ก่อนจะแก้ปัญหาระยะยาว

อีกองค์กรที่ควรนำมาช่วยรัฐ คือ สส.และสว. ในพื้นที่ ทำอย่างไรจึงจะดึงคนเหล่านี้มาช่วยกันคิดทำตรงนี้ เขาถูกเลือกมา ควรที่จะมีเสียงดังสามารถจะชี้แนะชี้หน้าได้ว่าควรจะทำอย่างนั้นอย่างนี้

การหากิจกรรมให้เจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชนร่วมกันทำเป็นกลยุทธ์หนึ่งแต่สิ่งที่จะได้คือความเข้าใจ เข้าถึงซึ่งกันและกัน กิจกรรมที่ว่านี้อาจจะหลากหลายไปในแต่ละพื้นที่ หาเรื่องมาทำด้วยกัน เหน็ดเหนื่อยด้วยกัน ก็จะเกิดความรักกัน แล้วก็มุ่งมาสู่การพัฒนาเขา ซึ่งต้องมิงบประมาณ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องต้องลงไปทุ่มงบประมาณให้ เท่าที่ผ่านมาเราทำได้ระดับหนึ่งเพราะเราไม่ใช่หน่วยงานที่ลงไปพัฒนาแบบมืออาชีพ เราแค่ไปตั้งต้นให้เท่านั้น

“สิ่งสำคัญคือดำรงความมุ่งหมาย และมีความอดกลั้น”

ผู้ร่วมสัมมนา 5

พันโทผู้ซึ่งเคยปฏิบัติงานในพื้นที่ชายแดนใต้ช่วงเมษายน 2548- มีนาคม 2549 ใน อ.ระแงง จ.นราธิวาส

ผมมองว่าปัญหาหนึ่งคือ คนมุสลิมในพื้นที่ที่มีการแบ่งชนชั้น คนที่ค่อนข้างมีฐานะดีมีความรู้จะเป็นอีกชนชั้นหนึ่ง คนในระดับรากหญ้าก็จะมีความรู้อีกระดับหนึ่ง ผมได้ยินเขาสอนว่า เรียนทางศาสนาก็พอแล้ว แต่โลกความจริงในปัจจุบันมันไม่ใช่ เขาสอนกันอย่างนี้ ทั้งที่คนสอนเขามีโอกาสได้รับการศึกษาที่ดี ลูกหลานของเขามีโอกาสที่ดี ออกไปศึกษานอกพื้นที่ และปัจจุบันนี้ก็ไม่ได้กลับไปทำงานที่บ้าน เรื่องขอบเขตของการศึกษาเขายังมีการแบ่งชนชั้นกันอยู่

สืบเนื่องมาจากรื่องการศึกษาคือ ถึงเราจะพยายามเข้าใจและพูดกับเขาอย่างไร แต่ถ้าระดับการศึกษาต่างกัน คนจะมีมุมมองต่างกัน การที่จะนำไปสู่จุดเดียวกัน มันทำได้ยาก ยกตัวอย่างเช่น เรื่องความยุติธรรม เกิดเหตุการณ์ยิงกันในหมู่บ้าน ราษฎรเสียชีวิต ต้องการความยุติธรรม แต่เขามองประเพณีวัฒนธรรมเป็นหลัก กฎหมายเป็นรอง เจ้าหน้าที่เข้าไปเพื่อจะเก็บหลักฐานต่างๆ แต่เขาฝั่งศพไปแล้ว เก็บหลักฐานไม่ได้ ผิด ถ้าจะขุดศพขึ้นมาเขาก็ไม่ยอม แล้วความยุติธรรมจะเกิดได้อย่างไร ในเมื่อถ้อยจุดที่ต่างกันในเรื่องความเชื่อ กฎหมาย ประเพณี และวัฒนธรรม เราต้องปรับตรงนี้ให้มาอยู่ตรงกึ่งกลางที่ยอมรับซึ่งกันและกันได้

ผมมองว่ายุทธศาสตร์ที่มีดีอยู่แล้ว แต่เรายังขาดหน่วยทางยุทธวิธี เพราะการจะไปสู่ยุทธศาสตร์ได้มันต้องเห็นการปฏิบัติและรูปธรรมที่เกิดขึ้นตัวของหน่วยทางยุทธวิธีมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจะต้องนำตัวนี้ไปทำในพื้นที่จริงและทำในระดับพื้นฐานของตัวราษฎรในพื้นที่ ตัวผู้บังคับหน่วยที่จะลงไปต้องเข้าใจยุทธศาสตร์ก่อน และตัวของหน่วยต้องดำรงความมุ่งหมาย คือ ถ้าไม่ดำรงความมุ่งหมายก็จะมีปรับเปลี่ยน เช่น เมื่อเกิดเหตุการณ์ครูถูกจับหรือยิงครู ก็จะไม่ไปเรื่องครู แต่ในงานยุทธศาสตร์จริงๆ เขาอาจจะไม่ได้ทำในเรื่องนั้น ตรงนี้จะทำให้เราเป็นฝ่ายรับตลอด คอยตามแก้ปัญหาตลอด ในการที่จะดำรงความมุ่งหมาย ผู้บังคับบัญชาระดับสูงต้องไม่อ่อนไหว ต้องยอมรับ

ผลกระทบที่ต้องเกิดขึ้นในช่วงแรก เพราะนี่คือสงคราม

เราทำงานเรื่องความมั่นคง ทหารลงไปทำงานในภาพรวมทั้งหมด เรื่องความมั่นคงแต่การทำงานของบางส่วนราชการในพื้นที่ทำให้เกิดผลกระทบ ต่อความมั่นคง ยกตัวอย่างเช่น เมื่อเกิดคดีขึ้นมา เจ้าหน้าที่ตำรวจก็ไปจับกุม ผู้ต้องหา แล้วจับงานของเขา แต่ว่าปัญหาและเงื่อนไขที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ อย่างกรณีของครูถามว่าใครรับผิดชอบก็ไม่ฟันทหารเพราะต้องดูแลพื้นที่ ฉะนั้น การทำงานของแต่ละหน่วยงานต้องเข้าใจกันว่า นี่เป็นงานความมั่นคง ต้อง มองในหลักมิติ ไม่ใช่เฉพาะในหน้าที่ของตัวเองแล้วจบ

การทำงานยุทธศาสตร์ซึ่งวางแผนไว้แล้วต้องใช้เวลา 3 - 4 ปี หน่วยงานต้องดำรงความมุ่งหมาย ต้องมีความอดกลั้นในการทำงาน การจะชี้วัดเป็น ตัวเลขค่อนข้างยากเพราะมันเกี่ยวกับเรื่องจิตใจ ความเชื่อ การยอมรับ มัน ต้องชี้ให้เห็นว่าควรจะมีอะไรเกิดขึ้นใน 3 ปีนี้ ถ้าจะกำหนดเป็นตัวเลข กำหนด เป็นวัน อย่างนี้จบเลย ทุกหน่วยก็จะเร่งทำกันให้ออกมาเป็นตัวเลขนี้

“ตัวประเมินสำคัญคือบ้านสันติสุข”

ผู้ร่วมสัมมนา 6

นายทหารที่เคยปฏิบัติงานในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

เราต้องเอาราชการไปดับไฟ เพราะว่าต้นลึกหนาบางเขารู้ดี ทหารหรือหน่วย ราชการต้องเข้าไปเป็นพี่เลี้ยงทำให้กระบวนการรับผิดชอบมันเกิดขึ้นให้ได้ ซึ่ง เราก็ก่อนอยู่

ในรายงานของ กอส. สาเหตุของปัญหามีหลายประการ แต่ผมว่า ยังไม่ครบ มันยังมีกลุ่มผลประโยชน์ทั้งในและนอกประเทศ ตัวปัจจัยภายใน ประเทศมีทั้งโดยตรงโดยอ้อม ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม บั่นเปกกันไปหมด ทำให้เกิดกลุ่มอิทธิพล เงื่อนไขมันจะหมดไปไม่ได้ เพราะตราบไคที่ยังมีผล ประโยชน์อยู่ มันยากที่จะแก้ไข แม้กระทั่งยาเสพติดก็ปนอยู่ จากข่าวที่ได้ มี ขบวนการยาเสพติดให้การสนับสนุนอยู่บางส่วน ส่วนเรื่องการเมืองในระดับ ท้องถิ่นเอง เมื่อมีการเลือกตั้งครั้งใด จะมีการแบ่งพวกกันชัดเจน หลังเลือก

ตั้งก็ยังมีการแข่งขันและฆ่ากัน

การจัดตั้งหน่วยสันติเสนาโดยไม่มีอาวุธ ในปัจจุบันยังทำไม่ได้ เรา
ยังจำเป็นต้องมีอาวุธ ซึ่งหมายถึงถึง พรก.ฉุกเฉิน ที่ได้รับการต่อออกไปด้วย
ถามว่ามีประโยชน์ไหม ตอบว่ามี มีโทษไหม ตอบว่ามีอยู่ที่ว่าเราจะใช้มันอย่างไร
ถูกต้องยุติธรรม เหมาะกับสถานการณ์ไหม แต่การมีมันดี เพราะไม่มีแล้ว
ทหารทำงานลำบาก เรายังเห็นว่ามันยังมีความจำเป็นอยู่ ส่วนเรื่องสถาน
เสวนากับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ ในปัจจุบันเราทำอยู่ในหลายระดับ ทั้งลับทั้ง
เปิด แต่จุดมุ่งหมายคนละอย่าง หลายหน่วยงานทำ แล้วมันจะสอดคล้องกันใน
นั้นปลาย

ในภาพรวมสังคมไทยยอมรับความแตกต่างอยู่แล้ว แต่ใน 3 จังหวัด
ชายแดนใต้ ไม่รู้ว่าใครยอมรับหรือไม่ยอมรับ คนที่คิดอย่าง กอธ. มีกี่คน เรา
ต้องให้สังคมคนมุสลิมที่นั่นเปิดด้วย มิเช่นนั้นเราจะตบมือข้างเดียว ในสังคม
ครอบครัวของสามีภรรยา ไม่มีครอบครัวไหนของชนชาติไหนไม่กลัวเมียหรือ
เกรงใจเมีย ถ้าบทบาทของสตรีมีมากขึ้นเท่าไร โอกาสของความสงบและ
สันติจะมีมากขึ้นเท่านั้น

ในส่วนของกองทัพภาคที่ 2 ที่ลงไปทำงาน เราพยายามจะทำไมให้
เหตุร้ายเกิด นี่เป็นการทำงานเชิงรุก เราพยายามทำลายความพยายามของ
ฝ่ายก่อความไม่สงบ แต่มันยากและเหนื่อยมาก และเราไม่สามารถป้องกันได้
100 เปอร์เซ็นต์

ความสำเร็จทั้งหลายหรือความสงบอย่างที่เราต้องการ มันไม่
สามารถจะเกิดขึ้นพร้อมกันได้ในทุกพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นเงิน หรือกำลังเท่าไรก็ตาม
เพราะเงื่อนไขต่างๆ ไม่เหมือนกัน ความชำนาญในการทำงานก็ต่างกัน ความสำเร็จต้องชี้วัดที่ความสงบจากบ้าน จากชุมชนนั้นๆ ออกไป ตัวประเมินที่
สำคัญคือบ้านสันติสุขมันเกิดจากครอบครัวมีสุขเราต้องลงไปทำในระดับนี้ก่อน
ซึ่งมันยาก แต่เราต้องทำ

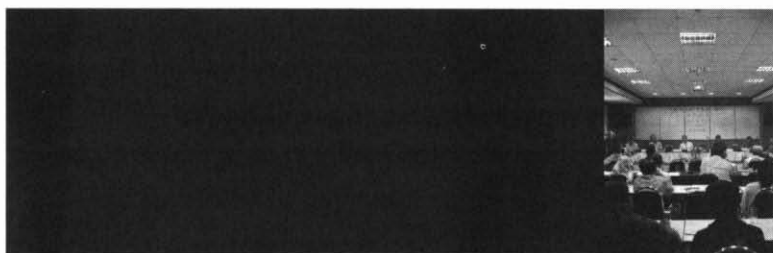




24

แตกต่างแต่ไม่แตกแยก ปลดแอกแนวคิดชาตินิยม

เวทีภาคเหนือตอนบน



เวทีรับฟังความคิดเห็นต่อรายงาน “เอาชนะความรุนแรงด้วยพลังสมานฉันท์” คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.) : เวทีภาคเหนือตอนบน จัดโดยคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ ณ ห้องจามจุรี บ้านธารแก้ว อ.เมือง จ.เชียงใหม่ วันเสาร์ที่ 29 กรกฎาคม 2549 โดยมีผู้แทนจากคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ นักวิชาการ องค์กรพัฒนาเอกชน ภาคประชาสังคม กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ผู้นำศาสนา สื่อมวลชน ทนายความ และประชาชนทั่วไป รวมประมาณ 80 คน เข้าร่วมแลกเปลี่ยนและอภิปรายในประเด็นต่างๆ

“เราต้องยอมรับว่าขบวนการแบ่งแยกดินแดนมีอยู่จริง”

นพ.อนันต์ชัย ไทยประทาน

กรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ

รายงานที่ กอส. เขียน ไม่ใช่สูตรสำเร็จ ไม่ใช่ยาวนานแรกที่ใช้ในภาคใต้ เป็นแค่ยาวนานหนึ่งซึ่งเป็นตัวใหม่ เราอยากให้รัฐบาลลองใช้

เมื่อพูดถึงสถานการณ์และข้อเท็จจริง มันก็มีมุมมองที่หลากหลาย ผมอยู่ในพื้นที่ก็มีมุมมองที่ต่างจากกรรมการ กอส. ท่านอื่น ขบวนการแบ่งแยกดินแดนเป็นเรื่องจริงที่มีมานานแล้ว ย้อนไป 60 ปีที่แล้ว อัจญ์สุหลงเสนอข้อเสนอดต่อรัฐบาล มีหลายข้อที่เหมือนกับข้อเสนอของ กอส. จะเห็นว่าอัจญ์สุหลงทำมาก่อนยุค แล้วท่านก็พบกับชะตากรรมอย่างที่เรารู้กัน ประชาชนไทยทั้งประเทศถูกรัฐไทยละเมิดกดขี่ข่มเหงมาตลอด โดยเฉพาะในสมัยจอมพล

ป. พินูลสงคราม แต่บังเอิญภาคใต้มีเรื่องชาติพันธุ์และศาสนามากกว่าภาคอื่น เวลาเกิดเหตุการณ์ขึ้นมาจึงรุนแรงมากขึ้น ขบวนการเหล่านี้มีมาตลอดโดยกลุ่ม ขบวนการจะอยู่ในป่า จนกระทั่งปี 31 มีเหตุการณ์ที่มัสยิดกรือเซะ ซึ่งรัฐจะเอา ไปทำโบราณสถาน เกิดการประท้วงแล้วสลายการชุมนุม มาถึงปี 36 มี เหตุการณ์เผาโรงเรียนพรหมกัน 30 กว่าแห่ง ตอนนั้นไม่มีใครเชื่อว่าเป็นฝีมือ ของขบวนการ จนมาถึงปี 44 เกิดการถล่มตึกเวลด์เทรด ที่สหรัฐอเมริกา โลก เราเปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง เหตุการณ์นั้นเป็นตัวหนึ่งซึ่งกระตุ้นให้เกิดการ ต่อสู้แบบใหม่ทั่วโลก รวมทั้งในไทย การต่อสู้ไม่มีหัวหน้าขบวนการอย่างชัดเจน ไม่มี การออกมาแสดงความรับผิดชอบ เป็นการโจมตีที่ไร้ร่องรอย ก่อนหน้านั้นที่ เหตุการณ์เงียบไปเป็นช่วงๆ เพราะเขากำลังสร้างคนรุ่นใหม่ มันมาปะทุตอนปี 44 ซึ่งเป็นเวลาที่เขารวมแล้ว เราจะบอกว่าเหตุการณ์รุนแรงที่เกิดขึ้นเป็น ความผิดของรัฐบาลทักษิณไม่ได้ เหตุการณ์มันมีมาตลอดแม้กระทั่งสมัย รัฐบาลชวนก็มีการโจมตีตำรวจตามป้อม แต่มันมาปะทุในสมัยรัฐบาลทักษิณ เกิดยุทธการโบไม่วัง การปล้นปืน เป็นการรบเต็มขั้น แต่ช่วงแรกเรายังงงๆ อยู่ พอเราเจอของจริงมากขึ้น เราเริ่มรู้มากขึ้น

เราต้องยอมรับอย่างเต็มที่ว่าขบวนการแบ่งแยกดินแดนมีมาโดย ตลอด มีมายาวนาน และยังไม่ได้ล้มหายตายจากไป เพียงแต่ปัจจุบันมันปรับ เปลี่ยนรูปแบบไป เปลี่ยนยุทธศาสตร์ใหม่ สิ่งที่เกิดขึ้นรัฐรับรู้มาตลอดแต่ตั้ง รับไม่ได้ ใช้อำนาจขานาน ทำให้เหตุการณ์บานปลาย ทำให้ฝ่ายตรงข้ามเกิดแนว ร่วมมากมาย เราต้องเปลี่ยนแนวคิดกันใหม่ มิฉะนั้นแนวโน้มเหตุการณ์จะ รุนแรงมากขึ้น กล่าวโดยสรุปว่า มันมีขบวนการจริง มีแนวร่วมจริง และ เติบโตขึ้นภายใต้การรณรงค์พรวนดินอย่างดีจากรัฐ ผมคาดว่ามิประมาณ 30 เปอร์เซนต์ที่เห็นออกเห็นใจฝ่ายก่อการ 50 เปอร์เซนต์เป็นกลาง และอีก 20 เปอร์เซนต์อยู่ฝ่ายรัฐ ซึ่งถ้ารัฐดำเนินการผิดพลาด ใช้อำนาจเดิม จะมีคน เข้าไปเป็นแนวร่วมกับฝ่ายก่อการมากขึ้น เราอยากให้ลองใช้เวลานานใหม่ที่ กอส. คิดค้น

“รายงาน กอส. เป็นวาทกรรมของสันติวิธีและความรุนแรง”

สุเทพ สุนทรเกสัช

นักวิชาการอาวุโส

รัฐบาลทุกยุคของไทยไม่เคยเข้าใจปัญหาของชาติพันธุ์ เห็นด้วยว่าที่จริงแล้ว ปัญหาในภาคใต้เป็นอย่างเดียวกันกับที่เกิดขึ้นในทุกภูมิภาคทั่วประเทศเรื่องต่างๆ มันสะสมมาเรื่อยๆ แล้วรัฐบาลก็ซื้อเวลา ไม่เคยเผชิญหน้า ทั้งที่เขาไม่ต้องการอะไรมากมาย เขาแค่ต้องการให้เรายอมรับความแตกต่าง เรื่องระบบการศึกษา ที่เขาไม่ชอบเพราะเขารู้ว่ามันมีวาระซ่อนเร้นที่ต้องการกลืนเขา

รายงาน กอส. มาจากงานวิจัยต่างๆ ซึ่งงานวิจัยต่างๆ เป็นเพียงวาทกรรมปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งหมดแท้จริงมันเป็นเรื่องขัดข้องเพราะความแตกต่างทางศาสนาของเขา ความรุนแรงมาทีหลัง ผู้เขียนรายงานฉบับนี้มีอุดมการณ์ในเรื่องสันติวิธี ความรุนแรงของ อาจารย์ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ จึงขึ้นมาอยู่บนยอดของสามเหลี่ยมปริศม โดยที่ตรงพื้นฐานข้างล่างผู้เขียนพยายามหาสาเหตุของความรุนแรงว่ามันมาจากอะไร สำหรับผมแล้วปริศมตัวนี้มันกลับหัว จุดอ่อนคือว่า เราไปรวมความรุนแรงอยู่ในชุดเดียวกัน ทั้งที่ความขัดแย้งทางศาสนา ชาติพันธุ์ บางทีมันไม่ออกมาในรูปของความรุนแรง พอเราเริ่มจากปริศมอันนี้ เราก็วินิจฉัยอะไรว่าเป็นสาเหตุของความรุนแรง การแก้ไข บางทีมันไม่ถูกรายงานนี้ครอบคลุมทุกสิ่งทุกอย่างแต่ผมรู้สึกว่ามันผิดมันเข้าถึงประเด็นปัญหาคนละแบบ คนที่เชื่อเรื่องความรุนแรงบอกว่า มนุษย์เราโดยพื้นฐานนิยมความรุนแรงแล้วนำความรุนแรงไปสู่สิ่งต่างๆ ถ้าเราจะจัดโครงสร้างนี้ขึ้นมาวาทกรรมของสันติวิธีและความรุนแรงจะนำไปสู่เหตุผลซึ่งสอดคล้องกันดี และจะลงเอยด้วยการเสนอให้แก้ไขในแนวทางของ กอส. ก็เกิดสันติสุข แต่ผมมีการมองและเข้าถึงปัญหาที่ต่างจาก กอส. ผมเข้าใจว่าปัญหาทุกอย่างเริ่มจากข้อเท็จจริง แต่ละคณะที่เข้ามาทำงานก็ต้องหาวิธีการที่จะเข้าถึงประเด็นปัญหา แต่ว่าปัญหาก็ก็น่าเหมือนกับที่เรายอมรับในทางสังคมวิทยาว่า ความรู้มันขึ้นอยู่กับข้อจำกัดที่มีอยู่ในตัวเรา ว่าเรามีข้อสมมติฐานว่ามนุษย์จะควบคุมตัวเองได้ สามารถที่จะรู้ สามารถที่จะจัดสิ่งต่างๆ ให้เป็นไปตามที่

ตัวเองต้องการได้ มีคนแย้งว่าสิ่งต่างๆ ที่เราเรียกว่าเป็นความรู้ความคิด มันเป็นเรื่องของภาษา มันเป็นเรื่องของวาทกรรมทั้งนั้น รายงานของ กอส. ฉบับนี้ผมเรียกว่ามันเป็นวาทกรรมของสันติวิธีและความรุนแรง การที่ตั้งประเด็นขึ้นมาแล้วลงมาหาที่สาเหตุ มันกลับหัวกลับหาง วิธีการแก้ไขมันเลยดูลอยๆ รายงานนี้พยายามเสนอมาตรการต่างๆ ในการแก้ปัญหา แต่ไม่ได้ชี้แจงให้ชัดเจน มันไม่ตรงประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น ผมไม่เชื่อว่าจะแก้ปัญหาความขัดแย้งได้

“สาเหตุมาจากมุมมองเชิงเดียว การแก้ไขต้องอาศัยหลักคิดเชิงซ้อน”

อานันท์ กาญจนพันธุ์

คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รายงาน กอส. นั้น หากจะมองโดยรวม ในแง่การวิเคราะห์ถึงสาเหตุ กอส. อาจจะได้ไม่ได้แตกต่างจากที่ผมคิดนัก ปัญหาคือเรื่องของกรมมองทั้งหมดจากมุมมองเชิงเดียว เน้นรัฐเดียว อำนาจนิยมเดียว ให้หลักวิธีการแก้ปัญหาแบบมองไปในทิศทางเดียว การมองจากมุมเดียวเป็นตัวสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหา เรื่องชาตินิยมกับอำนาจนิยมเป็นปัญหามากในการแก้ปัญหา ทั้งสองอย่างนี้เป็นความคิดเชิงเดียว

แนวคิดชาตินิยมมีปัญหามาก เพราะการที่รัฐไทยสร้างมาบนพื้นฐานที่ว่าจะต้องทำเป็นรัฐเดียวและสร้างความเป็นชาตินิยมทำให้คนทั่วไปในสังคมไทยมองชาติพันธุ์กับชาติเป็นสิ่งเดียวกัน ซึ่งเป็นตัวปัญหาอย่างมหาดศาล ตอนที่คนพม่าซึ่งเป็นนักโทษจับผู้คุมได้แล้วหนีไป ตำรวจจับได้และยิงเขาตาย คนไทยก็เฮ เพราะเราไปติดอยู่กับสมัยไหนก็ไม่รู้ สิ่งเหล่านี้ถูกตอกย้ำตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นหนัง ละคร หรืออะไรต่างๆ ซึ่งในโลกของการสื่อสารสมัยใหม่ สื่อเหล่านี้มีพลังมหาดศาลในการครอบงำความคิดของคน ทำให้สิ่งที่ไม่น่าจะมีปัญหากลายเป็นปัญหา สิ่งเหล่านี้จริงๆ แล้วไม่ใช่ปัญหา แต่เป็นเงื่อนไขให้เกิดปัญหา หรือทำให้ปัญหาลูกกลามไปใหญ่

ชาติพันธุ์กับชาติเป็นคนละเรื่องกัน เรื่องชาติพันธุ์มีปัญหามาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นคนทั่วไปหรือนักวิชาการต่างเป็นตัวก่อให้เกิดปัญหา เรา

มองชาติพันธุ์ในลักษณะที่เป็นแก่นสารนิยมค่อนข้างมาก เหมือนชาติพันธุ์เป็นสิ่งที่อยู่ติดตัวกับเรามาตั้งแต่เกิดแล้วผูกติดยึดติดอยู่กับคนนั้นอย่างตายตัว มันก่อให้เกิดปัญหาที่เรียกว่า “การกักขังอัตลักษณ์” แข็งแข็งหรือทำให้อัตลักษณ์ไม่เปลี่ยนแปลง ไม่เคลื่อนไหว พอพูดถึงมุสลิมก็นึกถึงการก่อการร้าย พูดถึงชาวเขาก็นึกถึงการค้ายาเสพติด แบบนี้เป็นการกักขังอัตลักษณ์ แสดงให้เห็นว่าเรามองชาติพันธุ์ในลักษณะที่หยุดนิ่งตายตัว ไม่เคลื่อนไหว ทำให้เกิดปัญหา และนักวิชาการก็ตอกย้ำความเชื่อแบบนี้ในทุกระดับ มันเป็นปัญหาเข้าไปใหญ่เพราะนักวิชาการก็ชาตินิยมสูง

ผมศึกษาเรื่องชาติพันธุ์ไทยมาทั่วโลก พบว่าชาติพันธุ์ไทยไม่เคยอยู่ได้ด้วยตัวเองเลย เราอยู่กับคนอื่นมาโดยตลอด ความเป็นไทยไม่ได้อยู่ที่ว่าคุณเกิดมาจากไหน มันมาจากว่าคุณอยู่ในสถานภาพไหน ชาติพันธุ์คือสถานภาพในขณะนั้นที่เราอยู่ เช่น คนจีนในเมืองไทย ไม่ใช่ว่าเขาเกิดมาเป็นจีนแล้วจะเป็นจีนตลอดไป ชาติพันธุ์มีมาตั้งแต่เกิดจริงแต่เปลี่ยนแปลงได้ ขึ้นอยู่กับสถานภาพที่คุณจะเป็นไปในอนาคต จุดเปลี่ยนหรือเหล่านี้ทำให้เราไม่สามารถบอกได้ว่าคนนี้จะเป็นอย่างนี้ตายตัว นักวิชาการต่างประเทศพูดถึงความสับสนไหลเปลี่ยนความเป็นชาติพันธุ์ในหลายรูปแบบมากแต่นักวิชาการไทยมีปัญหาคือความเป็นชาตินิยม ทำให้เรื่องของชาตินิยมไปพันกับชาติพันธุ์จนแยกไม่ออก นักวิชาการซึ่งพื้นฐานความรู้ยังมองได้แค่นี้ เป็นธรรมดาที่ทหารหรือประชาชนทั่วไปซึ่งไม่ค่อยอ่านหนังสือเท่าไรก็มองไปตามนั้น

กอส. วิเคราะห์หลายอย่างถูก แต่ว่าขมกัด ปัญหาในภาคใต้ไม่ใช่ปัญหาเรื่องชาติพันธุ์ หรือเรื่องอะไรอย่างที่เราอ้าง จริงๆ แล้วเป็นปัญหาของกระบวนการยุติธรรมซึ่งล้มเหลว ไม่ใช่เรื่องชาติพันธุ์ ศาสนา เพราะเขามีแบบนั้นมานานแล้ว ที่เป็นปัญหามากขนาดนี้ ไม่ใช่เฉพาะเรื่องความยุติธรรมที่ล้มเหลวเท่านั้น ปัญหามาจากการที่ปัจจุบันนี้เราไม่ได้อยู่คนเดียว และความเป็นมุสลิมเป็นนานาชาติ ไม่ใช่ศาสนาเฉพาะจุด เรามองอะไรเป็นประเด็นท้องถิ่นไม่ได้ มันเป็นเรื่อง globalization ตอนนี้ในโลกมุสลิมเขาใช้ศาสนาตอบโต้การถูกกดขี่ แล้วความคิดแบบนี้ก็กระจายมาสู่สังคมไทย ตอกย้ำให้คนในชุมชนมองเรื่องชาติพันธุ์แบบตายตัวยิ่งขึ้น เรียกว่าภาคใต้โดนทั้งสองทาง หมายความว่า พวกเขาโดนสังคมไทยกักขังอยู่แล้ว ยังมาถูกกระแสนานาชาติอัดใส่มา เลย

เกิดปัญหาที่รุนแรงขึ้น กระแสนานาชาติมันส่งเสริมให้เกิด เขาถูกกดขี่ เขาก็ต้องการแสดงอัตลักษณ์ การที่เขาหันมาเรียนศาสนาและภาษามากขึ้น ไม่ใช่เพราะเขาอยากจะบอกว่าตัวเองเป็นอะไร อยู่ดีๆ เขาคงไม่บอก สิ่งที่เกิดขึ้นมันเป็นปัญหาความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ถ้าเขาไม่เหลืออดเขาก็ไม่อยากจะแสดงความเป็นชาติพันธุ์ไม่ใช่อะไรที่ตายตัวอยู่กับที่ มันเป็นเรื่อง เป็นสัญลักษณ์ ที่ผู้คนจะหยิบมาใช้เมื่อเวลามีปัญหา

โดยสรุปแล้ว ถ้ามองจากปัญหาข้างใน ปัญหาความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจที่สำคัญที่สุดคือ เขาไม่เคยได้รับความยุติธรรมในระบบกฎหมายไทย เขารู้สึกไม่ปลอดภัยในพื้นที่ที่เขาอยู่ ที่สำคัญกว่านั้นคือเมื่อเขาต้องต่อสู้ในกระบวนการยุติธรรม กระบวนการยุติธรรมก็ไม่สามารถประกันความยุติธรรมให้พวกเขา จึงมีการนำชาติพันธุ์ หรือเรื่องของการแสดงอัตลักษณ์ ไม่ว่าจะเป็นภาษาหรือกับศาสนา ออกมาใช้กันมากขึ้น

รายงาน กอส. พยายามพูดรอบด้านมากเกินไป ทำให้ไม่มีจุดเน้นในการแก้ไข คนอ่านแล้วเหมือนเจอยาครอบจักรวาล ก็เลยไม่ซื้อ เพราะไม่รู้จะแก้ตรงไหน ผมคิดว่ามันต้องฟันธง ผมอยากจะรู้แน่ๆ ว่าคุณจะทำอะไรกันแน่

สาเหตุมันมาจากมุมมองเชิงเดียว การแก้ไขปัญหาคือต้องอาศัยหลักคิดเชิงซ้อน ที่สำคัญที่สุดที่ต้องเข้าไปคือในระบบกฎหมาย นั่นคือเรื่อง “พหุลักษณะทางกฎหมาย” ซึ่งผมผิดหวังมากในการวิเคราะห์ครั้งนี้ของ กอส. ภาคใต้เป็นที่แรกที่เมืองไทยยอมรับให้มีกฎหมายสองอันซ้อนกันอยู่ นั่นคือใช้กฎหมายไทยและกฎหมายมุสลิมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวและศาสนา แต่สิ่งนี้ไม่มีในรายงาน กอส. ผมว่าเราน่าจะเอาสิ่งที่มีอยู่แล้วมาเสริมให้ดีขึ้น ทุกวันนี้ในระบบศาลเราเราก็ไม่ใช่ศาลเดียว เมื่อก่อนศาลอาญา ศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกา เป็นศาลเส้นเดียว เวลานี้เราใช้ศาลหลายเส้น หลายแนว ทั้งแนวศาลปกครอง แนวศาลรัฐธรรมนูญ และยังมีศาลชนิดอื่นอีก เพราะถ้าเป็นศาลเดียว คุณไม่สามารถตรวจสอบความยุติธรรมได้ เส้นเดียวไปไม่ได้ มันจะต้องมีการตรวจสอบถ่วงดุล ในระบบประชาธิปไตย ผมว่าปัญหาชาติพันธุ์มันเป็นปัญหาของความไม่เป็นประชาธิปไตยในระดับรากหญ้า ไม่ใช่ปัญหาอย่างอื่น เพราะความไม่เป็นประชาธิปไตยทำให้เกิดความเป็นชาตินิยม เกิดอำนาจนิยมและสารพัดที่เป็นเงื่อนไขเพาะให้ปัญหารุนแรงยิ่งขึ้น ดังนั้นการ

แก้ไขจึงต้องพยายามทำให้กระบวนการยุติธรรมมีการตรวจสอบถ่วงดุลได้ในพื้นที่

ผมอยากเสนอให้ภาคใต้เป็นพื้นที่นำร่องในการนำเอากระบวนการของกฎหมายเชิงซ้อนไปใช้ โดยการให้มีศาลหลายชนิดมาตรวจสอบถ่วงดุล เราต้องพูดต้องผลักดันกันอย่างจริงจัง และควรจะนำไปใช้ทั่วประเทศ เนื่องจากภาคใต้มีกรณีที่เขาเคยใช้มาอยู่ก่อนแล้ว ทำไมเราไม่ผลักดันยกระดับเรื่องนี้ออกมาให้เป็นระบบศาลซ้อนศาลหลายอัน เพื่อให้มีการถ่วงดุลกัน เพราะศาลอาญา - ศาลอุทธรณ์ - ศาลฎีกา สุดท้ายแล้วก็ถูกคุมโดยศาลฎีกา เนื่องจากคนมีความแตกต่างทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ เราจำเป็นต้องนำเอาหลักกฎหมายจารีตและกฎหมายที่แตกต่างกันในพื้นที่มาประมวลใช้ในการตัดสิน ไม่ใช่เอาหลักกฎหมายส่วนกลางหรือกฎหมายเชิงเดี่ยวของเราไปยึดเยียดใส่เขา ซึ่งไม่สามารถประกันความยุติธรรมให้เขาได้ เรื่องของหลักประกันโครงสร้างของกระบวนการยุติธรรมทั้งหมดต้องมีการปฏิรูป ต้องเสนออย่างจริงจัง หลักคิดนี้เป็นสิ่งที่ทั่วโลกกำลังพูดอย่างจริงจัง วิถีคิดในเรื่องกฎหมายของเรายังล้าหลังมหาศาลไม่สามารถผลักดันให้เกิดอะไรขึ้นมาได้

เรื่องความยุติธรรมคือหัวใจ ถ้าเราแก้ตรงนี้ได้ เรื่องอื่น ความตึงเครียด ความรู้สึกเฉียดฉันท์ ความรู้สึกที่เป็นการกักขังอัตลักษณ์มันคลี่คลายได้ ทั่วโลกเขาทำมาแล้วทั้งนั้น

“การพัฒนาของรัฐขัดกับหลักอิสลาม”

เตือนใจ ดีเทศน์

รักษาการสมาชิกวุฒิสภา จังหวัดเชียงราย

ในฐานะกรรมการวิสามัญความมั่นคงภาคใต้ของวุฒิสภาที่ลงไปทำงานในภาคใต้มาประมาณ 3 - 4 ปี สิ่งที่น่าสนใจในพื้นที่นอวมุสลิมคือ พวกเขาไม่ค่อยยึดตามกระแสโลกาภิวัตน์ ปัญหาคือการพัฒนาของรัฐมีเป้าหมายไม่สอดคล้องกับหลักศาสนาอิสลามและวิถีชีวิตของชาวบ้านนี่คือปัญหาใหญ่ที่เราจะต้องแก้ที่โครงสร้าง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของชาวประมงพื้นบ้านที่ยังรักและ

วางแผนอำวปัตตานี หรือกรณีของอุทยานทับทิมที่เขาทำมาหากินแบบเก่ามานาน ตรงนี้เป็นประเด็นสำคัญที่สุดที่รายงานน่าจะพูดถึง ดิฉันเห็นว่าพี่น้องใน 3 จังหวัดสามารถยืนหยัดในหลักศาสนาและวิถีชีวิตของตัวเองได้เป็นอย่างดี ซึ่งถ้าเทียบกับพี่น้องชาวเขาแล้ว ชาวเขาค่อยตามอำนาจรัฐมากทีเดียว เป็นสิ่งที่น่าชื่นชมว่าชาวมุสลิมในจังหวัดชายแดนใต้สามารถดำรงอัตลักษณ์ของตัวเองและกล้าคัดค้านอำนาจการปกครองและกลไกของรัฐ เช่นการคัดค้านท่อก๊าซที่สงขลา เพราะเขาเห็นว่าโครงการท่อก๊าซจะนำมาซึ่งทำให้น้ำลึกอุตสาหกรรมหนัก และวัตถุนิยม ถ้าเราจะแก้ปัญหาต้องเข้าใจว่าเป้าหมายในชีวิตประชาชนคืออะไร นโยบายการพัฒนาจะต้องสอดคล้องกัน

เรื่องทรัพยากร ชาวบ้านเชื่อว่าทรัพยากรธรรมชาติเป็นของพระเจ้า ในขณะที่รัฐบาลจะแปลงสินทรัพย์เป็นทุนซึ่งจะทำให้ที่สาธารณะเป็นของบุคคลไป ซึ่งก็ไม่ใช่บุคคลของท้องถิ่นดั้งเดิม อีกอย่างคือการส่งเสริมให้มีการปลูกปาล์มน้ำมันมากขึ้น ทำให้ป่าที่สมบูรณ์หายไป เดี่ยวนี้ในพื้นที่ที่สมบูรณ์เราไม่สามารถเข้าไปได้แล้ว และผู้นำที่ทำงานอนุรักษ์ก็ถูกฆ่าตายไปโดยไม่เป็นข่าวเลย นี่คือการละเมิดมนุษย์กับธรรมชาติ ซึ่งดิฉันเห็นว่าพี่น้องมุสลิมกล้าหาญ และเคารพธรรมชาติ

เรื่องเยาวชนที่ว่างงานและติดยาเสพติด มีการพบปัญหาเยาวชนกับยาเสพติด จากการศึกษาเบื้องต้นพบว่าเยาวชนไม่มีหลักยึดเหนี่ยวในจิตใจ เพราะพ่อแม่ต้องไปทำงานที่มาเลเซีย ให้ลูกอยู่บ้านกับตายาย นี่เป็นปัญหาทางเศรษฐกิจ ซึ่งจะเชื่อมโยงว่าตัวชีวิตทางเศรษฐกิจเป็นปัญหาของประเทศ เพราะทำให้ชนบทต่างๆ ถูกชีวิตว่าเป็นพื้นที่ที่ยากจน โดยเอาตัวรายได้ที่เป็นเงินตรามาเป็นหลัก ทำให้ชุมชนมุสลิม 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ถูกมองว่ามีรายได้ที่ต่ำกว่ามาตรฐานของภาคใต้ เพราะพวกเขาต้องการวิถีชีวิตที่สงบสุข เขาไม่ได้ต้องการร่ำรวยตามกระแสหลัก

“สื่อมวลชนไทยคือปัญหาโดยไม่รู้ตัว”

บันรศ บัวคลี

ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ผู้จัดการ ภาคเหนือ

รู้สึกผิดหวังมากที่ กอส. ปิดฉากไป โดยมีมรดกต่างๆ ให้นำมาพูดคุยกันในวงสัมมนาต่างๆ แล้วรัฐบาลก็มารับไป เราอยากให้สิ่งต่างๆ นี่เป็นยุทธศาสตร์ แต่รัฐบาลรับไปแค่บางยุทธวิธี

รายงานฉบับนี้สื่อมวลชนเอาไปลงแค่สองเรื่องและตีความผิดบิดเบี้ยวโดยหยิบมาแค่เล็กๆ น้อยๆ ไม่ใช่เนื้อจริง ผมเห็นด้วยกับทุกข้อเสนอของ กอส. แต่จะแปลงไปเป็นการปฏิบัติอย่างไร เดี่ยวนี้ดูเหมือนไม่มีใครสนใจข่าวจากภาคได้แล้ว ศูนย์ข่าวอิศราที่ไม่มีสื่อจากส่วนกลางลงมาทำงาน ไม่เหมือนสมัยแรกที่คึกคักกัน ตอนนี้สื่อก็ไม่ค่อยเอาไปลง แต่จริงๆ แล้วมันกำลังปรับเปลี่ยนพัฒนาตัวเอง มีช่องให้คนในพื้นที่ใช้ประโยชน์ได้ เริ่มจะมีความไว้วางใจมีคนในพื้นที่ติดต่อมาบ้าง แต่ถึงที่สุดแล้วมันก็มีพรมแดนบางๆ ที่ขวางอยู่ การทำข่าวก็ต้องสื่อ อันดับแรกคือการถามข้อมูลจากเขามาสื่อให้คนอื่นรู้ แต่แปลงไปปฏิบัติก็ยาก มันมีขบวนการที่ละเอียดอ่อนในระดับพื้นที่ จากระดับพื้นที่เราต้องการให้คนไทยอีกกว่า 60 ล้านคนรู้จักอีกแบบหนึ่งว่าดีกว่า “ฆ่ามัน ฆ่ามัน” เรามีวิธีการมากมายที่จะทำให้คนไทยเข้าใจตามแนวทางนี้ ไม่เช่นนั้นมันจะเป็นการตอกลิ้มทำให้ความรุนแรงเพิ่มขึ้น สื่อทีวี วิชยูมียุทธวิธีมีอิทธิพลมาก แต่ว่าจะแปลงยังงี้ให้โดน เพราะจริงๆ แล้วมันไม่โดน

ทุกวันนี้ สื่อมวลชนทั้งหมดเป็นตัวปัญหาดังแต่แรกโดยไม่รู้ตัว เพราะลักษณะการทำงานของสื่อเน้นว่าเกิดอะไรขึ้น ข่าวที่ออกมาจากพื้นที่ไม่มีเรื่องอื่นเลย มีแต่ระเบิด ไม่มีใครคิดจะนำเสนอด้านอื่น มีแต่ศูนย์ข่าวอิศราซึ่งก็ hot แค่ว่าเดียว แต่ไม่สามารถจะผลักดันไปสู่คนไทยกว่า 60 ล้านคน

“มันไม่ง่ายที่จะหาความยุติธรรมจากสังคมนี้”

นิตยา หว่างไพบุลย์

นักกฎหมาย สภานายความ

จากประสบการณ์การอยู่ในพื้นที่มา 2 ปี พบว่าชาวบ้านเข้าไม่ถึงกระบวนการยุติธรรม ซึ่งก็ไม่ได้เกิดขึ้นแค่ใน 3 จังหวัดภาคใต้ ทุกคนรู้ว่ามันไม่ง่ายที่จะหาความยุติธรรมจากสังคมนี้ ชาวมุสลิมใน 3 จังหวัดชายแดนใต้ซึ่งไม่ได้ผ่านประสบการณ์เหมือนคนภาคเหนือหรือภาคกลางผ่านมาก่อนพอเกิดอะไรขึ้นมาเขาไม่ได้ความเป็นธรรมจากรัฐ เขาสรุปเลยว่าเป็นคือการกระทำที่เลวร้ายจากพอเขาสรุปว่าเป็นฝีมือเจ้าหน้าที่รัฐ ทำให้เขาห่างเหินจากรัฐมากขึ้น กล่าวได้ว่า 3 จังหวัดภาคใต้ขาดประสบการณ์ในเรื่องการไขว่คว้าหาความยุติธรรมจากกระบวนการยุติธรรม

ดิฉันเคยทำงานด้านกฎหมายให้กับชนเผ่าทางภาคเหนือในอดีตร่วมสิบปี พวกเขาไม่รู้หนังสือ พูดไทยไม่ได้ ไม่ได้เรียนจบชั้นอะไรมาเลย แต่มีความกล้าที่จะมาหาสภานายความ กล้าที่จะไปพบผู้บัญชาการภาค 5 เพื่อขอความเป็นธรรม แล้วผู้บัญชาการก็นั่งเฮลิคอปเตอร์ไปชุดศพเลย แล้วหาตัวผู้กระทำผิดได้ กรณีนี้คู่พิพาทไม่ใช่เจ้าหน้าที่รัฐ แต่ทางใต้ทุกวันนี้มีการอุ้มฆ่ากันเป็นพันๆ ศพ พันๆ คน ถามว่าใครอุ้มเราก็กี่ไม่รู้ ถามว่าชาวบ้านจะไปขอความเป็นธรรมจากใคร ศูนย์ดำรงธรรม ศูนย์นิติธรรม ศูนย์ต่างๆ ที่ตั้งขึ้นมาช่วยอะไรได้ไหมในกรณีอุ้มฆ่า? เรื่องความยุติธรรม 2 ปีที่ผ่านมาไม่มีอะไรดีขึ้น ถึงจะตั้งศูนย์อะไรขึ้นมา ถึงสภานายจะส่งทนายความลงไปช่วยก็ตาม เราทราบอยู่ว่าในการหาความยุติธรรม กระบวนการพิจารณาของศาลไม่ต่ำกว่า 7 ปี 8 ปี ผู้หญิงที่สามีถูกอุ้มฆ่า นั่งร้องไห้ร้องให้ เขาทนได้ เพราะศาสนาสอนให้เขาอดทน ให้นึกถึงโลกหน้า แต่ว่าลูกหลานเขา คนในหมู่บ้านเขาทนได้ไหม ที่เห็นคนในหมู่บ้านถูกอุ้มฆ่า ในเมื่อทนไม่ได้ พอเขาเห็นเจ้าหน้าที่รัฐ เขารู้สึกอย่างไร เมื่อเขาไม่รู้จักกฎหมาย เขาหาทางออกไม่ได้ ก็มุ่งไปหาอีกวิธีหนึ่ง เพราะมันไม่มีหวังแล้วว่าจะได้ความยุติธรรมจากรัฐ เพราะฉะนั้นดิฉันคิดว่าเป็นไปได้เหมือนกันที่การยิงรายวันทุกวันนี้เป็นเรื่องที่ต่างคนต่างทำ ไม่ได้มี

กระบวนการสั่งงาน

ถ้าสมมติว่า 3 จังหวัดชายแดนใต้ติดกับประเทศลาว ก็อาจจะไม่เกิดปัญหาเช่นนี้ แต่มันติดกับประเทศมาเลเซีย ภาษาและวัฒนธรรมก็เหมือนกัน เขาชิมซบจากคนมาเลเซียมากกว่าคนไทยในภาคอื่นๆ และเกิดการเปรียบเทียบสิ่งที่รัฐไทยทำกับเขา

กรณีนี้อาจจะมีการเจรจากับโจร ดิฉันไม่สนใจทั้งทางรัฐและทางโจร ดิฉันสนใจภาคประชาชนและองค์กรพัฒนาเอกชนทั้งหลาย ถ้าเรารู้สึกมีส่วนร่วมกับการสูญเสียใน 3 จังหวัดได้ ดิฉันยืนยันได้ว่า 2 ปีที่ผ่านมาเขาไม่มีความรู้สึกอยากจะแบ่งแยก เขาต้องการความเป็นประชาธิปไตยที่ใกล้ชิด ถ้ารัฐธรรมนูญทำได้ใน 3 จังหวัดภาคใต้ ดิฉันว่าพอ เพียงแต่เขาต้องผ่านประสบการณ์การเรียนรู้ ตอนนี้พวกเขาโดดเดี่ยวจริงๆ

มีชาวบ้านคนหนึ่งเล่าให้ฟังว่า วันดีคืนดี ก็มีทหารเดินเข้ามาหา บอกให้ช่วยเป็นสายทหาร พอรุ่งเช้าก็มีโจรเดินเข้ามาขอให้เป็นสายอีก และทั้งสองฝ่ายก็ขู่ว่าจะจู่โจมถ้าไม่ช่วยเขา ซึ่งปัญหาอย่างนี้ บอกได้เลยว่า คู่กรณีนั้นคือรัฐกับโจร ส่วนประชาชนนั้นคือลูกหลง

รัฐทุ่มงบประมาณในการแก้ไขปัญหาภาคใต้ไปมาก แต่ไม่ได้ผล ถ้าเรางบประมาณมาให้องค์กรพัฒนาเอกชนทำ ดิฉันว่าปัญหาจบไปนานแล้ว มันไม่ได้น่ากลัวอย่างที่คิด เราเลิกให้ความสำคัญกับเจ้าหน้าที่รัฐได้แล้ว เขาเข้าไม่ถึงชาวบ้าน เขาอ่านเรื่องอิสลามมา 2 ปีแล้วยังไม่เข้าใจว่าอิสลามคืออะไร เราอาสาสมัครกันตรงนี้ดีกว่า ใครมีใจจะไปช่วยก็มากันเลย

“อย่ามองข้ามทุนนิยม-โลกาภิวัตน์”

ชัยพันธุ์ ประภาสะวัต

ผู้อำนวยการสถาบันเพื่อสิทธิชุมชน

สิ่งที่ไม่ชัดในรายงานนี้คือ กอส. ไม่ได้พูดถึงการปะทะกันของโลกาภิวัตน์ซึ่งมันเกิดขึ้นในภาคใต้และเป็นตัวอย่างที่รุนแรงซึ่งเกิดขึ้นในเอเชีย ระบบโลกาภิวัตน์กับทุนนิยมขัดกับหลักศาสนาอิสลามซึ่งเป็นระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียงและ

ให้สำคัญกับความเป็นมนุษย์ด้วยกัน นโยบายเศรษฐกิจของพรรคไทยรักไทย ก็ขัดกับหลักศาสนาของเขา เช่น นโยบายกองทุนหมู่บ้านที่ต้องจ่ายดอกเบี้ย การแปลงสินทรัพย์เป็นทุน หรือการพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยวที่ทำให้เกิดสถาน บริการและจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ นโยบายรัฐที่ผิดพลาดและกระแส ทุนนิยมโลกที่ปะทะเข้าไปอย่างแรง สองสิ่งนี้ทำให้เกิดปัญหา

ทุกวันนี้เจ้าหน้าที่ที่แก้ปัญหาลงไปเพื่อทำงานเฉพาะกิจเท่านั้นเอง ทุกๆ เดือนหรือ 1 ปี ต้องมีการปรับเปลี่ยนใหม่ คนที่กำลังจะเริ่มรู้งานก็ต้อง ย้ายไปที่อื่น น่าจะมีคนที่ทำงานอย่างมั่นคง ถาวร

เราพบว่าแต่เดิมในพื้นที่มีกลุ่มค้ายา กลุ่มค้าของเถื่อน ค้าอาวุธ ซึ่งเป็นกลุ่มของราชการเดิม แต่มันไม่ปะทุขึ้นมา เพราะว่ามี ศอ.บต. เป็นเหมือน หน่วยงานที่จัดการความขัดแย้งของกลุ่มคนนี้ได้ พอไปยุบหน่วยงานนี้ เลย เกิดฝั่งแตกรังขึ้นมา ซึ่งดูเหมือนว่าเราไม่ค่อยกล้าพูดในเรื่องนี้ และในรายงาน กอส. ก็ไม่มี

การประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 (พ.ร.ก.ฉุกเฉินฯ) กอส.ควรจะวิพากษ์วิจารณ์ว่ามันทำให้เกิดอะไรขึ้น เพราะมันเป็นตัวปัญหาด้วย

เราน่าจะยุติบทบาททั้งหมด ทั้งทหาร ตำรวจ ให้ชาวบ้านเขาจัดการ กันเอง เอาให้ชัดๆ เลย ให้คนของเขาเลือกเองว่าจะอยู่กันอย่างไร จะทำอย่างไร เอาเงินไปให้เขาจัดการกันเอง อย่าเอาคนที่อื่นไปแก้ปัญหาให้เขา เรื่องผู้ว่า ราชการจังหวัดก็ให้เขาเลือกกันเองเลย

“ปัญหาเกิดจากการเมือง”

พะติจอนิ โอโดเซา

ปราชญ์ชนเผ่าปกาเกอะญอ

ปัญหาเกิดขึ้นเพราะการเมือง น่าจะถอนนโยบายออกมา ถอนทหารออกมา ยกเลิก พ.ร.ก.ฉุกเฉินฯ และน่าจะลองศึกษารูปแบบการปกครองของประเทศ มาเลเซียที่เป็นสหพันธรัฐว่า เขามีการปกครองกันเองอย่างไร แล้วนำมาแก้ไข

ปัญหาภาคใต้ในระยะยาว การแก้ปัญหาต้องแก้กันตรงไปตรงมาไม่ใช่เอา
เจ้าหน้าที่ลงไปยิงคนในพื้นที่ อย่างนี้แก้ไม่ได้

“รัฐไทยไม่ยอมรับการปกครองตนเอง”

อัคนี บุญเมฆ

นักข่าวและนักเขียนอิสระ

เรื่องรูปแบบการปกครอง มาเลเซียเคยพูดเรื่องนี้ขึ้นมาว่าให้เราดูเรื่องรูปแบบ
การปกครองใหม่ ซึ่งแน่นอนว่าฝ่ายไทยรับไม่ได้ เพราะมันต้องเริ่มต้นด้วยการ
เจรจา ต้องให้สิทธิปกครองพิเศษ ซึ่งรัฐธรรมนูญเราเขียนไว้ว่าประเทศไทย
เป็นรัฐเดี่ยว แบ่งแยกไม่ได้ แต่ผมว่ามาตรานี้เราเขียนกันมานานแล้วและไม่
เคยมีการแก้ไข เพราะไม่เคยมีการสงสัยเลย แต่ผมสงสัย มาตรานี้เขียนแค่
ครั้งเดียว อีกครั้งหนึ่งยังไม่ได้พูด คือบอกว่าแบ่งแยกไม่ได้ แต่ก็ไม่ได้บอกว่า
ผนวกเพิ่มก็ไม่ได้ คุณห้ามไม่ให้เขาแบ่งแยกแต่คุณไปผนวกเขามา รัฐไทยไม่
เคยพิจารณาประเด็นการปกครองตัวเองซึ่งมันเกี่ยวโยงไปถึงเรื่องอื่นๆด้วย เช่น
การเจรจา การยอมรับ รายงาน กอสม. เขียนว่าประเทศไทยไม่ยอมรับอัตลักษณ์
ของเขา ทั้งในฐานะมลายูหรือมุสลิม รายงานนี้ก็ยอมรับว่าเราต้องเป็นรัฐเดี่ยว
คือยอมรับความแตกต่างแต่คุณก็ต้องอยู่ภายใต้รัฐเดี่ยวต่อไป

นโยบายหนึ่งซึ่งรัฐไทยใช้ได้ผลในการแก้ปัญหาชนกลุ่มน้อยมา
ตลอดคือ การกลืนชาติ แต่คนมุสลิมภาคใต้ไม่เหมือนกันเพราะเขาเป็นคน
กลุ่มใหญ่ เพราะฉะนั้นถ้าเราดูตื้นๆไม่ได้ ทำไมเราไม่ยอมรับในความแตก
ต่างและเสนอทางแก้ที่แตกต่างกันด้วย รายงานนี้ยอมรับความแตกต่างแต่ไม่ได้
ยอมรับที่จะให้มีรูปแบบอื่นที่แตกต่าง

ประเด็นนี้เกิดขึ้นในช่วงรัฐบาลทักษิณ หลังเกิดเหตุถล่มตึกเวิร์ลเทรด
รัฐบาลไทยเอียงเข้าข้างตะวันตกเต็มที่ ประชาชนก็ไม่พอใจและเริ่มหาทางรับ
ข่าวด้านอื่น เช่น การติดจานดาวเทียม เพราะเราได้ข่าวด้านเดียวมาตลอด เรื่อง
การเสนอขานี้สื่อมวลชนไทยสอปลอกอย่างมาก คนที่มัววิเคราะห์ข่าวในทีวีก็
ล้วนเป็นผู้ไม่รู้จักจริง ไม่ให้ข้อมูลสองด้าน คนมุสลิมสนใจประเด็นนี้มากเพราะ

เขาถือว่าคนมุสลิมเป็นครอบครัวเดียวกันทั้งโลก ในขณะที่นโยบายต่างประเทศของเราไม่แคร์ในเรื่องนี้ รายงาน กอส. ก็ไม่ได้พูดถึงผลกระทบความคิดของคนมุสลิมทั่วโลกความเป็นครอบครัวเดียวกันรวมทั้งสิ่งที่อเมริกันเรียกว่า “ลัทธิก่อการร้ายสากล” ด้วย อีกเรื่องหนึ่งหนึ่งซึ่งรายงาน กอส. ไม่ได้พูดถึงคือผลกระทบของความสัมพันธ์ระหว่างไทย-มาเลเซีย ตรงพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ที่ติดกับมาเลเซียเป็นข้อจำกัดทางภูมิศาสตร์ ชาวมุสลิมรวมกันอยู่เป็นกลุ่มก้อนขนาดใหญ่ มีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ เป็นศูนย์กลางการศึกษาแบบมุสลิม เรียกว่าเราไม่ทางดูดกลืนเขาได้เลย ข้อจำกัดทางภูมิศาสตร์ตรงนี้เป็นสิ่งที่เราต้องยอมรับ และให้ความระมัดระวังอย่างสูง

“ความแตกต่างไม่ใช่ความผิด นี่คือความหมายใหม่ที่สื่อไทยต้องทำ”

จิราพร วิทย์ศักดิ์พันธุ์

ภาควิชาการสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

เข้าใจว่า กอส. ต้องเก็บข้อมูลอย่างเป็นกลางเพื่อที่จะนำไปเสนอให้รัฐไทยยอมรับ เลยนต้องระวังอยู่ในบางส่วน แล้วความพยายามจะเก็บข้อมูลอย่างเป็นกลางจะต้องมีคนเปิดประเด็น ต้องมีคนพูด ไม่ใช่ข้อมูลที่มาจากคนที่อยากเก็บ ฉะนั้นมิติในการวิเคราะห์อาจจะไม่ครบถ้วน ดิฉันประเมินว่า กอส. ต้องการให้รัฐไทยยอมรับว่ารายงานฉบับนี้มีความเป็นกลางและนำไปปฏิบัติได้ ก็เลยเกิดจุดที่หายไป เช่น ข้อมูลบางส่วนที่คนในพื้นที่อาจจะไม่ได้พูด ด้วยความที่คิดไม่ถึงหรือไม่ใช่ปัญหาเฉพาะหน้า แต่มันเป็นลักษณะความคิดเชิงวิเคราะห์ คนที่เผชิญปัญหาอาจจะไม่มีโอกาสได้วิเคราะห์ เมื่อรายงานฉบับนี้พูดถึงปัจจัยทางวัฒนธรรมก็จะตั้งเฉพาะประเด็นเด่นๆ ที่มีความแตกต่างคือภาษาและศาสนาแต่ไม่ได้พูดถึงที่มาของความต่างนี้ว่ามันเป็นทั้งผลและเหตุ ความต่างนี้เป็นผลมาจากการที่รัฐไทยไปผนวกเขา และเป็นเหตุที่ทำให้เกิดความชอบธรรมที่จะใช้ความรุนแรง แต่ กอส. ไม่ได้บอกว่ามันเป็นเหตุที่จะทำให้การสมานสามัคคีในอนาคตทำได้ยาก

อยากให้เพิ่มมุมมองวิเคราะห์ว่า สิ่งที่เกิดขึ้นเป็นเพราะรัฐไทย

พยายามสร้างความเป็นใหญ่ทางวัฒนธรรมของความเป็นไทย และใช้เครื่องมือต่างๆ ทั้ง กระบวนการทางการเมือง กระบวนการทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้สื่อ ในการบอกว่าความดีความถูกต้องคือความเป็นไทย และความต่างคือความผิด เพื่อที่จะดึงดูดให้คนอยากเป็นไทยมากขึ้น คนที่อยากจะได้รับการยอมรับจากรัฐไทยก็พยายามเข้าใกล้ลักษณะความเป็นไทยของรัฐไทยให้มากที่สุด ความเป็นไทยที่รัฐไทยพยายามสร้างจึงทำให้คนไทยรังเกียจความเป็นอื่น ซึ่งความชอบธรรมหรือความรังเกียจตรงนี้ถูกสืบสานผ่านสื่อมากที่สุด สื่อมวลชนเป็นตัวส่งต่อความชอบธรรมทางวัฒนธรรมหรือการสืบสานความเชื่อดังนี้

ไม่เพียงแต่เจ้าหน้าที่ของรัฐเท่านั้นที่จะต้องเข้าใจลักษณะพิเศษของคนใน 3 จังหวัดชายแดนใต้ แต่คนไทยทั้งหมดต้องเข้าใจลักษณะพิเศษและความชอบธรรมที่จะมีความแตกต่างทางวัฒนธรรมของพวกเขาด้วย วิธีการที่จะทำให้คนทั่วไปเข้าใจได้คือการสื่อสาร สื่อจึงมีบทบาทที่จะสืบสานความเข้าใจใหม่ว่าความแตกต่างไม่ใช่ความผิด ความแตกต่างไม่ใช่เรื่องของคนไม่มีสิทธิ แท้จริงแล้วความแตกต่างทางวัฒนธรรมคือความหลากหลายและความร่ำรวย ทั้งรัฐและคนต้องอดทนอดกลั้น นี่คือการท้าทายใหม่ที่สื่อต้องทำ หากเราจะสมานฉันท์ เราต้องสร้างวัฒนธรรมใหม่ที่มีความอดทนอดกลั้น

“เราจะเล่าเรื่องแบบใหม่ไหม?”

คำรณ คุณะดิลก

ศิลปินอิสระ

ในกิจกรรมต่างๆ หลายอย่าง กอส. เอาผู้เชี่ยวชาญส่วนกลางลงไปทำงาน กอส. น่าจะเอาคนจากที่อื่นลงไปประสานงานกับคนในพื้นที่ด้วย โดยเราทำหน้าที่เป็นช่างเทคนิค แล้วให้คนในพื้นที่เป็นคนเล่าเรื่อง

ปัญหาเรื่องการรับรู้ของสังคม เราโยนความผิดไปให้สื่อ เราลืมไปว่านอกเหนือจากข่าวสารจากสื่อแล้ว เรื่องเล่าต่างๆ ที่ต่อเนื่องกันมาก็สำคัญ เราต้องคิดว่าเราจะเล่าเรื่องแบบใหม่ไหม แปลความหมายใหม่ไหม เราต้อง

ตรวจสอบกันให้ชัดเจน กระทั่งเรื่องเล่าในเชิงชาดกหรือในเชิงศาสนาด้วย อย่าไปมองแค่สื่ออย่างเดียว เราต้องมองย้อนเรื่องเล่าในทุกระบบ ทั้งเรื่องเล่าในระบบการศึกษา เพลง การ์ตูน ฯลฯ

พื้นที่การทำงานหรือพื้นที่ที่เราจะทำการสื่อสารไม่ใช่แค่ 3 จังหวัด แต่เป็นทุกจังหวัด เราจะมีกระบวนการที่จะถ่ายทอดอย่างไรให้เหมือนพาคณอื่นจากนอกพื้นที่ลงไปสัมผัสกับเรื่องราวในพื้นที่นั้นจริงๆ

“สังคมเราอุดมไปด้วยไฟแห่งอคติ”

สุชาติ เศรษฐมาลินี

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยพายัพ

ปัญหาภาคใต้ในขณะนี้มันไม่ใช่แค่ปัญหาของคนภาคใต้มันเป็นปัญหาของชาติ และอาจไปถึงระดับโลก ภาพของมุสลิมในวันนี้มีแต่ความน่ากลัว และสังคมเราอุดมไปด้วยไฟแห่งอคติ วันนี้ ระหว่างชาวพุทธกับชาวมุสลิม แม้ไม่รู้จักกัน ก็สามารถที่จะโกรธและเกลียดกันได้ จากการพูดคุยกับกลุ่มนักเรียนนอก ส่วนใหญ่คิดว่ารัฐบาลใช้ความชอบธรรมในการจัดการกับปัญหาแล้วซึ่งวิธีคิดแบบนี้ อารมณ์ความรู้สึกที่เกิดขึ้นตอนนี้ น่าเป็นห่วงมาก

ความขัดแย้งระดับแนวราบ ระหว่างชาวบ้านกับชาวบ้าน เป็นความขัดแย้งที่น่ากลัวมาก แม้แต่คนมุสลิมด้วยกันเองยังมีความขัดแย้งกัน ควรจะมีการสานเสวนาในกลุ่มมุสลิมด้วยกันเองด้วย นอกจากนี้ ก็อยากให้มีการแก้ปัญาเชิงรุกจากประชาชน ซึ่งจริงๆ แล้วในสังคมของเรามีเรื่องเล่าเกี่ยวกับผู้คนที่ต่างวัฒนธรรมมากมายที่สามารถอยู่ร่วมกันได้เราน่าจะเริ่มต้นด้วยการหยิบยกจากจุดนี้

“ต้องขับเคลื่อนพลังประชาชน”

ชัชวาลย์ ทองดีเลิศ

ผู้อำนวยการวิทยาลัยการจัดการสังคม

สิ่งที่หายไปในรายงาน กอส. คือ กระบวนการแก้ปัญหาของภาคประชาชน เรื่องนี้สำคัญมากเราน่าจะมีกระบวนการที่ทำให้ประชาชนจากภาคใต้และภาคอื่นๆ มาเจอกัน ทำงานร่วมกัน ทำความเข้าใจกัน และขับเคลื่อนงานร่วมกัน ถ้าไม่มีมิตินี้ 3 จังหวัดภาคใต้จะถูกตัดออกไปและจะถูกจำกัดให้เล็กลงเรื่อยๆ การสานประชาชนให้ข้ามพ้นการสู้รบและกลุ่มผู้ก่อการกำเริบนั้นใจมาก เราจะมียุทธศาสตร์อย่างไร การเปิดพรมแดนให้ประชาชนเจอกันเอง สื่อสารกันเอง มันจะทำให้เกิดความเข้าใจแบบทะลุเร็วกว่าและจริงกว่าหากคนที่มึนจิตใจตั้งมาต้องการช่วยเหลือกัน มาเจอกัน ประตุของข้อมูล ข้อเท็จจริง ประตุของพลังก็จะเกิดขึ้นโดยภาคประชาชน นี่เป็นสิ่งที่เราต้องช่วยกันขับเคลื่อนต่อไป



คณะอนุกรรมการสื่อสารกับสังคมคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ

1. พระไพศาล วิสาโล	ที่ปรึกษา
2. นายประเวศ วะสี	ที่ปรึกษา
3. นายพงษ์ศักดิ์ พยัฆวิเชียร	ที่ปรึกษา
4. นายพิภพ ธงไชย	ประธานอนุกรรมการ
5. นายเนตร จันทรัมย์	อนุกรรมการ
6. นางสาวเพชรดา โต๊ะมีนา	อนุกรรมการ
7. นายอัมมัตสมบุญ บัวหลวง	อนุกรรมการ
8. นางสาวณีย์ จิตต์หมวด	อนุกรรมการ
9. นางจิราพร บุญาค	อนุกรรมการ
10. นายสนธิญาณ ชื่นฤทัยในธรรม	อนุกรรมการ
11. นายภัทระ คำพิทักษ์	อนุกรรมการ
12. นายชวรงค์ ลิมป์ปัทมปาณี	อนุกรรมการ
13. นายสมชาย แสงวงการ	อนุกรรมการ
14. นางสาวดวงพร เฮงบุญพันธ์	อนุกรรมการ
15. นางสาวปจรรย์ ธนะสมบุญณิกิจ	อนุกรรมการและเลขานุการ
16. นายปณณวิช ตามไทย	ผู้ช่วยเลขานุการ
17. นางสาวอิลฮาม ยิดิน	ผู้ช่วยเลขานุการ

คณะทำงานคณะอนุกรรมการสื่อสารกับสังคม

1. นายพิภพ ธงไชย	ประธานคณะทำงาน
2. นางสาวชลิดา โชไชย	คณะทำงาน
3. นายชุมศักดิ์ นรารัตน์วงศ์	คณะทำงาน
4. นางสาวณาดยา แววิรุศปต์	คณะทำงาน
5. นางสาวดวงพร เฮงบุญพันธ์	คณะทำงาน
6. นางสาวฐิตินบ โกมลนิมิ	คณะทำงาน
7. นายภัทระ คำพิทักษ์	คณะทำงาน
8. นายมุฮัมมัดอายุป ปาทาน	คณะทำงาน
9. นายวรรณัฐ คงเมือง	คณะทำงาน
10. นายบำรุง วสันตกรณ์	คณะทำงาน
11. นางสาวไลเกิต หวังวิวัฒนา	คณะทำงาน
12. นางสาวรัตนภรณ์ วิเชียรรัตนพงษ์	คณะทำงาน
13. นางสาวปจรรย์ ธนะสมบุญณิกิจ	คณะทำงานและเลขานุการ
14. นายปณณวิช ตามไทย	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
15. นางสาวอิลฮาม ยิดิน	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ

คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.)

นายวิทย์ รายนานนท์ หัวหน้าคณะทำงานของประธาน กอส.

นายแพทย์พลเดช ปิ่นประทีป และ นายวรรณชัย ไตรแก้ว คณะทำงาน
เรื่องเยียวยาจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประธานคณะกรรมการเยียวยา
แห่งชาติ (นายจาตุรนต์ ฉายแสง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ)

สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

ศูนย์ข่าวอิศรา สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย

มูลนิธิฟรีดิช เอแบรท สดีฟตุ่ง

กองทัพบกที่ 2

สำนักงานผู้อำนวยการวิทยาลัยการจัดการทางสังคม

เครือข่ายองค์กรภาคประชาชนภาคเหนือตอนล่าง จังหวัดพิษณุโลก

เครือข่ายประชาสังคมอีสานใต้และประชาสังคมบุรีรัมย์

ผู้วิพากษ์รายงาน กอส. และผู้มีส่วนร่วมในเวทีรับฟังความคิดเห็นทุกท่าน

ข้าพเจ้าขอขอบคุณทุกท่านที่กรุณาให้ข้อมูลและข้อคิดเห็นเกี่ยวกับ
รายงานการประเมินผลการทำงานของคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์
แห่งชาติ (กอส.) ประจำปี ๒๕๕๖-๒๕๕๗ ซึ่งข้าพเจ้าได้จัดทำขึ้น
เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาของคณะกรรมการกอส. ในการ
พิจารณาและปรับปรุงการทำงานของกอส. ให้มีประสิทธิภาพและ

ISBN 974-94819-6-8



9 789749 481967